

ناسینی

ها و ه لانی پیغه مبه ر

سماوات را گشاید و زمین را بشارت میدهد
و در آسمانها را فرو می ریزد و در زمینها را
می باران زند و در آسمانها را فرو می ریزد
و در زمینها را می باران زند و در آسمانها
را فرو می ریزد و در زمینها را می باران زند

نووسینی

نهاد جلال

بهرگی شه شه م

ناسینی هاوه لانی

پیغہ مہر (صلی اللہ علیہ وسلم)

نووسینی

نہاد جلال حبیب اللہ

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ناوی کتیب: ناسینی هاوه لانی پیغه مبه ر (صلوات اللہ علیہ وسلم)

نووسەر: نهاد جلال حیب اللہ

بابهت: میژووی ئایینی

ژماره و سالی چاپ: دووهم، ۲۰۱۷

چاپخانه و شوینی چاپ: چاپخانه ی زانا، سلیمانی

به رگ: شه شه م

نرخ:

مافی له چاپدانی پاریزراوه بو نووسەر

۰۷۵۰۱۵۲۰۴۴۶

ئەو هاوه لانهى ناويان

به پيتى (س)

دهست پى دهكات

سابیطی کوری ئەبووحومە یضه (رضی اللہ عنہ)

ناوی سابیطی کوری ئەبووحومە یضه ی جومە حیه،¹ سابیط دەلیت پیغمبهری خوا (ﷺ) فەرمووی: (إذا أصيب أحدكم بمصيبة، فليذكر مصيبتة بي، فإنها أعظم المصائب عنده)،² (ههركام له ئیوه تووشی نارەحەتیهك بوو با له موصیبه ته كه یدا من بیربینیته وه، چونكه ئەوه گه وره ترین موصیبه ت ده بیته له لای).

ساره (رضي الله عنها)

ناوی ساره یه و خزمه تکاری عه مری کورپی هیشام بوو، ئەم ئا فره ته نامه که ی حا طیبی پی بوو بۆ قورە ی شیه کان، دواتر له فه تحی مه که که دا پیغمبهری خوا (ﷺ) په نای دا.³

سالفی کورپی عو ثمان (رضی اللہ عنہ)

ناوی سالفی کورپی عو ثمانی کورپی عامیره، کاتیک وه فدای ته قیف هاتنه خزمه ت پیغمبهر (ﷺ) و قسه یان له گه ل کرد، پیغمبهر (ﷺ) سالفی کورپی عو ثمانی له سه ر کۆ کردنه وه ی زه کاتی ته قه فیه کان دانا.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 3.

2 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6562.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 690.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 8.

سالیمی کورپی حەرمەلە (ﷺ)

ناوی سالیمی کورپی حەرمەلە ی کورپی زوھەیرە، کورپی هەبوو بە ناوی عوتبە
کە فەرموودە ی لە باوکێوە گێراوەتەو، سالم دەلیت هیشتا میژمنداڵیکی
تازە پیگە یشتوو بووم کە چوومە خزمەت پیغمبەری خوا (ﷺ)، کاتیک پزەم کرد
پیغمبەر (ﷺ) وەلامی دامەووەو نزای خیری بو کردم، منیش لە زیادە ی ناوی
دەستنوژی پیغمبەر (ﷺ) دەستنوژم گرت.¹

سالیمی کورپی عەوف (ﷺ)

ناوی سالیمی کورپی عەوفی کورپی مالیکی ئەشجەعیە، خۆی و باوکیشی
هاوێ پیغمبەر (ﷺ) بوون.²

سالیمی کورپی عەوفی ئەنصاری (ﷺ)

ناوی سالیمی کورپی عەوفەو لە پشتیوانانە، یەکیکە لە بەشداربوانی بەدر.³

سالیمی کورپی عوبەید (ﷺ)

ناوی سالیمی کورپی عوبەیدی ئەشجەعیە، ئەم هاوێ لە ئەهلی صوفە بوو.⁴

سالیمی باسی ساتەکانی نەخۆشی پیغمبەری خوا (ﷺ) دەکات و دەلیت:
پیغمبەر (ﷺ) نەخۆش کەوت و لەهۆش خۆی چوو، دواتر هاتەو هۆش خۆی،

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6252.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 11.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 11.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 10.

فەرموۋى ئايا كاتى نوپۇز ھاتوۋە؟ منىش وتم بەلى، فەرموۋى بە بىلال بلىن با بانگ بدات، بە ئەبوۋبەكرىش بلىن با بەرنوپۇزى بۇ خەلك بكات، ھەمدى لە ھۆش خۆى چوو، دواتر ھاتوۋە ھۆش خۆى، فەرموۋى ئايا كاتى نوپۇز ھاتوۋە؟ منىش وتم بەلى، فەرموۋى بە بىلال بلىن با بانگ بدات، بە ئەبوۋبەكرىش بلىن با بەرنوپۇزى بۇ خەلك بكات، ھەمدى لە ھۆش خۆى چوو، دواتر ھاتوۋە ھۆش خۆى، عائىشە وتى باوكم كەسىكى دلئاسكە و زوو گريان دايدە گرئىت، بەلكو كەسىكى تر بنىرئىت بۇ بەرنوپۇزى، پىغەمبەر (ﷺ) ھەمدى فەرموۋى ئايا كاتى نوپۇز ھاتوۋە؟ وتمان بەلى، فەرموۋى بە بىلال بلىن با بانگ بدات، بە ئەبوۋبەكرىش بلىن با بەرنوپۇزى بۇ خەلك بكات، ھەمدى عائىشە وتى باوكم كەسىكى دلئاسكە و زوو گريان دايدە گرئىت، بەلكو كەسىكى تر بنىرئىت بۇ بەرنوپۇزى، پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى (ئىۋەى ئافرەتان ھاۋدەمە ژنەكانى يوسفن، بە بىلال بلىن با بانگ بدات و بە ئەبوۋبەكرىش بلىن با بەرنوپۇزى بكات بۇ خەلك)، ھەمدى لە خۆش خۆى چوو، بىلال بانگى دا و قامەتى كرد و ئەبوۋبەكرىش چوو بەرنوپۇزى بكات بۇ خەلككە، پىغەمبەر (ﷺ) ھاتوۋە ھۆش خۆى و فەرموۋى ئايا نوپۇز دابەسراۋە؟ وتم بەلى، فەرموۋى (كەسىكم بۇ بانگ بكەن تا خۆمى پىۋە بگرم)، ئەۋەبوۋ بەررەو كەسىكى تر ھاتن و پىغەمبەر (ﷺ) بالى داىە سەر شانيان و بەو حالەۋە چوو بۇ نوپۇز، لە پال ئەبوۋبەكردا دانىشىنرا، ئەبوۋبەكر وىستى بگەرئىتە دواۋە، پىغەمبەر (ﷺ) ئەبوۋبەكرى ھىشتەۋە تا نوپۇزەكە تەۋاۋ بوو.¹

1 - صحيح ابن خزيمة، الرقم 1527، سنن ابن ماجه، الرقم 1230، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن ابن ماجه، الرقم 1234.

دواتر پیغمبهر (ﷺ) وهفاتی کرد، عومهر تووره بووبوو دهیوت هرکهس بلّیت پیغمبهر (ﷺ) وهفاتی کردوو بهم شمشیره ددهم له گهردنی، خه لکه که بیدهنگ بوون، وتیان ئه ی سالیم برؤ بؤ لای هاوه له که ی پیغمبهر (ﷺ) و بانگی بکه، منیش چوم بینیم ئه بووبه کر له مزگهوت وهستاوه، که منی بینی وتی پیغمبهر (ﷺ) وهفاتی کرد؟ منیش وتم عومهر ده لّیت هرکهس بلّیت وهفاتی کردوو ئه وه بهم شمشیره ددهم له گهردنی، ئه بووبه کر دهستی خسته سهر شانم و کهوته پری تا هاته ژوروه وه خه لکه که رییان بؤ کرده وه تا گه یشته لای پیغمبهر (ﷺ) و خوی دا به سهریدا و دهموچاوی خسته پوو و دهستی دا له دهموچاوی و دنیا بوو وهفاتی کردوو، ئینجا ئه و ئایه ته ی خوینده وه (إنک میت و انهم میتون)، خه لکه که وتیان ئه ی هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) ئایا پیغمبهری خوا (ﷺ) وهفاتی کردوو؟ وتی به لی...¹

سالیم دوی سهرده می پیغمبهریش (ﷺ) ژیاو له غه زاکاندا به شدار بوو، هیلالی کوری یه ساف ده لّیت له غه زایه کدا له گه لّ سالیمی کوری عوبه یید بووین، کابرایه ک پژی و دواتر وتی سه لاموعه له یکوم، سالیمیش وتی سه لام له خۆت و دایکیشته، کابرا دلّی زیز بوو، سالیم وتی وادیاره دلّت خه وشنی گرت؟ کابرا وتی چه ز ناکه م نه به چاکه و نه به خراپه ناوی دایکم بهینیت، سالیم وتی ده ی ئیمه له گه لّ پیغمبهر (ﷺ) له رییه کدا بووین که کابرایه ک پژی و وتی سه لامو عه له یکوم، پیغمبهر (ﷺ) فه رموی له خۆت و دایکت، پاشان فه رموی (إذا عطس أحدکم فلیقل: الحمد لله علی کل حال، أو قال الحمد لله رب العالمین، ولیقل له: یرحمک الله،

1 - السنن الكبرى للنسائي، الرقم 6889، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6239.

وليقل هو: يغفر الله لكم)،¹ (ههركام له ئيوه پژمی با بلیت سوپاس بۆ خوا له هه موو حالیکدا یان بلیت سوپاس بۆ پهروهردگاری جیهانیان، با ئهوهی بهرامبه ریشی پیی بلیت بهر رهحمهتی خوا بکهویت، ئهویش پیی بلیتهوه، خوا لیتان خوش بیته).

سالیمی کورپی عومهیر (ﷺ)

ناوی سالیمه، سهبارته به ناوی باوکی هه ریهک له عومهیر و عمر و عهبدولا هاتوه، ئهه هاوه له پشتیوانانه له ئهوسیهکان، یهکیکه له بهشداربوانی بهیعهتی عهقه به، دواتریش له غهزای بهدردا بهشداری کردوه.²

هیشتا بیست مانگ تیپه پ بووبوو بهسهر کۆچی پیغهمبهر (ﷺ) بۆ مه دینه، سالیمی کورپی عمر به سریهیهک چوو بۆ کوشتنی ئهبی عیفکی جوولهکه، ئهبی عیفک پیاوه پیرهیهکی سهروو تهمن سهه سالان بوو، کهوتبووه هاندانی خهک دژی پیغهمبهر (ﷺ)، سالیم سویندی خوارد یان ده بیته بیکورم یان ده بیته خۆم له ناو بجم، ئهوه بوو چوو بۆ ناوچه کهی ئهبی عیفک، له شهویکی سامالدا ئه بووعیفک له دهرهوه خهوتبوو، سالیم پیی زانی و چوو بۆی و کوشتی، ئهبی عیفک کهوته هاوار کردن و خهکی هاتن به ده میهوه، تا گه یشتنه لای مردبوو، بردیانهوه مالهوه و دواتر ئه سپهرده یان کرد.³

1 - صحیح ابن حبان، الرقم 600 واللفظ له، سن أبي داود، الرقم 4397، سنن الترمذي، الرقم 2735، ضعفه الألباني في صحيح و ضعيف سنن الترمذي، الرقم 2740.
2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 10.
3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 2، ص 28.

دواتر سالیمی کوپی عومیر له غزای ئوحد و خندهق و غزاکانی تردا به شداری کرد.¹

له غزای ته بووکدا هندی له هاوه لان هاتنه خزمهت پیغمبر (ﷺ)، نهوانه چهک و شمهکی به شداری غزایان نه بوو، له تاو نهوهی توانای به شدارییان نه بوو دهستیان ده کرد به گریان، نهوانیش بریتی بوون له سالیمی کوپی عمر و عوتبهی کوپی زهید و نه بووله یلا و عمری کوپی حومام و عه بدولای کوپی موغه ففهل و همری کوپی عه بدولا و عیرباضی کوپی ساریه، هاتنه خزمهت پیغمبر (ﷺ) و داویان کرد پیداویستی به شداری غزایان بو دابین بکات، پیغمبر (ﷺ) فهرمووی هیچم لایه تا بوتان دابین بکه م، یامینی کوپی عمر گیشته به نه بووله یلا و عه بدولای کوپی موغه ففهل، تهماشای کرد خه ریکه ده گرین، وتی بوچی ده گرین، وتیان چوین بو لای پیغمبر (ﷺ) تا ناماده کاری جهنگمان پی بدات تا به شداری بکهین که چی هیچی لایه نه بوو بو مان، نیمهش خو مان هیچمان نیه تا بتوانین بچین بو غزا، نهوه بوو نهویش هاوکاریه کی کردن، نهوانیش چوون له گه ل پیغمبر (ﷺ) به شداری غزاکه یان کرد، عولبهش شهو دهستی کرد به نوپژ و تا توانی نوپژی ده کرد و ده گریا، خوی گه وره نایه تی دابه زاند:

(لَيْسَ عَلَى الضُّعْفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَحْدُونَ مَا يُنْفِقُونَ

حَرْجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا
وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾ التوبة: ٩٢¹

(گوناھنیک له سهر بی هیزو په ککه وتو نه خوښه کان نیه نه وانه ش که هیچیان نی
یه خه جی بکن (بو پیویستی جیهاد) هیچ گوناھنیکیان له سهر نیه (که نه پوشتوون بو
جیهاد) کاتی که دلسوژی و پاستی یان بی بو خواو نیرواوه که ی (خوا) هیچ پیگه یه ک
نی یه بو (تاوانبار کردن) نه و چاکه کارانه وه خوا لیخوش بووی میهره بانه، وه تاوان
له سهر نه و که سانه ش نی یه که هاتنه لات (نه ی موحه ممه د (ﷺ)) بو نه وه ی (ولأخیان
بو دابین که ییت) سواریان که ییت وتت ولأخم دست ناکه وی سوارتان بکه م (بو جیهاد)
نه وانیش گه رانه وه له کاتی کدا چاویان فرمیسی ده رشت له داخ و خه فته دا که هیچیان
نه بوو خه جی بکن بو پیداویستی جیهاد).

2. سالمیم له سهرده می موعاویه ی کوری نه بوو سوفیاندا کوچی دواپی کرد.

سالمیمی مه ولا (ﷺ)

ناوی سالمیمه و مه ولا و خزمه تکاری نه بوو حوده یفه بوو، ژنه که ی نه بوو حوده یفه
نه وی کریبوو، نه وه بوو سائیبه نازادی کرد، نه م هاوه له ژور زوو موسلمان بوو.³

نه م هاوه له قورئانی ژوری له بهرده کرد، کاتیک کوچی کرد بو مه دینه و هیشتا
پیغه مبر (ﷺ) کوچی نه کرد بوو بو مه دینه، سالمیم له قوبط بهرنویژی ده کرد بو

1 - دلائل النبوة للبيهقي، الرقم 1970.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 480.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 13.

كۆچهران، چونكه له هه موويان زياتر قورئانى له بهر بوو،¹ له نيو ئه و هاوه لانهى له دوايه وه بوون عومهرى كورپى خه ططاب و ئه بووسه له مه و زهيد و عاميرى كورپى ره ببعهش هه بوون.²

سالم له غه زاي ئو خوددا له ده ورى پيغمبهر (ﷺ) بوو، ده موچاوى خويناى پيغمبهرى خاوى (ﷺ) ده سپرى، پيغمبهر ريش (ﷺ) ده يفه رموو (چون خه لكىك چاك ده بن كه ئاوا ده كه ن به پيغمبهره كه يان).³

پيغمبهر (ﷺ) ده يفه رموو (قورئان له چوار كه سه وه فير بين، له كورپى ئومم مه عبه ده وه، له ئوبه ي كورپى كه عبه وه، له سالمي مه ولاى ئه بى حوزه يفه وه، له موعاذى كورپى جه به له وه).⁴

ئه بوو حوزه يفه سالمي وه كورپى خوى دانا بوو، ئيتر وه ك كورپى بانگ ده كرا تا كاتى خوا ئايه تى دابه زاند هه موان به ناوى باوكانيانه وه بانگ بكرين.⁵

عائيشه ده ئيت شه ويك دواى نويزى عيشا له پيغمبهر (ﷺ) دواكه وتم، دواتر چوومه وه بو لاي، فه رمووى له كوئ بوويت؟ وتم گويمان له قورئان خويناى هاوه ليكت ده گرت له مزگه وت قورئانى ده خويناى، ده نگی وا خوش و خويناى وا دروستم نه بيستبوو، پيغمبهر (ﷺ) هه ستا و منيش له گه لى هه ستام، چو گوئى

1 - صحيح البخاري، الرقم 671.

2 - صحيح البخاري، الرقم 6774.

3 - تفسير عبدالرزاق، رقم الحديث، 446.

4 - صحيح مسلم، الرقم 4609.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة ج3، ص 14.

ليگرت، دواتر لايكرده وه به لاي مندا و فهرمووي (ئوهه ساليمي مهولاي
 ئه بوو حوذه يفه يه، سوپاس بو خوا كه كه سي واي له ئوممه ته كه مدا داناوه).¹

ساليم جيا له هموان ده چوو بو مالي خيزانه كاني تري پيغمبهر (ﷺ) و
 ئه وانيش رييان پيده دا.²

عائيشه ده لئيت ساليم له گه له بوو حوذه يفه بوو و له گه ليدا ده چوو يه وه بو
 ماله وه، جاريك ژنه كه ي ئه بوو حوذه يفه هات بو لاي پيغمبهر (ﷺ) و وتي سالم
 خه ريكه بالغ بووه و هوشي كراوه ته وه، ئينجا ديته وه ماله وه بو ژوره وه، واده زانم
 ئه بوو حوذه يفه ش به و باره نائارامه، پيغمبهر (ﷺ) پيي فهرموو (شيري پي بدو
 حه رام ده بيت له سه ري و ئه وه ش له ناخي ئه بوو حوذه يفه دا هه يه نامي نيت)، ئه ويش
 چوو يه وه و شيري دا به ساليم و به ئه بوو حوذه يفه ي وت من شيرم داوه به ساليم،
 ئيتر ئه و نائاراميه ي له ده رووني ئه بوو حوذه يفه دا هه بوو نه ما.³

نه وه وي ده لئيت زانايان رايان وايه ئه م به سه رهات و حوكمه تايبه ته به سه هله و
 ساليمه وه و بو كه ساني تر نابيت... قاضي - عياض - ده لئيت له وان هه يه شيره كه ي
 كردي بته شتي كه وه و پيي دابيت نه كه ئه وه ي ساليم مه كي بمژيت.⁴

1 - المستدرک علی الصحيحین، الرقم 4953، صححه الذهبي.

2 - سنن ابن ماجه، الرقم 1943.

3 - صحيح مسلم، الرقم 2715.

4 - شرح النووي على صحيح مسلم، ج 10، ص 31.

ئەبووحوزەیفە برازایەکی خۆی ماره کرد لە سالیم و خۆی سەرپەرشتی
پیداویستیه کانی سالیمی کرد.¹

عەمری کورپی عاص دەلیت جارێک لە مەدینە ترسیک بۆبوویەوه - لەوانە یە لە
غەزای خەندەق بووبییت -، سالیم شمشیرەکە ی گرتە دەستی و دانیشتبوو، منیش کە
بینیم سالیم چی کردووە چووم شمشیرەکە م هەلگرت و وەک ئەو دانیشتم، پیغمبهر
(ﷺ) هاتە دەرەوه و فەرمووی (ئەی خەلکینە بۆچی ترستان بۆ لای خوا و
پیغمبهرەکە ی نەبییت، ئەوه چیتانە؟ بۆچی وەک ئەو دوو پیاوه باوه پدارە
ناکەن؟).²

سالیم دوای وەفاتی پیغمبهریش (ﷺ) ژیا و لە جەنگی یەمامەدا بەشدارى
کرد، ئەبووحوزەیفەش بەشدارى جەنگەکە بوو، لەو جەنگەدا سالیم شەهید بوو و
سەری لای قاچی ئەبووحوزەیفەوه بوو.³

کاتیکی سالیم شەهید کرا هاوه لانس دەیانوت چاره کیکی قورئان چوو.⁴

پیش چوونی بۆ جەنگی یەمامە، جارێک لەگەڵ ئەبووبەکرادا بوو کە نوێژی
دەکرد، سالیم وتی ئەی خەلیفە ی پیغمبهر (ﷺ) نان ناخۆیت؟ ئەویش بە دەست
ئاماژە ی بۆ کردم، جاری دووهم هەمان شتی وتەوه و ئەویش بە ئاماژە پێی وت

1 - المستدرک على الصحيحين، الرقم 2622.

2 - الآحاد و الثماني لابن أبي عاصم، الرقم 732، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 17476، صححه شعيب الأرنؤوط.

3 - المستدرک على الصحيحين، الرقم 4952.

4 - المستدرک على الصحيحين، الرقم 4957.

راوهسته، جاری سییه م که سالیم وتی، ئه بووبه کر وتی خواردنه که تم بو بهینه، نانی خوارد و دواتر دوو رکات نویژی کرد، ئینجا چوویه مزگهوت و نویژ دابه سرا.¹

سائیبی کوری عثمان (رضی الله عنه)

ناوی سائیبی کوری عثمانی کوری مهظعوونه، باوکی یه کیکه له هاوه له خوشه ویسته کانی پیغمبهر (ﷺ)، دایکی ناوی خهوله ی کچی حه کیمه² که یه کیکه له هاوه لانی پیغمبهر (ﷺ) و پیشتریش له پیتی (خ) دا باسمان کردووه.

ئه م هاوه له زور زوو موسلمان بوو، دواتر کۆچی کرد بو حه به شه، ئینجا گه پایه وه و کۆچی کرد بو مه دینه و له وی له غه زای به دردا به شداری کرد، پاش ئه وه ش له هموو غه زاکانی تردا به شداری کرد.³

کاتیک سائیب له گه ل باوکی و مامه کانی کۆچی کرد بو مه دینه، لای عه بدولای کوری سه له مه دابه زین و له وی مانه وه،⁴ کاتیک پیغمبهر (ﷺ) برایه تی خسته نیوان کۆچه ران و پشتیوانانه وه، برایه تی خسته نیوان سائیب و حارثه ی کوری سوراقه وه.⁵

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6251.
 2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 401.
 3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 24.
 4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 396.
 5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 401.

کاتیک عثمانی باوکی سائیب کۆچی دوايي کرد و تهرمه که ی برايه گۆرستان، سائیب دابهزیه ناو گۆره که ی باوکی و خۆی تهرمه که ی باوکی خسته ناو گۆره که وه.¹

ئین هیشام ده لیت کاتیک پيغمبهر (ﷺ) له سالی دووه می کۆچی چوو بو غهزای بواط سائیبی وه که بهرپرسی مه دینه دانا تا خۆی ده گه پیتته وه.²

سائیب له جهنگی یه مامه دا به شداری کرد و تیايدا تیریکی بهرکهوت و بهو هۆیه وه شه هید بوو،³ ته مه نی نزیکه ی سی و نه وهنده سال بوو.⁴

سائیبی کوری نه قره ع (ﷺ)

ناوی سائیبی کوری نه قره عی کوری عه و فه، چوو ته خزمهت پيغمبهر (ﷺ) و پيغمبهری خوا (ﷺ) دهستی هیناوه به سهر سه ریدا، کاتیک موله یکه ی دایکی سائیبی برد بو لای پيغمبهر (ﷺ) هیشتا سائیب مندال بوو، پيغمبهر (ﷺ) دهستی هینا به سهر سه ریدا و نزای خیری بو کرد.⁵

سائیب یه کیک بوو له به شدار بوانی جهنگی نه هاوه ند، نامه ی عومه ری کوری خه ططابی برد بو نوعمانی کوری موقه رین، ئینجا عومه ر نه وی کرد به بهرپرسی مه دائین، ماوه یه ک والی نه صبه هان بوو و ههر له ویش ما یه وه تا له وی مرد.⁶

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 399.
 2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 246.
 3 - البداية والنهاية لابن كثير، ج6، ص 338.
 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 24.
 5 - أسد الغابة، ج2، ص 372.
 6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 17.

ههروه ها سائیب له فهتھی میهرجاندا به شدار بوو و چوویه ناو مالله که ی هورمزانه وه و کۆگایه کی سامانی هورمزانی تیدا دۆزیه وه.¹

سائیبی تهقه فی (ﷺ)

ناوی سائیبی تهقه فی، کۆیله ی غهیلان بوو، موسلمان بوو و پیغمبهری خوا (ﷺ) نازادی کرد.²

سائیبی غیفاری (ﷺ)

ناوی سائیبه و له غیفاریه کانه، هاو ده م به دایکی هاته خزمهت پیغمبهر (ﷺ)، سائیب ده لیت پیغمبهر (ﷺ) پیی فهرموم ناوت چیه؟ وتم ناوم سائیبه، فهرموی به لکو ناوت عه بدولایه.³

سائیب دواتر چوویه میصر و له وی نیشته جی بوو، جا ده یوت به هه رناویک له و دوو ناوه م بانگم بکن وه لام ده ده مه وه.⁴

سائیبی قوره یشی (ﷺ)

ناوی سائیبی کورپی حارثی کورپی قه یسی قوره یشیه، زۆر زوو موسلمان بوو، یه کیکه له کۆچه رانی حه به شه.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 17.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 26.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 26.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 26.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 18.

رایهك ده لیت له غه زای طائیفدا شه هید بووه، رایه کی تریش ده لیت له و غه زایه دا بریندار بووه و چاک بووه ته وه و دوی ئه وه تا سه رده می خیلافه تی عومه ری کوری خه ططاب ژیاوه و له و سه رده مه و له سالی سیانزه ی کۆچیدا له ئوردون شه هید بووه.¹

سائیبی کوری حارث (رضی الله عنه)

ناوی سائیبی کوری حارثی کوری صوبه یره ی سه همیه، له جهنگی به دردا هیشتا موسلمان نه بوو بوو و له ناو سوپای بیباوه پاندا به شداری کرد و به دیل گیرا، پیغه مبر (ﷺ) فه رموی (جوان وریای بن چونکه کورپکی ده وله مهندی هه یه)، کوره که ی که ناوی موطه لیب بوو هات و به چوار هه زار ئازادی کرد، ئه مه یه که م دیلی به دریه کان بوو که ئازاد کرا.²

سائیبی کوری خه لاد (رضی الله عنه)

ناوی سائیبی کوری خه لادی کوری سو هیده، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، کونیه که ئه بوو سه هله یه، یه کی که له به شداری بوانی غه زای به در.³

سائیب ده لیت گویم لی بوو پیغه مبر ی خوا (ﷺ) ده یفه رموو: (من أخاف أهل المدينة ظالما لهم أخافه الله، وكانت عليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعين لا يقبل منه صرف ولا عدل)،⁴ (هه رکهس به سته م خه لکی مه دینه بترسینیت خوا

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 18.

2 - أسد الغابة، ج2، ص 372.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 21.

4 - السنن الكبرى للنسائي، الرقم 4137، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 16238، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 649، صححه شعيب الأرنؤوط، كما صححه الألباني في سلسلة الاحاديث الصحيحة، (383/5).

دهیترسینیت، نه فرینی خوا و فریشته کان و هه موو خه لکی له سه ر ده بیټ و هیچ ته وبه و هه ول و فیدییه کی لی قبول ناکریت).

سائیب ده لیت پیغمبری خوا (ﷺ) ده یفرموو: (ما من شیء یصیب المؤمن حتی الشوكة تصیبه إلا کتب له بها حسنة أو حط عنه بها خطیئة)،¹ (هه ر چیه ک تووشی باوه ردار بیټ ته نانهت نه گه ر درکیکیشی پيدا بجیت نه وه چاکه یه کی بو ده نووسریت یان خراپه یه کی پی ده سریتته وه).

سائیب له سه رده می موعاوییه ی کوری نه بو وسوفیاندا والی یه مه ن بوو.²

له سالی حه فتا و یه کی کۆچیدا سائیب کۆچی دواپی کرد.³

سائیبی کوری سو هیده (ﷺ)

ناوی سائیبی کوری سو هیده، فه رموده یه کی له پیغمبری خواوه (ﷺ) گپراوه ته وه که ده فه رمویټ (ما من شیء یصیب زرع أحدکم من العوائی إلا کتب الله له به اجرا)،⁴ (هه ر زیانیټ به کشتوکالی که سیکتان بگات به هو ی درنده و بالنده وه، نه وه خوی گه وره به و هو یه وه پاداشتی بو ده نووسیت).

1 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 16241، قال شعيب الانراؤوط صحیح لغيره.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 21.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 21.

4 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6484.

سائیبی کورپی عه بدولا (ﷺ)

ناوی سائیبی کورپی عه بدولای مه خزومیه، له فه تحى مه ککه دا موسلمان بووه و
 فه رموده ی له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) گيپراوه ته وه.¹

سائیب ده لیت له فه تحى مه ککه دا برام بۆ لای پیغه مبههر (ﷺ)، له وى عوثمان
 و زوهه ير كه وتنه وه سف كردنم، پیغه مبههر (ﷺ) به وانی فه رموو (ئيوه مه يناسين
 پيم، چونكه ئه و له سه رده مى نه فاميدا هاو پيم بووه)، منيش وتم به لى ئه ی
 پیغه مبهرى خوا (ﷺ) هاوه ليكى زور باش بویت، پیغه مبهريش (ﷺ) فه رموى
 (ئهى سائیب پروانه ئه و ره وشته ی كه له سه رده مى نه فاميتدا هه تبوو، له ئيسلامدا
 به كارى بهينه، ميوان له خو بگه و ريژى هه تيو بگه - به خشنده به بوى - و له گه ل
 دراوسيت چاك به).²

سائیبی کورپی عه ووام (ﷺ)

ناوی سائیبی کورپی عه وواى قورپه يشيه، برابى زوبه يرى کورپی عه ووامه³ كه
 پيشتر له پيتى (ن) دا به دووردریژى ژيانه كه يمان باسكردوه .

دايکى ناوى سه فييه ی کچى عه بدولموطه ليه به كه پوورى پیغه مبهرى خوا
 بوو.⁴ (ﷺ)

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 22.

2 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 15204، ضعفه شعيب الارناؤوط.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 25.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 119.

ئەم هاوه لاه یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در، دواتریش له غه زای خه نده ق و غه زاکانی تریشدا به شداری کرد، له جهنگی یه مامه دا شه هید بوو.¹

کاتیك پیغمبری خوا (ﷺ) نامه ی نووسی بو موسه یله مه ی درۆزن، به سائیبی کورپی عه ووامدا نامه که ی نارد.²

سائیبی کورپی عوبه ید (ﷺ)

ناوی سائیبی کورپی عوبه یدی کورپی عه بدیه زیده، له جهنگی به دردا به دیل گهرا و دواتر موسلمان بوو، باپیره گه وره ی ئیمامی شافیعیه، شیوه ی زۆر له پیغمبر (ﷺ) ده چوو.³

سائیبی کورپی مه ظعوون (ﷺ)

ناوی سائیبی کورپی مه ظعوونی جومه حیه، برای عوثمانی کورپی مه ظعوونه، ئەم هاوه لاه له کۆچهرانه و هاو ده م به براکه ی کۆچی کرد بو مه دینه، یه کیك بوو له به شداربوانی غه زای به در.⁴

سائیبی کورپی ئەبی حوبه یش (ﷺ)

ناوی سائیبی کورپی ئەبی حوبه یشی ئەسه دیه، له فه تحی مه ککه دا موسلمان بوو، له و کاته دا ته مه نی زۆر بوو، پیغمبری خوا (ﷺ) له ده سته و ته کانی خه ییهر

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 25.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج1، ص 273.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 23.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 25.

سى كۆل خورماي بۇ بريه وه، دواي سهرده مي پيغمبهر (ﷺ) ژيا و چوو له مهدينه نيشته جي بوو و له سهرده مي موعاويه ي كوري نه بوو سوفياندا وه فاتي كرد.¹

سائبي كوري يه زيد (ﷺ)

ناوي سائبي كوري يه زيدي كوري سه عيده، هم خوي و هم باوكيشي هاوه لي پيغمبهر (ﷺ) بوون، سائيب له سهرده مي پيغمبهر دا (ﷺ) مندال بوو، خوي ده لئيت كاتيك پيغمبهر (ﷺ) له ته بووك گه پايه وه ئيمه ي مندالان ده چووين بۇ پيشوازييان، هه روه ها ده لئيت ته مه نم شه ش سالان بوو كه باوكم له گه ل پيغمبهر (ﷺ) حه جي پيكردم.²

سائيب له لايه ن پيغمبهر ي خواوه (ﷺ) نزا ي بۇ كراوه، كاتيك نه خو ش بوو پووري بردي بۇ لاي پيغمبهر (ﷺ)، ئه ويش ده ستي هينا به سهر سه ريدا و نزا ي بۇ كرد و دواتر ده ستنويژي گرت و سائيبش له ناوي ده ستنويژه كه ي پيغمبهر ي خواي (ﷺ) خوارده وه.³

سائيب دواي وه فاتي پيغمبهر يش (ﷺ) ته مه نيكي زور ژيا، سائيب ده لئيت جاريك له مزگه وت بووم كه كابرايه ك به گوچانه كه ي ده ستي داي له پشتم، سه يرم كرد ده بينم عومهر ي كوري خه ططابه، وتي برؤ ئه و دوانه م بۇ بانگ بكه (دوو كه س بوون به دهنگي به رز قسه يان ده كرد)، منيش چووم بانگم كردن، كه هاتن عومهر

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 18.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 27.

3 - صحيح البخاري، الرقم 186.

وتی خه لکی کوین؟ وتیان طائف، وتی ئەگەر خه لکی ئیره بوونایه زۆر ئازارم ده دان، چۆن ئاوا له مزگه وتی پیغمبهر (ﷺ) دهنگتان بهرز ده که نه وه؟! ¹

جه عدى كورپى عه بدوره حمان ده لیت لای سائیبی كورپى یه زید بووین كه زوبه یری كورپى سوهیل هات و شوینه واری سوجه به نیوچاوانیه وه بوو، وتی ئەوه کییه؟ وتمان ئەوه زوبه یری كوری سوهیله، ئەویش وتی به خوا ئەوه شوینه واری نیه كه خوا باسی کردوه، من ماوهی ههشتا سال سوجه م بردوه بۆ په روردگارم كه چی شوینه واری سوجه به نیوچاوانمه وه دهرنه كه وتوه. ²

سائیب ده لیت له ناوچهی مه قصوره له دواى موعاویه وه نوژی ههینیم کرد، جا كه سه لامم دایه وه ههستام تا نوژی بکه م، ئەویش پێی وتم ئەگەر نوژی ههینیت کرد ئیتر له دوایه وه نوژی مه که تا کاتیک بجیته دهره وه یان قسه بکهیت، چونکه پیغمبهری خوا (ﷺ) فه رمانی به وه کردوه. ³

سائیب له ته مهنی ههشتا سالی به دوا كوچی دواى کرد، سه باره ت به سالی مردنه که ی راجیایی ههیه ئایا له سالانی ههشتا کانی سه دهی یه که م بووه یان له سالانی نه وه ده کان بووه. ⁴

1 - صحيح البخاري، الرقم 460.

2 - المطالب العالیة لابن حجر، الرقم 3270، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6528.

3 - صحيح ابن خزيمة، الرقم 1750.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 27.

سه بره‌ی کوری عه‌مر (ﷺ)

ناوی سه بره‌ی کوری عه‌مری ته‌میمیه، وه‌ک وه‌فدی ته‌میمیه‌کان هاته خزمه‌ت پیغمبر (ﷺ) و موسلمان بوو، له سه‌رده‌می خیلافه‌تی نه‌بووبه‌کری صدیقدا خالیدی کوری وه‌لید نه‌وی وه‌ک به‌رپرسی به‌شیکی سوپا دانا.¹

سه بره‌ی کوری فاتیک (ﷺ)

ناوی سه بره‌ی کوری فاتیکی نه‌سه‌دیه، فه‌رموده‌ی له پیغمبره‌ی خواوه (ﷺ) گپراوه‌ته‌وه، سه‌بره ده‌لیت پیغمبر (ﷺ) فه‌رموی (المیزان بید الله، یرفع أقواما ویضع قوما، وقلب ابن آدم بین إصبعین من أصابع الرحمن، إن شاء أزاغه، وإن شاء أقامه)،² (ته‌رازوو به‌ده‌ست خواجه، خه‌لکانیکی پی‌ به‌رز ده‌کاته‌وه و خه‌لکانیکی پی‌ نزم ده‌کاته‌وه، دل‌ی ئاده‌میزاد له‌نیوان وو په‌نجه له په‌نجه‌کانی ره‌حماندایه، بیه‌ویت خه‌وشدار و لاری پی‌ ده‌کات و بیه‌ویت له‌سه‌ر حقه ده‌یه‌لیت‌ته‌وه).

جاریک سه‌بره تیپه‌ر بوو به‌لای نه‌بووده‌ر داند، نه‌بووده‌ر داء پی‌ وت سه‌بره له‌و رووناکیه‌ی له‌گه‌له‌که به‌موحه‌مه‌ده‌وه (ﷺ) بوو.³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 29.

2 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6413.

3 - مسند الشاميين للطبراني، الرقم 2463.

سه برهه ڪوري فاكهه (ﷺ)

ناوى سه برهه، سه بارهت به ناوى باوكى هه ريهك له فاكهه و فاكهه¹ و
ئه بو فاكهه هاتووه،² دواتر له ڪووفه نيشته جي بوو.³

سه بره ده لئيت گويم ليبيو پيڻغه مبرى خوا (ﷺ) ده يفه رموو (إن الشيطان قعد لابن آدم بطريق الإسلام، فقال له: تسلّم وتذر دينك، ودين آبائك، فعصاه فأسلم فغفر له، فقعد له بطريق الهجرة، فقال له: تهاجر وتذر أرضك، وسماعك، فعصاه فهاجر، فقعد له بطريق الجهاد، فقال له: تجاهد وهو جهد النفس، والمال، فتقاتل فنقتل، فتنكح المرأة، ويقسم المال، فعصاه فجاهد، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: فمن فعل ذلك فمات كان حقا على الله أن يدخله الجنة، أو قتل كان حقا على الله أن يدخله الجنة، وإن غرق كان حقا على الله أن يدخله الجنة، أو وقصته دابة كان حقا على الله أن يدخله الجنة)،⁴ (شهيتان له ريي ئاده ميزاددا ده وه ستيت تا ريي ئيسلامى ليبيگريت، پيى ده لئيت موسلمان ده بيت و واز ديئيت له ئايينه كهى خوت و باو با پيرانت؟ ئاده ميزاده كهش له شهيتان سه ركهش ده بيت و موسلمان ده بيت، خواش له تاوانه كانى پيشووى خوش ده بيت، ئينجا له ريي هيجرته تا بوى داده نيشيت و پيى ده لئيت كوچ ده كهيت و خاك و ئاسمانى خوت جيده هيئت، ئاده ميزاده كهش

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 31.

2 - صحيح ابن حبان، الرقم 4663.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 31.

4 - صحيح ابن حبان، الرقم 4663، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 4211، صححه شعيب الأرنؤوط، كما صححه الالباني في صحيح الترغيب و التهيب، الرقم 1299، قال ابن حجر في الإصابة (ج3، ص 31) رواه النسائي بإسناد حسن... رواه ابن حبان و صححه.

له شهیتان یاخی ده بیټ و کوچ ده کات، ئینجا له ری جیهادا بوی داده نیشیټ و پی ده لیټ ده چیت بۆ جیهاد که خۆپرووکیڤ و مال فهوتینه، ده جهنگیت و ده کوژریټ و ژنه که ت ماره ده کریته وه و سامانه که ت دابهش ده کریټ؟ ئاده میزاده که له شهیتان یاخی ده بیټ و جیهاد ده کات، جا هر کهس وا بکات و بمریټ ئه وه مافه له سهر خوا بیخاته به هه شته وه، ئه گه ریش کوژرا مافه له سهر خوا بیخاته به هه شته وه، ئه گه ریش خنکا مافه له سهر خوا بیخاته به هه شته وه، یان ئه گه ر له سهر ولاخه که ی که وته خواره وه و مرد ئه وه مافه له سهر خوا بیخاته به هه شته وه).

سه بره ی کوپی مه عبه د (ﷺ)

ناوی سه بره ی کوپی مه عبه دی جوهه نیه، له غه زای خنده ق و فه تی مه که شدا به شداری کرد.¹

سه بره ده لیټ له سالی فه تی مه که دا پیغه مبه ر (ﷺ) ری دا هاوه لان به شیوه ی موعه ئافره ت بهینن، واته بۆ ماوه یه کی کاتی به ماره یه کی دیاریکراو، منیش له گه ل هاوه لیټکم له به نی سوله ییم چووین تا ئافره تیټکمان له به نی عامیر بینی زۆر جوان و که موینه بوو، هر کاممان داوامان کرد و پیشنیازی به رامبه ریټکمان بۆ کرد، هر کاممان پیشنیازی عه باکه ی خۆمانمان بۆ کرد، ئه ویش ته ماشای منی ده کرد من له هاوه له که م قۆرتتر بووم، به لام عه باکه ی سهرشانی هاوپیټکه م له وه ی من جوانتر بوو، دوا ی ماوه یه ک راوه ستان دوا جار منی هه لټزارد، ئه و جۆره هاوسه رگیریه

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 31.

ماوهی سی - رۆژ - بهردهوام بوو، ئیتر پیغه مبهەر (ﷺ) فهرمانی پیکردین لیان جیا ببینهوه.¹

سهبره ده لیت پیغه مبهری خوا (ﷺ) دهیفرموو (منداڵ که گه یشته ته مهنی حهوت سالان ببهن تا نوێژ بکات، ئەگەر گه یشته ده سالان له سهەر نوێژنه کردن لێی بدهن).²

کاتیک عه لی کوپی ئەبوو طالیب بوو به خهلیفه، ئەوی وهک نوینهر نارد بۆ لای موعاوییهی کوپی ئەبووسوفیان تا به یهعتی خه لکی شامی بۆ وهربگریت.³

سهبره له سهردهمی موعاوییهی کوپی ئەبووسوفیاندا کۆچی دوایی کرد.⁴

سه خبهرهی کوپی عوبهیده (رضی الله عنه)

ناوی سه خبهرهی کوپی عوبهیدهی ئەسهديه، زۆر زوو موسلمان بوو و یه کیکیشه له دهستهی یه کهمی کۆچهران.⁵

سه ختهره (رضي الله عنها)

ناوی سه ختهرهی کچی ته میمی ئەسهديه، یه کیکه له کۆچهران.⁶

1 - صحيح مسلم، الرقم 2583.

2 - مصنف ابن أبي شيبة، الرقم 3446.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 31.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 31.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 36.

6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 693.

سه دووسی کچی به طنه (رضي الله عنها)

ناوی سه دووسی کچی به طنه یه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کانه له به نی نه جبار، چووه ته خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) و به یعه تی پیداوه.¹

سه دیسه (رضي الله عنها)

ناوی سه دیسه یان هندی ده لئین ناوی سوده یسه یه، خزمه تکاری حه فصه ی کچی عومه ری کورپی خه ططاب بوو، سه دیسه ده لئیت پیغمبهری خوا (ﷺ) فه رمووی (له و کاته وهی عومه ر موسلمان بووه شهیتان له کوئی به عومه ر بگات روو وهرده گیړییت و راده کات).²

سه ررائی کچی نه بهان (رضي الله عنها)

ناوی سه ررائی کچی نه بهانه، سه رراء ده لئیت له حه جی مالئاواوییدا پیغمبهری خوا (ﷺ) وتاری پیشکesh کردین و فه رمووی (ئه مرؤ چ روژیکه؟) وتمان خوا و پیغمبهره که ی زاناترن، فه رمووی مه گهر نیوه ندی روژانی ته شریق نیه؟³

¹ - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 7، ص 694.

² - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 20605.

³ - سنن أبي داود، الرقم 1681، ضعفه الألباني في صحيحه ضعيف سنن أبي داود، الرقم 1953.

سه ریی کوری حه که م (ﷺ)

ناوی سه ریی کوری حه که مه، کورپکی هه بوو به ناوی وه قاص که فه رموده ی له باوکیه وه گپراوه ته وه، سه ریع وه وه فدی به نی ته میم چوه ته خزمه ت پیغه مبه ر (ﷺ)، له جهنگی یه مامه دا رینیشاندهری خالیدی کوری وه لید بوو.¹

سه عدی خزمه تکار (ﷺ)

ناوی سه عدو خزمه تکاری عوتبه ی کوری غه زوان بوو، ده وتریت ئەم ئایه ته له باره ی سه عدو وه دابه زیوه (ولا تطرد الذين يدعون ربهم...)².

سه عدی دهوسی (ﷺ)

ناوی سه عدی کوری ئەبی نوبابی دهوسی،³ ئەم هاوه له ده لیت چومه خزمه ت پیغه مبه ر (ﷺ) و موسلمان بووم و ئەویش منی وه که به رپرسی هۆزه که ی خۆم دانا، له سه رده می ئەبووبه کری صدیقدا خه لیفه منی به به رپرسی هۆزه که م هیشته وه، عومه ری کوری خه ططابیش له و پۆسته مدا هیشتمیه وه.⁴

سه عدی کوری ته میم (ﷺ)

ناوی سه عدی کوری ته میمی سکونیه، دواتر له دیمه شق نیشته جی بوو، کورپکی هه بوو به ناوی بیلال که فه رموده ی له باوکیه وه گپراوه ته وه.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 45.
2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 92.
3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 57.
4 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 16405.
5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 48.

سهعد ده لیت وتم ئه ی پیغمبری خوا (ﷺ) چاکترین خه لکی کین؟
 فهرموی من و ئه وانه ی سهده که ی (سهرده مه که ی)¹ من، وتم ئه ی دوا ی ئه وانه؟
 فهرموی (ئینجا سهده ی دووه م)...²

سهعدی کوری جاریه (ﷺ)

ناوی سهعدی کوری جاریه یه، ئه م هاوه له له پشتیوانانه له به نی ساعیده، له
 جهنگی یه مامه دا به شداری کرد و تیایدا شهید بوو.³

سهعدی کوری جه ماز (ﷺ)

ناوی سهعدی کوری جه مازی کوی مالیکه، له پشتیوانانه، برایه کی هه بوو به
 ناوی که عب، سهعد له غه زای ئو حود و غه زاکانی تر دا به شدار کرد و دوا جار له
 جهنگی یه مامه دا شهید بوو.⁴

سهعدی کوری جوناده (ﷺ)

ناوی سهعدی کوری جوناده ی عه و فیه، سهعد ده لیت یه که م که س بووم له
 خه لکی طائف که چوومه خزمهت پیغمبر (ﷺ)، به ره به یانیک چوومه دهره وه و
 بو عه سر هاتمه مینا و سه ر شاخه که که وتم و دواتر دابه زیم و چوومه خزمهت
 پیغمبر (ﷺ) و موسلمان بووم، ئه ویش (قل هو الله أحد) و (إذا زلزلت الأرض

1 - مه به سهت به (قرن) له فهرموده که دا سه د سا نیه، به لکو واتای سهرده م ده که یه نیت.

2 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 2831.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 50.

4 - أسد الغابة، ج 2، ص 405.

زالزالها) ی فیئر کردم، ئەم وشانەشی فیئر کردم (سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله أكبر).¹

سهعدی کورپی حارث (ﷺ)

ناوی سهعدی کورپی حارثی کورپی صمیمهیه، له پشتیوانانە، دواى له سهردهمی خیلافهتی عەلی کورپی ئەبوو طالیبدا له ناو سوپای عەلیدا بەشدار جهنگی صفینی کرد و تیایدا کوژرا.²

سهعدی کورپی حەبته (ﷺ)

ناوی سهعدی کورپی حەبتهیه، حەبته ناوی دایکیهتی و به ناوی دایکیهوه ناسراوه، حەبتهی دایکی هینای بو لای پیغمبهر (ﷺ) و ئەویش نزای بو کرد.³

له غەزای ئوحووددا سهعد ویستی بەشدارى بکات، به لام پیغمبهر (ﷺ) ئەو و چەند هاوه لیکى تری گەراندەوه و نهیهیشت له بهر کهمی تهمه نیان بەشدارى بکەن.⁴

دواتر سهعد له غەزای خەندەقدا بەشدارى کرد و به چاکى دەجهنگا، هیشتا تهمه نیشى زۆر نه بوو، پیغمبهر (ﷺ) فەرمویو ئەى گەنج تو کيیت؟ وتى سهعدى کورپی حەبتهم، پیغمبهر (ﷺ) فەرموی خوا باپیرهت بهخته وەر بکات لیتم نزیک به رهوه، ئەویش لیى نزیک بوویهوه، پیغمبهر (ﷺ) دەستی هینا به سههر سهریدا.⁵

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 5347، موضع إرسال.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 50.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 404.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 334.

5 - أسد الغابة، ج2، ص 404.

سهعد دواتر چوو له کووفه نیشته جی بوو و له وی کۆچی دواپی کرد و زهیدی کورپی ئه رقه م نویژی له سهر کرد.¹

سهعدی کورپی خاریجه (رضی الله عنه)

ناوی سهعدی کورپی خاریجه ی کورپی ئه بوزوهیره، برایه کی هه بوو به ناوی زهید، خۆی و زهیدی برای و باوکیشی له هاوه لانی پیغم مبری خوان (ﷺ).²

خاریجه ی باوکی له به یعتی عهقه به³ و غهزای به در و ئو خودیشدا به شداری کرد و له و غهزایه دا شهید بوو.⁵

سهعد خوشکیکی هه بوو به ناوی حه بیبه که خاریجه ی باوکی ماره ی کرد له ئه بووبه کری صدیق، ئه بووبه کریش له م ئافره ته مندالیکی بوو به ناوی ئوموکلثوم،⁶ ئه بووبه کر له سه ره مه رگدا بوو که حه بیبه ی کچی خاریجه سکی هه بوو به و کچه یه وه.⁷

سهعد هاوده م به خاریجه ی باوکی له غهزای ئو خوددا به شداری کرد و هه ردووکیان له و غهزایه دا شهید بوون.⁸

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 6، ص 52.
 2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 53.
 3 - أسد الغابة، ج 2، ص 104.
 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 2، ص 223.
 5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 2، ص 44.
 6 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 169.
 7 - أسد الغابة، ج 2، ص 105.
 8 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 53.

سهعدی کوری خلیفه (رضی الله عنه)

ناوی سهعدی کوری خلیفه کوری ئه شره فه، له پشتیوانانه له بهنی ساعیده، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود، له جهنگی قادسیه دا به شداری کرد و تیایدا شه هید بوو.¹

سهعدی کوری خهوله (رضی الله عنه)

ناوی سهعدی کوری خهوله ی عامیریه، ئه م هاوه له به بنه رت فارس بووه و له یه مهن نیشته جی بوو و دواتر هاته مه ککه و تیکه لیان بوو،² ژنیکی هیئا به ناوی سوبه یعی ئه سهله می که ئه ویش هاوه لی پیغمبر (ﷺ) بوو.³

سهعد یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در.

سهعد له چه جی مالئاواییدا کۆچی دوایی کرد، ئه وکات ژنه که شی سکپر بوو،⁴ پیغمبر (ﷺ) سه ره خووشی ده کرد له وهی که سهعد له مه ککه مردوو له کاتی کدا له و شاره کۆچی کرد بوو.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 53.
 2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 53.
 3 - صحيح مسلم، الرقم 2806.
 4 - صحيح مسلم، الرقم 2806.
 5 - صحيح البخاري، الرقم 1247.

سهعدی کوپی خهولی (ﷺ)

ناوی سهعدی کوپی خهولیه و خزمه تکاری حاطیبی کوپی ئه بی به لته عه بوو،
هاوده م به گه وره که ی به شداری غه زای به دری کرد، دواتریش له غه زای ئو خوددا
به شداری کرد و تیایدا شه هید بوو.¹

سهعدی کوپی خهیشه مه (ﷺ)

ناوی سهعدی کوپی خهیشه مه ی کوپی حارثی کوپی مالیکه، له پشتیوانانه له
ئوسیه کان،² کونیه که ی ئه بوو خهیشه مه یه و یه کیکه له دوانزه نه قیبه که ی به یعه تی
عه قه به،³ دایکی ناوی هیندی کچی ئه وسه.⁴

ژنه که ی سهعد ناوی جه میله ی کچی ئه بی عامیر بوو.⁵

کوپیکی هه بوو به ناوی عه بدولا که هاوه لی پیغمبەر (ﷺ) بوو و له
خوده ییبه دا به شدار بوو.⁶

سهعد یه کیکه بوو له به شدار بوانی به یعه تی عه قه به و یه کیکه بوو له دوانزه
نه قیبه که.⁷

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 54.

2 - الإستيعاب في معرفة الأصحاب، ج2، ص 588.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 411.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 481.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 481.

6 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 481.

7 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 481.

کاتیک هاوه له کۆچهریه کان کۆچیان کرد بۆ مه دینه، زۆربه ی ئه و هاوه لانه ی ژنیان نه بوو له مالی سهد داده به زین و له وی ده مانه وه.¹

کاتیک پیغمبەر (ﷺ) برایه تی خسته نیوان کۆچهران و پشتیوانان وه برایه تی خسته نیوان سهد و ئه بووسه له مه ی کورپی عه بدولئه سهد وه.²

کاتیک هاوه لان خویان ئاماده ده کرد بۆ جهنگی به در، خه یته مه به سهدی کورپی وت ده بیته یه کیکمان بچین و ئه وی ترمان له ماله وه بمینیته وه و لای ژن و مناله کان بیته، بویه تو لییره به با من بچم، سهد وتی باوکه گیان ئه گهر مه سه له که جگه له به هه شت بوایه به دلنیا ییه وه رازی ده بووم، به لام هیوام هه یه ئه مجاره شه هیدیم به نسیب بیته، دوا جار باوک و کور گه یشتنه ئه و ریککه وتنه ی تیرو پشک بکه ن، سهد ناوی ده رچوو تا به شدار بیته، له گه ل پیغمبەر (ﷺ) له به دردا به شدار ی کرد و تیایدا شه هید بوو.³

سهدی له غه زای به دردا به دهستی کابرایه ک کورزا به ناوی عه مر ی کورپی عه بدود، رایه کیش ده لیت به لکو طوعه ی مه ی کورپی عه دی کوشتوو یه تی.⁴

خه یته مه ی باوکی سهد له ئو حوددا به شدار ی کردو له و غه زایه دا به دهستی هوبه ی ره ی کورپی ئه بی وه هب شه هید کرا،⁵ به و جۆره ئه و تاسه ی شه هیدیه ی که

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 174.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 481.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 411.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 56.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج2، ص 350.

لەگەل كۆرپەكەي تىرۈپشكى بۇ دەكرد، لە يەكەم غەزادا بۇ كۆرپەكەي بوو كە پاداشتى ئەۋەشى دەستكەوت، لە دووھم غەزاشدا بۇ خۆى بوو.

سەعدى كۆرى ذۇئەيب (رضي الله عنه)

ناوى سەعدى كۆرى ذۇئەيبە، لە فەتحى مەككەدا بەشدار بوو، كاتىك پىغەمبەر (ﷺ) فەرمانى كوشتنى دەر كورد بۇ چەند كە سىك كە لىخۇشبوون نەيدەگرتنەۋە، يەككە لەۋانە ئىبەن خەطەل بوو، سەعد چوو بۆى و كوشتى.¹

سەعدى كۆرى رەببىع (رضي الله عنه)

ناوى سەعدى كۆرى رەببىعى كۆرى عەمرە، لە پشتىوانانە لە خەزرەجىەكان، يەككە لە بەشداربوانى بەيەتى عەقەبە و يەككە لە دوانزە نەقىبەكە.²

دايىكى ناوى ھوزەيلەي كچى عەنبە بوو، سەعد ژنىكى ھەبوو بە ناوى جەمىلە كە بە ئومموسەعد ناسراۋە.³

سەعد لە سەردەمى نەفامىدا نووسەر بوو و شارەزايى ھەبوو لە نووسىندا، لەۋ سەردەمەدا نووسىن و خويئەۋارى زۆر كەم بوو.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 57.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 522.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 522.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 522.

كاتيك پيغمبهر (ﷺ) له مهدينه برايې ته خسته نيوان كوچهران و پشتيوانانه وه، برايې ته خسته نيوان سهد و عه بدورپه حماني كورې عه وفه وه.¹

سهد كه سيكي دهوله مهند بوو، به عه بدورپه حماني وت ماله كه م له گه لتدا دوو كرت ده كه م و ژنيكيشت لي ماره ده كه م، ئه ويش وتي خوي گوره به ره كه ت بخته ژن و ماله وه، ري بازارم نيشان بدن.²

سهد ژنيكي هه بوو به ناوي عمره ي كچي حزم كه له م ژنه ي كچيكي هه بوو.³

سهد له غزاي ئو خوددا به شداري كرد و له و غزايه شدا شهيد بوو، دواتر پيغمبهر (ﷺ) به هاوه لاني ده فهرموو (كي هه والي سهد ي كورې ره بيعم بو دينيت؟) كابرايه كه هستا و وتي من ئه ي پيغمبهر ي خوا (ﷺ)، به نيو كوژراوه كاندا ده گه را تا پي گه يشت، هيشتا سهد ته واو گياني دهرنه چو بوو، سهد به كابراي وت چي ته وا ده گه پييت؟ وتي پيغمبهر (ﷺ) مني نارد تا هه والي توي بو به رم، سهد وتي ده ي برؤ بو لاي و سه لام ي مني پي بگه ي نه و پي بلي له دوانزه لاهه پي كراوم و پي كانه كه شم كوشنده يه، به هوزره كه شت بلي لاي خوا هيچ بيانوويه كيان بو نيه ئه گه ر بيتو پيغمبهر ي خوا (ﷺ) بكوريت و تاكه كه سيك له وان زيندوو ما بيت.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 58.

2 - صحيح البخاري، الرقم 1961.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 59.

4 - موطأ مالك، الرقم 999.

ئەبووسەئیدى خۇدرى دەللىت ئەو كەسەى چوو ھەوالى سەعد بەھيئىت ئوبەى كورپى كەعب بوو، سەعد پىيى وت بە ھۆزەكەت بلى سەعدى كورپى رەبيع پىتان دەللىت خۇدايە خۇدايە، ورياي ئەو بەلئىنە بن كە لە شەوى عەقەبە داتان بە پيغمبەرى خوا (ﷺ)، سوئند بەخوا لاي خوا ھىچ بيانوويەكتان نىە ئەگەر پيغمبەرەكتان بكوژرئىت و ئيوەش چاويكتان تيدا مابيتت بترووكنيرئىت.¹

كاتىك ئەبووبەكرى صديق بووبوو بە خەلىفە، كچەكەى سەعد چوو بو لاي ئەبووبەكر، خەلىفەش جەكەى خوى وەك راخەر بو راخست، عومەر ھاتە ژوورەوہو پرسىارى لىكرد ئەو ئافرەتە كىيە؟ ئەبووبەكر وتى كچى كەسىكە كە لە من و تويش زور چاكتر بوو، عومەر وتى ئەى خەلىفەى پيغمبەر (ﷺ) ئەو پياوہ كىيە؟ وتى كەسىك لە سەردەمى پيغمبەر (ﷺ) وەفاتی كرد و شوپنى خوى لە بەھەشت بەدەست خست و من و تويش ھىشتا ماوينەتەوہ.²

سەعدى كورپى رەبيعى ئەنصارى (رضي الله عنه)

ناوى سەعدى كورپى رەبيعى، لە پشتيوانانە و كونىكەى ئەبولحارثە، يەكئىكە لە بەشداربوانى غەزاي خەندەق.³

1 - أسد الغابة، ج2، ص 414.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 59.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 60.

سه عدی کوپی زهید (ﷺ)

ناوی سه عدی کوپی زهیده، له پشتیوانانه له ئه شهه لیه کان، شمشیریکی به دیاری بردووه بو پیغه مبهری خوا (ﷺ).¹

سه عدی کوپی زهیدی ئه نصاری (ﷺ)

ناوی سه عدی کوپی زهیدی کوپی مالیکه، له پشتیوانانه له ئه شهه لیه کان، یه کیکه له به شدار بوانی به یه تی عه قه به، له غه زای به دردا به شداری کرد.²

سه عدی کوپی زوراره (ﷺ)

ناوی سه عدی کوپی زوراره یه، برای ئه سه عدی کوپی زوراره یه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان له به نی نه ججار.³

سه عد ده لیت پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده یفه رموو (خوایه سه رم به خیت به سه ر ئه وه دا که لیم یاخی بووه، توله م وه رگریته وه له وه ی سته می لیکردوم، جه سته م سه لامه ت بکه و به هره دارم بکه به بیستن و بینیم تا مردنم).⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، 61.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 61.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 415.

4 - الدعاء للطبراني، الرقم 1347.

سه عدی کوپی سه هل (صلوات الله عليه)

ناوی سه عدی کوپی سه هلی کوپی مالیکه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان،
یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در.¹

سه عدی کوپی سوهدید (صلوات الله عليه)

ناوی سه عدی کوپی سوهدیدی کوپی قه یسه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان،
یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در،² دواتریش له غه زای ئو خوددا به شداربوانی کرد و
تیایدا شه هید بوو.³

سه عدی کوپی ضومه یره (صلوات الله عليه)

ناوی سه عدی کوپی ضومه یره ی کوپی سه عدی سوله میه، له غه زای حونه یندا
به شداربوانی کرد.⁴

سه عدی کوپی عامیر (صلوات الله عليه)

ناوی سه عدی کوپی عامیری کوپی مالیکه، له پشتیوانانه، برابیه کی هه بوو به
ناوی حه مزه، هه ریه ک له سه عد و حه مزه پیکه وه له غه زای ئو خوددا به شداربوانی بوون.⁵

-
- 1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 63.
 - 2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 63.
 - 3 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 2861.
 - 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 64.
 - 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 65.

سهعدی کوری عائیذ (ﷺ)

ناوی سهعدی کوری عائیذ، ئەم هاوه له چوویه لای پیغمبر (ﷺ) و سکالای دهستکورتی خۆی کرد، پیغمبر (ﷺ) رینمایی کرد بازرگانی بکات، ئەویش دهستی کرد به کرپن و فرۆش و قازانجی کرد، چوو به سهراهاته که ی گێرپایه وه بو پیغمبر (ﷺ)، ئەویش رینمایی کرد بهردهوام بیٔ.¹

کاتیك سهعد چوویه خزمهت پیغمبر (ﷺ)، پیغمبری خوا (ﷺ) دهستی هینا به سهر سهریدا و نزای به ره که تی بو کرد و کردی به بانگیژی مزگهوتی قوبتا و جیگره وهی بیلال له بانگاندا تا کاتیك بیلال ناماده نه بوو ئەو بانگ بدات.²

سهعد له مزگهوتی قوباندا بانگی دها، دواتر ئەبووبه کری صدیق ئەوی گواسته وه بو مزگهوتی پیغمبر (ﷺ)، چونکه بیلال له وی نه ما و چوو بو شام، ئیتر له وی سهعد بانگی دها، له سهردهمی عومهری کوری خهتتابیشدا بهردهوام بوو له بانگان.³

سهعد تا سهردهمی چه جاجی کوری یوسف ژیا.⁴

سهعدی کوری عهددی (ﷺ)

ناوی سهعدی کوری عهددیه، له جهنگی یه مامه دا شه هید بوو.⁵

-
- 1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 65.
 - 2 - أسد الغابة، ج2، ص 422.
 - 3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 65.
 - 4 - أسد الغابة، ج2، ص 422.
 - 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 69.

سه عدی کوری عمر (ﷺ)

ناوی سه عدی کوری عمری کوری ته قه فه، کورپکی هه بوو به ناوی طوفه یل،
 ئەم هاوه له پشتیوانانه و یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود، دواتریش له
 بیئرمه عونه دا به شداری کرد و تیایدا شه هید بوو، هاوده م به خویشی کورپه کەشی
 به شداری کرد و کورپه کەشی هاوده م به خویشی شه هید بوو.¹

سه عدی کوری عمری نه نصاری (ﷺ)

ناوی سه عدی کوری عمری کوری عوبه یده، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان،
 یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود، له جهنگی یه مامه دا شه هید بوو.²

سه عدی کوری عوباده (ﷺ)

ناوی سه عدی کوری عوباده ی کوری دوله یمه، له پشتیوانانه له
 خه زره جیه کان، کونیه که ی نه بوو ثابت یان نه بوو قه یسه، دایکی ناوی عومره ی کچی
 مه سهووده و هاوه لی پیغه مبری خوایه (ﷺ).³

سه عدی کورپکی هه بوو به ناوی سه عدی، کورپکی تری ناوی موحه ممه د بوو،
 کورپکی تری ناوی عه بدورپه حمان بوو، دایکی ئەم سی کورپه ی غه زیه ی کچی سه عدی

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 70.
 2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 71.
 3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 65-66.

بوو كه خيژاني سه عدى كورې عوباده يه، له ژنيكي تری كه ناوی فكيهه ی كچي
عوبه يده هه ريهك له ئومامه و سدوسی هه بوو.¹

سه عد يه كيكه له به شداربوانی به يعه تی عه قه به و يه كيكه له دوانزه
نه قيبه كه.²

جاريك سه عد چوو بو مه ككه و له وي خه لكی مه ككه سه عدیان گرت و ژوريان
ليدا، هينده يان ليذا جه سته ی ته واو خويناوی بوو، كابرايه ك هات و وتی مالويران
كه س نانسيت له مه ككه په نات بدات؟ نه ويش وتی نا، به لام جاران عاصی كورې
وائيل ده هاته مه دينه و ئيمه ش ريژمان ليده گرت، يه كيك له وي بوو كه عه ددی كورې
قه يس بوو، وتی باسی ئاموزاكه ی منی كردووه، به خوا يه ك كه س نابيت نزيكى
بيته وه، بويه وازيان ليهينا.³

كاتيك پيغمبهر (ﷺ) هاته مه دينه، سه عد هه موو روژيك بريك گوشت و
تريتي بو ده نارد، ئيتر نه و قاپه ی سه عد له گه ل چوونی پيغمبهر (ﷺ) بو مالی
هاوسه ره كانی ده برا بو لای پيغمبهر (ﷺ).⁴

سه عد يه كيكه له به شداربوانی غه زای به در.

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 613.

2 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 271.

3 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 273.

4 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 271.

سەعد كۆپىكى ھەبوو بە ناۋى قەيس، قەيسى برد بۇ لاي پىغەمبەر (ﷺ) تا خزمەتى بىكات.¹

ھىشتا غەزاي بەدر رووى نەدابوو رۇژىك پىغەمبەر (ﷺ) لەسەر ولاخى بوو، دەچوو بۇ سەردانى سەعدى كۆپى عوبادە، ئوسامەى كۆپى زەيدىش لەدوايەۋە لەگەلدا سەرکەوتبوو، ئەمەش لەپىش جەنگى بەدردا بوو، داي بەلاى كۆپىكا كە موسلمان و جوولەكە و بىپەرستىشى تىدابوو، عەبدولاي كۆپى ئوبەى كۆپى سەلولىش لەوى بوو، ھەرۋەھا عەبدولاي كۆپى رەۋاحەش لەوى بوو، كاتى تەپوتوزى ولاخەكە بەر كۆپەكە كەوت، عەبدولاي كۆپى ئوبەى لووتى خۆى بە عەباكەى داپۆشى، ئىنجا وتى تۆزمان بەسەردا مەكەن، پىغەمبەر (ﷺ) سەلامى بۇ كردن و دواتر ۋەستاۋ بانگى كردن بۇ لاي خواۋ قورئانى بەسەرياندا خويىندەۋە، عەبدولاي كۆپى ئوبەى كۆپى سەلولى وتى ھۆ كابر، ئەۋەى تۆ دەيلىيىت ئەگەر حەق بىت لەۋە باشتىر نىە، دەى ئىتر لە مەجلىسەكانماندا بىزارمان مەكە و برۆرەۋە بۇ شوپىنى خۆت، ھەركامان ھات بۇ لات بۆى بخويىنەرەۋە و قسەى خۆتى بۇ بىكە، عەبدولاي كۆپى رەۋاحە وتى ئەى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) ۋەرە مەجلىسمان ئىمە دلخۆشىن بەۋە، موسلمان و بىباۋەرۋە جوولەكەكان بەينيان شلوق بوو، خەرىك بوو بدەن بە يەكدا، بەلام پىغەمبەر (ﷺ) ئارامى كردنەۋە، ئىنجا سوارى ولاخەكەى بوويەۋە و چوو بۇ لاي سەعدى كۆپى عوبادە، پىى فەرموو ئەى سەعد نەتبىستووہ ئەبووحوباب چى وتووہ؟ مەبەستى عەبدولاي كۆپى ئوبەى بوو، ئاۋھا و ئاۋاى وت، سەعد وتى ئەى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) لىى خۆش بەۋ چاۋپۆشى لى بىكە، سوپىند بەۋەى قورئانى بۇ دابەزاندىۋىت

خوای گوره ئه و حقه دینیت که بو توی نارووه، خه لکی ئه م ناوچه ریکه وتبون بیکه ن به سهرگه وره ی ئیره، که خوا توی به حقه نار د ئه و به وه بیزار بوو، بویه ده بینیت ئه وه ده کات که له بهرچاوته.¹

کاتیك پيغمبهر (ﷺ) کۆچی کرد بو مه دینه، سهد داوای کرد پيغمبهر (ﷺ) بچیت بو مالی ئه و، به لام پيغمبهر (ﷺ) فرمانی کرد از بهینن تا بزنان و شتره که له کوی مؤل ده خوات.²

تهنها سالیك به سهر هاتنی پيغمبهر (ﷺ) بو مه دینه تیپه پ بو بوو که پيغمبهر (ﷺ) به ده رچوونیک ده رچوو و سهدی وه ک به پرسسی مه دینه جیهیشت.³

کاتیك پيغمبهر (ﷺ) ده رچوو بو غه زای به در که وته راویژکردن به هاوه لان،⁴ کاتیك سهره ی سهدی کوری عوباده هات قسه بکات، هه ستایه سه ری و وتی: مه به ست ئیمه یه ئه ی پيغمبهری خوا (ﷺ)؟ سویند به وه ی گیانی منی به ده سته، ئه گه ر فرمانان پی بکه یت تا و به دینه ناو ئه و ده ریایه تاو ده دین، ئه گه ر فرمانان پی بکه یت بچینه جه رگه یه وه ده چین.⁵

1 - صحیح البخاری، الرقم 4299.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 198.

3 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 243.

4 - صحیح ابن حبان، الرقم 4794.

5 - صحیح مسلم، الرقم 3417.

ئین که ئیر وته یه کی هیناوه ده لیت رای راستر ئه وه یه ئه وه قسه هی سه عدی کوپی موعان بووه، چونکه سه عدی کوپی عوباده نه چووه بو جهنگی به در له بهرئه وه ی پیغمبهر (ﷺ) ئه وی وه که به رپرسی مه دینه جیهیشتووه یان له بهرئه وه ی دهوتریت ماریک سه عدی کوپی عوباده ی گه ستووه،¹ به لام هر له گپانه وه ی ترده هیناویه تی که سه عدی کوپی عوباده له غه زای به دردا ئالای پشتیوانانی پی بووه.²

کاتیک مندالیک پیغمبهر (ﷺ) له سه ره مرگدا بو- ئیبراهیمی کوپی بو-، هه وال برا بو پیغمبهر (ﷺ)، سه عدیش یه کیک بوو له وانهی که له گه ل پیغمبهر (ﷺ) چوو، کاتیک ئیبراهیم گیانی ده دا، پیغمبهر (ﷺ) فرمیسک به چاوه کانیه وه بوو، سه عد وتی ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) ئه وه چیه؟ پیغمبهری خوا (ﷺ) فه رموو (هذه رحمة جعلها الله في قلوب عباده، وإنما يرحم الله من عباده الرحماء)،³ (ئه وه ره حمه تی خویه که خوا خستویه تیه ناو دلئ به نده کانیه وه، خوی گه وره ره حم به به نده به ره حمه کانی ده کات).

دایکی سه عد له سالی پینجه می کوچیدا وه فاتی کرد، ئه وکات سه عد له گه ل پیغمبهر (ﷺ) له غه زای ده ومه ته لجه نده ل بوو.⁴

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 319.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 326.

3 - صحيح البخاري، الرقم 1237، صحيح مسلم، الرقم 1582، صحيح ابن حبان، الرقم 1583، سنن أبي داود، الرقم 2734، سنن ابن ماجه، الرقم 1583، مسند احمد بن حنبل، الرقم 21211، مسند الطيالسي، الرقم 665.

4 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 92.

دايكي سهد له سهرمه رگدا بوو و سه عديش له غه زايه كدا بوو، به دايكيان وت
 وهسيه ت ناكه يت؟ نه ويش وتي سامانه كه هه مووي هي سهد ه وهسيه تي چي بكه م؟
 كه سهد هاته وهو نه وهي بيست پرسيا ري كرد له پيغمبهر (ﷺ) ئايا خيري بو
 بكات سوودي پي ده گه يه نييت؟ فه رموي به لي، سهد وتي ده ي فلانه باخ ده كه م به
 خير بو. ¹

كاتيك دايكي سهد وه فاتي كرد، سهد له وي نه بوو، دواتر هاته وه زاني
 وه فاتي كردوه، چوويه خزمه تي پيغمبهر (ﷺ) و وتي نه ي پيغمبهر ي خوا
 (ﷺ) دايكم مردووه و من لي ره نه بوم، ئايا نه گه ر خيري بو بكه م سوودي پي
 ده گه يه نييت؟ فه رموي (به لي)، سهد وتي ده ي تو به شايه ت ده گرم نه و باخه م
 ده كه م به خير بو. ²

سهد ده لييت كاتيك دايكم وه فاتي كرد روژووي له سه ر مابوو، -له
 گيړانه وه كه ي نه سائيدا نه زريكي له سه ر بوو-، له و باره وه پرسيا رم كرد له پيغمبهر
 (ﷺ) نه ويش فه رماني پيكردم روژووه كه ي بو بگرمه وه -نه زره كه ي بو
 به جيپگه يه نم- ³.

1 - صحيح ابن خزيمة، الرقم 2329.

2 - صحيح البخاري، الرقم 2624، صحيح ابن خزيمة، الرقم 2330.

3 - المستدرک على الصحيحين، الرقم 5069، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 6290، صححه الالباني في صحيح و ضعيف سنن
 النسائي، الرقم 3661.

سهعد له غهزای خنده قیشدا به شدار بوو و پیغمبهر (ﷺ) ئهوی هاوده م به سهعدی کوپی موعان نارد تا ههوالی جووله که کانی بهنی قوره یظهی بو وه ربگرن، ئهوانیش ههوالیان هیئایه وه که ئهوانه ناپاکیان نواندوووه.¹

کاتیك حالی موسلمانان سهخت بوو و ههندی ویستیان ناپاکی بنویین، پیغمبهر (ﷺ) ههوالی نارد تا سی یهکی به ره می مه دینه بدات به غهطه فانیه کان به رامبهر به وهی ناپاکی نه نویین و نه چنه پال قوره ییش، پیش ئه وهی ریککه وتنه که تهواو بیئت، پیغمبهر (ﷺ) ناردی به شوین سهعدی کوپی عوباده و سهعدی کوپی موعازدا تا رایان وه ربگریت، مه سه له که ی باسکرد بویان و رای ئهوانی داواکرد، ئهوانیش وتیان ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) ئایا ئه وه فرمانیکه خوت داتناوه تا ئیمهش به جیی بگه یه نین یان شتیکه خوا فرمانی پیکردویت و هر ده بیئت ئه وه بیئت؟ یان له بهر ئیمه ده یکیت؟ پیغمبهر (ﷺ) فه رموی که پلانی خویه تی نه ک فرمانی خوا و که بینویه تی هه موو عه رب له دژیان یه کیان گرتوووه، ئه مه ی کردوووه تا شکوی دوژمن بشکینیت، سهعدی کوپی موعان وتی ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) ئیمه پیشتر له گه ل ئه واندها په یوه ندیمان هه بوو، ئیمه بتپه رست بووین و خوامان نه ده ناسی و نه ده په رست، له به ره می ئیمه یان نه ده خوارد مه گه ر به میوانی به اتنایه و لیان بخواردایه یان به کرین بیان کرپیا، جا ئیستا که خوا به ئیسلام ریژداری کردوین و ریئوینی کردوین بو ئیسلام و به تو عیززه تمه ندی کردوین، هیچ پیویستمان به وه نیه، به خوا ته نها شمشیریان پیده دهین تا خوا حوکی نیوان ئیمه و

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 103-104.

ئەوان دەكات، پيغمبهر ريش (ﷺ) فەرمووی دەی ئەو تۆ و ئەو، سەعدی كۆپى موعان لاپەر نووسراوه كەى گرتە دەست و سەرپه وه.¹

سەعد لە غەزای مورەيسيعيشدا بەشدارى كرد و تيايدا ئالای پشتيوانانى بە دەسته وه بوو.²

لە رووداوى ئيفكدا كاتى پيغمبهر (ﷺ) وردەكارى تەواوى كرد بۆ ئەو رووداوه، دواتر لە ناو هاوه له پشتيوانه كانيدا بوو ويستى پۆزشى عەبدو لاى كۆپى ئوبەى كۆپى سەلوول وەربگرى، بە هاوه لانى فەرموو (من يعذرني من رجل بلغني أذاه في أهلي، فوالله ما علمت على أهلي إلا خيرا، وقد ذكروا رجلا ما علمت عليه إلا خيرا، وما كان يدخل على أهلي إلا معي)، (كى پۆزشم بۆ وەردەگرى لە كەسى كە بيستوو مەتە وه بە خراپە باسى خيزانه كەمى كردوو، دەى سويند بە خوا من هەر چاكەى خيزانه كەم دەزانم - واتە چاكەم لى ديوه - ئەوانە باسى پياويكيان كردوو كە بەس خيرو چاكەى لە باره وه دەزانم، بە تەنها لە گەل خويشمدا هاتوو بۆ لاى خيزانه كانم) سەعدى كۆپى موعان هەستا و تى ئەى پيغمبهرى خوا بە خوا من ئەو ت بۆ دەكەم، ئەگەر لە ئەوسيه كان بيت ئيمه دەدەين لە مى، ئەگەر ريش لە ناو برا خەزرجيه كانماندا بيت فەرمانمان پيپكهيت فەرمانت بە جيده گەيه نين، سەعدى كۆپى عوباده كە گەورهى خەزرجيه كان بوو و پياويكى چاك بوو دەمارگيرى گرتى، هەستا و تى سويند بە خوا درۆ دەكەيت نايكوژيت و ئەو شت پى ناكريت، ئوسه يدى كۆپى حوضه يريش هەستا و تى بە خوا تۆ درۆ دەكەيت، ئيمه دەيكوژين، تۆ

1 - دلائل النبوة للبيهقي، الرقم 1312.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 156.

دوورويت و سهبارت به دووروان مشتومر دهكەيت، هەردوو دەستەي ئەوس و خەزرج هەستان و خەريك بوو بکەونه و پزەي يەك، پيغمبهر (ﷺ) لەسەر مينبەر دابەزى و هيورى کردنهوه¹.

سەعد لە عومرەي پاش ريککەوتنى حودەيببەشدا بەشدارى کرد و کاتيک قسەي ناراست و نارەواي ببياوهرانى قورپەيشى لە رۆژى چوارەمدا بيست بە توندى وهلامى دانەوه².

سەعد بەرامبەر بە ئەهلى صوفه زور چاکەکار بوو و رۆژانه ژمارەيهكى زور لهوانى دەبردهوه بۆ مالەوه تا لهوى نان بخۆن³.

سەعد غيرەتيكى زورى هەبوو لە مەسەلەي ئابروودا، جاريك لە كۆرپيکدا بوو وتى سويند بەخوا ئەگەر پياويك لەگەل ژنەكەم ببينم بى ئەملاولا بە شمشير لىي دەدەم، پيغمبهر (ﷺ) ئەوهى بيستهوه، فەرموى (أتعجبون من غيرة سعد، لأننا أغير منه، والله أغير مني)، (سەرتان سوپدەمينيت لە غيرەتى سەعد، من زور لهو بهغيرەتترم، خواش زور له من بهغيرەتتره)⁴.

1 - صحيح البخاري، الرقم 2539 و 3925 و 4480 و 6956، صحيح مسلم، الرقم 5080، صحيح ابن حبان، الرقم 7208، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 8656 و 10914، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 25051، مسند أبي يعلى الموصلي، الرقم 4800، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 19044.
2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 229.
3 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 276.
4 - صحيح البخاري، الرقم 6467، صحيح مسلم، الرقم 2833، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 17822، صحيح ابن حبان، الرقم 5852.

جاريك پيغمبهر (ﷺ) له ناو هاوه لانيدا بوو، كابرايه كي پشتيوانی هات و دواتر چوو، پيغمبهر (ﷺ) هه والی سه عدى كورپى عوباده ی لى پرسى، ئه ویش وتى باشه، پيغمبهر (ﷺ) فرموى كى له ئیوه ده چیت بۆ سهردانى؟ پيغمبهر (ﷺ) ههستا و ئیمهش زیاد له سیانزه كهس ده بووین له گه لى چووین بۆ لای.¹

جاريك سه عدى كورپى عوباده نه خووش بوو، پيغمبهر (ﷺ) هاوده م به عه بدوره حمانى كورپى عه وف و سه عدى كورپى ئه بى وه قاص و عه بدولای كورپى مه سهوود هات بۆ لای تا سهردانى بكات، بينى له كه ناریکه وه یه، فرموى ته و او بووه؟ وتیان نا ئه ی پيغمبهرى خوا (ﷺ)، پيغمبهر (ﷺ) گریا، كه خه لكه كه بينیان پيغمبهر (ﷺ) گریا ئه وانیش گریان، پيغمبهر (ﷺ) فرموى (ألا تسمعون إن الله لا يعذب بدمع العين، ولا بحزن القلب، ولكن يعذب بهذا - وأشار إلى لسانه - أو يرحم، وإن الميت يعذب ببكاء أهله عليه)،² (نابیستن كه خواى گه و ره له سه ر فرمیسكى چاو و خه فه تی دل سزای كهس نادات، به لام له سه ر ئه مه سزای خه لكى ده دات یان ره حم به خه لكى ده كات، ئینجا ئاماژه ی كرد به زمانى، مردوو به گریانى كه سوكارى له سه رى ئازار ده چیژیت).

سه عدى كورپى عوباده له فه تحى مه كه دا به شدارى كرد و ئالای پشتيوانانى به ده سه ته وه بوو، سه عد كه ئه بوو سوفیانى بينى وتى ئه ی ئه بوو سوفیان ئه مپۆ رۆژى كاره سات و كوشتاره، ئه مپۆ له كه عبه دا خوین ریژى ره وا ده كریت، كاتیک پيغمبهر (ﷺ) دای به لای ئه بوو سوفیاند، ئه بوو سوفیان وتى نازانیت سه عدى كورپى عوباده

1 - صحيح مسلم، الرقم 1584.

2 - صحيح البخاري، الرقم 1255، صحيح مسلم، الرقم 1583.

چى دەلىت، ئەو ئاۋھاي وتوۋە، پىنغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى (سەعد درۆ دەكات، بەلكو ئەمرو رۇزىكە تىايدا خوا كەعبە بەرز رادەگرىت و تىايدا كەعبە بەرگى بەبەردا دەكرىت).¹

ئىنجا پىنغەمبەر (ﷺ) بۇ تەمبى كىردنى سەعد، ئالاکەى دەستى لى سەندەۋە دايە دەست كەسىكى تر، دەوترىت دايە دەست قەيسى كورپى.²

سەعد لە غەزاي حونەينشىدا بەشدارى كرد، دواتر كە پىنغەمبەر (ﷺ) دەستكە وتەكانى دابەش كرد، ھەموۋى بەخشىۋە بەسەر قورپەيشىھەكان و ھۆزەكانى تردا و بەشى پشتىوانانى نەدا، ئىتر قسەو بۆلەيەك لەناو پشتىواناندا دروست بوو تا ئەۋەى يەككە وتى پىنغەمبەر (ﷺ) ھەموۋى بەخشىۋە بە ھۆزەكەى خۆى، سەعدى كورپى عوبادە برپارى دا مەسەلەكە بباتە لاي پىنغەمبەر (ﷺ)، چوۋىە خزمەتى و وتى ئەى پىنغەمبەرى خوا (ﷺ) ئەو دەستەى پشتىوانان گلەيىەك لە ناخياندا دروست بوۋە بەرامبەر بەو دابەشكردنت و دەلىن ھەموۋىت بەخشىۋە بە ھۆز و قەۋمەكەى خۆت و پشتىوانان ھىچ پشكىكىان نەبوۋە، پىنغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى ئەى سەعد ئەى تۆ لەو نىۋەندەدا رات چۆنە؟ وتى ئەى پىنغەمبەرى خوا (ﷺ) منىش ئەندامىكى قەۋمەكەم، پىنغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى برۆ قەۋمەكەتم بۆ كۆبكرەۋە، سەعد چوو و پشتىوانانى كۆكردەۋە، ھەندى لە كۆچەران ھاتن و ھەموۋىانى گىپرايەۋە، كاتىك ھەموۋى پشتىوانان كۆبوۋنەۋە سەعد ھات بۆ لاي

1 - صحيح البخاري، الرقم 4042.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 296.

پیغهمبەر (ﷺ) و پیی وت که هه موو کۆبوونه ته وه، پیغهمبەر (ﷺ) چو بو لایان و سوپاس و ستایشی خوی کرد و دواتر فەرمووی:

(یا معشر الأنصار ما قاله بلغتنی عنکم وجدة وجدتموها فی أنفسکم، ألم آتکم ضللاً فهداکم الله؟ وعالة فأغناکم الله؟ وأعداء فألف الله بین قلوبکم)

(ئهی گزوی پشتیوانان و تهیه کم بیستوو ته وه له ئیوه وه که له ناختاندا دروست بووه، مه گهر من هاتم بو لاتان گومرا نه بوون و خوا رینموونی کردن؟ مه گهر هه ژار نه بوون و خوا دهوله مهندی کردن؟ مه گهر دوژمن نه بوون و خوا نیوانی دله کانی یه کخستن؟) وتیان با ئهی پیغهمبهری خوا (ﷺ) منهت و فهزل بو خوا و پیغهمبهره که یه تی، ئینجا پیغهمبهر (ﷺ) فەرمووی (ئهی گزوی پشتیوانان ئایا وه لامم ناده نه وه؟) وتیان چۆن ولامت بدهینه وه ئهی پیغهمبهری خوا (ﷺ) له کاتی کدا فهزل و منهت بو خوا و پیغهمبهره که یه تی؟ فەرمووی:

(أما والله لو شئتم لقلتم فلصدقتم و صدقتم أتیننا مذبذباً فصدقناک، ومخذولاً فنصرناک، وطريدا فأویناک، وعائلاً فأسیناک، أوجدتم فی أنفسکم یا معشر الأنصار فی لعاعة من الدنيا، تألفت بها قوما لیسلموا، و وکلتمکم إلى إسلامکم؟ أفلا ترضون یا معشر الأنصار أن یذهب الناس بالشاة والبعیر، وترجعون برسول الله فی رحالکم؟ فوالذی نفس محمد بیده لولا الهجرة لکنت امرأ من الأنصار، ولو سلك الناس شعبا، وسلکت الأنصار شعبا لسلکت شعب الأنصار، اللهم ارحم الأنصار، وأبناء الأنصار، وأبناء أبناء الأنصار)

(نا سویند به خوا ئه گهر بتانه ویت ده لاین و راست ده لاین و به راستیش ده زانرین، بلین تو هاتیت بو لامان به درو خرابوو یته وه و ئیمه به راستمان زانیت، پشتت

به درابوو و ئيمه سه زمان خستيت، ده ركبوت و ئيمه په نامان داي، بيناز بوويت و ئيمه دلنه و اييمان كردي، ئه ي گروي پشتيوانان خه مي ناختان بو بړي پاشماوه ي كه مي دنيايه كه بو دلراكيشاني خه لكى به كارم هيناوه تا موسلمان بن و ئيوه شم راسپاردوو بو ئيسلامه كه تان؟ ئه ي گروي پشتيوانان ئايا رازي نابن خه لكى به مه پ و وشتره وه بچنه وه و ئيوه ش له كاروانه كه تاندا پيغه مبهەر (ﷺ) له گه ل خوتان ببه نه وه؟ سويند به وه ي گياني موحه ممه دي به ده سته ئه گه ر هيجره ت نه بوايه ئه وه من يه كيك ده بووم له پشتيوانان، ئه گه ر هه موو خه لكى شيويك بگرن و پشتيوانان شيويكي تر بگرنه بهر، ئه وه من به دلنبايييه وه شيوه كه ي پشتيوانان ده گرمه بهر، خوايه ره حم بكه به پشتيوانان و مندالاني پشتيوانان و منداله كاني مندالاني پشتيوانان، ئيتر هه موو پشتيوانان ده ستيان كرد به گريان تا ئه وه ي ريشيان ته پ بوو و ده يانوت رازين پيغه مبهري خوا (ﷺ) پشك و به ختمان بيت.¹

سه عد و خيلافه تي نه بووبه كرى صديق

بړيك گيرانه وه هاتون سه باره ت به وه ي سه عدي كورپى عوباده ئاماده نه بوه به يعه ت بدات به نه بووبه كر و هه ولى داوه پشكى پشتيوانان سه ربخات و تا دواساتي ژياني به يعه تي نه داوه، ئه مه له راستيه وه دووره و ته نها بو شيواندني ميژووي ئيسلاميه، ئه گه رنا چ رابردووي سه عد و چ ده قه سه حيحه كان ئه وه ده سه لمينن مه سه له كه وا نه بووه، به لام وه ك سپارده يه كي زانستي هه موو ده قه كان ده هينين:

1 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 11507، حسنه شعيب الأرنؤوط.

کاتیک پیغمبهر (ﷺ) وفاتی کرد و پشتیوانان له که پری به نی ساعیده کۆبوونه وه، له دوری سهدی کورپی عوباده کۆبوونه وه و ده یانوت ئەمیریکی له ئیمه و ئەمیریکی له پشتیوانان، ئەوان ده یانویست به یعته به سهدی کورپی عوباده بدن.¹
سهد له و کاته دا نه خۆش بوو و تایه کی زۆری هه بوو، خۆی گرمۆله کردبوو.²

به پپی گیرانه وه یه کی لاواز - زه هه بی ده لیت سه نه ده که ی به و جۆره یه که ده یبینیت - هاتوه کاتیک به یعته درا به ئەبووبه کری صدیق، ئەبووبه کر ناردی به شوین سهددا و پپی وت وهره به یعته بدە وا خه لکه که به یعته تیان داوه، به لام سهد وتی به خوا به یعته تان پی نادم تا هاوادم به وانه ی له گه ل منن له گه لتان ده جه نگم، به شیر ی کورپی سهد له وی بوو وتی ئە ی خه لیفه ی پیغمبهر (ﷺ) ئە و یاخ ی بووه و تا نه کورزی ت به یعته تان پی نادات، تا مندال و عه شره ته که شی له گه لی نه کورزین ناکورزی ت، بۆیه تا ده توانن مه یبزوینن، ئە و خۆی ته نه یه، ئە بووبه کریش وازی لیهینا، دواتر که عومه ر بوو به خه لیفه پپی گه یشت و وتی ئی سهد، ئە ویش وتی ئی عومه ر، عومه ر لی پرسی به یعته ی پی نادات، که چی وتی هاوه له که ت له تو لامان خۆشه ویستتر بوو، به خوا چه زم به دراوسییه تیت نیه، عومه ر وتی هه رکه س رقی بیت له دراوسییه کی جیی دیلیت، ئە وه بوو سهد چوو بو شام و پاش ماوه یه ک له وی مرد.³

1 - صحیح البخاری، الرقم 3488.

2 - صحیح البخاری، الرقم 6455.

3 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 277، قال الذهبي إسنادها كما ترى.

به لام به پیی گپانه وهی صهحیح هاتووہ که کاتیک پشتیوانان داوی خیلافه تیان کرد و نه بووبه کر دواتر وتاری پیشکش کرد، تیایدا وتی نهی سهد تو خوت لای پیغه مبهر (ﷺ) دانیشتبوویت که فهرمووی (قریش ولایة هذا الامر، فبر الناس تبع لبرهم و فاجرهم تبع لفاجرهم)، (قوره یشیه کان هه لگری نه م پرسه ن، خه لکی چاکه کاریان شوینکه وتهی چاکه کاریانن و خراپه کاریشیان شوینکه وتهی خراپه کاریانن)، سهد پیی وت راست ده که یت، دهی نیمه وه زیر و نیوهش نه میرن.¹

پاشان، نه گهر سهد ناماده نه بووبیت به یعت بدات له کاتیکدا گوره و قسه رویشتووی ناو پشتیوانان بووه هه موان رازی بون به برپاره کانی، چون له هه موو ماوهی خیلافه تی نه بووبه کر و عومه ردا کیشو و گرفتیک کی نه نایه وه، چون له کاتی نه و هه موو بارگرژییهی سهرده می خه لیفه نه بووبه کردا دهستی خوی نه وه شاندا و هه ولی جوداخوازی نه دا، بویه نه مانه ته نه خه ونی که سانیک بووه که حه زیان کردووہ ئاقاری رووداوی که پری به نی ساعیده وای لی بیت و دواتر نه و خه ونه یان دارپشتوووه له سه رچاوه کاندایان ناوه ته وه، نه گهرنا له روانگی میژووپییه وه هیچ پالپشتیه کی واقعی دهست ناکه ویت.

سهد دواتر چوو له دیمه شق نیشته جی بوو و دواچار له حوران کچی دواپی کرد،² سه بارهت به سالی وه فاتی دهوتریت له سالی چواردهی کچییدا له حوران وه فاتی کردووہ، رایه کی تر ده لیت له سالی شانزی کچییدا وه فاتی

1 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 22، قال شعيب الارناؤوط صحيح لغيره.

2 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 271.

کردووه،¹ سه بارهت به هۆکاری مردنه که ی گێرانه وه یه ک هاتووه گوايه جارێک به پیوه میزی کردووه و جنۆکه دهستیان لی وه شان دووه و به وه یه وه مردووه.²

دوو باره ئەم گێرانه وه ش لاوازه و به چەند دهقیکی جیاواز هاتووه، به لام دههه بی له بهر لاوازه که ی له ته لخیصدا لای بردووه.

سه عدی کوری عوبه ید (ﷺ)

ناوی سه عدی کوری عوبه یدی کوری نوعمانی کوری قه یسه، له پشتیوانانه له ئەوسیه کان،³ کونیه که ی ئەبووزه یده و به سه عدولقاری ناسراوه، یه کیکه له وشه ش که سه ی که له سه رده می پیغه مبه ر ی خوادا (ﷺ) قورئانیان کۆده کرده وه.⁴

سه عد یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در، له غه زاکانی ئو خود و خه نده ق و هه موو غه زاکانی تریشدا به شدار ی کرد.⁵

سه عد له سه رده می پیغه مبه ر (ﷺ) و خیلافه تی ئەبووبه کر و عومه ریشدا له مزگه وتی قوبائدا به رنوێژی ده کرد، که له سه رده می عومه ردا شه هید بوو، خه لیفه فه رمانی کرد به موجه ممیعی کوری جاریه تا ببیته به رنوێژی مزگه وتی قوباء.⁶

1 - سیر أعلام النبلاء، ج1، ص 277-278.

2 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 5218، المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5064، لکن الذهبي حذفه فی التلخیص لضعفه.

3 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 68.

4 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5097.

5 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5097.

6 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 68.

سهعد کورپکی هه بوو به ناوی عومهیر که له سهردهمی خیلافه تی عومهری کورپی خه ططابدا والی بوو.¹

سهعد له سالی شانزه ی کۆچی له جهنگی قادسیه دا به شداری کرد و تیایدا شهید بوو، له و کاته شدا ته مهنی شهست و چوار سالان بوو.²

سهعد رۆژیک پیش جهنگی قادسیه وتاری ده دا بو موسلمانان و وتی پشت به خوا سبهینی ده گهین به دوژمن، وا ههست ده که م شهید ده بم،³ ئەگەر کوژرام خوینی جهسته م مه شوون با بمینیتته وهو با کفنه که شم پیسته یه ک بیت.⁴

سهعدی کورپی عثمان (رضی اللہ عنہ)

ناوی سهعدی کورپی عثمانی کورپی خه لده یه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان له زورقیه کان،⁵ دایکی ناوی هیندی کچی عه جلانه، ژنه که ی سهعد ناوی سونبوله ی کچی ماعیص بوو که له م ژنه ی کورپکی هه بوو به ناوی عوباده، ژنیکی تری ناوی ئومموخالید بوو که کورپکی لیی هه بوو به ناوی فهروه، ژنیکی تری ناوی ئەنیسه ی کچی بیشر بوو که کورپکی لیی هه بوو به ناوی عه بدولا، کورپکی تری هه بوو به ناوی عه بدولا بچکۆل که له ئوممووه له دیک بوو، کورپکی تریشی ناوی عوقبه بوو له ئوممووه له دیک، مهیمونه شی هه بوو که دایکی ناوی جوندوبه ی کچی مهری بوو.⁶

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 5355.

2 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5097.

3 - سنن سعید بن منصور، الرقم 2393.

4 - سنن سعید بن منصور، الرقم 2392.

5 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج 3، ص 69.

6 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 592.

برایه کی هه بوو به ناوی عوقبه که له سه ری باوکیه وه برای بوو و هاوه لی پیغمبر (ﷺ) بوو و به شداری به در و ئو خود بوو.¹

سه عد و عوقبه ی برایشی پیگه وه له به در و ئو خودیشدا به شداری بوون.²

سه عدی کوپی مالیک (ﷺ)

ناوی سه عدی کوپی مالیکی کوپی ئوقه یصیری ئه زدییه، وه ک وه فد هاته خزمه ت پیغمبر (ﷺ) و موسلمان بوو، پیغمبر (ﷺ) ئالایه کی دایه ده ست تا ببیته ئه میری هۆزه که ی، ئالاکه ی ره ش بوو و وینه ی مانگیکی سپی تیدا بوو، له سه رده می خیلافه تی عومه ری کوپی خه ططابدا له فه تحی میصردا به شداری کرد و له وی مایه وه.³

سه عدی کوپی مالیک (ئه بو سه عیدی خودری) (ﷺ)

ناوی سه عدی کوپی مالیکی کوپی سینانی کوپی عوبه یده، له پشتیوانانه له خودریه کان، یه کیکه له هاوه له ناسراوه کان که فه رموده ی زۆری له پیغمبر ی خواوه (ﷺ) گیراوه ته وه، زیاتر به کونیه که ی ناسراوه که ئه بو سه عیدی خودریه.⁴

سه عد له سه ری دایکیه وه برایه کی هه بوو به ناوی قه تاده ی کوپی نوعمان که یه کیک بوو له به شداری بوانی غه زای به در.⁵

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 592.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 592.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 72.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 78.

5 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 169.

ئەبووسەئید ویستی له غەزای ئوحدودا بەشدارى بکات، بەلام لهبەر بچووکیه که ی پیغمبهر (ﷺ) نهیهشت تیايدا بەشدارى بکات، بەلام باوکی تیايدا بەشدار بوو و شههید بوو.¹

زهید دهلیت پیغمبهر (ﷺ) له جهنگی ئوحدودا هندی کهسی به بچووک دانا بو بەشدارى له جهنگه که وه موویانی گپرایه وه، ئەوانیش بریتی بوون له زهیدی کورپی جاریه-واته خۆی- و بهرائی کورپی عازب و زهیدی کورپی ئهرقه م و ئەبووسەئیدی خودری و عەبدولای کورپی عومەر و جابیری کورپی عەبدولاً.²

ئەبووسەئید دهلیت له غەزای ئوحدودا داوام کرد له پیغمبهر (ﷺ) تا بەشدار بم، ئەوکات تەمەنم هیشتا سیانزه سالان بوو، باوکم دەستی گرتم و وتی ئە ی پیغمبهر (ﷺ) ئەو ئیسقانی گورهیه، پیغمبهر (ﷺ) گپرایه وه.³

ئەبووسەئید دهلیت جارێک نهبوونی زۆری بو هیناین و دایکم منی نارد تا بچم لای پیغمبهر (ﷺ) داوای شتی لی بکه م، که گهیشتمه خزمهتی فهرمووی (من استغنی أغناه الله، ومن استعف أعفه الله، ومن استکفی کفاه الله، ومن سأل وله قيمة أوقية فقد ألحف)، (ههركهس خۆی له دهستی خهلك بیباک بکات (چاوی له دهستی خهلك نه بیئت) خوا دهوله مەندی دهکات، ههركهس خۆی پاک راگریت خوا پاک و دور له دهستی خهلك رایده گریت، ههركهس ههول بدات به وه رازی بیئت که ههیهتی، خوا بهشی پیویستی پی دەدات، ههركهس به های ئوقیه یه کی هه بیئت و داوا بکات ئەوه

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 78.

2 - السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 16548.

3 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 6424.

زۆر له سههر داواکردن چووه)، منیش که ئه وه م بیست وتم خو و شتره که م زۆر باشتره له ئوقیه یه ک، بۆیه گه رامه وه و داواى هیچم لى نه کرد.¹

یه که م غه زا که ئه بووسه عید تیایدا به شدار بوو غه زای خه نده ق بوو، ئیتر دواى ئه وه به شدارى غه زاکانى تری کرد، به گشتى به شدارى دوانزه غه زای کرد.²

ئه بووسه عید له به یعه تی ریزواندا به شداربوو.³

ئه بووسه عیدی خودری ده لیت جاریک پیغمبهر (ﷺ) به سه رکردایه تی عه لقه مه ی کوپی موجه زیز سریه یه کی نارد و منیش له سریه که دا بووم، له نیوه ی ریدا ده سته یه ک له سوپاکه داواى مۆله تیان له عه لقه مه کرد و ئه ویش مۆله تی دا پییان و عه بدولای کوپی حوزافه ی کرد به ئه میریان، له نیوه ی ریدا بوون که ئاگریکیان کرده وه تا خویمان گه رم بکه نه وه یان خواردنیک ئاماده بکه ن، عه بدولای جوړی گالته و سوعبه تی هه بوو، وتی مه گه ر گوپرایه لى من له سه رتان واجب نیه ؟ وتیان با، وتی ده ی فه رمانیکتان پی بکه م چی ده لین؟ وتیان چی بلیت ده یکه ی، وتی ده مه ویت خوۆتان تل دهنه ناو ئه و ئاگره وه، ده سته یه ک هه ستان ئه وه بکه ن، خیرا عه بدولای وتی ده ست راگرن، من گالته م له گه ل کردن، دواتر که چووینه وه خزمه ت پیغمبهر (ﷺ) به سه ره اته که مان بو باسکرد، فه رمووی (من امرکم منهم

1 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 10825، السنن الکبری للنسائی، الرقم 2347، قال شعيب الارناؤوط إسناده قوي، قال الألباني في صحيح و ضعيف سنن النسائي، الرقم 2595: حسن صحيح.

2 - أسد الغابة، ج2، ص 432.

3 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 169.

بمعصية الله، فلا تطيعوه)،¹ (ههركهس فهرماني پيكردن به سهركهشي له خوا ئه وه گوپرايه لي مهكهن).

يه كيك له نمونه ي گوره يي و سهروه ريه كاني ناو ميژوي ئيسلامي، ئه و گوپرايه ليه ناوازه يه بووه كه سهربازاني موسلمان هه يانبوو به سهركرده كانيان، هاوه لان به م رۇحيه ته وه چون بو به رنگاربوونه وه ي دوژمن، بويه هه ر ئه و گوپرايه ليه يه ريگره له به رده م دووبه ركه ي و په رتبووندا، هه ر ئه م گوپرايه ليه شه فره كوخي ي و فره سهركرده يي ناهي لي ت و هه موان له سه ر بپاريك كو ده كاته وه، هاوكات ئيسلام وي نه ي هه موو جوانيه كاني تري، ري نه داوه ئه م هونه ره ناوازه يه له سنووري خوي ده رچي ت، بويه سنووري ئه و گوپرايه ليه ي به ستووه ته وه به سنووري ره زامه ندي خوا وه، له كويدا سهركرده له سنووري خوا ده رچوو، ئيتر به جيگه يان دني ئه و لادانه ي قه ده غه كردو وه.

هه روه ها ئه بووسه عيد له حه جي مالئاواويدا به شدار بوو، ئه وه تا به سه رهاتي كي ئه و حه جه ده گيري ته وه و ده لي ت پيغه مبر (ﷺ) وتاري دا و فه رموي (خو اي گه وره به نده يه كي سه ريشك كرد له نيوان دنيا و ئه وه ي لاي خوايه، ئه ويش ئه وه ي لاي خو اي هه لبرارد)، ئه بووبه كر كه ئه وه ي بيست ده ستي كرد به گريان، منيش وتم ئه م پياوه به ته مه نه بوچي ده گري؟ دواتر تيگه يشتم ئه بووبه كر له هه موومان شاره زاتر بوو، ئه و به نده يه پيغه مبر ي خوا (ﷺ) بوو.²

1 - سنن ابن ماجه، الرقم 2860، صحيح ابن جبان، الرقم 4628، مسند احمد بن حنبل، الرقم 11414، مسند أبي يعلى الموصلي، الرقم 1318، جسنه شعيب الأرنؤوط، حسنه الألباني في صحيح و ضعيف سن ابن ماجه، الرقم 2863.
2 - صحيح البخاري، الرقم 456.

ئەبووسەئید دەلیت جارێك هەورێك هات و باران بارى تا ئەوێ له سەقفەكەوه ئاو دەچۆرا، نوێژ دابەسرا، دەمبىنى پیغمبەرى خوا (ﷺ) لەناو قورپاوه كەدا سوژدەى دەبرد، دواتر شوینەوارى قورپم بە تەویلیهوه دەبىنى.¹

ئەبووسەئید دەلیت جارێك له خزمەت پیغمبەر (ﷺ) بووین فەرمووى (لتتبعن سنن من كان قبلکم، شبرا شبرا و ذراعا بذراع، حتى لو دخلوا جحر ضب تبعتموهم)، (بە دلتیاییهوه دەكەونه شوین باوى ئەوانەى پێش خۆتان، بست بە بست و بال بە بال، تا ئەوێ ئەگەر بچن بە كونی بزەمزەدا ئیوهش شوینیان دەكەون)، وتمان ئەى پیغمبەرى خوا (ﷺ) مەبەستت جوولهكەو گاوره؟ فەرمووى (ئەى كى؟).²

ئەبووسەئید باسى نەخۆشى سەرەمەرگی پیغمبەر (ﷺ) دەكات و دەلیت چووم بۆ لای پیغمبەر (ﷺ) كە زۆر نەخۆش بوو، تايهكى زۆرى هەبوو، بەسەر لیفەكەوه دەستم خستە سەرى كەچى هەستم بە گەرمایهك كرد، وتم ئەى پیغمبەرى خوا (ﷺ) حالت زۆر سەختە؟ فەرمووى (ئیمە ئاوا نارەحەتیمان بۆ چەند بەرامبەر دەكریت و پاداشتیشمان بۆ چەند بەرامبەر دەكریت)، وتم ئەى پیغمبەرى خوا (ﷺ) چ خەلكى زۆرتىن نارەحەتى دەچەژن؟ فەرمووى پیغمبەران، وتم ئەى دواتر؟ فەرمووى (ثم الصالحون، إن كان أحدهم لیبتلی بالفقر، حتى ما یجد أحدهم إلا العبادة یحوبها، وإن كان أحدهم لیفرح بالبلاء، كما یفرح أحدكم بالرخاء)،³

1 - صحیح البخاری، الرقم 649.

2 - صحیح البخاری، الرقم 6909.

3 - سنن ابن ماجه، الرقم 4021، صححه الألبانی فی صحیح و ضعیف سنن ابن ماجه، الرقم 4024.

(پاشان پياوچاكان، تا ئەۋەى كەسى وايان ھەيە تووشى ھەژارايەكى وا دەبىت تەنھا عەبايەك شك دەبات بۇ خۇداپۇشىنى، ئەگەرچى ھەركاميان بە نارەحەتى دلخۇش دەبىت ۋەك چۆن يەككەك لە ئىۋە بە خۇشگوزەرانى دلخۇش دەبىت).

رايەك دەلئىت ئەبووسەئىد لە سالى شەست و سىي كۆچىدا ۋەفاتى كىردوۋە، رايەكىش دەلئىت لە سالى حەفتا و چوارى كۆچىدا بوۋە،¹ رايەكىش دەلئىت لە سالى شەست و چوارى كۆچى بوۋە، رايەكىش دەلئىت لە سالى شەست و پىنجى كۆچىدا بوۋە.²

سەئىدى كورپى مالىكى ساعىدى (ﷺ)

ناۋى سەئىدى كورپى مالىكى كورپى خالىدەۋ لە پىشتىوانانە لە خەزرجىيەكان لە بەنى ساعىدە، باۋكى سەھلى كورپى سەئەدە.³

سەئىد كورپىكى ھەبوۋ بە ناۋى ئەعلەبە كە دۋاى باۋكىشى ژياۋ لە غەزاي ئوحدودا بەشدارى كىرد و تىايدا شەھىد بوۋ، كورپىكى تىرى ناۋى عەمر بوۋ، كچىكىشى ھەبوۋ بە ناۋى عومرە، داىكى ئەم مندالانەى ناۋى ھىندى كچى عەمر بوۋ.⁴

سەئىد ۋىستى بەشدارى غەزاي بەدر بىكات، بۇيە خۇى بۇ ئامادە كىرد، كەچى نەخۇش كەوت و بەۋ ھۇيەۋە مرد، پىغەمبەر (ﷺ) ۋەك بەشداربوۋيەكى بەدر حسابى بۇ كىرد چ لە دەستكەۋتەكانى بەدر و چ لە پاداشتى بەشداربوۋنى بەدردا.⁵

1 - سىر أعلام النبلاء، ج3، ص 171.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 79.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 432.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 625.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 77.

سهعدی کورپی مالیکی عوذری (ﷺ)

ناوی سهعدی کورپی مالیکی عوذریه، وهك ئەندامیکی وهفدی هۆزه که ی چوو یه خزمهت پیغمبهر (ﷺ)، ئەمهش له سالی نۆیه می کۆچی و له مانگی سههه ردا بوو، هاوده م به خۆیشی سههلیمی برای به شداری ئەو وهفده بوو.¹

سهعدی کورپی موحه ممهده (ﷺ)

ناوی سهعدی کورپی موحه ممهدهی کورپی مهسهله مهیه، له پشتیوانانه، یه کیکه له به شداری بوانی فهتھی مهککه.

سهعدی کورپی موعاذ (ﷺ)

ناوی سهعدی کورپی موعاذی کورپی نوعمانه، له پشتیوانانه له ئەوسیه کان و گه وره ی ئەوسیه کانه، کونیه که ی ئەبووعه مره.²

دایکی ناوی که بشه ی کچی رافیه و هاوه لی پیغمبهری خوایه (ﷺ) و به یهتتی داوه به پیغمبهر (ﷺ).³

سهعد ژنیکی هه بوو به ناوی هیندی کچی سه ممانک، ئەم ژنه شی هاوه لی پیغمبهری خوایه (ﷺ)، له م ژنه ی دوو کورپی هه بوو به ناوه کانی عه مر و عه بدولا،

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 72.
 2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 84.
 3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 420.

ئم ژنه ی سه ره تا ژنی ئه وسی برای بوو، واته براژنی بوو، که ئه وسی برای مرد سه عد به هاوسه ری گرته وه.¹

موسلمانبوونی سه عد

جاریک ئه سه عد موضعه بی برد بۆ لای به نی عه بدولئه شهه ل تا له سه ر ئیسلام قسه یان بۆ بکات، گه یشتنه ناو باخیکی بنی ظفر و لای بیرئ دانیشتن، برئ له خه لکی هۆزی ئه سه لم له ده وریان کۆبوونه وه، هیشتا سه عدی کوپی موعادو ئوسهیدی کوپی حوضه ییر که گه وری هۆزه کانیا ن بوون موسلمان نه بووبوون، کاتی قسه کانی ئه سه عدو موضعه بیان بیست سه عد به ئوسهیدی وت هه ی بیباوک برۆ بۆیان، سه یرکه چۆن هاتوونه ته خاکمان تا هه رزه کاره کانمان له خشته بهرن، برۆ بهریان پی بگره و مه هیله بینه ناوچه ی ئیمه، ئوسهیدیش به خه نجه ریکه وه هات، ئه سه عد به موضعه بی وت ئه مه گه وری هۆزه که یه تی، دیت بۆ لات، راست په یامی خوی پی بلی، موضعه ب وتی ئه گه ر دابنیشی قسه ی له گه ل ئه که م، ئوسهید به قسه وتنه وه هاته به رده میان، وتی بۆچی هاتون بۆ لامان تا هه رزه کاره کانمان له خشته بهرن، ئه گه ر گیانی خۆتانتان لا خۆشه ویسته دووربگرن لیمان، موضعه ب پی وت بۆچی دانانیشیت تا گویمان لی بگریت، ئه گه ر به دلّت نه بوو وازدینین، ئه ویش وتی قسه که ت جوانه، خه نجه ره که ی دهستی داچه قاند به ناو زه ویداو له به رده میاندا دانیشتن، موضعه ب باسی ئیسلامی بۆ کردو قورئانی بۆ خوینده وه، خیرا ئومیدی موسلمانبوونیان له روخساریدا به دیکرد، ئوسهید وتی چه ند جوان و چاک ئه لئین، باشه ئه گه ر بتانه وی بچنه ناوئه م ئاینه چی ده که ن؟ ئه وانیش پییان وت

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 420.

خۆت بشۆۋ جەكانت بشۆۋ دواتر شاھ تومانى حەق بەھىنە و دواتر نوپۇز بىكە، ئەۋىش واپىكرد، دواتر ئوسەيد وتى من كەسىكىم لەدواى خۆم جىھىشتووہ ئەگەر ئەۋىش شوپىنتان بىكەۋى چى كەسى ناو ھۆزەكەى ھەيە شوپىنتان ئەكەون، ئىستا ئەينىرم بۇ لاتان، ئەۋىش سەعدى كوپى موعاذه، ئىنجا ئوسەيد خەنجەرەكەى ھەلگرت و چوو بۇ لاي سەعدو ھۆزەكەشى چاۋەرۋان بوون، سەعد پىي وت چىت كرد؟ ئوسەيد وتى من قسەم لەگەل كردن بەخوا وای نابىنم خراپ بن، رىم لىگرتن، ئەۋانىش وتیان چىت پى خۆشە وادەكەين، بەنى حارثە ويستیان بچن ئەسەدى كوپى زورارە بكوژن، ئەشرانن پوورزاي تۆيە، وادەكەن وەك سووكايەتى بە تۆ، سەعد بە توورەيى و خىرايى ھەستا و چوو بۇ لايان، كە چوو بىنى ھەردووكيان بىخەم دانىشتون زانى ئوسەيد ويستوويەتى گوپيان لى بگرى، بە قسەوتنەۋە (جنىۋدانەۋە) لەبەردەمياندا راۋەستا، بە ئەسەدى كوپى زارەى وت بەخوا لەبەر خزمایەتى نىۋانمان نەبوايە ئەمەت بەسەردا تىنەئەپەرى، موصعب پىي وت بۇچى دانانىشىت گويمان لى بگرىت، ئەگەر بەدلت بوو باشە، ئەگەر بەدلت نەبوو لىت دووردهكەۋىنەۋە، سەعد وتى قسەكەت جوانە، دانىشت و خەنجەرەكەى داچەقاند بە زەۋىداو گوپى لىگرتن، ھەمان شتىش بۇ ئەم روویدا، كە سەعد گەراپەۋە، ھۆزەكەى وتیان بەۋخوايە سەعد بەدەموچاۋىكى ترەۋە ھاتوہتەۋە، كاتى سەعد گەيشتە لايان وتى ئەى بەنى عەبدولئەشھەل منتان لا چۆنە؟ وتیان گەرەۋە شارەازو بەرپىرتىنى ئىمەيت، ئەۋىش وتى دەى دەنگم لە ژنو پياۋتان ھەلدەگرم تا كاتى باۋەر دىنن بە

خواو پيغمبهره كهى، به وه هره موو بهنى عه بدولئه شههل موسلمان بوون جگه له چهند كهسى، پاشان ئه سعاد موضعه بى برده وه بۆ مالى خويان.¹

كاتيك پيغمبهر (ﷺ) برايه تى خسته نيوان كوچهران و پشتيوانانه وه، برايه تى خسته نيوان سعادى كورپى ئه بى وه قاص و سعادى كورپى موعاذه وه.²

سعاد له گه ل ئومه ييهى كورپى خه له ف په يوه ندى و دوستايه تى هه بوو، كاتيك ئومه ييه ده چوو بۆ شام، له مه دینه وه ده چوو و له وى لای سعاد لايده دا، سعاديش جار جار كه ده چوو بۆ مه ككه لای ئومه ييه لايده دا، جار يك سعاد چوو بۆ مه ككه بۆ عومره كردن، چوو بۆ لای ئومه ييهى كورپى خه له ف، ئومه ييه پيى وت چاوه پى كه تا نيوه پۆ داديت و خه لكى ده چنه وه مال و چۆل ده بيت ئينجا بپۆ ته و افه كه ت بكه، سعاديش واى كرد، كاتيك له ته و افدا بوو ئه بووجه هات و وتى ئه وه كييه وا سعلامه ت ته و اف ده كات؟ سعاد وتى منم سعاد، ئه ويش وتى وا سعلامه ت ته و اف ده كه يت له كاتيكدا په ناى موحه ممهد و هاوه لانيتان داوه؟ وتى به لى، ئيتر كه وتنه ده مه قالى، ئومه ييه به سعادى وت دهنگت بهرز مه كه ره وه به سه ر ئه بولحه كه مدا چونكه ئه و گه و ره ي ناوچه كه يه، سعاد وتى به خوا ئه گه ر ريم لى بگريت رى كاروانى بازركانيت به ره و شام ده برم، ئومه ييه هه ر ده يوت دهنگت به رزمه كه ره وه، سعاد تووره بوو و پيى وت بيستوومه له موحه ممهد كه ده يوت تو ده كوژيت، ئومه ييه وتى من؟ وتى به لى، ئومه ييه وتى موحه ممهد ئه هلى درۆ نيه، ئيتر گه پايه وه بۆ مال وه وه به ژنه كه ي وت ده زانيت برا يه سريبيه كه م پيى وتم بيستوييه تى له موحه ممهد وتوييه تى من

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص152-153.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص139.

ده کوژیت؟! ژنه که شی وتی به خوا موچه ممه درؤ ناکات، ئه وه بوو که دواتر ئومه ییه چوو بؤ جهنگی به در، ژنه که ی پیی وت بیرت نایه ت کابرای یه سربیی چی پی وتیت؟ ئومه ییه که بیری که وته وه ویستی نه چیت بؤ جهنگه که، ئه بووجه هل پیی وت تو سه رگه وره ی خه لکه که ییت، روژی دووان وهره له گه لمان، ئومه ییه ش چوو و له به در کوژرا.¹

سه عد له غه زای به دردا

سه عدی کوپی موعان یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در، له و غه زایه دا ئالای ئه وسیه کان به ده ست ئه وه وه بوو.²

کاتیک پیغه مبه ر (ﷺ) ده رچوو بؤ به در، پیش غه زا که رای خه لکی وهرگرت و فه رموی راتان چیه؟ ئه بووبه کری صدیق وتی ئه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) بیستوومانه ئه وان-قوره یش- له فلانه شوینن، همدی پیغه مبه ر (ﷺ) به خه لکه که ی فه رموو راتان چیه؟ ئه مجار عومه ری کوپی خه ططاب هه مان قسه ی ئه بووبه کری کرد، همدی پیغه مبه ر (ﷺ) رای هاوه لانی وهرده گرت و فه رموی راتان چیه؟ ئینجا سه عدی کوپی موعان قسه ی کرد و وتی: (مه به سه تت ئیمه یه، سویند به وه ی ریژداری کردویت و قورئانی بؤ دابه زاندویت، من ریی وام هه رگیز نه گرتوه ته به ر و شاره زاییم لیی نیه، به لام ئه گه ر برؤی تا بیرکولغیماد له یه مه ن هاوده م به تو دینن، ئیمه وه ک ئه و به نوئیسرا ئیلیانه نین که به مووسایان وت (انهب

1 - صحیح البخاری، الرقم 3453، مسند احمد بن حنبل، الرقم 3662، المعجم الکبیر للظیرانی، الرقم 5209، سیر أعلام النبلاء، ج1، ص 281.

2 - الطبقات الکبری لابن سعد، ج3، ص 421.

أنت و ربك فقاتلا إنا هاهنا قاعدون) (خۆت و خواکەت برۆن بجهنگن، ئیمه لیڤه دانیشتونین)، بەلکو دەلێین برۆ خۆت و پەرودرگارت بجهنگن و ئیمهش لهگەلتاندا شوپنت دەکەوین، لهوانهیه تۆ بۆ شتیکی دەرچووبیت و خواش شتیکی تری هینابیتە پیت، بزانه ئەوهی خوا بۆی داناویت کامهیه ئەوه بگره‌به‌ر، چ په‌تیکت ده‌ویت بیگه‌یه‌نه‌و چ په‌تیکت ده‌ویت بیچپێنه، له‌گەڵ کێ ده‌ته‌ویت ناشتی بکه‌و دژایه‌تی کیت ده‌ویت بیکه، چه‌نده‌ت ده‌ویت له‌ سامانمان بیبه)، ئەوه‌بوو خوی گه‌وره سه‌باره‌ت به‌وه‌لو‌یسته‌ی سه‌عد ئایه‌تی دابه‌زانه‌ خواره‌وه‌:

(كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ ﴿٥﴾
يُجِدُّوْكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا بَيْنَ كَاتِمًا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾ وَإِذْ يَعِدُكُمُ
اللَّهُ إِحْدَى الظَّالِمِينَ أَنَّهُمْ لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ عَيْرَ ذَاتِ الشُّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ
اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ﴿٧﴾¹)

(هەرچۆنێک که پەرودرگارت له‌ ماله‌که‌ت دهره‌یناییت به‌هه‌ق و پاستی له‌ کاتیکیدا بیگومان ده‌سته‌یه‌ک له‌ برواداران بیزار بوون و پێ یان ناخۆش بوو، ده‌مه‌قالییت له‌گەڵ دا ده‌که‌ن له‌ (شتی) هه‌ق و پاست دا دوا‌ی ئەوه‌ش که بۆیان پوون بۆته‌وه‌ (که پاسته‌ هیشتا جه‌نگیان لا گرانه) وه‌ک ئەوه‌ی به‌ توندی به‌ره‌و مردن بپین و به‌چاوی خۆیان (مردن) ببینن، بیری ئەو کاته بکه‌نه‌وه‌ که خوا به‌لێنی به‌ ئیوه‌دا ده‌ست که‌وتی یه‌کیک له‌ دوو کۆمه‌له‌ (کاروانه‌ بازرگانی یه‌که یان سه‌رکه‌وتن به‌ سه‌ریاندا) به‌پاستی ده‌بیته‌ هی ئیوه‌ وه‌ ئیوه‌ پیتان خۆشه‌ که ئەو ده‌سته‌که‌وته‌ بێ

1 - مصنف ابن أبي شيبة، الرقم 35978.

چه که، (کاروانه بازرگانی یه) بو ئیوه بیت به لام خوا دهیوه ویت و تهکانی خوئی به راست
 دهرچی (حق سهرکه وی) و رهگ و ریشه ی بی باوه پان له بن بین).¹

له گپانه وه یه کی تر دا هاتوو ه سهد وتی ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) سویند
 به خوا ئه گهر فه رمان بکه یت تاو بدهینه ناو ئه و ده ریایه ئه وه له گه لت دین، ده ی
 لینه وه ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ).¹

له گپانه وه یه کی تر دا هاتوو ه سهد که بین ی پیغمبهر (ﷺ) به رده وام رای
 هاوه لانی وه رده گرت، وا گومانی برد که مه بهستی رای پشتیوانان بیت و وتی
 له وانه یه پیغمبهر (ﷺ) مه بهستی بیت بزانی ت پشتیوانان هاوده می ده بن؟ بو یه
 وتی ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) له وانه یه ترست هه بیت پشتیوانان له پشتت نه بن و
 ئه وه به ئه رکی خو یان نه زانن مه گهر دوژمن بیته مالی خو یان ئینجا وه لام
 بده نه وه؟! ده ی من له بری هه موو پشتیوانان قسه ده که م، رووه و کوئی ده ته ویت
 هه نگاو بنی و په تی کیت ده ویت بیچرینه و چه نده ت له سامانمان ده ویت بیبه،
 ئه وه ی ده بیبه یت ئه وه مان پی خوشتره تا ئه وه ی ده مینیتته وه، سویند به خوا ئه گهر
 تا بیره که له غه مه د له یه مه ن برؤیت هاوده مت دین.²

پاشان سهد وتی ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) بو شوین هه وانه یه کت له دواوه
 بو دروست نه که ین تا تیایدا بیت و ئیمه ش جهنگی دوژمن بکه ین؟ ئه گهر خوا سه ری
 خستین ئه وه باشتر، ئه گهر نا تو بگه رپه وه مه دینه، چونکه خه لکیک بو یان نه کراوه
 بین، هینده ی ئیمه تو یان لا خوشه ویسته و بیانزانیبا جهنگ ده که یت هه رگیز

1 - تاریخ الإسلام للذهبي، ج 2، ص 52.

2 - تاریخ الإسلام، ج 2، ص 107.

دوانه ده که وتن و ده هاتن له گه لټ و سه ریان ده خستیت، پیغمبهر (ﷺ) سوپاسی کرد و نزی خیری بو کرد، ئه وه بوو عهریشیکی بو دروست کرا (چادریکی حه وانه وه).¹

دواتریش که غه زا که ته و او بوو و پیغمبهر (ﷺ) گه پایه وه ناو چادره که ی، سهد هاوده م به ژماره یه که له پشتیوانان له به رده رگای چادره که به شمشیره وه وه ستا و پاسه وانی پیغمبهری خوی (ﷺ) ده کرد نه بادا دوزمن کتوپر هیرشی هه لگه راوه به نیت.²

کابرایه کی شاعیر هه بوو ناوی که عبی کوری ئه شرف بوو که هیرشی زوری ده کرده سهر پیغمبهر (ﷺ)، پیغمبهریش (ﷺ) به فرمانی په روه ردار زور ته حه ممولی کرد، به لام که عب وازی نه ده هینا، دواچار پیغمبهر (ﷺ) فرمانی کرد به سهدی کوری موعاز ده سته یه که بنیریت بو کوشتنی که عب، سهدیش فرمانه که ی به جیگه یاند.³

سهد له غه زای ئو خوددا

هه روه ها سهد یه کی که له به شداربوانی غه زای ئو خود، کاتیک خه لکی له ده وری پیغمبهر (ﷺ) ته کینه وه سهد یه کی که بوو له وانه ی له ده وری مایه وه.⁴

1 - تاریخ الإسلام للذهبي، ج 2، ص 80-81.

2 - تاریخ الإسلام للذهبي، ج 2، ص 58.

3 - سنن أبي داود، الرقم 2622، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 3000.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 421.

ئەنەسی کۆری نەضر که نەیتوانی بوو له جهنگی بەدردا بەشدار بیت، دواى جهنگی بەدر چووێه خزمەت پیغمبر (ﷺ) و وتی ئەى پیغمبەرى خوا (ﷺ) له یهکهه جهنگدا که دژ به بیباوه پان ئەنجامت دا من ئاماده نه بووم، سویند به خوا ئەگەر ئەمجار خوا دەر فەتم دەدات جهنگی بیباوه پان ببینم و بەشدار بم تیايدا خواى گەرە دەبینیت چی دهکههه، ئەوه بوو جهنگی ئوحوود هات و تیايدا ئەنەسی کۆری نەضریش بەشدارى کرد، کاتى موسلمانان شکان و بلاوه یان تیکهوت ئەنەس وتی خوايه من له بەر دەرمتدا پۆزش دینمه وه له وهى که ئەوانه کردیان-واته موسلمانەکان- وه له بەر دەرهم تۆدا دووره پەرپۆز دەبم و تەبەرا دهکههه له وهى ئەوانه بۆى هاتون و دهیکهه-واته بیباوه پان-، دواتر لینه وى، سهعدى کۆرى موعاذاى بینى وتی ئەى سهعد ئەوه به ههشته سویند به خوا بۆنى دهکههه له خواروو ئوحووده وه، سهعد ده لیت ئەوهى ئەنەس کردى من نەمتوانى بیکههه، ئەوه بوو ئەنەس له وه جهنگدا شههید بوو.¹

سهعد خوشکێکی هه بوو که هاوسهرى عهمرى کۆرى ئوقهیش بوو، جا که جهنگی ئوحوود روویدا، عهمر هات و وتی ئامۆزاکانم کوان؟ وتیان له ئوحوودن، وتی فلانه کهس کوا؟ وتیان له ئوحووده، وتی ئەى فلانى تر؟ وتیان له ئوحووده، ئەویش جله سهربازیهکانى پۆشى و سواری ئەسپه کهى بوو و چوو به رهو ئەوئى، له وئى دژ به قورهبیشهکان جهنگا تا بریندار بوو، به بریندارى هینرایه وه، ماله وه، سهعد چوو بۆ مالى خوشکه کهى و وتی خوشکه کههه پرسیار له مێرده کهت بکه بزانه له بهر ههستى هۆزه کهى بوو یان بۆ بهرگرى

1 - صحيح البخاري، الرقم 2670، صحيح مسلم، الرقم 3614، صحيح ابن حبان، الرقم 4845، سن الترمذي، الرقم 3206، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 13391، مسند الطيالسي، الرقم 2143، الإصابة في تمييز الصحابة، ج1، ص132، أسد الغابة، ج1، ص199.
الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص642.

له وان بوو یان له بهر خوا بوو هات بو ئه و جهنگه؟ خوشکه که ی پرسیا ری لیکرد، عه مر وتی به لکو له بهر خوا و پیغمبهره که ی (ﷺ) بوو.¹

جاریک پیغمبهر (ﷺ) له سهد هه والی ثابتی کوری قه یسی پرسی و فه رموی (ئه ی ئه بووعه مر حالی ثابت چۆنه؟ ناساغه؟)، سهد وتی من نه مدیوه ناساغ بیّت، سهد چوو بو لای،² سهیری کرد ثابت به بیّتاقه تی و کزۆلی له ماله وه دانیشتوو، وتی ئه وه چیه بو وایت؟ ثابت وتی من له خزمهت پیغمبهری خوادا (ﷺ) ده نگم بهرز ده کرده وه به سه ر دهنگی پیغمبهر دا (ﷺ)، هه رکه سیش و ابکات کاره چاکه کانی پووچه لّ ده بنه وه و شوینی دۆزه خه،³ سهد گه پرایه وه بو لای پیغمبهر (ﷺ) و به سه رهاته که ی بو گپرایه وه، پیغمبهری خوا (ﷺ) فه رموی (به لکو ئه و له ده سته ی به هه شتی هه کانه).⁴

سهد له غه زای خه نده قدا

هه روه ها سهد یه کیکه له به شداربوانی غه زای خه نده ق،⁵ کاتیک حالی موسلمانان سهدت بوو و هه ندی ویستیان ناپاکی بنوینن، پیغمبهر (ﷺ) هه والی نارد تا سی یه کی به ره می مه دینه بدات به غه طه فانیه کان به رامبهر به وه ی ناپاکی نه نوینن و نه چنه پالّ قوره یش، پیش ئه وه ی ریکه وتنه که ته واو بیّت، پیغمبهر

1 - دلائل النبوة للبيهقي، الرقم 1100.

2 - صحيح مسلم، الرقم 195.

3 - صحيح البخاري، الرقم 3437، صحيح مسلم، الرقم 4567، مستخرج أبي عوانة، الرقم 154، صحيح ابن حبان، الرقم 7275، معجم ابن الأعرابي، الرقم 2347، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 1296.

4 - صحيح مسلم، الرقم 195.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 421.

(ﷺ) ناردى به شوپن سهدى كورپى عوبادهو سهدى كورپى موعازدا تا رايان وهربگرپت، مهسهلهكهى باسكرد بوپان و راي ئهوانى داواكرد، ئهوانيش وتيان ئهى پيغمبهرى خوا (ﷺ) ئايا ئهوه فهرمانيكه خوت داتناوه تا ئيمهش بهجپى بگهيهنين يان شتيكه خوا فهرمانى پيكرديت و هر دهبيت ئهوه بيت؟ يان لهبهر ئيمه دهيكهيت؟ پيغمبهر (ﷺ) فهرموى كه پلانى خويهتى نهك فهرمانى خوا و كه بينويهتى هموو عهرو ب له دژيان يهكيان گرتووه، ئههمى كردووه تا شكوى دوژمن بشكينييت، سهدى كورپى موعاز وتى ئهى پيغمبهرى خوا (ﷺ) ئيمه پيشتر لهگهله ئهوانه دا پهيوهنديمان ههبوو، ئيمه بتهپرست بووين و خوامان نهدهناسى و نهدهپرست، له بهرهمى ئيمه يان نهدهخوارد مهگر به ميوانى بهاتنايه و لييان بخواردايه يان به كرپن بيانكريبيا، جا ئيستا كه خوا به ئيسلام ريژدارى كردوين و ريئويى كردوين بو ئيسلام و به تو عيززهتمهندى كردوين، هيچ پيويستمان بهوه نيه، به خوا تهنها شمشيريان پييدهدهين تا خوا حوكمى نيوان ئيمه و ئهوان دهكات، پيغمبهريش (ﷺ) فهرموى دهى ئهوه تو و ئهوه، سهدى كورپى موعاز لاپهره نووسراوهكهى گرته دهست و سريهوه.¹

دواى غهزاكه پيغمبهرى خوا (ﷺ) ئهوى هاوده م به سهدى كورپى عوباده نارد تا ههوالى جوولهكهكانى بهنى قوره يظهى بو وهربگرن، ئهوانيش ههواليان هينايهوه كه ناپاكيان نواندووه.²

1 - دلائل النبوة للبيهقي، الرقم 1312.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 103-104.

لەو غەزایەدا لەکاتی ھێرش بۆ سەر جوولەکەکان تیریکی بەرکەوت و پاش ماوہیەک بەو ھۆیەوہ مرد.¹

عائیشەى دایكى باوہ پداران لەگەڵ دایكى سەعددا پیکەوہ بوون، سەعد درعیكى پۆشیبوو کە ھەموو بالی دەرکەوتبوو، دەچوو بەرەو جەنگەکە، دایکیشی دەیوت رۆلە گیان خیرا کە دوا کەوتیت، ئەوہبوو کابرایەک بە ناوی ئیبنولعرقە تیریکی بۆ ھاویشت و وتی بیگرە من ئیبنولعرقەم، سەعد وتی خوا لە دۆزەخدا عارەقەى نیو چاوانت بینى ئەگەر من لەم جەنگەى قورەیش رزگارم بێت دەبیت بنەومە ئیوہ، خوایە ئاواتمە دژ بە دەستەیەک بجەنگم کە ئازاری پیغەمبەرەکەى تۆیان داوہو بە درۆیان خستووہتەوہ، خوایە ئەگەر جەنگ کەوتە نیوانمانەوہ شەھیدیم پى ببەخشەو مەشممىنە تا تاسەم بۆ بەنى قورەیشەش دەشکیت.²

ئەو تیرەى بەر سەعد کەوت بەر دەمارىكى بالی کەوت، پیغەمبەر (ﷺ) خۆى بە سەرەتیریک دەمارەکەى بۆ داخکرد، بەلام ھەمدى خوینى لى چوو، پیغەمبەر (ﷺ) جاریکى تر داخکردنى دەمارى بۆ بەکارھینا،³ سەعد وتی خوایە گیانم دەرمەکە تا دەروونم بە بەنو قورەیشەش ئارام دەگریت، ئەوہبوو خوینەکەى وەستا تا ئەوہى جوولەکەکان رازى بوون بە برپارى سەعد و ئەویش برپارى خۆى دا

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 281.

2 - تاریخ الإسلام للذھبی، ج 2، ص 292.

3 - صحیح مسلم، الرقم 4184.

لهسهریان، دواى ئهوه جارێكى دى ده‌ماری خوینی تووشى خوین به‌ربوون بوو تا به‌و هۆیه‌وه مرد.¹

كاتێك پیغه‌مبهر (ﷺ) هات بۆ لای سه‌عد، باوه‌شى پێدا كرد و خوین به‌سه‌ر پیغه‌مبهردا (ﷺ) ده‌چۆرا، كه ئه‌بووبه‌كر هات و ئه‌وه‌ى بینى وتى وه‌ى پشتى شكاهم، پیغه‌مبهر (ﷺ) فه‌رمووێ وس ئه‌ى ئه‌بووبه‌كر، ئینجا عومه‌ر هات كه ئه‌و حاله‌ى بینى وتى إنا لله و إنا إليه راجعون.²

كه جه‌نگه‌كه ته‌واو بوو، پیغه‌مبهر (ﷺ) به‌ موسلمانانى راگه‌یاند خوا فه‌مانى كردوو هه‌رش بكه‌نه سه‌ر به‌نى قوره‌یضه‌، گه‌مارۆى دان، ماوه‌یه‌كى زۆر مانه‌وه تا دواچار رازى بوون سه‌عدى كورێ موعانز حوكمیان له‌سه‌ر بدات، چونكه ئه‌وان پێشتر له‌گه‌ل سه‌عد و ئه‌وسیه‌كاندا هاوپه‌یمانیان هه‌بوو.³

پیغه‌مبهر (ﷺ) ناردى به‌ شوین سه‌عدا، سواری گویدرێژێك كرا و هات، كاتێك له‌ مزگه‌وت نزیک بوویه‌وه، پیغه‌مبهر (ﷺ) به‌ پشتیوانانى فه‌رموو (له‌به‌ر گه‌وره‌كه‌تان-یان له‌به‌ر چاكترینتان-هه‌ستن)، پیغه‌مبهر (ﷺ) فه‌رموو (ئه‌وانه‌-جوله‌كه‌كان- رازى بون به‌ حوكمى تۆ)، ئه‌ویش وتى بپیارو حوكمى من ئه‌وه‌یه

1 - صحیح ابن حبان، الرقم 4857، سنن الترمذی، الرقم 159، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 14485، صححه شعيب الارناؤوط، صححه الالباني في صحيح و ضعيف سنن الترمذی، الرقم 1582، صحه الذهبي في تاريخ الإسلام ج2، ص 319.
2 - فضائل الصحابة لأحمد بن حنبل، الرقم 1449.
3 - تاريخ الإسلام للذهبي، ج2، ص 309.

جهنگاوه ره كانیان بكوژرین و ژن و مندالیشیان به سه بی بگریین، پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی (به حوكمی خوا حوكمت دا).¹

كاتیک سهد دههات به ره و لای پیغمبهر (ﷺ) کابرایهك له گه لی بوو باسی فزل و چاکه ی به نی قوره یضه ی بو ده کرد، ده یوت ئەوان تهنه تویان هه لبراردوه به و هیوای ره حمیكت هه بیئت به رامبهریان، به رده وام ئەو قسانه ی بو ده کرد، سه عدیش هیچ قسه ی له گه ل نه ده کرد و وه لامی نه ده دایه وه تا نزیک بوونه وه، کابرا وتی ئەری وه لام ناده یته وه؟ سهد وتی نیستا کاتی ئەوه یه له بهر خوا گوئی به سه رکۆنه ی سه رکۆنه کاران نه ده م، کابرا بیه یوا بوو و جیه یشت.²

پیش ئەوه ی سهد حوكم بدات پییان وت ئە ی ئە بووعه مر پیغمبهر ی خوا (ﷺ) تو راسپاردوه تا حوكم بده ی له سهریان، ئەویش وتی به لی نی خوا ده دن که به حوكمه که م رازی بن؟ وتیان به لی، ئینجا وتی ئەمانه ی ئەم لاش (ئو لایه ی که پیغمبهر ی خوی (ﷺ) تیدا بوو) به لام له شهرمی پیغمبهر (ﷺ) رووی نه کرده لاکه ی پیغمبهر (ﷺ)، پیغمبهریش (ﷺ) فهرمووی به لی،³ سهد وتی حوكمی من ئەوه یه جهنگاوه ره كانیان بكوژرین و ژن و مندالیان به سه بی بگریین.⁴

1 - صحیح البخاری، الرقم 3911، صحیح مسلم، الرقم 3401، صحیح ابن حبان، الرقم 7136، السنن الکبری للنسائی، الرقم 7949، السنن الکبری للبيهقي، الرقم 16751، مسند احمد بن حنبل، الرقم 11454، مسند أبي يعلى الموصلي، الرقم 1153، المعجم الکبي للطبراني، الرقم 5182.

2 - تاريخ الإسلام للذهبي، ج 2، ص 315.

3 - تاريخ الإسلام، ج 2، ص 314.

4 - صحیح البخاری، الرقم 2899 و 3616، صحیح مسلم، الرقم 3401.

مهسه له ی رووداوی به نو قوره یچه مشتومرپیکی زوری له سه ره وه هندی به ئەفسانه ی ده زانن و هندی کیش زیده پوی ده کهن له ورده کاریه کانیدا، ئەو رووداوه حه قیقه تیکی میژوویی هیه، به لام نهک به و جورهی له سه رچاوه کانی میژوودا باس کراوه، چونکه هم له کوشتاری که سه کان و ژماره ی کوژراوه کانیشدا زیده پوی هیه، ئەوه ی ده قی سه حیه و له بوخاری و موسلیمدا هاتوو - وهک له سه ره وه ئاماژه مان پیدایه - بریار دراوه ته نها جه نگاوه ره کانیا بکوژرین، ئەمهش نابیت به چاوی جموجوولیکی رۆژانه ته ماشا بکریت، به لکو باسوخواسه که تایبه ته به مهیدانی جه نگو ئاسایشی نیشتمانیه وه.

له رووداوی ئیفکدا کاتی پيغمبەر (ﷺ) ورده کاری ته واوی کرد بۆ ئەو رووداوه، دواتر له ناو هاوه له پشتیوانه کانیدا بوو ویستی پۆزشی عه بدولای کورپی ئوبه ی کورپی سه لول وه رگری، به هاوه لانی فه رموو (من یعذرني من رجل بلغني أذاه في أهلي، فوالله ما علمت على أهلي إلا خيرا، وقد نكروا رجلا ما علمت عليه إلا خيرا، وما كان يدخل على أهلي إلا معي)، (کی پۆزشم بۆ وه رده گری له که سی که بیستومه ته وه به خراپه باسی خیزانه که می کردوو، ده ی سویند به خوا من هر چاکه ی خیزانه که م ده زانم - واته چاکه م لی دیوه - ئەوانه باسی پیاویکیان کردوو که بهس خیرو چاکه ی له باره وه ده زانم، به ته نها له گه ل خویشمدا هاتوو بۆ لای خیزانه کانم) سه عدی کورپی موعان هه ستاو وتی ئە ی پيغمبهری خوا به خوا من ئەوه ت بۆ ده که م، ئەگه ره له ئەوسیه کان بیت ئیمه ده ده ین له ملی، ئەگه ریش له ناو برا خه زره جیه کانماندا بیت فه رمانمان پیبکه یته فه رمانت به جیده گه یه نین، سه عدی کورپی عوباده که گه وره ی خه زره جیه کان بوو و پیاویکی چاک بوو ده مارگری گرتی، هه ستاو وتی سویند به خوا درۆ ده که یته نایکوژیت و ئەوه شت پی ناکریت، ئوسهیدی کورپی حوضه یریش هه ستاو وتی به خوا تو

درؤ ده کهیت، ئیمه دهیکوژین، تۆ دوروویت و سه بارهت به دوروان مشتومر ده کهیت، ههردوو دهستهی ئهوس و خه زه ج ههستان و خه ریک بوو بکهونه ویزه ی یهک، پیغه مبه ر (ﷺ) له سه ر مینه ر دابه زی و هیوری کردنه وه .¹

وهک له سه رچاوه کاندایا هاتوو رووداوی ئیفک له غه زای مورده یسیعد روویداوه² که له مانگی شه عبانی سالی پینجه می کوچیدا بووه،³ هه مان ئه و غه زایه ی که تیایدا سه عد بریندار بوو، واته ده بیئت ئه م رووداوه له کاتی برینداری سه عدا بوویت و سه عد دوا ی ئه وه زۆر نه ماوه ته وه و گیانی سپاردوو.

کاتی که سه عد وه فاتی کرد، دایکی دهستی کرد به گریان و قیژه، پیغه مبه ر (ﷺ) پیی فه رموو: (ئه ری ئیتر بوچی فرمی سکت ناوه ستینیت و خه فه تت لانا به ییت، خو کوپه که ت یه که م که سه خوا بو ی پیکه نی و عه رشی خوا بو ی له ریه وه).⁴

پیغه مبه ر (ﷺ) چوو یه ناو گوپه که ی سه عد و ماوه یه ک مایه وه و دواتر هاته دهره وه، وتیان ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) بوچی وا مایته وه تیایدا؟ فه رموی (سه عد له گوپدا گوشرانی که گوشرای، منیش داوام له خوا کرد ئه وه ی له سه ر لابرده یان لا بیات).⁵

1 - صحیح البخاری، الرقم 2539 و 3925 و 4480 و 6956، صحیح مسلم، الرقم 5080، صحیح ابن حبان، الرقم 7208، السنن الکبری للسنانی، الرقم 8656 و 10914، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 25051، مسند أبي يعلى الموصلي، الرقم 4800، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 19044.
2 - الإسلام للذهبي، ج2، ص 269.
3 - تاريخ الإسلام للذهبي، ج2، ص 258.
4 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 4877، صححه الذهبي في التلخیص.
5 - صحیح ابن حبان، الرقم 7144، المستدرک علی الصحیحین، الرقم 4876، ضعفه شعيب الأرنؤوط، صححه الذهبي في التلخیص.

پیغهمبهری خوا (ﷺ) پاش مهرگی سهعدی کورپی موعاذ فہرموی (اھتز
عرش الرحمان لموت سعد بن معاذ)،¹ (عہرشی پەروردگار بۆ مهرگی سهعدی کورپی
موعاذ لہرزئی).

سہعد داوای کردبوو لہ خوای گہورہ تای لہ گہل بیٹ بۆ ئوہی پاداشتی بۆ
بنووسریت، ئوہبوو تا مرد تای لہ گہل بوو.²

ئەنەسی کورپی مالیک دەلیت جارێک جبە یەکی چاک و ناوازە بە دیاری هینرا بۆ
پیغهمبەر (ﷺ)، خەلکی زۆر پیتی سەرسام بوون، پیغهمبەر (ﷺ) فہرموی (والذی
نفس محمد بیدہ، لمنادیل سعد بن معاذ فی الجنة أحسن من هذا)،³ (سویند بہوہی
گیانی موخەممەدی بە دەستە دەستەسپرەکەھی سهعدی کورپی موعاذ لہ بہہشتدا زۆ
لہوہ باشترہ).

1 - صحیح البخاری، الرقم 3615، صحیح مسلم، الرقم 4616، صحیح ابن حبان، الرقم 7141، سنن ابن ماجہ، الرقم 156، سنن الترمذی، الرقم 3865، مصنف ابن أبي شيبة، الرقم 31672، مسند احمد بن حنبل، الرقم 14115، مسند أبي يعلى الموصلي، الرقم 1886، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 5196.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 421.

3 - صحیح البخاری، الرقم 2494، صحیح مسلم، الرقم 4619، صحیح ابن حبان، الرقم 7148، سنن الترمذی، الرقم 1690، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 9294، السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 5701، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 12894، مسند أبي يعلى الموصلي، الرقم 3029، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 5206.

سهعدی کوری مونذیر (ﷺ)

ناوی سهعدی کوری مونذیره، له پشتیوانانه، سهعد دهلیت وتم ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) ئایا له ماوهی سی رۆژدا هه موو قورئان بخوینم؟ فهرموی به لئ، ئیتر سهعد تا کاتی مردنی له و کاره ی به رده وام بوو.¹

سهعدی کوری میدحاس (ﷺ)

ناوی سهعدی کوری میدحاسه، فهرموده ی له پیغمبهری خواوه (ﷺ) گێراوه ته وه، سهعد دهلیت بیستم له پیغمبهر (ﷺ) ده یفه رموو (من علم شیئا فلا یکنه ومن دمعت عیناه من خشية الله لم یحل له أن یلج النار أبدا إلا تحلة الرحمن ومن کذب علی فلیتبوأ بیئا فی جهنم)،² (هه رکه سیك شتیك ده زانیت با نه یشاریته وه، هه رکه سیکیش له ترسی خوا چاوانی فرمیسک بپژن بوی ه وایه بچیته دۆزه خه وه مه گه ر ته نها ئه و بینینه ی که خوا به لئینی دوه هه موان ببینن، هه رکه سیش درۆ به دم منه وه بکات، با شوینی خوی له دۆزه خ ده ستنیشان بکات).

سهعدی کوری وائیل (ﷺ)

ناوی سهعدی کوری وائیه، سهعد دهلیت له پیغمبهری خوا (ﷺ) بیست ده یفه رموو (هه رکه س شایه تی بدات هیچ په رستراوی نیه جگه له خوا و موحه ممه د نێردراوی خوایه، ئه وه به هه شتی بۆ هه یه).³

1 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 23377، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 5345.

2 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 5367.

3 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الاصبهاني، الرقم 2851.

سهعدی کورپی ئه بی سهعد (ﷺ)

ناوی سهعدی کورپی ئه بی سهعهده، له پشتیوانانه، یه کیکه له به شداربوانی
غهزای ئو خود.¹

سهعدی کورپی ئه بی وه قاص (ﷺ)

ناوی سهعدی کورپی مالیکه و باوکی به ئه بی وه قاص ناسراوه، سهعد
کونیه که ی ئه بوو ئیسحاقه،² دایکی ناوی حه منه ی کچی سوفیانه.³

سهعد برایه کی هه بوو به ناوی عومه یر که هاوه لی پیغمبری خوا بوو (ﷺ)،
برا بچووکی سهعد بوو، چونکه عومه یر ویستی له غهزای به دردا به شداری بکات به لام
پیغمبر (ﷺ) له بهر که می ته منه ی عومه یری گه پانده وه.⁴

برایه کی تری هه بوو به ناوی عوتبه که هاوه لی پیغمبر (ﷺ) بوو و پیش
سهعد و له سهرده می پیغمبردا (ﷺ) وه فاتی کرد.⁵

ئه م هاوه له له کۆچهریه کانه و زۆر زوو موسلمان بوو،⁶ موسلمان بوونه که ی له
ته منه ی حه قده سالیدا بوو.⁷

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 63.

2 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 93.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 73.

4 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 97.

5 - صحيح البخاري، الرقم 1965.

6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 73.

7 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 96.

مندال و هاوسه ره کانی سه عد

سه عد کورپکی هه بوو به ناوی موحه ممد که فهرموده دی له باوکیه وه
 گپراهه ته وه،¹ کورپکی تری ناوی عامیره که نه ویش فهرموده دی له باوکیه وه
 گپراهه ته وه،² کورپکی تری ناوی موضعه به که نه ویش فهرموده دی له باوکیه وه
 گپراهه ته وه،³ دایکی موضعه ب ناوی خه وله ی کچی عه مر بوو.⁴

کورپکی تری ناوی ئیسحاق بوو که کونیه که ی به ناوی ئه م کوره یه وه بوو،
 کچیکیشی ناوی ئومولحه که م بوو، دایکی ئه م دوو مندالهی کچی شه هاب بوو،
 کورپکی تری ناوی عومه ر بوو که دواتر به ده سستی موختاری ته قه فی کوژرا، ئیسحاقی
 بچووکیشی هه بوو، هه ریه ک له ئیسماعیل و ئوموعیمرانیشی هه بوو که دایکیان ناوی
 ئوموعامیری کچی عه مر بوو، ئیبراهیم و موسا و ئومولحه که می بچووک و
 ئوموعه مر و هیندو ئوموزوبه یر و ئوموموسایشی له ژنیک تری بوون به ناوی
 زه به د، عه بدولای بچووک و عه بدوره حمان و حه میده شی هه بوو که دایکیان ناوی
 ئوموهیلالی کچی ره بیع بوو، حه منه شی هه بوو که دایکی ناوی ئوموحه کیم بوو،
 عومه یری بچووک و عومه ر و عیمران و ئوموعه مر و ئوموئه ییوب و
 ئوموئیسحاقیشی هه بوو که دایکیان ناوی سه لای کچی خه صفه بوو، کورپکی
 تریشی ناوی صالح بوو که دایکی ناوی طیبه ی کچی عامیر بوو، هه ریه ک له ره مله و
 عوتمانیشی هه بوو که دایکیان ناویان ئوموحوجه یر بوو، عومه ری هه بوو که دواتر

1 - صحیح البخاری، الرقم 3501.

2 - صحیح البخاری، الرقم 3304.

3 - صحیح البخاری، الرقم 6036.

4 - الطبقات الکبری لابن سعد، ج3، ص 138.

شوی کرد به سوهیلی کوری عه بدوره حمان و دایکی که نیزه ک بوو، کچیکی تری ناوی عایشه بوو.¹

موسلمانبوونی سهد

دهوتریت سهد سیه م کهس بووه موسلمان بووه، چونکه خوی ده لیت حوت دانه شهوم به سهر برد، له و ماوه دا من سی یه کی ئیسلام بووم.²

به لام رای تر هیه ده لیت چواره م یان شه شه م کهس بووه موسلمان بووه،³ ئەم رایه ش نزیکتره له راستیه وه، چونکه به روونی سه لماوه که پیش ئەو چند کهسی تر موسلمان بون، له وانه خه دیجه و ئەبووبه کر و زهید.⁴

سهد ده لیت سی رۆژ پیش موسلمان بوونم خه وم بینی له تاریکیه کددام و هیچ نابینم، مانگیک رووناکی بو کردم، منیش شوینی که وتم و ته ماشام ده کرد بزانه کی پیش من ئەو مانگهی دیوه، ته ماشام کرد زهیدی کوری حارته و عه لی کوری ئەبوو طالب و ئەبووبه کر له وین، پرسیارم کرد که ی گه یشتوونه ته ئەوی؟ وتیان ئیستا، دواتر بیستم پیغمبهر (ﷺ) به نهینی بانگه واز ده کات، چوم له شیویک بینیم نوژی عه سری ده کرد، له وی گویم لیگرت و باوه یم پیهینا.⁵

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 137-138.

2 - صحيح البخاري، الرقم 3542.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 433.

4 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 32.

5 - أسد الغابة، ج2، ص 435.

سەعد لەسەر دەستى ئەبووبەكرى صدیق بانگەوازی ئىسلامى ۋەرگرت، كاتىك ئەبووبەكر موسلمان بوو، چوو بۆ لاي عوثمانى كوپى عەففان و طەلحەى كوپى عوبەيدوللا و زوبەيرى كوپى عەووام و سەعدى كوپى ئەبى ۋەقاص و باسى ئىسلامى كرد بۆيان و بانگەيشتى كردن بۆ ئىسلام، ھەموو ئەوانەش موسلمان بوون.¹

خۇراگرى سەعد لەسەر باۋەرەكەى

سەعد دەلئىت من پىشتىر زۆر لەگەل دايكم چاك بووم، جا كاتىك موسلمان بووم دايكم وتى ئەى سەعد ئەم دىنە چىە ھىناوتە؟ يان واز لەو دىنە دىنئىت يان من خواردن و خواردنەۋە لە خۆم حەرام دەكەم تا دەمرم و بەو ھۆيەۋە لەبەر من ئابرووت دەچىت و دەلئىن بكوزى دايكتى، منىش وتم دايە گيان ئەۋە مەكە، من واز لە دىنەكەم ناهىنم، ئەۋەبوو رۆژىك دەستى گرتەۋە لە خواردن و خواردنەۋە، بۆ بەيانىكەى زۆرى بۆ ھاتبوو، منىش كە ئەۋەم بىنى وتم دايە گيان بەخوا ئەگەر سەد گيانت ھەبىت و يەك يەك ھەموويان دەرچن واز لە دىنەكەم ناهىنم، جا ئەگەر پىت خۆشە بخۆ و پىشت خۆشە مەخۆ، دايكم كە زانى وا سوورم دەستى كرد بە نان خواردن.²

جاريك سەعد لەگەل دەستەيەك لە ھاۋەلان لە شىويكى مەككەدا نوڤىيان دەكرد، دەستەيەك لە بىباۋەرانى قورەيش ھاتن بۆ لايان و گالئەيان پىدەكردن، بار

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 30.

2 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 109.

گه ياشته ئه وهى كه وتنه ليدانى موسلمانان، سه عد ههستا و داي له يه كيكيان و جهستهى خويىناوى كرد.¹

كوچكر دنى سه عد

سه عد هاوده م به عومه يرى برائى كوچيان كرد بو مه دینه، له وى لاي عوتبهى برايان مانه وه كه پيشتر به وى خويىنيكه وه كه رشتبووى چووبوويه مه دینه.²

كاتيك پيغمبەر (ﷺ) برائيه تى خسته نيوان كوچه ران و پشتيوانانه وه، برائيه تى خسته نيوان سه عدى كورپى ئه بى وه قاص و سه عدى كورپى موعاذه وه.³

هيشتا نو مانگ بوو پيغمبەر (ﷺ) كوچى كردبوو بو مه دینه كه سه عدى كرد به ئه ميرى سريه يه ك و ئالايه كى سپى دايه دهستى و هاوده م به بيست كهس له كوچه ران ناردى تا رى بگرن به كاروانيكى قوربه يشيه كان، سه عد ده لئيت ده رچووین و به روژ خو مان دهشارده وه و به شه و ري مان ده كرد تا پاش پينچ روژ گه يشتینه شوپنى مه به ست، بينيمان ئيواره كاروانه كه ده رچووبوون، دواتر گه راپينه وه بو مه دینه.⁴

جيهاد و به شدارى غه زاكان

سه عد يه كه م كهس بوو له ربي خوادا تيرى هاويشت.⁵

1 - أسد الغابة، ج2، ص 434، البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 37.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 139.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 139.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 7.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 140.

کاتیک پیغمبهر (ﷺ) ویستی بچیت بۆ غه زای به در و له نزیك به در دابه زی،
سه عد و عه لی و زوبه یری نارد تا هه والی قوره یش وه ربگرن.¹

سه عد له غه زای به دردا به شداری کرد، له و کاته دا ته مه نی زۆر نه بوو، سه عد خۆی
ده لیت هیشتا تاله موویه ک به ده موچاومه وه نه بوو که به شداری غه زای به درم کرد.²

سه عد ده لیت پیش ئه وه ی بچین بۆ به در، عومه یری برامم بینی خۆی
ده شارده وه، وتم براکه م ئه وه چیه؟ وتی ترسی ئه وه م هه یه پیغمبهر (ﷺ)
بمینیت و به بچووکم بزانیت و نه هیلیت به شداری غه زاکه بکه م، حه زیش ده که م بیم
و به شدار بم به لکو خوا شه هیدیم پی ببه خشی، ئه وه بوو پیغمبهر (ﷺ) ئه وی به
بچوک زانی و گپرایه وه، عومه یر دهستی کرد به گریان، دواتر پیغمبهر (ﷺ)
مۆله تی پیدئا، منیش بینیم هینده بچووکه خۆم به رگه سه ربازیه که یم بۆ ریکده کرد،
له غه زاکه دا کوژرا و ته مه نی هیشتا شانزه سالان بوو.³

ئین مه سهوود ده لیت له به دردا من و سه عد و عه ممار له ده سته و تدا هاوبه ش
بووین، سه عد خۆی ته نها دوو دیلی پی بوو، به لام ئیمه هیچ دیلیکمان پی نه بوو.⁴

دواتریش له سریه که ی عه بدولای کوری جه حشدا به شداری کرد و هاوده م به
عوتبه ی کوری غه زوان له سه ر یه ک وشتر بوون.⁵

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 2، ص 15.

2 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 97.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 149.

4 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 108.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 2، ص 10.

سهعد له غهزای بواطدا هاوده م به پيغه مبهەر (ﷺ) به شداری کرد و ئالایه کی سپی به دهسته وه بوو.¹

سهعد یه کیکه له به شداری بوانی غهزای ئو خود، سهعد ده لیت له و غهزایه دا دوو که سم بینی له دهوری پيغه مبهەر (ﷺ) بوون و ده جهنگان و بهرگرییان لیده کرد، جلی سپییان له بهر بوو، نه پیشتر ئه و دوو که سم دیبوون و نه دواتر بینیمه وه.²

سهعد ده لیت له رۆزی ئو خوددا عه بدولای کورپی جه حش پیی وتم وه ره با له خوا بپارپینه وه، ئه وه بوو چووینه سووچی که وه، من نزام کرد وتم خواجه سبهی بگم به کابرایه کی زۆر به هیز و له پیناو تۆدا له گه لی بجه نگم و دواتر به سه ریدا سه ربکه وم تا بیکورژم و شمه که که ی به دهسته که وت به رم، عه بدولای کورپی جه حشیش وتی خواجه سبهینی تووشم بیت به تووشی کابرایه کی زۆر به هیزه وه و له پیناو تۆدا له گه لی بجه نگم، دواتر بمکورژیت و گوئی و لووتم بپریت، که رۆزی دواپی گه یشتمه وه به تو بفرموویت ئه ی عه بدولا بۆچی گوئی و لووتت بپاوه؟ منیش بلیم له پیناو تو و پيغه مبه ره که تدا، تویش بفرموویت راست ده که یه ت، سهعد ده لیت: نزا که ی عه بدولا له وه ی من باشتر بوو، کۆتای رۆزی ئو خود ته رمه که یم بینی گوئی و لووتی کرابوون به ده زوو یه که وه.³

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 8.

2 - صحيح البخاري، الرقم 3846.

3 - المستدرک على الصحيحين، الرقم 2349، صححه الذهبي في التلخيص.

سهعد ده لئيت هيندهى سوور بوم له سهر كوشتنى عوتبهى كورپى ئه بى
وه ققاص، هيچ كات هينده سوور نه بوم له سهر كوشتنى هيچ كه سيك، چونكه عوتبه
خويى هينا بوو به ده موچاوى پيغمبردا (ﷺ).¹

سهعد ده لئيت له غه زاي ئو خوددا كه خه لكى له ده وري پيغمبر (ﷺ)
ته كينه وه، منيش كه نارم گرت و وتم خووم ده دمه بهر ئه و ليشاوه، يان شه هيد ده بم
يان رزگار ده بم تا ده گم به پيغمبر (ﷺ)، له و باره دا بووم كه كه سيكى
ده موچاو هه لبه سترام بينى نه مده زانى كييه، بيباوه پان هاتن، وتم ئيستا پيى
ده گن، كه چى ئه و ده ستي پر كرد له ورده چه و وه شاندى به رووياندا و هه موو
گه پانه وه، چه ند جار ئه وهى كرد، ته نها ميقدادى كورپى ئه سوود له نيوان من و ئه ودا
هه بوو، ويستم بلئم ميقداد ئه وه كييه، ميقداد وتى ئه ي سهعد ئه وه پيغمبرى
خوايه (ﷺ) بانگت ده كات، وتم له كوويه؟ ميقداديش به ئامازه پيى نيشان دام،
منيش چووم بو لاي، پيغمبر (ﷺ) فه رموى ئه ي سهعد ئه مرؤ له كوئى بوويت؟
وتم له كوئوه پيغمبرى خوام (ﷺ) دبييت له ويوه بوم، پيغمبر (ﷺ) له پيش
خويه وه داينيشاندم و تيرم ده هاويشت و ده موت خوايه ئه مه تيرى خوته، بيده له
دوژمنى خووت و دوژمنى پيغمبره كه ت، پيغمبريش (ﷺ) ده يفه رموو (خوايه
نزاكه ي سهعد گيرا بكه، خوايه هاويشته كه ي بيكييت، ئاده ي سهعد، به داك و
باوكمه وه به قوربانن بم)، ئيتر چى تيريكم ده هاويشت پيغمبر (ﷺ) نزاى بو

1 - دلائل النبوة للبيهقي، الرقم 1130.

ده کردم، تا هموو تیره کانم ته واو بوون، ئینجا پیغمبر (ﷺ) تیره کانی خوئی ده دایه دهستم.¹

سه عد ده لیت له غه زای ئو خودا پیغمبر (ﷺ) کیفی تیره کانی خوئی پیده دادم و دهیفرموو (بوه شیینه به دایک و باو کمه وه به قوریانت بم).²

له گیرانه وه یه کدا هاتوو که سه عد له غه زای ئو خودا نزیکه ی هه زار تیری هاویشتوو،³ ئه گه رچی ریژه که عه قل نایپریت، چونکه ئه گه ر تیره کانی خوئی و پیغمبر (ﷺ) و چند که سیکی تریشی هاویشتبیت ناکاته پینج سه د تریش، به لام ئامار هیه به وه ی تیری زوری هاویشتوو.

ههروه ها سه عد له غه زای خه نده قیشدا به شداری کرد، له و غه زایه دا تیری ده هاویشت، پیغمبر (ﷺ) به جووله ی سه ربازی سه عد پیکنی تا ئه وه ی دانه کانی پیشه وه ی ده رکه وتن.⁴

سه عد له ریکه وتنی حوده ییبه شدا به شدار بوو، ههروه ها یه کیک بوو له شایه ته کانی ریکه وتنه که.⁵

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 4257، صحه الذهبی فی التلخیص و قال علی شرط مسلم.

2 - صحیح البخاری، الرقم 3847.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 435.

4 - سیر أعلام النبلاء، ج1، ص 103.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 97.

سهعدی کوپی ئه بی وه ققاص له فهتھی مه ککه شدا به شداری کرد و تیایدا
 ئالایه کی کوچه رانی به دهسته وه بوو.¹

له غه زای حونه یندا به شدار بوو، له و غه زایه دا ئالایه کی به دهسته وه بوو.²

دواتر که پیغمبهر (ﷺ) سوپایه کی ئاماده کرد بو هیرشنی دژ به رۆم،
 ئوسامه ی کوپی زهیدی کرد به سه رکرده ی سوپاکه، سهعدی کوپی ئه بی وه ققاص
 به کیکی بوو له به شدار بوانی ناو ئه و سوپایه.³

سهعد موژده ی به هه شتی پیدراوه

له فهرمووده ی سه حیحدا هاتوه سهعد به کیکی له و ده هاوه له ی پیغمبهر
 موژده ی به هه شتی پیدان.⁴

موژده کانی پیغمبهر (ﷺ) بو چوونه به هه شتی سهعد چه ند جار دووباره
 بووه ته وه، ئه وه تا جارێک موغیره لای سه عیدی کوپی زهید قسه ی به رامبهر به علی
 کوپی ئه بوو طالیب کرد، سه عید هه ستاو وتی من شایه تی ده ده م بیستم له
 پیغمبهری خوا (ﷺ) ده یفه رموو

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 142.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 150.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 190.

4 - سنن أبي داود، الرقم 4052، صحيح ابن حبان، الرقم 7103، سنن الترمذي، الرقم 3767، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 7921، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 1567، المعجم الأوسط للطبراني، الرقم 7355، صححه شعيب الأرنؤوط، كما صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 4649.

(عشرة في الجنة: النبي في الجنة، وأبو بكر في الجنة، وعمر في الجنة، وعثمان في الجنة، وعلي في الجنة، وطلحة بن عبيد الله في الجنة، والزبير بن العوام في الجنة، وسعد بن مالك في الجنة، وعبد الرحمن بن عوف في الجنة)،

(ده كهس له بههشتدان: پينغمبهر (ﷺ) له بههشتدايه، ئه بووبه كر له بههشتدايه، عومر له بههشتدايه، عثمان له بههشتدايه، على له بههشتدايه، طه لحي كورپى عوبه يدولا له بههشتدايه، زوبه يري كورپى عووام له بههشتدايه، سه عدى كورپى ماليك له بههشتدايه، عه بدورپه حمانى كورپى عه وف له بههشتدايه)، ئينجا زهيد وتى بمويستايه كهسى دهيه ميشم دهوت، وتيان كييه؟ بيدهنگ بوو، دواتر زوريان ليكرد تا بيليت، ئه ويش وتى سه عىدى كورپى زهيد-واته خوى-¹.

عه بدولاى كورپى عه مر ده ليت پينغمبهر (ﷺ) فه رموى (يه كه م كهس له م ده رگاوه ديتته ژوره وه پياويكه له ئه هلى بههشته)، ئه وه بوو سه عدى كورپى ئه بى وه قاص هاته ژوره وه.²

سه عد له خزمهت پينغمبهردا (ﷺ)

دايكي باوه پرداران عائيشه ده ليت شه ويك پينغمبهر (ﷺ) كه هاتبوويه مه دينه ماندوو بوو، فه رموى (خوزگه ئه مشه و پياوچاكيك له هاوه لانم پاسه وانى ده كردم)، دهنگى چه كييمان بيست، پينغمبهر (ﷺ) فه رموى (ئه وه كييه؟) وتى من سه عدى

1 - صحيح ابن حبان، الرقم 7103 واللفظ له، سنن أبي داود، الرقم 4052، صححه شعيب الأرنؤوط، صححه الالباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 7454.
2 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 6886، ضعفه شعيب الأرنؤوط.

كوپى ئه بى وه ققاصم هاتوم تا پاسه وانيت بكه م، ئيتير پيغمبهر (ﷺ) خهوت تا ئه وهى دهنگى پرخهى دهبيسترا.¹

جابيرى كوپى عه بدولا ده لئيت جاريك سه عدى كوپى ئه بى وه ققاصم هات و ئيمهش له خزمهت پيغمبهر (ﷺ) دانيشتبويين، پيغمبهر (ﷺ) فهرموى: ئه وه خالوى منه، جا كامتان دهيه ويى با خالوى خوى بخاته پروو، ئه مهش وهك شانازى كردنيك به سه عدى كوپى ئه بى وه ققاصمه وه.²

سه عد ده لئيت جاريك له خزمهت پيغمبهر (ﷺ) بووم و دهستهيه هاتنه خزمهتى، پيغمبهر (ﷺ) به خششى هه موويانى كرد ته نها كه سيك نه بيت كه من له هه موويان زياتر به و سه رسام بووم، وتم ئه ي پيغمبهرى خوا (ﷺ) بوچى فلانت بيبهش كرد به خوا من به باوه ردار ده بيبنم، پيغمبهر (ﷺ) فهرموى (يان - بلى - موسلمان)، منيش بيدهنگ بووم، دواى كه ميكي تر خووم پى رانه گيرا و هه مان شتم وته وه پيغمبهر (ﷺ) هه مان شتى فهرموو، منيش بيدهنگ بووم، هه مدى خووم پى رانه گيرا و هه مان شتم وته وه و ئه ويش هه مان شتى فهرمويه وه، دواتر فهرموى (ئه ي سه عد من به خششى كه سيك ده كه م و كه سى تر هه يه له و خووشه ويستره له لام، ئه وهش له ترسى ئه وهى نه بادا خوا فرپى داته ناو دوزه خه وه).³

سه عد له كوئا سالى ژيانى پيغمبهر دا (ﷺ) نه خووش كهوت، پيغمبهر (ﷺ) چوو بو سه ردانى، سه عد ده لئيت وتم من وا نه خووشى زورى بو هيناوم و سامانم

1 - صحيح مسلم، الرقم 4531 و اللفظ له، صحيح البخاري، الرقم 2750.

2 - المستدرک على الصحيحين، الرقم 6127، صححه الذهبي في التلخيص.

3 - صحيح البخاري، الرقم 27.

ههيهو تهنها كچيكم ههيه ميراتم لي وهربگريت، ثايا دوو له سيى سامانم بكم به خير؟ فهرمووى نا، وتم ئهه نيوهه؟ فهرمووى نا، دواتر فهرمووى (الثلث والثلث كبير -أو كثير- إنك أن تذر ورثتك أغنياء، خير من أن تذرهم عالة يتكفون الناس، وإنك لن تنفق نفقة تبتغي بها وجه الله إلا أجرت بها، حتى ما تجعل في في امرأتك)، (سى يهك، سى يهكيش زوره، ئهگه توه بهيلىت ميراتگرهكانت دهوله مهند بن بوت باشتره له وهه به هه زارى بيانهيلىته وهه چاو له دهستى خه لك بن، توه هر خه رجيهك بكهيت له پيناو خوادا بيت پاداشتى له سهه وهرده گريت، تهنانهت ئه وهش بو ژنه كهت دهيكهيت) منيش وتم ئهه پينغمبهرى خوا (ﷺ) بهيلم له مهككه بمرم و پاداشتى هيجرهتم بو نه بيت؟ فهرمووى (تو دوانا كه ويت- زور ده ژيت- و كارى چا كه ده كهيت به وهش پله بهر زيت پي زياد دهكات، پاشان له وان هه توه زور بژيت تا ئه وهه برى قوم ليت سوو دمه ند بن، خوايه كوچى هاوه لانس وهرگره وه ميانگيره وه دواوه، به لام بهيوا سه عدى كورى خه وله هه) چونكه له مهككه كوچى دوايى كرد.¹

سه عد ده ليت جاريك له مهككه نه خوش كه وتم و پينغمبهر (ﷺ) هاته ژوره وه بو لام، دهست خسته سهه ته ويلم و دهستى هينا به ده موچاو و سنگ و سكمدا و فهرمووى (خوايه شيفاي سه عد بده و هيجره ته كهه بو ته واو بكه)، تا ئيستاش ههست به ساردى جيده ستى پينغمبهر (ﷺ) ده كه م له سهه جه رگم.²

1 - صحيح البخاري، الرقم 1247.

2 - صحيح البخاري، الرقم 5342، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 7256.

لهسه رده می نه بووبه کری صدیقدا

نه بووبه کری صدیق دژ به هه لگه راوه کان جهنگی راگه یاند، بۆ نه وهش مه ترسی لهسه ر مه دینه دروست ده بوو، بۆیه پاسه وانی شه وانه ی به ده وری مه دینه دا دانا و بریک که سی کرد به نه میری دهسته دهسته ی نه و پاسه وانانه، له وانهش عه لی کوپی نه بوو طالب و زوبه یری کوپی عه ووام و عه بدوپه حمانی کوپی عه وف و طه لحه ی کوپی عوبه یدولا و سه عدی کوپی نه بی وه ققاص و عه بدولای کوپی مه سهوود.¹

سه عد له سه رده می عومه ری کوپی خه تتابدا

سه عد ده لیت له سه رده می خیلافه تی عومه ری کوپی خه ططابدا جاریک له مزگه وتدا دام به لای عوثمانی کوپی عه ففاندا، نه ویش به ته وای چاوی بریبوو مه من، سه لامم لیکرد که چی وه لامی نه دامه وه، منیش چووم بۆ لای عومه ر و سکالام لا کرد و وتم نه ی نه میری باوه رداران ئایا هیچ گۆرانکاریه ک له ئیسلامدا روویداوه؟ دوو جار نه وه م پی وت، نه ویش وتی نا، به لام بۆچی؟ وتم هیچ، ته نها هینده هیه مه من که میک پیش ئیستا له مزگه وتدا دام به لای عوثمندا و سه لامم لیکرد، چاوی بریبوو مه من که چی وه لامی نه دامه وه، عومه ر ناردی به شوین عوثمندا و عوثمان هات، عومه ر وتی بۆچی سه لامی براهه تت وه لام نه داوه ته وه؟ عوثمان وتی شتی وام نه کردوه، سه عد وتی با واتکرد، عوثمان سویندی خوارد شتی وانه بووه و منیش سویندم خوارد شتی وا بووه، دواتر عوثمان باره که ی بیر که وته وه و وتی به لی وایه، خویه لیم خۆش به،

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج6، ص 311.

تو که می‌ک پیش نیستا دات به لامدا، له و کاته دا من له خه یالی فهرمووده یه کدا بووم که له پیغمبهرم (ﷺ) بیستبوو، سویند به خوا هه رکات بیرم ده که ویته وه چاو و دلّم به په رده یه ک داده پوشریت، منیش وتم دهی من فهرمووده که ت بو ده گیژمه وه، پیغمبهر (ﷺ) باسی یه که م نزای بو کردین، ده شته کیه ک هات بو لای و سه رقالی کرد، پیغمبهر (ﷺ) هه ستا، منیش شوینی که وتم و هه ولّم ده دا پیشم نه که ویته، که چی پیشم که وت، که ویستی بچیته ژورره وه، به توندی پیّم کوتا به زه ویدا، پیغمبهر (ﷺ) لایکرده وه به لامدا و فهرمووی ئه وه کییه؟ ئه بووئیسحاقه؟ وتم به لئی ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ)، فهرمووی ئه ی بو وا؟ وتم به خوا ته نها له به ره وه ی تو باسی یه که م نزا ت بو کردین، ئه م کابرا هات و سه رقالی کردیت، پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی (نعم دعوة ذي النون إذ هو في بطن الحوت: لا إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين فإنه لم يدع بها مسلم ربه في شيء قط إلا استجاب له)، (به لئی، نزا که ی دینوون که له سه کی حووتدا بوو نزا ی کرد) لا اله الا انت سبحانك إني كنت من الظالمين)، هه ر موسلمانیک به و نزا یه له په روه ردگاری بیاریته وه خوا نزا که ی وه لام ده داته وه).¹

سه عدی کوری ئه بی وه ققاص سه رکرده ی فتووحاتی عیراق بوو، له جهنگی قادسیه دا پیشپه وی سوپا بوو و خوی گه وره له سه ر دهستی ئه و سه رکه وتنی به خشی به موسلمانان، مه دائینیان گرت و له جهنگی جه له ولانیشتدا دووباره ئه میری موسلمانان بوو.²

1 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 1406، مسند ابي يعلى الموصلي، الرقم 741، حسنه شعيب الارناؤوط.

2 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 115.

كاتيك عومەر ويستی سەعد بن يريت بۆ عيراق ئامۆزگاری کرد و پي و ت ئه وه له خشته ت نه بات بوتريت خالو و هاوه لی پيغه مبهري خوايت (ﷺ)، چونكه خوا خراپه به خراپه ناسرپته وه و خراپه به چاكه ده سرپته وه، نيواني خواو بهنده ته نها گوپرايه لی خوا هه يه... ئينجا ئامۆزگاری کرد خوراگر بيت، چوار هه زار سه ربازی دايه ده ستی، له ولاشه وه موته ننا چاوه رپي هاتنی سەعدی ده کرد و برينداريش بوو، به لام پيش گه يشتنی سەعد مرد، به رده وام له ريگه شدا سوپا که ی سەعد زيادی ده کرد و له ملاولوه سوپای تر په يوه ستی ده بوون تا ئه وه ی نزیکه ی سی و ئه وه نده هه زار موچاھيد ئاماده ی جهنگی قادسيه بوون له گه لی،¹ نزیکه ی نه وه د و نو که سی به شداربووی به در له ناو سوپا که ی سەعد دا بوون.²

سەعد هه موو سوپا که ی کوکرده وه و ئه میری بۆ به شه کانی سوپا دانا و ئالای دابه ش کرد و له دانانی که سه کاندا پابه ندی ريئمايه کانی خه ليفه بوو، هاوکات ريئمايه کانی موته ننا ی وه رگرت که پيش مردنی ده رپريبوون تا بگه ن به سەعد و سوود له و ئه زموونه وه ربگریت.³

كاتيك سەعدی کورپی ئه بی وه ققاص له عيراق سه رقالی فتووحات بوو، عومهری کورپی خه ططاب نامه ی نارد بۆ ئه بووعوبه يده له شام و فه رماني پيکرد

1 - الكامل في التاريخ، ج2، ص 300.

2 - الكامل في التاريخ، ج2، ص 302.

3 - الكامل في التاريخ، ج2، ص 301.

سهربازه کانی بنیریت بۆ عیراق بۆ پشتیوانی ساعد، ئه ویش سهربازه کانی نارد و هاشمی کورپی عوتبه ی کرد به ئه میریان.¹

سعد چوو بۆ ناوچه ی قادسیه، له وی بوو که نامه ی خه لیفه ی پیگه یشت و موژده ی ئه وه ی پیدا پیی وایه ئه گهر هیرش ببه نه سهر دوژمن سهرکه وتوو ده بن، ههروه ها رینمایی کرد وریای هه له و ناپاکی بیّت و نه هیلیت به هیزی دوژمن سامیان له ناوبه ریّت.²

سهرکرده ی به هیزی سهربازی فارسه کان که سیک بوو به ناوی رۆسته م.³

پاش ئه وه ی رۆسته م سوپایه کی زۆری کۆکرده وه و به رو روی ساعد هات و نزیکبوویه وه، داوای گفتگۆی کرد له گه لّ موسلماناندا، سعه دیش نیردراوی خۆی نارد و له و نیوه نده دا وتویژ زۆر کرا، به لام ئه نجامی نه بوو، ئه وه بوو جهنگ روویدا و جهنگیکی زۆر سهخت بوو، تیایدا موسلمانان سهرکه وتن.⁴

خوینه ری ئازیز ئه گهر لیّره دا باسی ورده کاری فتووحاته کانی ساعد و جهنگی قادسیه بکهین، پیویستی به نووسینیکی زۆر و سهربه خو هه یه، بۆیه به کورتی لیّره دا بریومانه ته وه، ئه وه ی ورده کاری زیاتری ده ویّت له و باره وه با کتیبه کانی تایبته به فتووحات یان نووسینه کانی تایبته به سهرده می خیلافه تی عومه ری کورپی خه ططاب بخوینیته وه.

1 - الکامل فی التاریخ، ج 2، ص 279.

2 - الکامل فی التاریخ، ج 2، ص 303.

3 - الکامل فی التاریخ، ج 2، ص 306.

4 - الکامل فی التاریخ، ج 2، ص 307-325.

ههروه ها کاتیک خه لکی ناوچهی حیره همدی هه لگه پانه وه و بیباوه پ بون،
سه عد ئه و شوینهی فته کرده وه.¹

دواتر هیترشه کانی بو هیت و قرقیسیا و چند ناوهی تر به ده وام بون.²

ئینجا خه لیفه له سالی نۆزدهی کۆچیدا داواي لی کرد ئه گه ر فتووحاتی عیراق و
شام ته واو بوو، با بکه و یته فتووحاتی ناوچهی جزیره.³

سه عد له لایهن خه لیفه عومهری کورپی خه ططابه وه کرابوو به والی کووفه،
ده و تریت سه عد بناغه دانهری کووفه بووه و کردوو یه تی به شار،⁴ به لام له سالی
بیستی کۆچیدا خه لیفه سه عدی له والیه تی کووفه لابرد.⁵

جاریک خه لکی له کووفه سکالایان له سه ر سه عد هه بوو و وتیان نازانیت جوان
نویژ بکات سه عدیش وتی من به وجوره نویژیان بو ده کم که پیغمبهر (ﷺ)
ده یکرد، عومهر نیژدراوی نارد تا ورده کاری و هه ربگریت، له هه ر کوپی کووفه هه والیان
ده پرسى دانی خیریان به سه عددا دهنه، تا چوونه مزگه وتی به نی عه بس، له وئ
کابرایه ک ناره زایی ده ربهری و وتی ماده م سویندتان دام دهی با بزنان نه دادپه روه ره
و نه به دروستی ده سته کوه ت و مووچه دابه ش ده کات و نه گه رانی نه یینی هه یه،
سه عد که ئه وهی بیست وتی خوایه ئه گه ر درۆ ده کات چاوی کویر بکه و ته مه نی دریز

1 - الكامل في التاريخ، ج 2، ص 244.

2 - الكامل في التاريخ، ج 2، ص 339.

3 - الكامل في التاريخ، ج 2، ص 378.

4 - الكامل في التاريخ، ج 2، ص 337-338.

5 - الكامل في التاريخ، ج 2، ص 409.

بکه تا ده که ویته ناو فیتنه وه، ئەوه بوو کابرا تەمەنی کرد و ئەو شتانە ی تووش بوو، عەبدولمەلیک دەلێت کابرام بینی هەوایم پرسی، وتی نزاکی سەعدم لی گیرا بوو.¹

عومەر بپیری دا ورده کاری دارایی والیه کانی بزانی، بۆیه نامە ی نارد بۆیان تا هەموویان رێژە ی سامانی خۆیان بنوسن، نامە ی نارد بۆ سەعدیش، که سەعد رێژە ی سامانە که ی خۆی نووسی، عومەر سامانە که ی کرد بە دوو بە شەوه، بە شیکێ بۆ هیشتە وه و نیوه که ی تری خسته بەیتولماله وه.²

بەهۆی سکاالی خەلکه وه سەعد له سالی بیست و یهکی کۆچیدا له لایەن خەلیفه عومەری کوری خەططابە وه له ئەمیرایەتی کووفه لاپرا.³

بەلام ئەو لابرده ی سەعد له لایەن عومەر وه له بەر که مته رخەمی سەعد نه بوو، وه ک عومەر خۆی دەلێت من سەعدم له بەر لاوازی یان ناپاکبوونی لانه بردوو، هەر بۆیه دەبینین عومەر پیش شه هیدبوونی شەش که س کانید دەکات بۆ خیلافەت، یه کیکیان سەعدی کوری ئەبی وه ققاصه.⁴

گیرابوونی نزای سەعد لای هەموان روون بوو، بۆیه هەموان دەترسان له نزاکانی سەعد، سەعد که نيزه کیکی هەبوو جلیکی تازە ی پۆشیبوو، ره شه با هات و جله کانی که نيزه که که ی به زر کرده وه و جهسته ی دەرکهوت، عومەری کوری خەتتاب که بینی به گۆچانه که ی دەستی دای له که نيزه که که، سەعد هات تا ری له عومەر

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 113.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 307.

3 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 118.

4 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 118.

بگىرىت كەچى عومەر بە گۆچانەكەى دای لە سەعدىش، سەعد كەوتە نزاكردن لە عومەر، عومەر خىرا گۆچانەكەى دەستى دایە دەست سەعد و وتى تۆلەى خۆت بگەرەۋە، سەعدىش لىى خۆش بوو.¹

كاتىك عومەر كوپى خەططاب برىندار كرا و لە دوارپۆژەكانى ژيانىدا بوو، وىستى پاش خۆى خەلىفە دابنرىت، بۆيە شەش كەسى ديارى كرد تا يەككە لە خۆيان ھەلبژىرن بۆ خىلافەت، يەككە لە شەش كەسە برىتى بوو لە سەعدى كوپى ئەبى ۋەققاص.²

لە ژيانى عومەرى كوپى عەففاندا شىۋازى ھەلبژاردنەكەمان باسكردوۋە .

سەعد لە سەردەمى عومەرى كوپى عەففاندا

كە عومەرى كوپى عەففان بوو بە خەلىفە، سەعدى كوپى ئەبى ۋەققاصى كەردەۋە بە ئەمىرى كووفە،³ ئەمەش لەسەر ۋەسىيەتى خەلىفەى پىشوو عومەرى كوپى خەططاب بوو كە پىش مەرگى خۆى ۋەسىيەتى كەردبوو: ۋەسىيەت دەكەم بۆ خەلىفەى دواى خۆم تا سەعد بكات بەكاربەدەست، چونكە من ئەوم لەبەر خراپەكارى يان ناپاكى لانەبرد،⁴ عومەن پاش ماۋەيەكى زۆر سەعدى كوپى ئەبى ۋەققاصى لە والىيەتى كووفە لابرە، ئەویش لەبەر كىشەيەك كە لەگەل ئىبن مەسعود

1 - سر أعلام النبلاء، ج 1، ص 114.

2 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 118.

3 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 118.

4 - الكامل في التاريخ، ج 2، ص 475.

هه یبوو، چونکه قهرزی له بهیتولمال کردبوو و ئیبن مهسعوودیش بهرپرسی بوو، کاتیک ئیبن مهسعوود داوای قهرزه کهی کردهوه له ساعد، ساعد توانای نهبوو بیداتهوه، بویه کیشه کهوته نیوانیانهوه، ههواله که گه یشتهوه به عوتمان و ئه ویش ساعدی لابرده و وه لیدی کوپی عوقبهی له شوینیدا دانا.¹

کاتیک عوتمانی کوپی عهفان گه مارۆ درابوو، ساعدی کوپی ئه بی وه ققاص چوو بۆ سهردانی.²

سهعد هاوده م به چهند هاوه لیکێ تر داوای له عوتمان کرد تا بهرگری بکه ن و بجهنگن، به لام خهلیفه داوای کرد دهستبهردار بن و نه جهنگن.³

له کاتی فیتنه ی شه هیدبوونی عوتمانی کوپی عهفاندا ساعد دهیوت شایه تی دهده م پیغه مبهری خوا (ﷺ) دهیفرموو (إنها ستكون فتنة القاعد فيها خير من القائم، والقائم خير من الماشي، والماشي خير من الساعي)،⁴ (به م دوایینه فیتنه یه ک دیت ئه وهی تیایدا دانیشتوووه زۆر باشتره له وهی به پیوهیه، ئه وهی به پیوهیه زۆر باشتره له وهی دهچیت به پیدایا، ئه وهی دهچیت به پیدایا زۆر باشتره له وهی په له پری دهکات).

1 - الكامل في التاريخ، ج2، ص 477.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 71.

3 - الكامل في التاريخ، ج3، ص 53.

4 - سنن الترمذي، الرقم 2171، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 1547، مسند أبي يعلى الموصلي، الرقم 721، صححه شعيب الأرنؤوط، كما صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن الترمذي، الرقم 2194.

کاتیک ساعد هه والی کوژرانی عوثماني بیست داواي لیخوشبوونی لای خوا بو
 کرد و سۆزی بۆی جوولا و ئەم ئایه تهی خوینده وه (قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾
 الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾ الكهف: ١٠٣ -
 ١٠٤)،

پاشان ساعد وتی خوايه په شیمانیان بکهره وه و ئینجا له ناویان به ره.¹

ساعد له سهرده می عهلی کوری نه بوو تالییدا

کاتیک عوثماني کوری عهفان شهید کرا، ههول درا که سیک بکریت به
 خهلیفه، نه وه بوو چوون بو لای ساعدی کوری نه بی وه ققاص و وتیان تو له نه هلی
 شوورا بویت، به لام نه و رازی نه بوو، ئینجا چوون عهلی کوری نه بوو طالیبیان کرد به
 خهلیفه.²

ساعدی کوری نه بی وه ققاص سه ره تا به یعه تی نه دا به عهلی و ماوه یه ک
 مایه وه،³ دواتر چوو به یعه تی پيدا.⁴

عه بدوره حماني کوری میسوهر ده لیت جاریک له گه ل باو کم و ساعد و
 عه بدوره حماني کوری نه سوهددا ده رچووین و له شام دهره هه بوو، په نجا شه و له

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 189.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 227.

3 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 227.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 31.

سورغ ماینه وه، رهمه زان به سهردا هات و باوكم و عه بدوره حمان رۆژوو یان گرت، که چی سهد ئاماده نه بوو رۆژوو بگریت، وتم ئه ی سهد تو هاوه لی پیغه مبر (ﷺ) و به شدار بووی به دریت که چی رۆژوو ناگریت و ئه وان رۆژوو ده گرن؟ ئه ویش وتی من له ووانه شاره زاترم به دین.¹

له سهرده می خیلافه تی عه لی کوپی ئه بوو طالیبدا سهد که ناری گرت له فیتنه و له ههردوو جهنگی جه مه ل و صفین به شدار نه بوو و دووریشی گرت له مه سه له ی ته حکیم.²

سهد له سهرده می موعاویه ی کوپی ئه بوو سوفیاندا

جاریک کابرایه ک قسه ی دهوت به عه لی کوپی ئه بوو طالیب، سهد ریگری لی کرد، که چی کابرا وازی نه هیئا، سهد نزای لی کرد، هه ر له و کوپه دا وشتریک هات و دای به سه ر کابرادا و هیئده له قه شیلی کرد تا کابرا مرد.³

کاتیک موعاویه ده سه لاتی گرت ه ده ست، سهد ی کوپی ئه بی وه ققاص چوو بو لای و پیی وت سه لامت لی بی ت ئه ی پاشا، موعاویه پیکه نی و وتی ئه ی ئه بوو ئیسحاق چی ده بوو بتوتایه ئه ی ئه میری باوه رداران، ئه ویش وتی وا به پیکه نینه وه ده یلیت؟ به خوا چه زم له وه نیه له بری تو ئه و پۆسته م وه ر بگرتایه.⁴

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 95.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 122.

3 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 116.

4 - الكامل في التاريخ، ج 3، ص 275.

جاريك سهد چوو بو لاي موعاويه و سهلامى ئەميرايه تي لینه کرد، موعاويه گله يي ليکرد، سهد وتي ئيمه تۆمان نه کردوو به ئەمير، به خوا ههز ناکه م له شويني تودا بم و قاپه خوئينيکم رشتبيت.¹

له و ساله ي که سالي وهفاتي سهد بوو، ئه رقه مي کور ي ئەبي ئه رقه ميش وهفاتي کرد، جا ئه رقه م وهسيه تي کردبوو سهد بيت نويزي له سه ر بکات، که مرد سهد له عه قيق بوو که ماويه ک له مه دينه وه دور بوو، مه روان که والي مه دينه بوو وتي چون ده بيت ته رمي هاوه لي پيغمبهر (ﷺ) ئاوا بوه ستينريت، بويه ويستي نويزي له سه ر بکات، به لام منداله کاني نه يانه يشت تا سهد هات و نويزي له سه ر کرد.²

کوچی دوايي سه عدي کور ي ئەبي وه ققاص

سهد له سالي په نجاو پينجي کوچيدا له کوشکه که ي خوي له ناوچه ي عه قيق وهفاتي کرد، ئەو ناوچه يه نزیکه ي هه وت ميل له مه دينه وه دور بوو، ئينجا ته رمه که ي برا بو مه دينه،³ سهد کوئا هاوه لي کوچه ران بوو که وهفاتي کرد.⁴ سهد له کاتي وهفاتي ته مه ني هه شتاو دوو سال بوو،⁵ رايه که تريش ده لييت ته مه ني هه فتا و نه وهنده سال بوو.⁶

1 - سير اعلام النبلاء، ج 1، ص 122.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 244.

3 - سير اعلام النبلاء، ج 1، ص 97.

4 - سير اعلام النبلاء، ج 1، ص 123.

5 - سير اعلام النبلاء، ج 1، ص 124.

6 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 149.

موصعه بی کورپی ده لئیت سه ری باو کم له کۆشم بوو کاتیک له سه ره مه رگدا بوو،
منیش ده ستم کرد به گریان، باو کم سه ری به رز کرده وه و تی کورپه نازیزه که م بوچی
ده گریت؟ وتم بابه گیان بو حال و شوینی تو، وتی مه گری، چونکه خوا هه رگیز
سزای من نادات، من له ئه هلی به هه شتم.¹

دواتر داوای جبهیه کی خوری کرد و وتی له مه دا کفم بکه ن، چونکه به م
جبه وه به شداری غه زای به درم کردووه، له و کاته وه ئه م جبه م هه لگرتوووه و
شاردوو مه ته وه بو ئه م پۆژه م.²

عائیشه داوای کرد ته رمی سه عد ببریته مزگه وت و له وی نوپژی له سه ر بکریت،
به لام خه لکی رازی نه بوون، عائیشه وتی خه لکی چه ند زوو شتیان بیرچوه ته وه، خو
پیغه مبه ر (ﷺ) له مزگه وت نوپژی کرد له سه ر سو هه یلی کورپی به یضط..³

کاتیک سه عد وه فاتی کرد والی مه دینه مه روانی کورپی حه که م بوو، بویه مه پوان
نوپژی مردووی له سه ر کرد.⁴

سه عد داوای خو ی دووسه دو په نجا هه زار دره مه می جیهیشت.⁵

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 122.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 122.

3 - صحیح مسلم، الرقم 1668.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 149.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 149.

سه عدی مه ولا (ﷺ)

ناوی سه عدو خزمه تکاری ئەبووبه کری صدیقه، هندی جاریش ده چوو خزمه تی پیغمبری خوایشی (ﷺ) ده کرد،¹ پیغمبر (ﷺ) سه رسام بوو به و خزمه ته ی سه عد بو ئەبووبه کر، بۆیه به ئەبووبه کری فرموو ئە ی ئەبووبه کر سه عد نازاد بکه، ئەویش وتی ئە ی پیغمبری خوا (ﷺ) ته نها ئەومان هه یه، ئەویش فرمووی (پیاوانت بو دین، پیاوانت بو دین).²

سه عد ده لیت پیغمبری خوا (ﷺ) دووره پهریزی ده کرد له وه ی دوو خورما بلکینیت پیکه وه و به یه که وه بیانخویت،³ واته ده بیت خورما به تاک تاک بخوریت.

سه عدی ئەبووصه فیه (ﷺ)

ناوی سه عدی کورپی عومهیره و به ئەبووصه فیه ناسراوه، دواتر چوو له به صره نیشته جی بوو.⁴

سه عدی کورپی حیببان (ﷺ)

ناوی سه عدی کورپی حیببانی مازنیه، دایکی ناوی هیندی کچی ره بیعه یه، سه عد یه کیکه له به شداربوانی به یعه تی ریضوان، دوا ی وه فاتی پیغمبری خوایش (ﷺ) ژیا و له سه رده می ده وله تی ئومه ویدا له رووداوی (الحره) دا کوژرا.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 89.

2 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 2779، صححه الذهبي في التلخیص.

3 - سنن ابن ماجه، الرقم 3329، صححه الألبانی في صحیح و ضعیف سن ابن ماجه، الرقم 3332.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 71.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 50.

سه عیده (رضی الله عنها)

ناوی سه عیده یه و هم له کۆچه ریانه و هم له پشتیوانانیشه، سه عیده ژنی ئه بووصه یفی راهیب بوو، ئه بووصه یفی کاتیکی زانی ژن و مندالی موسلمان بون، چوو بو مهککه و ماوه یه که له وی ماوه، به لام پاش ریکه وتنی حوده ییبه سه عیده کۆچی کرد بو مه دینه، بیباوه پان داویان له پیغمبر (ﷺ) کرد بیانداته وه دهستیان، به لام پیغمبر (ﷺ) وه لامی دانه وه که ئه وان ته نها مه رجیان له سه ر پیوان بووه نه که ئافره تان، بویه سه عیده ی نه گپرایه وه.¹

سه عیده ی کچی به شیر (رضی الله عنها)

ناوی سه عیده ی کچی به شیر ی کوری عوبه یده، چوو ته خزمه ت پیغمبر (ﷺ) و موسلمان بووه و به یعه تی پیداو.²

سه عیده ی کچی ریفاعه (رضی الله عنها)

ناوی سه عیده ی کچی ریفاعه یه، چوو ته خزمه ت پیغمبر (ﷺ) و موسلمان بووه و به یعه تی پیداو.³

¹ - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 700.

² - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 349.

³ - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 699.

سه عیدی کوری ثابت (رضی اللہ عنہ)

ناوی سه عیدی کوری ثابت، له پشتیوانانه و یه کیکه له به شداربوانی غه زای طائف و له کاتی گه ماروی ئه و شارهدا شه هید بوو.¹

سه عیدی کوری خالید (رضی اللہ عنہ)

ناوی سه عیدی کوری خالیدی کوری سه عیده، له حه به شه له دایک بوو و دواتر هاته مه دینه، له جهنگی (مرج الصفر) دا شه هید بوو.²

سه عیدی کوری سه عید (رضی اللہ عنہ)

ناوی سه عیدی کوری سه عیدی کوری عاصه، هاوده م به هموو براکانی تری موسلمان بوو و یه کیکه له به شداربوانی غه زای طائف و تیایدا شه هید بوو.³

سه عید ماوه یه کی که م پیش فه تحی مه ککه موسلمان بوو، دواتر که فه تحی مه ککه کرا پیغه مبه (ﷺ) ئه وی کرد به به رپرسی بازاری مه ککه، دواتر له جهنگی طائفدا به شداری کرد و تیایدا شه هید بوو.⁴

سه عیدی کوری عاص (رضی اللہ عنہ)

ناوی سه عیدی کوری عاصی کوری سه عیده، له قوره یشیه کانه له ئومه و یه کان، کونیه که ی ئه بوو و عثمانه، دایکی ناوی ئومموکلثومی کچی عه بدولایه،

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 99.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 101.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 105.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 105.

ئەم هاوه له تاخانه ی باوکی بوو، عاصی باوکی به بیباوه ږی له غه زای به دردا به دهستی عه لی کوږی ئەبوو تالیب کوژرا.

سه عید ژنیکی هه بوو به ناوی ئوممولبه نینی کچی هه که م که له م ژنه ی عوتمان و موحه ممد و عومر و عه بدولآ و هه که می هه بوو، ژنیکی تری ناوی ئومموحه بیبی کچی جو به یر بوو که عه بدولآی بچووکى لیی هه بوو، ژنیکی تری ناوی عالیه ی کچی سه له مه بوو که یه حیا و ئەیووبی لیی هه بوو، ژنیکی تری ناوی جو ه یریه ی کچی سوفیان بوو که ئەبان و سه عید و خالد و زوبه یری لیی هه بوو، ژنیکی تری ناوی ئومموعه مری کچی عوتمانی کوږی عه ففان بوو که عوتمانی بچووک و سه عید و داوود و سوله یمان و موعاویه و ئامینه ی لیی هه بوو، ژنیکی تری ناوی ئومموسه له مه ی کچی هه بیب بوو که سوله یمانی بچووکى لیی هه بوو، ژنیکی تری ناوی مه ریمه ی کچی عوتمانی کوږی عه ففان بوو که سه عیدی لیی هه بوو، له ئوممو وه له دیکیشی کوږیکی هه بوو به ناوی عه نبه سه، له ئوممو وه له دیکى تری کوږیکی هه بوو به ناوی عوتبه و کچیکی هه بوو به ناوی مه ریمه، ژنیکی تری کچی سه له مه ی کوږی قه یس بوو که ئیبراهیمی بچووکى لیی هه بوو، ژنیکی تری ناوی عائیشه ی کچی جه ریر بوو که جه ریر و ئومموسه عیدی لیی هه بوو، ژنیکی تری ناوی ئومه یمه ی کچی عامیر بوو که رهمله و ئوممو عوتمان و ئومه یمه ی لیی هه بوو، هه ریه ک له هه فصه و عائیشه و ئومموعه مر و ئوممویه حیا و ئومموحه بیب و ئومموکلثوم و ئوممو داوود و ئومموسوله یمان و ئومموئیبراهیم و هه میده ش کچانی بوون.¹

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج5، ص 30-31.

جاريك سەئيد و عومەرى كورپى خەططاب پيکەوه بوون، سەئيد لايکرد بەو لاوه، عومەر وتى وا دياره پيٽ وايه من باوکی تۆم کوشتووه، من نەمکوشتووه، بەلکو عەلى كورپى ئەبووطالب کوشتى، ئەگەریش من بمکوشتايە ئیستا پۆزشم نەدەهینايەوه بۆ کوشتنى بیباوه پيک، بەلام بەم دەستانەى خۆم عاصى كورپى هیشامم کوشت که خالۆى خۆم بوو، سەئيدیش وتى ئەى ئەمیری باوه پداران ئەگەریش تۆ باوکمت بکوشتايە لەسەر حەق بوويت و ئەو لەسەر ناحەق دەبوو، عومەریش بەو هەلوئیستەى سەئيد زۆر خوشحال بوو.¹

جاريك سەئيد هات بۆ لای عومەرى كورپى خەططاب و داواى ليکرد زەويه کهى بۆ زياد بکات، ئەویش وتى نويزى بەيانيم لەگەل بکەو دواتر بېرم بخەرەوه، سەئيدیش وايکرد، دواتر که عومەر ويستی بروت سەئيد وتى ئەى ئەمیری باوه پداران ئەو پيويستيهى که فرمانت پيکردم بېرت بخەمهوه، عومەر وتى ئادهى بەرهو مالەکهت برۆ، منیش لەگەل خۆم بردم تا گەيشتمە ئەوى، لەوى پارچە زەويه کهى بۆ زياد کردم و بە پيى خۆى خەتى بۆ کيشا و وتى هيندەت بەسە.²

سەئيد زاواى عوثمانى كورپى عەففان بوو و دوو کچى عوثمان يەك داواى يەك هاوسەرى ئەو بوون.³

سەئيد يەكێك بوو لەو هاوه لانهى که عوثمانى كورپى عەففان راي سپارد بۆ نووسينه وهى قورئان.

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 5، ص 31.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 5، ص 31.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 5، ص 30.

کاتیك عثمانی کوپی عهفان وه لیدی کوپی عوقبهی لابرده، سه عیدی کرد به والی کووفه، که چوویه ئه وی گنجیک بوو، وتاریکی کورتی پیشکش کرد بو خه لکه که و باسی ئه وهی کرد که ئه و خه لکی ناوچه یه حه زیان به دووبه ره کی و ناکوکی هه یه، بویه خه لکی ناره زاییان دهربری و لای عثمان سکالایان له دژ کرد، عثمانیش پیشتر دوو که سی تری گورپیوو بویان، بویه وتی ئه تانه ویت هه رکه س له ئیوه ره قیه کی له ئه میره که ی بینی به ته ما بیت ئیمه ش ئه میره که لابه رین!، دواتر سه عید هاته وه مه دینه بو لای خه لیفه و جلو به رگ و شمه کیکی زوری هیئا بو هاوه له پشتیوانی و کوچه ریه کان، له و جلو به رگانه شی نارد بو عه لی کوپی ئه بووطالیب و عه لیش دیاریه که ی وهرگرت، دواتر سه عید گه رایه وه بو کووفه.¹

سه عید له ماوه ی والیه تی له کووفه هی رشی برده سه ر طه به رستان و فه تی کرد، هی رشی شی برده سه ر جورجان، گه وره هاوه لانی پیغمبریش (ﷺ) له ناو سوپا که یدا بوون.²

سه عید پاش پینج سال والیه تی کووفه گه رایه وه بو مه دینه و له و کاته ی ماله که ی عثمانی کوپی عهفان گه مارو درا، سه عید له مالی خه لیفه بوو و به رگری لیده کرد.³

له سه رده می خیلافه تی عه لی کوپی ئه بووطالیبدا سه عید که ناری گرت له فیتنه ی نیوان هاوه لان و هه رچه نده سه ر به بنه ماله ی ئومه وی بوو به لام ئاماده

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج5، ص 32.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 107.

3 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 446.

نه بوو له ریزی موعاوییه دا دژ به عه لی کوپی ئه بوو طالیب بجه نگیټ، به لکو له هردوو لاره هیچ به شداریه کی نه کرد،¹ به لکو له و ماویه دا له مه ککه مایه وه تا هردوو جهنگی جه مه ل و صفین روویاندا.²

پاش ئه وهی عومه ری کوپی خه ططاب مرد، ئومموکلثومی کچی عه لی کوپی ئه بوو طالیب بیژهن که وت، سه عید داوای کرد و سه د هه زاریشی بو نارد، ئه وه بو حوسهینی کوپی عه لی هاته ژوره وه و تی نابیت شووی پی بکات، حه سه ن وتی من مارهی ده که م لی، که سه عید هات، وتی ئه ی ئه بووعه بدولا کوا؟ حه سه ن وتی من لیژرم له بری ئه ویش، سه عید وتی له وانه یه ئه و پیی خوش نه بیت، حه سه ن وتی به لی، سه عید گه رایه وه و ئومموکلثومی به هاوسه ر نه گرت و هیچ له پاره که شی وهر نه گرت ه وه.³

له سه رده می موعاوییه شدا سه عید والی مه دینه بوو،⁴ به لام سه عید هه رچیه ک له به یتولمالدا بوو هه مووی به خشی و هیچی نه هیشته وه و هه مووی دابه ش کرد به سه ر خه لکدا، موعاوییه ش له سه ر ئه وه لایبرد و وتی چۆن ده بیت به یتولمال هیچی تییدا نه مینیت.⁵

له سالی چل و نۆ یان سالی په نجاویه کی کۆچیدا سه عید سه رپه رشتی حه جی موسلمانانی کرد.

1 - سیر أعلام النبلاء، ج3، ص 445.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج3، ص 446.

3 - سیر أعلام النبلاء، ج3، ص 446.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 107.

5 - سیر أعلام النبلاء، ج3، ص 447.

سهعيد دهیوت دلّه کان ده گوردرین، بویه جوان نیه که سیك ئه مړو وه سفی که سیك بکات و سبه ینی تانه ی لی بدات.

هه روه ها دهیوت گالته وگه پ له گه ل پیاوماقوولدا مه که تا رقت لی هه لته گریت، گالته وگه پ له گه ل که سی سووکیش مه که با که م ته ماشاات نه کات.¹

سهعيد که سیکی زو ناسراو و به خشنده و چاکه کار بوو، هه رکه س داوای شتیکی لی بگردایه پیی ده به خشی، ته نانه ت جار هه بوو هیچی به دهسته وه نه بوو و که سی ده هات داوای شتیکی لیده کرد، ئه ویش له نامه یه کدا بوی دهنوسی چی هاته دهست پیی ببه خشی، کاتیک مرد نزیکه ی هه شتا هه زار دینار قه رزار بوو و عه مرولته شده قی کورپی هه موو قه رزه که ی بو دایه وه.²

جاریک سهعيد به شه قامه کاندا ده گه را، تینووی بوو، داوای ئاوی کرد له مائیک، که که وتنه قسه کابرا باسی ئه وه ی کرد له بهر قه رزاری خانووه که ی ده فروشی، سه عیدیش چوار هه زاری پیدا.³

سه باره ت به کاتی مردنی هاتووه له کوشکه که ی خوئی له ناوچه ی عه قیق و له سالی په نجاو سیی کۆچیدا وه فاتی کرد،⁴ کاتیک وه فاتی کرد ته مه نی په نجاو نو سال⁵ بوو.

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 108.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 108.

3 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 447.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 108.

5 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 448.

سه عیدی کورپی قهیس (ﷺ)

1. ناوی سه عیدی کورپی قهیس و یه کیکه له کۆچه ران.

سه عیدی کورپی عه مر (ﷺ)

ناوی سه عیدی کورپی عه مری ته میمی، له مه کهه موسلمان بوو و کۆچی کرد بو حه به شه، دواتر گه رایه وه مه دینه و دوا ی وه فاتی پیغه مبریش (ﷺ) ژیا و له جهنگی ئه جناده یندا به شدار ی کرد و تیایدا شه هید بوو.

سه عیدی کورپی بوجه یر (ﷺ)

3. ناوی سه عیدی کورپی بوجه یری جوشه می، چوو یه خزمهت پیغه مبری خوا (ﷺ).

سه عیدی کورپی حارث (ﷺ)

ناوی سه عیدی کورپی حارثی کورپی قهیس قورپه یشی سه همیه، یه کیکه له هاوه له کۆچه ریه کانی حه به شه، له جهنگی ئه جناده یندا به شدار ی کرد و تیایدا شه هید بوو، رایه کی تریش ده لیت له جهنگی یه رمووکدا شه هید بووه.

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 103.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 113.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 98.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 100.

سه عیدی کوری حورهیث (ﷺ)

ناوی سه عیدی کوری حورهیثی کوری عه مری مه خزوومیه، پیش فه تی مه ککه موسلمان بوو،¹ دواتر له فه تی مه ککه دا موسلمان بووه و له وی عه بدولای کوری خه طه لی کوشت که پیغمبهر (ﷺ) فرمانی ده رکردبوو بو کوشتنی.²

سه عیدی کوری زهید (ﷺ)

ناوی سه عیدی کوری زهیدی کوری عه مری کوری نوفه یلی عه دویه، یه کیکه له ده هاوه له موژده پی دراوه که و یه کیکه له وانه ی زور زوو موسلمان بوو، دایکی ناوی فاطیمه ی کچی به عجه یه،³ سه عید میردی فاطیمه ی خوشکی عومه ری کوری خه ططاب بوو،⁴ هاوکات عاتیکه ی خوشکی سه عیدیش ژنی عومه ری کوری خه ططاب بوو،⁵ کونیه که ی سه عید ئه بولئه عوه ره و هندی جار به و کونیه ی بانگ ده کرا.⁶

زهیدی باوکی له تاو دوورگرتن له په رستشی بته کان له مه ککه ده رچوو به ره و شام و له وی ئایینی جووله که و مه سیحیه تی بینی، به لام دینداریه که ی ئه واننی به دل نه بوو، بویه وتی خواجه من له سهر دینی ئیبراهیم پیغمبهر م.⁷

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 100.

2 - السنن الصغرى للنسائي، الرقم 4020.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 103.

4 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 136.

5 - أسد الغابة، ج2، ص 458.

6 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 379.

7 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 126-127.

سه عيد ده لئيت وتم ئه ي پيغمبهرى خوا (ﷺ) باوكم بهو حاله وه مرد كه ده ترانى، ئه گهر بگه يشتايه به سهردهمى تو به دلنيايييه وه باوه پى ده هيئايت، ده ي ئايا داواي ليخوشبوونى بو بكم، پيغمبهريش (ﷺ) فهرمووى به لى، ئه وه له روژى دواييدا به تهنها وهك ئوممه تيك زيندوو ده كرئته وه).¹

سه عيد ژنيكى هه بوو به ناوى رهمله كه خوشكى عومهر بوو، له م ژنه ي كورپيكي بوو به ناوى عه بدوره حمان، ژنيكى ترى ناوى جليسه ي كچى سوه يد بوو كه له م ژنه ي دوو كورپى هه بوو به ناوى عه بدولا و زه يد و كچيكيشى هه بوو به ناوى عاتيكه، ژنيكى ترى ناوى ئومامه بوو كه له م ژنه ي عه بدوره حمانى بچووك و عومهر و ئوموموسا و ئوممولحه سه نى هه بوو، ژنيكى ترى ناوى حه زمه ي كچى قه يس بوو كه موحه ممه د و ئيبراهيم و عه بدولا بچكول و ئومموحه بييب و ئوممولحه سه نى بچووك و ئومموزه يد و ئومموسه له مه و ئومموحه بييبى بچووك و ئومموسه عيى هه بوو، ژنيكى ترى ناوى ئوممولئه سوه د بوو كه عه مرى بچوك و ئه سوه دى لى هه بوو، ژنيكى ترى ناوى ضه مخى كچى ئه سبه غ بوو كه عه مرى گوره و طه لحه و زه جله ي هه بوو، ژنيكى ترى ناوى ئومموخاليد بوو كه ئوممو وه له د بوو و هه ريه ك له خاليد و ئومموخاليدو ئوممونوعمانى هه بوو، له ژنيكى ترى ئيبراهيمى گوره و حه فصه ي هه بوو، ژنيكى ترى ناوى ئومموبه شيرى كچى ئه بوومه سهوود كه ئومموزه يدى بچووكى لى هه بوو، له ئوممووه له ديكيشى هه ريه ك له عائيشه و زه ينه ب و ئومموصاليحى هه بوو.²

1 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 1585.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 381-382.

پيش نه وهى بانگه وازى پيغمبهرى خوا (ﷺ) بجيته مالى نه رقه مه وه سه عيد
موسلمان بوو.¹

سه عيد له سهر ئيسلام نازارو نه شكه نجهى چه شت، خوئى ده لئيت عومهر پيش
نه وهى موسلمان بيت له سهر موسلمان بوونم من و خوشكه كه شى ده به سته وه.²

موسلمان بوونى عومهرى كورپى خه ططاب له مالى سه عيددا بوو، خه بباب
ده چوو بو مالى فاطيمه ي خوشكى عومهرى كورپى خه ططاب كه له گه ل سه عيدى
كورپى زهيدى مي ردى موسلمان بوو بوون، خه بباب له وئى قورئانى فيرى فاطيمه و
مي رده كه ي ده كرد، روتيك عومهرى كورپى خه ططاب كه هيشتا موسلمان نه بوو بوو
چوو بو مالى فاطيمه ي خوشكى كاتيك بيستبووى خوشكه كه ي موسلمان بووه، كه
زيك بوويه وه گوئى له قورئان خوئندنه كه ي خه بباب بوو، كه چوو به ژورره وه داي له
فاتيمه ي خوشكى و خوئى له ده موچاوى هات، عومهر كه نه وهى بينى په شيمان
بوويه وه، پاشان داواى كرد نه و قورئانه ي ده يان خوئند بيده نه ده ستي، فاطيمه وتى
تا خوئ نه شوئيت نايدمه ده ستي، عومهر خوئى شوئرد و قورئانه كه ي وه رگرت و
خوئنديه وه، وتى وته كانى چهند جوانن، خه بباب كه نه مه ي بيست خيرا وتى نه ي
عومهر سوئند به خوا هيوانم هه يه خواى گه وره نزاى پيغمبهرى بو گيرا كرد بيت،
چونكه من دوئنى شه و گويم لى بوو نزاى ده كرد و فهرمووى: خوايه به
موسلمان بوونى نه بولحه كه مى كورپى هيشام يان به موسلمان بوونى عومهرى كورپى
خه ططاب پالپشتى ئيسلام بكه (ئيسلام سه ربخه)، ده ي عومهر ده رفته ته له ده ستي

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 103.

2 - صحيح البخاري، الرقم 3676، فضائل الصحابة لأحمد بن حنبل، الرقم 347.

مهده، عومریش وتی ئەهی خه بیاب دهی بمبه بۆ لای موحه ممه د تا موسلمان بم، خه بابیش پیی وت پیغه مبه ر (ﷺ) له کوپییه، عومریش چوو و موسلمان بوو.¹

سه عید کۆچی کرد بۆ مه دینه، که گه یشته ئەوی له مالی ریفاعهی کۆپی عه بدولمونذیر دابه زی.²

کاتی که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له مه دینه برایه تی خسته نیوان کۆچه ران و پشتیوانانه وه، برایه تی خسته نیوان سه عیدی کۆپی زهید و طه لحه ی کۆپی عوبه ی دولاوه،³ رایه کی تریش ده لیت سه عید و رافیعی کۆپی مالیکی کرد به برای یه کتر.⁴

پیش ئەوهی غه زای به در رووبدات، پیغه مبه ر (ﷺ) هه والی زانی که کاروانی قوربه یشیان ده گه پیتته وه، بۆیه سه عیدی هاو ده م به طه لحه نارد تا هه والی کاروانه که ی بۆ بهینن، ئەوه بوو زانیاری وردیان هینا بۆ پیغه مبه ر (ﷺ) پاش ده روژ سه عید ده رچوو بۆ شام.⁵

سه عید له غه زای به دردا له مه دینه نه بوو، بۆیه نه ییتوانی به شداری غه زای به در بییت، به لام پیغه مبه ر (ﷺ) له ده سته که وته کاندای به شی سه عیدی دانا، به لام له غه زای ئو حوددا به شداری کرد، دواتریش به شداری غه زاکاتی تری کرد.⁶

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 79-80.
 2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 382.
 3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 216.
 4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 382.
 5 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 136.
 6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 103-104.

کاتیك غهزای بهدر رویدا سهعید له شام بوو، که گه رایه وه غهزای بهدر ته واو بوو بوو.¹

سهعید له جهنگی یه رمووکدا به شداری کرد، له گه مارۆدانی دیمه شقدا به شدار بوو.²

دههه بی سهبارت به ئەندام نه بوونی سهعید له شوورای شهش کهسی سهردهمی خیلافهتی عومهری کورپی خهططابدا ده لئیت: سهعید له پلهی شوورا دواکه وتوو نه بوو چ له رووی شکۆ و چ له رووی زوو موسلمان بوونیه وه، به لام عومهر بویه ئهوی دانه نا تا هیچ گومانیک نه بیئت بلین زاواو ئامۆزاکه ی خۆی داناوه، ئه گه له وی دایبنایه رافیزه کان ده یانوت ئامۆزاکه ی خۆی داناوه، بویه عومهر کورپه که ی خۆی و دارودهسته که ی خۆی له وه دهسته یه دا دانه نا تا کاره که بو خوا بیئت.³

کاتیك عوشمانی کورپی عه ففان شه هید کرا و به یعهت درا به عه لی کورپی ئه بوو طالب، سهعیدی کورپی زهید به یعهتی پیدا.⁴

جاریك موغیره لای سهعیدی کورپی زهید قسه ی به رامبهر به عه لی کورپی ئه بوو طالب کرد، سهعید هه ستاو وتی من شایه تی ده ده م بیستم له پیغه مبه ری خوا ده یفه رموو (ﷺ)

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 135.

2 - أسد الغابة، ج 2، ص 458.

3 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 138.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 31.

(عشرة في الجنة: النبي في الجنة، وأبو بكر في الجنة، وعمر في الجنة، وعثمان في الجنة، وعلي في الجنة، وطلحة بن عبيد الله في الجنة، والزبير بن العوام في الجنة، وسعد بن مالك في الجنة، وعبد الرحمن بن عوف في الجنة)، (ده كهس له بههشتدان: بئغم مبهەر (ﷺ) له بههشتدايه، ئه بووبه كر له بههشتدايه، عومهر له بههشتدايه، عثمان له بههشتدايه، عهلى له بههشتدايه، طهلهى كورپى عوبه يدولا له بههشتدايه، زوبه يرى كورپى عه ووام له بههشتدايه، سه عدى كورپى مالك له بههشتدايه، عه بدورپه حمانى كورپى عه ووف له بههشتدايه)، ئينجا وتى بمويستايه كه سى ده يه ميشم دهوت، وتيان كييه؟ بيدهنگ بو، دواتر زوربان ليكرد تا بيليت، ئه ويش وتى سه عىدى كورپى زهيد-واته خوئى-¹.

كاتيك عومهرى كورپى خه ططاب وه فاتى كرد، سه عيد زور گريا، پييان وت بوچى ده گريت؟ وتى بو ئيسلام ده گريم، گورزيكى بهر كه وتووه تا روژى دوايى شوينه وارى ده مينيت،² دواتر هه ريه كه له سه عيد و عثمانى كورپى عه ففان و صوهيب و ئيبن عومهر دابه زينه ناو گوڤره كه يه وه.³

جاريك ئافره تيك چوو بو لاي مه پوانى كورپى حه كه م كه والى مه دينه بوو، وتى سه عيد به شيك له زهويه كهى منى داگير كردووه، مه پوانيش ناردى به شوين سه عيددا تا ليپچينه وهى له گهل بكات، سه عيد وتى من به شيك له زهوى ئه و داگير بكه م له

1 - صحيح ابن حبان، الرقم 7103 واللفظ له، سنن أبي داود، الرقم 4052، صححه شعيب الأرنؤوط، صححه الالباني في

صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 7454.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 372.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 368.

کاتیکیدا بیستوومه له پیغه مبهەر (ﷺ) دهیغه رموو (من أخذ شبرا من الأرض ظلما، طوقه إلى سبع أرضین)، (هه رکهس به سته م بستئ زهوی بیات گهردن کۆت ده کریت بۆ حهوت زهوی-واته خوار حهوتهم توئیژی زهوی-)، مه پروان وتی ئیتر داوای به لگهت لی ناکهم، سه عید وتی خویه ئه گهر ئه م ئافرهته درۆ ده کات چاوه کانی لی وهرگریته وهو له زهوی خۆیدا بیکوژیت، ئه وه بوو ئه و ئافرهته نه مرد تا بینایی له ده ستدا، پاشان جاریک به ناو زهویه کهیدا ده پویشت که کهوته چالیکه وهو مرد.¹

سه بارهت به کۆچی دواپی زهید له کووفه و له سالی په نجاو دوی کۆچیدا وهفاتی کرد،² رایه کی تر ده لیت له سالی په نجای کۆچیدا وهفاتی کرد، رایه کیش ده لیت له سالی په نجاو هه شتی کۆچیدا وهفاتی کرد، رایه کیش ده لیت له مه دینه مردووه، به لام راستتر ئه وهیه له ناوچهی عه قیق مردووه، ته مه نی نزیکه ی حه فتا و ئه وه نده سال بوو.³

خه لکی کووفه ده لین سه عید له کووفه و له خیلافه تی موعاوییه ی کوری ئه بوو سو فیاندا مرد و موغیره ی کوری شو عبه که ئه وکات والی کووفه بوو نوئیژی له سه ر کرد.⁴

1 - صحیح مسلم، الرقم 3107.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج1، ص 140.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 458.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 384.

كاتيك وه فاتی کرد عه بدولای کورپی عومر تهرمه که ی شورد و کفنی کرد و نوپزی له سهر کرد، رایه کیش ده لیت سه عدی کورپی ئه بی وه قاص تهرمه که ی شورد و هاوده م به عه بدولای کورپی عومر دابه زیه ناو گوره که یه وه.¹

سه عیدی کورپی سوهدید (ﷺ)

ناوی سه عیدی کورپی سوهدیدی کورپی قه یسه، له پشتیوانانه له خودریه کان، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو حود و تیایدا شه هید بوو.²

سه عیدی کورپی سوفیان (ﷺ)

ناوی سه عیدی کورپی سوفیانی ره علیه، چووته خزمهت پیغم مبر (ﷺ) و پیغم مبریش (ﷺ) ناوچه یه کی بو بریوه ته وه و له و باره شه وه نامه یه کی بو نووسیوه.³

سه عیدی کورپی عامیر (ﷺ)

ناوی سه عیدی کورپی عامیری قورپه یشی جومه حیه، له هاوه له ناسراوه کانه، دایکی ناوی ئه روای کچی ئه بی موعیطه.⁴

1 - أسد الغابة، ج2، ص 458.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 106.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 105.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 110.

سه عید پیش فه تحى خه یبهر موسلمان بوو و کۆچى کرد بو مه دینه و فریای غه زای خه یبهر که وت و تیایدا به شداری کرد، دواتریش له غه زاکانی تر دا به شداری کرد.¹

کاتیک عومهری کورپی خه ططاب خه لیفه بوو، سه عیدی بانگ کرد و وتی من ده تکه م به والی فالانه ناوچه، ئه ویش وتی ئه ی ئه میری باوه رداران ئایا ده کریت بمبوریت تا نه یکه م؟ عومهر وتی به خوا وازت لی ناهینم، ئیوه منتان خسته ئه م ئه رکه وه و ئیستاش ته نهام ده خه ن؟! ئینجا وتی با مووچه یه کت بو بیرمه وه، سه عید وتی له و به شه ی هه مبووه به شی پیوستت بو بریومه ته وه، هه موو جار که وه ک خه لکی تر مووچه که ی خوی وهرده گرت ده چوو شمه کی بو خانه واده که ی ده کپی و ئه وه ی لیی ده مایه وه ده یکرد به خیر، ژنه که ی پیی ده وت ئه ی ئه وه ی مایه وه چیت لیکرد؟ ئه ویش ده یوت داومه به قهرز، خه لکی هاتن بو لای و وتیان ژنه که شت مافی هه یه به سه رته وه و خزمانیشت مافیان هه یه به سه رته وه، ئه ویش وتی من له بهر ئه وان دواروژی خوم نافه وتینم، من بیستومه له پیغمبری خوا (ﷺ) ده یفه رموو (یجمع الناس للحساب فيجيء فقراء المؤمنین فيزفون كما يزف الحمام فيقال لهم قفوا عند الحساب فيقولون: ما عندنا من حساب ولا سمونا، فيقول لهم ربهم جل وعلا: صدق عبادي، فيفتح لهم باب الجنة فيدخلونها قبل الناس بسبعين عاما)،² (خه لکی کۆده کرینه وه بو لیپیچینه وه، ئینجا هه ژارانی باوه رداران دین و وینه ی کۆتر ده رده چن، پییان ده وتریت راوه ستن تا لیپیچینه وه ده کرین، ئه وانیش ده لین ئیمه هیچ لیپیچینه وه و ناوه ی ناومان نیه، پهروه رده گاریش پییان ده فه رمویت به نده کانم

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 110.

2 - المطالب العالیة لابن حجر، الرقم 3227.

راست دهكەن، ئىتر دەرگای بههشتیان بۆ دەرگایتهوهو حەفتا سال پيش خەلك دهچنه ناو بههشتهوه).

جاريك سهعیدی كورپی عاص له ئەرکه که یه وه گه پرایه وه بۆ سەردانی خەلیفه عومەری كورپی خەططاب، که گەيشته لای، خەلیفه به داردهسته که ی دهستی لییدا، سهعید وتی لافاوت پيش بارانت کهوت، ئەگەر سزیمان بدەیت خۆراگر دەبین و ئەگەریش لیبورده بیت سوپاس گوزار دەبین، عومەر وتی ئەوه ئەرکی موسلمانە، باشه بۆ خەراج دوا دهخەیت؟ سهعید وتی تۆ فەرمانت پیکردوین زیاد له چوار دینار له جووتیاران وەر نه گرین، ئیمەش وامان کردووه، به لام ماوه یه که بۆ یارمه تی ئەوان درهنگتر لیمان وەرگرتون، عومەر وتی دهی تا من ماوم له و پۆسته ت لات نابەم.¹

سهعید له شام سهرقالی ئەو ئەرکه ی بوو که خەلیفه عومەری كورپی خەططاب پیی راسپارد بوو، ئەویش والیه تی حیمص و دەوروبەری بوو،² به لام ماوه ی نیو سال له وئی والی بوو،³ له سالی بیستی کۆچیدا له وئی وهفاتی کرد،⁴ هەریه که له سالیه کانی تۆزده و بیست و یه کیش بۆ سالی وهفاتی هاتووه.⁵

1 - الاموال للقاسم بن سلام، رقم الحديث 100.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 269.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 110.

4 - المستدرک علی الصحیحین الرقم 5219.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 110.

سه عیدی کوری عامیری جووله که (ﷺ)

ناوی سه عیدی کوری عامیره و جووله که بووه، له گهل ژماره یه کی تر له جووله که کان موسلمان بووه و نایه تی خوا له باره یانه وه دابه زی (الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٢١﴾ البقرة: ١٢١).

سه عیدی کوری عهبدقه یس (ﷺ)

ناوی سه عیدی کوری عهبدقه یسی قوره یشی فههریه، زور زوو موسلمان بوو، دواتر کۆچی کرد بۆ حه به شه، بۆچوونی ده لیت پیش هاتنه وهی جه عفری کوری ئه بوو طالب سه عید گه راوه ته وه بۆ مه دینه.²

سه عیدی کوری عثمان (ﷺ)

ناوی سه عیدی کوری عثمانه، له پشتیوانانه، یه کی که له به شداربوانی غه زای ئو حود.³

سه عیدی کوری قه یس (ﷺ)

ناوی سه عیدی کوری قه یسی کوری سه خره، له پشتیوانانه له سوله میه کان، یه کی که له به شداربوانی غه زای به در.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 111.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 111.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 113.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 115.

سه عیدی کوری یه ربووع (ﷺ)

ناوی سه عیدی کوری یه ربووعی قوره ییشی مه خزومیه، سه ره تا ناوی صهرم بوو به لام پیغمبهر (ﷺ) ناوی نا سه عید، کونیه که ی به ئەبووه ووده و ئەبوو عه بدوره حمانیش هاتوو، دایکی ناوی هیندی کچی سه عیده.

ئەم هاوه له پیش فه تحی مه ککه موسلمان بوو، ده وتریت به لکو له فه تحی مه ککه دا موسلمان بوو،¹ ژنه که ی ناوی ئەروای کچی عرکیه که له م ژنه ی مندالیکی هه بوو به ناوی عه بدوره حمان که له هاوه لانه وه فه رموده ی گپراوه ته وه.²

پیغمبهر (ﷺ) له ده سته که وته کانی حونه ین په نجا وشتری به خشی به سه عیدی کوری یه ربووع.³

سه عید دوا ی وه فاتی پیغمبهریش (ﷺ) ژیا، له سه رده می عومهری کوری خه ططابدا خه لیفه چوو بو لای تا به هوی له ده سته دانی بیناییه وه دلای بداته وه، ئینجا به سه عیدی وت نویژی هه یینی و نویژه کانی ترت له مزگه وتی پیغمبهری خوا (ﷺ) مه فه وتینه، سه عید وتی ده ی که س نیه ده ستم بگریت بمهینیت، عومهر وتی ئیمه که سیکت بو ده نیڕین، ئەوه بوو خزمه تکاریکی بو نارد.⁴

1 - أسد الغابة، ج2، ص 470.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج5، ص 150.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 153.

4 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 6084.

سه عید له سالی په نجاو چواری کۆچی له مه دینه وه فاتی کرد، ئه وکات ته مه نی سه د و بیست سال ده بوو،¹ رایه کی تر ده لیت له سالی په نجاو پینجی کۆچی و له ته مه نی سه د و هه ژده سالی دا وه فاتی کردوه.²

سه فعه (ﷺ)

3. ناوی سه فعه ی غافقیه، دواتر له فه تحی میصر دا به شداری کردوه.

سه فینه (ﷺ)

پیشتتر له پیتی ئه لفدا له ژیر ناوی ئه حمه ردا باسما ن کردوه.

سه کبه ی کوری حارث (ﷺ)

ناوی سه کبه ی کوری حارثی ئه سه له میه، چوو یه خزمه ت پیغه مبه ری خوا و فه رمووده شی لیوه گپراوه ته وه.⁴

سه کینه ی کچی ئه بی وه قاص (رضی الله عنها)

ناوی سه کینه ی کچی ئه بی وه قاصه و به ئوممولحه که م ناسراوه، سه کینه ده لیت جاریک پیغه مبه ر (ﷺ) باسی جیهادی ده کرد، بریک ئافره ت وتیان ئه ی

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 6084.

2 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 6085.

3 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 121.

4 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 133.

پیغمبری خوا (ﷺ) ئه‌ی جیهادی ئیمه‌ چیه؟ فهرمووی جیهادی ئیوه‌ی ئافره‌تان
 1. چه‌جه.

سه‌لامه (رضی الله عنها)

ناوی سه‌لامه‌یه‌ و کاری شوانه‌یی کردوه، سه‌لامه ده‌لئیت پیغمبر (ﷺ) دای
 به‌ لامدا و منیش مه‌رم ده‌له‌وه‌راند، فهرمووی ئه‌ی سه‌لامه شایه‌تی چی ده‌ده‌یت؟
 منیش وتم شایه‌تی ده‌ده‌م هیچ په‌رستراوی نیه‌ جگه‌ له‌ خوا و تۆیش پیغمبری
 خوات، پیغمبریش (ﷺ) زهرده‌خه‌نیه‌کی کرد.
 2.

سه‌لامه‌ی عوذری (رضی الله عنها)

ناوی سه‌لامه‌ی عوذریه‌ و رایه‌ک ده‌لئیت باوکی قوبه‌یصه‌یه، وه‌ک وه‌فد چووه‌ته
 3. خزمه‌ت پیغمبر (ﷺ).

سه‌لامه‌ی کچی حه‌ر (رضی الله عنها)

ناوی سه‌لامه‌ی کچی حه‌ر، فهرمووده‌یه‌کی له‌ پیغمبره‌وه (ﷺ)
 گپراوه‌ته‌وه، سه‌لامه ده‌لئیت بیستم له‌ پیغمبر (ﷺ) ده‌یفه‌رموو (سه‌رده‌میک دئیت
 به‌سه‌ر خه‌لکدا ماوه‌یه‌ک راده‌وه‌ستن پیشه‌وایه‌کیان ده‌ست ناکه‌ویت به‌رنویژیان بۆ
 4. بکات).

1 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الاصبهاني، الرقم 7067.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 704.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 137.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 309.

سهلامه‌ی کچی سه‌عید (رضی الله عنها)

ناوی سه‌لامه‌ی کچی سه‌عیده و چووته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و به‌یعه‌تی
پیداوه.¹

سهلامه‌ی کچی مه‌سعوود (رضی الله عنها)

ناوی سه‌لامه‌ی کچی مه‌سعووده، خوشکی حوه‌یصه‌یه، چووته خزمهت
پیغمبهر (ﷺ) و به‌یعه‌تی پیداوه.²

سهلامه‌ی کچی مه‌عقیل (رضی الله عنها)

ناوی سه‌لامه‌ی کچی مه‌عقیله، سه‌لامه ده‌لیت له سه‌رده‌می نه‌فامیدا باوکم
منی برد و فروشتمی به حوبابی کوپی عمر، له و کوپیکم بوو به ناوی
عه‌بدوپه‌حمان، دواتر حوباب مرد، ژنه‌که‌ی وتی ئیستا ده‌تفروشین بو قه‌زه‌کانی،
منیش چوومه خزمه پیغمبهر (ﷺ) و به‌سه‌ره‌اته‌که‌م بو باسکرد، پیغمبهر (ﷺ)
فه‌رمووی (کیّ وه‌لی حوبابه؟) وتیان نه‌بولیوسری برای، پیغمبهر (ﷺ) ناردی به
شوینیدا و فه‌رمووی نه‌ ئافره‌ته ئازاد بکه‌ن، هرکات بیستتان کوپله‌م بو هاتووه
وه‌رن با له‌بری نه‌م ئافره‌ته کوپله‌یه‌کتان پی بده‌م، به‌وه سه‌لامه ئازاد بوو.³

¹ - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 703.

² - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 703.

³ - سنن أبي داود، الرقم 3461، ضعفه الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 3953.

سه له مهی کورپی بودهیل (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی بودهیلی کورپی وهرقائه، خوی و باوکی و براکانیشی
(عه بدولآ و عه بدوره حمان و عثمان) هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) بوون.¹

سه له مهی کورپی ثابت (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی ثابتی کورپی وهقشه، له پشتیوانانه له بهنی
عه بدولئه شههل، له غه زای بهدر و ئو خوددا به شدار بوو و له ئو خوددا شه هید بوو.²

سه له مهی کورپی حاطیب (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی حاطیبی کورپی عه مره، له پشتیوانانه، یه کیکه له
به شدار بوانی ههردوو غه زای بهدر و ئو خود.³

سه له مهی کورپی ذه کوان (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی ذه کوان یان دهوتریت کورپی ئه درهعه، شهوانه
پاسهوانی پیغمبهری خوی (ﷺ) ده کرد.⁴

سه له مه ده لیت شهویک پاسهوانی پیغمبهری خوام (ﷺ) ده کرد که ده چوو
بو دست به ئاوگه یاندن، له ریدا دای به لای کابرایه کدا نوژی ده کرد و دهنگی بهرز
ده کرده وه، پیغمبهر (ﷺ) فهرموی (له وانیه بو روپامای بیّت)، پاش ماوه یه ک

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 144.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 144.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 145.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 146.

شهویکی تر که پاسه وانیم ده کرد و همدی پیغمبهر (ﷺ) هاته دهره وه، بینی من پاسه وانی ده که م، دستی گرتم و چووین، دامان به لای کابرایه کدا که له مزگه وت نویژی ده کرد و دهنگیشی بهرز کرد بوویه وه، وتم ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) له وانیه بو روپامایی وا دهنگ بهرز بکاته وه، پیغمبهر (ﷺ) فه رموی نه خیر، به لکو ئه وه دهنگی ئاه و کروزانه وه یه تی، منیش چوم ته ماشام کرد عه بدولا نولبیجاده ته یه.¹

سه له مه ی کورپی ره بیعه (ﷺ)

ناوی سه له مه ی کورپی ره بیعه عه نه زیه، چووته خزمته پیغمبهر (ﷺ) و موسلمان بووه.²

سه له مه ی کورپی سه عد (ﷺ)

ناوی سه له مه ی کورپی سه عدی عه نه زیه، خوی و ژن و منداله کانی چوونه ته خزمته پیغمبهر (ﷺ)، پیغمبهری خوایش (ﷺ) به گه رمی پیشوازی کرد لییان، دواتر نزای خیری کرد بو هۆزه که شی.³

1 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3005.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 146.

3 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6236.

سه له مهی کوری سه لام (ﷺ)

ناوی سه له مهی کوری سه لامی ئیسرائیلیه، یه کیکه له که سه جووله که کان که موسلمان بوو، که لیبی ده لیت ئەم ئایه ته ش سه بارهت به و و چند که سیکی تر دابه زی (یا أيها الذین امنوا آمنوا بالله ورسوله...)¹

سه له مهی کوری سه لامه (ﷺ)

ناوی سه له مهی کوری سه لامه کوری وه قشه، له پشتیوانانه له به نی عه بدولئه شهه ل، دایکی ناوی سه لامای کچی سه له مه یه .

سه له مه ئەم مندالانه ی هه بوو: عه وف، مه یموونه، ژنه کانیشی بریتی بوون له ئومموعه لی کچی خالید و ئوممووه له دیک.²

سه له مه یه کیکه له به شداربوانی به یعه تی عه قه به، له هه ردوو به یعه ته که دا به شداری کرد، له غه زای به درو ئو خود و هه موو غه زاکانی تریشدا به شدار بوو.³

سه له مه ده لیت ئیمه دراوسییه کی جووله که مان هه بوو، رۆژیک له مال هاته دهره وه هات بو لامان، هیشتا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) دهرنه که وتبوو، هاته کۆرپه که مانه وه، من ته مه نم له هه موویان که متر بوو، عه بایه کم به شان وه بوو که له سه ریشی راکشابووم، کابرا که وته باسی زیندوو بوونه وه و لپیچینه وه ی رۆژی دواپی و به هه شت و دۆزه خ، ئینجا وتی ئەو دۆزه خه بو بته پرستانه که خه لکی ئەم شاره ش ده گریته وه، خه لکه که پییان وت مالویران یانی تو پیت وایه شتی وا روودهدات و

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 148.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 439.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 148.

زیندوو بوونه وه ههیه و بههشت و دۆزه خیک بوونی ههیه؟! ئه ویش وتی به لای، سویند به وهی سویندی پی ده خوری، وتیان نیشانهی ئه وه چیه؟ ئه ویش وتی له نزیک ئه م ولاته وه - ئاماژهی به مه ککه کرد - پیغمبریک درده که ویت، وتیان کهی ده یبینین؟ ته ماشایه کی منی کرد و وتی ئه م کوره پیی ده گات، سویند به خوا زوری نه خایاند تا ئه وهی خوی گه وره پیغمبری خوی نارد و هاته نیومانه وه، ئیمه باوه پیمان پی هیئا، که چی ئه و کابرایه له سه سوودی و سه رکه شیدا باوه پری پی نه هیئا، ئه وانه مان که کابرامان بینیه وه، وتمان مالویران مه گه ر تو نه بوویت پیشت باسی ئه م پیغمبره ت بو ده کردین؟ ئه ویش ده یوت با، به لام ئه مه ئه و پیغمبره نیه.¹

کاتی که پیغمبر (ﷺ) برایه تی خسته نیوان کۆچه ران و پشتیوانانه وه، برایه تی خسته نیوان سه له مه و ئه بی سه بره وه.²

سه له مه دواچار له سالی چل و پینجی کۆچیدا وه فاتی کرد و له مه دینه ئه سپه رده کرا،³ رایه کیش ده لیت له سالی سی و چواردا کۆچی دوایی کردوه، له کاتی وه فاتییدا سه له مه ته مه نی هه فتا سال بوو،⁴ یان ده وتریت ته مه نی هه فتا و چوار سال بووه.⁵

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5754، مسند احمد بن حنبل، الرقم 15536، صححه الذهبي في التلخیص، حسنه شعيب الأرنؤوط.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص403.

3 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5753.

4 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص356.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص148.

سه له مهی کورپی سه لامه ی شهعله بی (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی سه لامه ی شهعله بیه، دواتر دانیشتووی شاری کووفه بوو، سه له مه هاتووته خزمته پیغمبهر (ﷺ) و فهرمووده یه کیشی لیوه گپراوته وه.¹

سه له مهی کورپی سه خر (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی سه خره، له پشتیوانانه، سه له مه ده لیت من پیاویک بوم زور ده چوومه لای ژنه که م، نه وه بوو که ره مه زان هات ترسام دره نگانی شه و حزی جووتبوونم بو په یدا بیت و ده ست پی بکه م و نه گمه باری حسانه وه تا به یانی دیت، بویه به رامبهر به ژنه که م ظیهارم به کارهینا، شه ویک ژنه که م خزمته تی ده کردم که شتیک له جهسته ی ده رکوت و کاری تی کردم و له گه لی جووتبووم، بو به یانی چووم بو لای هوزه که م، هه وال و به سه ره اته که م بو باسکردن، ئینجا وتم ده ی یه کیکتان وهرن له گه لم با بچم بو لای پیغمبهری خوا (ﷺ) تا به سه ره اته که ی بو باس بکه م، نه وانیش وتیان به خوا نایهین له گه لت، ده ترسین قورئانمان له باره وه دابه زیت یان پیغمبهر (ﷺ) شتیکمان به رامبهر بلیت که دواتر عه یبه که ی له سه رمان بمینیتته وه، خوت برؤ بزانه چی ده بیت، منیش خوم ته نها چوومه خزمته پیغمبهری خوا (ﷺ) و به سه ره اته که م بو گپرایه وه، نه ویش فهرمووی (ئاوا بوویت؟) وتم به لی، رازیشم حوکمی خوام له سه ر په یره و بکریت و خوراکر ده بم و لای خوا چاوه ری پاداشت ده بم، پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی کویله یه ک ئازاد بکه، منیش

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 149.

به دهستم دام به پشته ملي خومدا و وتم سويند به وهى توى به حهق ناردووه تواناى
 ئه وه م نيه، فهرمووى دهى دوو مانگ به سه ريه كه وه به رۆژوو به، وتم ئهى پيغمبهر
 (ﷺ) جگه له رۆژوو چاريكى تر نيه؟ چونكه من ئه م باره م له رۆژوو گرتنه وه تووشى
 ئه مه بووم، فهرمووى نانى شهست هه ژار بده، وتم ئهى پيغمبهرى خوا (ﷺ)
 سويند به وهى توى به حهق ناردووه ئه م ئيوارهى كه تيپه رى له مالماندا هيچ نه بوو
 بيخوين، فهرمووى دهى برۆ بۆ لاي به رپرسى سه ده قهى به نى زوره يق و بلى با
 كۆلك خورما و نانى شهست هه ژارت پى بدات، هه مووى به كاربهينه بۆ ژن و
 منداله كانت، منيش چوومه وه بۆ لاي هۆزه كه م و وتم لاي ئيوه وه ناره حه تيم دهست
 كهوت و لاي پيغمبهريش (ﷺ) كراوه يى و به ره كه تم دهستكهوت، فهرمانى كرد
 سه ده قهى خۆتان بدهن به من، ئه وانيش پييان به خشى.¹

سه له مهى كورپى عه راده (ﷺ)

ناوى سه له مهى كورپى عه رادهى كورپى ماليكه، جاريك پيغمبهر (ﷺ)
 دهستنويزى ده گرت، سه له مه و عويهينهى كورپى حيصنيش له ملمانيدا بوون له سه ر
 به رماوهى ئاوى دهستنويزه كهى پيغمبهر (ﷺ)، پيغمبهر (ﷺ) به عويهينهى
 فهرموو رى بده ميژمنداله كه دهستنويز بگريت، ئه وه بوو دهستنويزى گرت و دواتر

1 - صحيح ابن خزيمة، الرقم 2213، المستدرک على الصحيحين مع تقصير، الرقم 2747، سنن أبي داود، الرقم 1905، سنن
 الدارمي، الرقم 2237، سنن الترمذي، الرقم 3304، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 16099، صححه شعيب الأرنؤوط، حسنه
 الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 2213،

چهنده له ئاوه که مابوویه وه خواردییه وه، پیغمبهریش (ﷺ) دهستی هیئا به سهر سهر و ده موچاویدا.¹

سه له مهی کورپی عه مر (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی عه مری کورپی ئه کوه عه، به لام زیاتر به سه له مهی کورپی ئه کوه ع ناسراوه .

سه له مه له حوده یبیه دا به شداری کرد، ده وتریت ئه وه یه که م به شداری ئه وه بووه، تیایدا سه له مه به یعه تی مه رگی دا به پیغمبهر (ﷺ).

سه له مه ده لیت له گه ل پیغمبهر دا (ﷺ) چووین بو حوده یبیه وه هزار و چوارسه د که سیک ده بووین، دواتر پیغمبهر (ﷺ) له بنی داره که دا بانگی کردین تا به یعه ت بدهین، خه لکی به یعه تیان ده دا، دواتر له نیو خه لکه که بووم که پیغمبهر (ﷺ) فه رمووی ئه ی سه له مه به یعه ت بده، وتم ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) من پیش هه موان به یعه تم پیدایت، فه رمووی هه مدی، پیغمبهر (ﷺ) ته ماشای کرد چه کم پینه بوو، که وانیکی پیدام، که خه لکه که هه موو ته واو بوون، هه مدی فه رمووی ئه ی سه له مه به یعه تم پی نادهیت؟ وتم ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) پیش هه موان به یعه تم پی دایت، فه رمووی هه مدی، ئه وه بوو سی جار به یعه تم پیدایا، ئینجا فه رمووی ئه ی سه له مه ئه و که وانه ی پیدایت کوا؟ وتم ئه ی پیغمبهر (ﷺ) عامیری مامم بینی هیچ چه کی پی نه بوو، منیش دام به و، پیغمبهر (ﷺ) پیکه نی و فه رمووی (تو وه ک ئه وه یه ت که یه که میان وتی خوایه خوشه ویستیکم پی ببه خشه له خوم لام

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 151.

خۆشه‌ویستتر بیټ)، دواتر وه‌فدی بیباوه‌پان هاتن و ریځکه‌وتن کرا، من له‌ناو سوپاکه‌ی طه‌لحه‌ی کورپی عوبه‌یدولادا بووم، خزمه‌تم ده‌کرد و له‌خواردنی ئه‌وم ده‌خوارد، من ژن و منالم جیه‌یشتبوو و له‌بهر خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی کۆچم کردبوو، دوا‌ی ریځکه‌وتنه‌که‌ چوومه‌ سیبهری داریک دانیشتم، چوار بیباوه‌پری قوره‌یش هاتن بۆم و که‌وتنه‌ قسه‌وتن به‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، منیش زۆر داخ له‌دل بووم بۆیان، چوومه بن داریکی تر و ئه‌وانیش چه‌کیان هه‌لواسی و راکشان، له‌و باره‌دا بووین که‌ یه‌کیک له‌ کۆچه‌ران هاواری کرد ئه‌ی کۆچه‌ران ئیبن زونه‌یم کوژرا، منیش خیرا شمشیرم هه‌لکردو و چووم چه‌کی ئه‌و چواره‌م برد که‌ راکشابوون، ئینجا وتم سویند به‌وه‌ی موحه‌مه‌دی ریژدار کردوو هه‌رکامتان له‌ شوینی خۆی هه‌ستیت ده‌دم له‌ گه‌ردنی، ئینجا ئه‌وانم برد بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، عامیری مامیشم که‌سیکی گرتبوو و هیئا بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ته‌ماشایه‌کی ئه‌وانی کرد و فه‌رمووی ئازادیان بکه‌ن، دواتر گه‌راینه‌وه‌ بۆ مه‌دینه، له‌ شوینی بووین نیوانی ئیمه‌و به‌نی لیحیان شاخیک بوو، ئه‌وانه‌ بیباوه‌پ بوون، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نزای لیخۆشبوونی کرد بۆ ئه‌و که‌سه‌ی ئه‌و شه‌وه‌ پاسه‌وانی ئه‌و شاخه‌ بکات، منیش ئه‌و شه‌وه‌ دوو یان سی جار به‌سه‌ر ئه‌و شاخه‌دا سه‌رکه‌وتم، دواتر هاتینه‌وه‌ مه‌دینه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هاو‌ده‌م به‌ ره‌باح وشتره‌کانی خۆی نارد، منیش له‌گه‌لی بووم، دوا‌یی عه‌بدوره‌حمانی فه‌زاری هی‌رش‌ی برده‌ سه‌ر وشتره‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، شوانه‌که‌ی کوشت و هه‌موو وشتره‌کانی برد، منیش وتم ئه‌ی ره‌باح ئه‌و ئه‌سپه‌ به‌ره‌و بیده به‌ طه‌لحه‌ی کورپی عوبه‌یدولا و هه‌والیش بده‌ به‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌ بیباوه‌پان وشتره‌کانی ئه‌ویان بردوو، روومکرده‌ مه‌دینه‌و سی جار هاوارم کرد فریا که‌ون، ئینجا که‌وتمه‌ شوین شالاوه‌ی‌تان و تیربارانم ده‌کردن، به‌و شیوه‌ تیربارانم ده‌کردن تا که‌وتنه‌ ته‌نگاوی نیو

شاخه که وه و منیش له سهره وه بهردم تیده گرتن، وازم نه هیئا تا چی وشتری پیغمبهر (ﷺ) هه یه هه موویم گئیرایه وه، چواریان ویستیان بیته سهره وه بۆم، که دهنگم گه یشته لایان، پیم تن من ده ناسن؟ وتیان نا، وتم من سه له مه ی کورپی نه کوه عم، سویند به وه ی ده موچاوی موحه ممه دی ریژدار کردوه هه رکامتان بکه مه ئامانج خۆمی پی ده گه یه نم، که سیشتان ناتوانیت دهستی بگه یه نیته لام، نه وه بوو گه پانه وه، له وی بوم که سوارچا که کانی پیغمبهر (ﷺ) گه یشتن.¹

سه له مه ی کورپی نه کوه ده لیت: جله وی نه سپه که ی نه خرهم گرت و پیم وت نه ی نه خرهم وریایان به تا پیغمبهر (ﷺ) و هاوه لانی دین، نه خرهم وتی نه ی سه له مه نه گه ر بروت هه یه به خواو روژی دوی و ده زانیت به هه شت حه قه و دۆزه خ حه قه مه که وه ره نیوان من و شه هیدیه وه (رپی شه هیدیم لیمه گره)، منیش وازم لی هیئا، نه خرهم چوو تا گه یشت به عه بدوره حمان و له گه لی جهنگاو نه سپه که ی عه بدوره حمانی بریندار کرد، عه بدوره حمانیش دای له نه خرهم و کوشتی و چوو سه ره نه سپه که ی نه خرهم تا نه بوو قه تاده هات و عه بدوره حمانی کوشت.²

هاواره که ی ئیبنولنه کوه عه یشته پیغمبهر (ﷺ) و نه ویش هاوه لانی ئاگادار کرده وه و بری له هاوه لان دهنگی پیغمبهریان (ﷺ) بیست خیرا چوو نه خزمه تی، له وانه موحریزی کورپی نه ضله، پیغمبهر (ﷺ) سه عدی کورپی زهیدی کرد به نه میریان، یه که م که س گه یشت به و شالابه رانه موحریز بوو، موحریز سواری نه سپی ببوو که هی

1 - صحیح مسلم، الرقم 3460.

2 - صحیح مسلم، الرقم 3476، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 16290، مصنف بن أبي شيبة، الرقم 36340، صحیح ابن حبان، الرقم 7296، السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 16642.

مهحمودی کورپی مهسله مه بوو،¹ کاتی گه یشت به دوژمن پیی وتن ئه ی گروی به نی لوکهیعه بوهستن تا کۆچهران و پشتیوانان که به دواتانه وهن پیتان ئه گهن.²

دواتر پیغمبر (ﷺ) فهرمووی (چاکترین پیاده مان سه له مه بوو)، ئینجا پیغمبر (ﷺ) پشکی سواره یه ک و پیاده یه کیشی به خشی به سه له مه،³ پاشان پیغمبر (ﷺ) تا مه دینه سه له مه ی له دوی خویه وه له سه ر و شتره که سوار کرد،⁴ ئینجا کابرایه کی پشتیوانی به خیرایی به پیاده ده پویشت و زوو زوو ده یوت که س نیه تا مه دینه پیشبرکیم له گه ل بکات؟ سه له مه ده لیت منیش که ئه وه م بیست وتم ئه ی پیغمبری خوا (ﷺ) به دایک و باوکمه وه به قوربانن ب م مؤله تم بده با له گه ل ئه و کابرایه پیشبرکی بکه م، فهرمووی ئه گه ر خوت بته ویت باشه، به کابرام وت که میکیش پیشکه وه، ئینجا که وتمه ری، خوم گه یانده وه پیی و دام به نیو شانیدا و وتم به خوا پیشت که وتم، ئه وه بوو زووتر گه یشته مه دینه، هینده ی نه برد پاش سی شه و ده رچووین بو خه یبه ر.⁵

سه له مه ده لیت له گه ل پیغمبردا (ﷺ) به شداری هه وت غه زام کرد، له گه ل زهیدی کورپی حارته شدا به شداری غه زام کردوه، پیغمبر (ﷺ) ئه وی کردبوو به ئه میرمان.⁶

-
- 1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج 4، ص 150.
 - 2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج 4، ص 151.
 - 3 - صحيح مسلم، الرقم 3460.
 - 4 - سير أعلام النبلاء، ج 3، ص 329.
 - 5 - صحيح مسلم، الرقم 3460.
 - 6 - صحيح البخاري، الرقم 4035.

سەلەمە لە غەزای خەیبەریشدا بەشدار بوو، خۆی دەلێت لەگەڵ پیغمبەر (ﷺ) دەرچووین بۆ خەیبەر بە شەو ریمان دەکرد، پیاویک بە عامیری ماممی وت ئەری بریک شیعرمان بۆ نالیت؟ ئەویش شیعرى بۆ ھۆنینهو، پیغمبەر (ﷺ) فەرمووی ئەو کێیە؟ وتیان عامیری کوری ئەکو، فەرمووی رەحمەتی خۆی لێ بیت، چووین و گەمارۆی خەیبەرمان دا و تووشی نارەحەتیەکی زۆر بووین تا دواچار خوا سەرکەوتنی پێ بەخشین.¹

سەلەمە لە غەزای خەیبەردا قاچی تووشی پیکان بوو، پیغمبەر (ﷺ) دەستی ھینا بەسەر قاچیدا و خیرا قاچی سەلەمە چاک بوویەو.²
 ھەر ھەسەلەمە لە غەزای موئەشدا بەشدارى کردو.³

سەلەمە دەلێت جارێک لە خزمەت پیغمبەردا (ﷺ) دانیشتبووین کە تەرمیکیان ھینا و وتیان نوێژی لەسەر بکە، پیغمبەر (ﷺ) فەرمووی ئایا قەرزى لەسەرە؟ وتیان نا، فەرمووی ئەى هیچى پاش خۆی جیھێشتوو؟ وتیان نا، بۆیە نوێژی لەسەر کرد، دواى ماوہیەك تەرمیک ھینرا، وتیان ئەى پیغمبەرى خوا (ﷺ) نوێژی لەسەر بکە، فەرمووی قەرزى لەسەرە؟ وتیان بەلى، فەرمووی ئەى هیچى جیھێشتوو؟ وتیان سى دینار، ئەو بوو نوێژی لەسەر کرد، دواتر تەرمى سىيەم ھینرا، وتیان نوێژی لەسەر بکە، فەرمووی هیچى جیھێشتوو؟ وتیان نا، فەرمووی ئەى قەرزى لەسەرە؟ وتیان سى دینار، فەرمووی (خۆتان نوێژ لەسەر هاوہ لەکەتان

1 - صحيح البخاري، الرقم 5801.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج6، ص 295.

3 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 326.

بکهن، ئەبووقەتادە کە لەوئێ ئامادە بوو، وتی ئەو پیغمبهری خوا (ﷺ) نوێژی لەسەر بکه من قەرزەکە ی دەدەمەوه، ئەوه بوو پیغمبهر (ﷺ) نوێژی لەسەر کرد.¹

سە لەمە دەلێت پیغمبهر (ﷺ) لە رۆژی عاشوورادا کەسیکی نارد تا هاوار بکات، کئ بەرۆژوو نەبووه با ئەو بەشە ی تری رۆژە کە بەرۆژوو بیت، ئەوش هیچی نەخواردوو با هیچ نەخوات.²

پیشتر سەبارەت بە رۆژووی عاشووراء روونکردنەوه مان داوه .

سە لەمە دەلێت لەگەڵ پیغمبهری خوا (ﷺ) بەشدار ی غەزای حوئەین بووم، کە گەیشتین بە دوژمن، چوومه پیشەوه، کابرایەکی بیباوهر هات بۆم، منیش تیریکم بۆ هاویشت و ئەویش لە دەستم دەرچوو، هیندەم بینی هاوهر لانی پیغمبهر (ﷺ) وا پاشەکشە دەکەن و رادەکەن، منیش رامدەکرد و جلەکانم کۆدەکردهوه، دام بە لای پیغمبهردا (ﷺ) کاتیک لەسەر سوارەکە ی بوو، پیغمبهر (ﷺ) فەرمووی ئیبنولئەکووه ترس دایگرتوووه.³

سە لەمە دوا ی وهفاتی پیغمبهر (ﷺ) ژیا و یه کئیک بوو له وانە ی له مەدینه فەتوا ی دەدا،⁴ چونکە یه کئیک بوو له زانا گەورەکانی ناو هاوهر لان.⁵

1 - صحيح البخاري، الرقم 2190، صحيح ابن حبان، الرقم 3323، مسند احمد بن حنبل، الرقم 16206، مسند الروياني، الرقم 1107، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6164.
 2 - صحيح البخاري، الرقم 1837، صحيح مسلم.
 3 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 331.
 4 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 330.
 5 - البداية والنهاية لابن كثير، ج9، ص 6.

دوای ئه وهی عوثماني كورپی عهفان شهید كرا، سه له مه چوو بۆ ناوچهی ره بذه و له وی ژیا، له وی ژنی هینا و مندالکی بوو، سه له مه چهند شهویك پیش مردنی چوو بۆ مه دینه و له وی وه فاتی كرد.¹

له و ماوهی سه له مه له دهره وهی مه دینه بوو، جارێك چوو بۆ سهردانی چه ججاج، چه ججاج وتی ئه ی ئیبنولئه كوه ع داوته ته دواوه و بوو ته ته ده شته کی؟ سه له مه وتی نا، به لكو پیغمبهر (ﷺ) مۆله تی پیدام.²

سه بارهت به سالی مردنی سه له مه چهند رایه ك هاتوه، ئیبن چه جهر ده لیت رای راست ئه وه یه له سالی چه فتا و چواری كۆچیدا بووه، رایه ك ده لیت له سالی شه ست و چواری كۆچی بووه، رایه كیش ده لیت له كۆتایی ماوهی ده سه لاتی مو عاویه دا وه فاتی كردوه.³

ده هه بی ده لیت كاتیك وه فاتی كرد ته مه نی له نه وه د سال به ره و سه ر بوو.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 151.

2 - صحيح البخاري، الرقم 6693.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 151.

4 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 331.

سه له مهی کورپی عیاض (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی عیاضی ئەسه دیه، هاو ده م به جاروودی عه بدی هاتنه خزمهت پیغه مبه ر (ﷺ)، پیش ئه وهی بگه نه خزمه تی ن پیغه مبه ر (ﷺ) هه والی پیدان که بۆچی هاتون، سه له مه ش شیعیکی پیا هه لدانی بۆ پیغه مبه ر (ﷺ) هۆنیه وه.¹

سه له مهی کورپی قه یسی (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی قه یسی ئەشجه عیه، سه له مه یه کیکه له به شداربوانی چه جی مالئاوایی و ده لیت بیستم له پیغه مبه ر (ﷺ) ده یفه رموو (هیچ هاوه لیک بۆ خوا بریار مه دن و ئەو نه فسه ی خوا کوشتنی چه رام کردوو له سه ر چه ق نه بیئت مه یکوژن، دزی و زینا مه که ن).²

سه له مه له سه رده می عومه ری کورپی چه ططابدا به شداری فتووحات بوو، خه لیفه خۆی سه له مه ی هاو ده م به که سانی راسپارد تا بچن بۆ ناوچه یه کی فارسه کان، ئینجا ئامۆژگاری کردن، سه له مه ش ئەمیری خه لکه که بوو.³

سه له مهی کورپی مالیک (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی مالیکی سوله میه، سه له مه ده لیت پیغه مبه ر (ﷺ) به شه زه ویه کی بریه وه بۆ سه له مه ی کورپی مالیک و بۆ ئه وه ش نامه یه کی بۆ نووسی.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 152.

2 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 8106، صححه الذهبي في التلخیص.

3 - سنن سعید بن منصور، الرقم 2295.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 153.

سه له مهی کورپی مه سعوود (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی مه سعوودی کورپی سینانه، له پشتیوانانه، له جهنگی
یه مامه دا شه هید بوو.¹

سه له مهی کورپی موعاویه (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی موعاویهی کورپی وه هبی کیندی، وهك وه فد چووته
خزمت پیغمبهری خوا (ﷺ).²

سه له مهی کورپی میلاء (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی میلای جوهه نیه، یه کیکه له به شداربوانی فه تحی
مه ککه، له و غه زایه دا له ناو سوپاکه ی خالی دی کورپی وه لید دا بوو، به لام ئه و شاره زای
ری نه بوو، بویه ری لی تیکچوو و که و ته بۆسه ی بیباوه رانه وه و شه هید کرا.³

سه له مهی کورپی نوعه یم (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی نوعه یمی ئه شجه عیه، خویشی و باوکیشی هاوه لی
پیغمبهری خوا (ﷺ) بوون.

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 153.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 154.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 154.

سه له مه ده لیت پیغمبری خوا (ﷺ) ده یفه رموو (من لقی الله لا یشک به شیئا دخل الجنة، وإن زنی و إن سرق)،¹ (هر که س بگاته وه به خواو هیچ هاوه لیتی بو بریار نه دابیت ده چیت به هه شته وه، با زینایشی کردبیت و دزیشی کردبیت).

سه له مه ده لیت له گه ل خالیدی کوپی وه لید به شداری جهنگی یه مامه م کرد، که چووینه مهیدانی جهنگه که وه، یه کیک له وانم بریندار کرد، که که وته زهوی وتی خوایه له سهر میلله تی تو و پیغمبره که ت، من دوورم له وهی موسه یله مهی له سهره، منیش په تیکم به سته وه به قاجیه وه و له گه ل خه لکه که چووم، دواتر که گه پامه وه وتم کی ئەم کابرایه ده ناسیت؟ خه لکیکی یه مه ن دایان به لامدا و وتیان ئەوه کابرایه کی موسلمانان یه مه نه، ئینجا له سهرده می عومه ردا گه پامه وه بو مه دینه، ئەو به سهرهاته م بو گپرایه وه، ئەویش وتی باشت کرد، برۆ خۆت و هۆزه که ت ده بیت خوین بایی بدن و ده بیت کۆیله یه کی باوه پداریش ئازاد بکه یه ت.²

سه له مهی کوری نوفهیل (ﷺ)

ناوی سه له مهی کوری نوفهیلی کیندییه، سه له مه چه ند فه رموده ی له پیغمبری خواوه (ﷺ) گپراوه ته وه.

سه له مه ده لیت له خزمه ت پیغمبره ردا (ﷺ) دانیشتبووین که سروشی بو داده به زی، فه رموو ی (إني غير لاث فيكم، ولستم لاثين بعدي إلا قليلا، وستأتوني أفنادا، يفني بعضكم بعضا، وبين يدي الساعة موتان شديد، وبعده سنوات الزلازل)،³

1 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 17931، صححه شعيب الأرنؤوط.

2 - مشكل الآثار للطحاوي، الرقم 5227.

3 - صحيح ابن حبان، الرقم 6886، صححه شعيب الأرنؤوط.

(من له نيوتاندا نامينمه وه، ئيوهش زور دواي من ناميننه وه، ئيوهش به له ناوچوون دينه وه بۆ لام، يه كدى له ناو ده بهن، بهر له رۆژى دوايى مهرگى سهخت ههيه، دواي ئه وه سالانى بومه له رزه دين).

سه له مهى كورپى هيشام (رضي الله عنه)

ناوى سه له مهى كورپى هيشامى كورپى موغيرهى مه خزووميه، برابى ئه بووجه هله، كونيه كى ئه بووهاشيمه، ئه م هاوه له پيچه وانهى براكهى يه كيكه له و كه سانهى كه زور زوو موسلمان بوو، به لام بيباوه پان ئه ويان بهند كردبوو و نه يانده هيشت كوچ بكات بۆ مه دينه و زور ئازار و ئه شكه نجه شيان دها، ماوه يه كى زور پيغه مبهر (ﷺ) له نويزه كانيدا نزاى بۆ ئه و و چهند كه سيكى تر ده كرد تا خوا رزگاربان بكات.¹

دايكي سه له مه ناوى ضباعهى كچى عاميره.²

به پيى گيرانه وه يه ك سه له مه سه ره تا كوچى كردوو بۆ ه به شه، دواتر له حه به شه گه پاره ته وه بۆ مه ككه و ئه وكات له وى بهند كراوه و ئيتر نه يانه هيشتوووه كوچ بكات بۆ مه دينه.³

پيغه مبهر (ﷺ) له كوئا ركاتا نزاى ده كرد (خوايه عه يياشى كورپى ئه بى ره ببعه رزگار بكه، خوايه سه له مهى كورپى هيشام رزگار بكه، خوايه وه ليدى كورپى وه ليد رزگار بكه، خوايه باوه رداره بيده سه لاته كان رزگار بكه، خوايه خه شمت بۆ

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 155.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 130.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 130.

سهر موضهر توند بکه، خویه وینهی وشکه سالی سهردهمی یوسفیان تووش
 1. بکه).

ئوه بوو سهلهمه و عییاش و ولید دهرچوون و خه لکی له قورپهیش کهوتنه
 شوپنیان، به لام نه یانتوانی بیانگرن، له نیوهی ریډا په نجه یه کی ولید قرتا و خوینی
 لیهاث و به و هوپه وه مرد.
 2.

که یشتنی سهلهمه به پیغمبهر (ﷺ) پاش غزای خندهق بوو، واته تا ئه و
 کاته له مه ککه به ند بوو.
 3.

سهلهمه یه کیک بوو له به شدار بوانی غزای موئته، خه لکی تانه یان دها
 له وانهی له موئته به شدار بوون و به راکردوان ناویان دهر بدن، بویه جار هه بوو
 سهلهمه نه ده چوو بو مزگهوت بو ئه وهی خه لکیک وای پی نه لئین.
 4.

سهلهمه پاش وه فاتی پیغمبهر (ﷺ) کوچی کرد بو شام و له وی سهرقالی
 جیهاد بوو تا له سالی چواردهی کوچیدا له جهنگی مرج الصفر دا شهید بوو،
 رایه کیش ده لئیت له جهنگی ئه جناده یندا شهید بوو.
 5.

1 - صحیح البخاری، الرقم 975، صحیح مسلم، الرقم 1118، صحیح ابن خزیمة، الرقم 592، صحیح ابن حبان، الرقم 2010، سنن أبي داود، الرقم 1243،
 2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 133.
 3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 130.
 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 155.
 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 155.

سه له مهی کورپی نه بی سه له مه (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی نه بی سه له مه یه، دایکی ناوی ئوموسه له مه یه که دوا ی وه فاتی باوکی سه له مه، ئوموسه له مه شووی کرد به پیغمبهر (ﷺ)، ئیتر سه له مه له مالی پیغمبهر (ﷺ) گه وره بوو و مایه وه.

پیغمبهر (ﷺ) دواتر ئومامه ی کچی حه مزه ی له سه له مه ماره کرد، نه وکات هه ردووکیان تازه پیگه یشتوو بوون، به لام هینده ی نه برد ئومامه کوچی دوا بی کرد، سه له مه پاش وه فاتی پیغمبهریش (ﷺ) ژیا و له سه رده می ئومه ویه کاندای کوچی دوا بی کرد.¹

سه له مهی کورپی یه زید (ﷺ)

ناوی سه له مهی کورپی یه زیدی جو عفییه، دواتر له کووفه نیشته جی بوو.²

سه له مه ده لیت خۆم و براکه م چووینه خزمه ت پیغمبهر (ﷺ)، وتم نه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) دایکمان له سه رده می نه فامیدا ریژی میوانی ده گرت و په یوه ندی خزمایه تی هه بوو، ئایا نه و کاره ی هیچ سوودیکی پیده گه یه نیت؟ فه رموی (نا)، سه له مه وتی جا دایکمان کاتی خۆی له سه رده می نه فامیدا ئافره تیکی زینده به چال کرد که هیشتا بالغ نه بوو بوو، پیغمبهر (ﷺ) فه رموی (الموئوده و الوائده فی النار، إلا أن تدرک الوائده الإسلام)،³ (زینده به چال کراو و زینده

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص149.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص156.

3 - السنن الكبرى للنسائي، الرقم 11199، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 15618.

به چال کهریش هردووکیان له دۆزهخن، مهگەر زینده به چال کهره که گه یشتبیت به ئیسلام و موسلمان بووبیت).

مهسه له ی چوونه به ههشت یان دۆزهخی ئەو مندالانه ی که دایک و باوکیان بیباوه پ بوون و خۆیشیان بیباوه پ بوون و هیشتا نه گه یشتوونه ته ته مه نی بالغ بوون و مردون، قسه ی زۆری له سه ره، به لام رای دروست و راست ئەوه یه ئەوانه شوینیان به هه شته، له بهرئه وه ی تا ته مه نی بالغ بوون تاوان له سه ر به نده نانوسریت، سه باره ت به بیباوه پ بوونی دایک و باوکیشیان خوی گه وره له سه ر خراپه ی که سی تر سزای که س نادات (لا تزر وازرة وزر آخری).

شوعه یب ئەرنائووط له باره ی ئەم فهرمووده وه ده لیت: له ده قه که یدا نه شیای و ناره وایی هه یه، ئەویش ئەوه یه که ئەو کچه ی زینده به چال ده کریت و نه گه یشتووه ته ته مه نی بالغی ده چیته دۆزه خه وه، ئەمه له کاتی کدا چه ندین ده قی شه ریعت هه ن ده یسه لمینن ئەو که سه ی بالغ نه بووه ه یچ ئەرکیکی له سه ر دانه نراوه، لای توپژه رانی ئەهلی عیلمیش رای دروست و وه رگراو ئەوه یه که ئەو مندالانه ی بیباوه پان که پیش بالغ بوون ده مرن ده چنه به هه شته وه.¹

وائیلی حه ضره می ده لیت سه له مه ی کورپی یه زید پرسپاری کرد له پیغه مبه ر (ﷺ) و وتی ئەه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئەگەر سه رکرده گه لیکی وامان هه بوون داوای مافمان لی بکه ن که چی مافی ئیمه نه دن، فه رمان ده که یه چی بکه ین؟ پیغه مبه ر (ﷺ) وه لامی نه دایه وه، هه مدی پرسپاری کرد و پیغه مبه ر (ﷺ) رووی

1 - تعليقات علی مسند أحمد بن حنبل.

وهرگیزا، جاری سنیهم که پرسیری کرد نه شععی کوری قهیس رایکیشایه نه ملاوه، پیغمبر (ﷺ) فرمووی (اسمعوا و اطیعوا، فإنما علیهم ما حملوا و علیکم ما حملتم)،¹ (گوپرایه ل و پابه ند بن، چونکه نه وان نه وهی له سهریان دانراوه له سهریانه و نه وهش له سهر نیوه دانراوه له سهرتانه).

سه له مهی کوری نه سلم (ﷺ)

ناوی سه له مهی کوری نه سلمه، له پشتیانانه له نه وسیه کان، کونیه که ی نه بو سه عیده،² دایکی ناوی سوعادی کچی رافیهه.³

سه له مه چه ند خوشکیکی هه بوو به ناوه کانی لوبابه و سه لما و سه هیمه و نوموره بیع که هه موویان هاوه لی پیغمبر (ﷺ) بوون و به یعیان پیدابوو.⁴

سه له مه یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در،⁵ له و غه زایه دا شمشیره که ی سه له مه شکا، پیغمبر (ﷺ) داریکی دایه دهستی و فرمووی به وه بجه نگه، نیتر بوو به شمشیریکی چاک و به رده وام جهنگی پیده کرد تا سه رده می خیلافه تی عومره ی کوری خه ططاب به دهستی وه مایه وه.⁶

1 - صحیح مسلم، الرقم 3522، سنن الترمذی، الرقم 2176.
2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 142.
3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 446.
4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 333.
5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 142.
6 - الاعتقاد للبيهقي، الرقم 283.

سه له مه دواتر له ئوحد و خندهق و هه موو غه زاكاني دواتریشدا به شداری کرد.¹

له غه زای خنده قدا که موسلمانان خه ریکی لیدانی خندهق بوون، پیغمبهر (ﷺ) چند که سیکی به سوپاوه راسپارد تا پاریزگاری شاره که بکن، له وانه سه له مه ی کورپی ئەسله م به دووسه د که سه وه پاریزگاری له شاره که ده کرد.²

پیغمبهری خوا (ﷺ) دوی روودای به نی نه ضیر سه له مه ی هاو ده م به عه مری کورپی ئومه ییه نارد تا ئەبووسوفیان بکوژن،³ چونکه پیشتر ئەبووسوفیان به دهسته یه کی قورپه ییشیه کانی وتبوو که سیکی نیه بتوانیت موحه ممه د تیرۆر بکات؟ چونکه وا ئەو به بازاردا پیاسه ده کات، ئەوه بوو کابرایه کی زۆر دلزه قی ده شته کی ناماده بوو تیرۆری بکات، که هاته مه دینه پیغمبهر (ﷺ) فه رموی ئەو کابرایه ده یه ویت ناپاکی بنوینیت، ویستی هیرش بیات بو پیغمبهر (ﷺ) که ئوسهیدی کورپی حوضه ییر ری پی گرت و ویستی بیکوژیت، پیغمبهر (ﷺ) ده رفه تی نه دا، کابرا دانی نا به تاوانه کهیدا و وتی که چۆن هاتوو، ئینجا موسلمانیش بوو، پیغمبهریش (ﷺ) عه مری کورپی ئومه ییه و سه له مه ی کورپی ئەسله می نارد تا ئەگه ر ده رفه تیان بوو ئەبووسوفیان بکوژن، ئەوه بوو چوونه مه که وه و عه مر شه و ته وافی که عبه ی ده کرد که موعاویه ی کورپی ئەبووسوفیان ئەوی بینی و هه والی دا به

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 446.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 67.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 142.

قورپه‌یش، ئه‌وانیش وتیان عمر نیازی چاک نیه، خیرا عمر و سه‌له‌مه گه‌رانه‌وه به‌ره‌و مه‌دینه.¹

هه‌روه‌ها سه‌له‌مه یه‌کئیک بوو له ئه‌ندامانی سوپاکه‌ی ئوسامه‌ی کورپی زه‌ید.²

سه‌له‌مه دوا‌ی وه‌فاتی پیغمبریش (ﷺ) ژیا و له جه‌نگی جیسر ئه‌بی عوبه‌یددا شه‌هید بوو،³ له‌و کاته‌دا ته‌مه‌نی شه‌ست و سی‌سالان بوو.⁴

سه‌له‌مه‌ی کورپی ئه‌سوده (رضی‌الله‌عنیه)

ناوی سه‌له‌مه‌ی کورپی ئه‌سوده‌ی کورپی شه‌جه‌ره‌ی کیندییه، وه‌ک وه‌فد هاوده‌م به‌علسی برای هاته‌ خزمه‌ت پیغمبر (ﷺ) و موسلمان بوو.⁵

سه‌له‌مه‌ی کورپی ئومه‌یییه (رضی‌الله‌عنیه)

ناوی سه‌له‌مه‌ی کورپی ئومه‌یییه‌ی کورپی خه‌له‌فی جومه‌حیه، دوا‌ی وه‌فاتی پیغمبریش (ﷺ) ژیا و له‌سه‌ر موته‌ه به‌رده‌وام بوو تا ئه‌وه‌ی خه‌لیفه‌ عومه‌ر هوشیاری کرده‌وه له‌ حه‌رامی ئه‌و هاوسه‌رگیریه.⁶

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 94.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 190.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 142.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 446.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 143.

6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 143.

سه له مهی کوری ئومه ییهی ته میمی (ﷺ)

ناوی سه له مهی کوری ئومه ییهی کوری ئه بی عوبه یدهی ته میمی، برای یه عالی کوری ئومه ییهی، فه رموده یه کی له پیغه مبه ره وه (ﷺ) گپراوه ته وه.
سه له مه هاوده م به یه عالی برای به شداری غه زای ته بووک بوو.¹

سه لما کچی زهید (رضی الله عنها)

ناوی سه لمای کچی زهیدیه، له پشتیوانانه، هاته خزمهت پیغه مبه ره (ﷺ) و به یه تی پئیدا.²

سه لمانی فارسی (ﷺ)

سه لمانی فارسی هاوه لی نزیک پیغه مبه ره (ﷺ) و نه وهی فارسه کانه، هاوه لیکی زور ناسراو و دل سوژ به ئیسلامه.

سه لمان به هه ریه ک له ناوه کانی سه لمانی فارسی و سه لمانی کوری ئیسلام و سه لمانولخه یر و ئه بووعه بدولای فارسی ناسراوه.³

سه بارت به ناوه سه ره کیه که ی سه لمان چهند ناویک هاتوو (ماه وه یه، مایه، بیه بوود).⁴

1 - السنن الكبرى لسناني، الرقم 6754.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 706.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 141.

4 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 555.

سه بارهت به شوینی له دایکبون و گوره بونی هه ریهک له رامهورمز و ئەصفه هان هاتوو،¹ به لام له زۆربهی گێرانه وهکاندا ناوی گوندیکی سهر به ئەصفه هان هاتوو.

موسلمانبوونی:

چهند گێرانه وهی جیاواز هاتوو سه بارهت به سه رهتای ژیانى سه لمان و موسلمانبوونی:

سه لمان ده لیت: باوکی من له نه وهی کيسراکان بوو، منیش ده چووم بۆ قوتابخانه و دوو میرمندا لیشم له گه لدا بوو، که ده گه رانه وه له ریگه دا لاینده دا بۆ لای قه شه یهک، منیش له گه لیان چووم بۆ لای، ئەویش به دوانه که ی وت مه گه ر نه موت جگه له خۆتان کهس نه هینن بۆ لام؟ منیش به رده وام ده چووم تا وای لیها ت منی له وان زیاتر خۆشه ویست، پێی ده وتم ئەى سه لمان ئە گه ر باوکت و ئە وان پرسیا ریان کرد له کوێ بوویت و بۆ درهنگ هاتوو یته ته وه، بلێ مامۆستا که م درهنگ مۆله تی دام، ئە گه ریش مامۆستا که ت وتی بۆچی دوا که وتویت، بلێ له ماله وه درهنگ مۆله تیان دام، منیش وام ده کرد، ئینجا کابرای قه شه وتی ئەى سه لمان من نیازم هه یه لی ره بپۆم، ئە وه بوو چوو بۆ لادییهک، ژنیك زوو زوو ده چوو بۆ سه ردانی، کاتیك ئە و کابرایه سه ره مه رگی هات، وتی سه لمان ئە و شوینه هه لکه نه، منیش ئە و شوینه م هه لکه ند، ده بینم کوو پیک دره مه مه، وتی هه لپه رژه به سه ر سنگمدا، منیش وام کرد، ئە ویش به ده ستی دهیدا به سه ر سنگیدا و ده یوت هاوار بۆ قه شه، ئە وه بوو مرد.²

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 141.

2 - صحيح ابن حبان، الرقم 7231.

سهلمان ده لئيت: من كابرايهك بووم خه لكي ناوچه ي جه ي بووم، خه لكي گونده كه م نه سپيان ده په رست، منيش ده مزاني نه وان له سهر ري راست نين، نه وه بوو پيم و ترا نه و ئايينه ي تو ده ته و يت له روژئاواويه، منيش چووم تا گه يشتمه موصل، له وي پرسيارم كرد باشترين كه س كييه؟ كه سيكيان نيشان دام له په رستگايه كدا بوو، چووم بو لاي و وتم من خه لكي جه يم و هاتوم بو ئيش ده گه پيم و ده مه و يت زانستيش فير بم، ريم بده لات بمينمه وه خزمه تت ده كه م با لاي تويش زانست وه ربيگرم، نه و يش رازي بوو و منيش لاي مامه وه تا نه و كاته ي سهرمه رگي هات، ريمنووني كردم بچم بو لاي كابرايهك له ناوچه ي جزيره.¹

سهلمان ده لئيت: باوكم خه لكي نه صفه هان بوو و دايكيشم ده وله مند بوو، بويه مني برد بو لاي ماموستايان له قوتابخانه تا بخوينم، منيش له گه ل مندالاني گونده كه مان ده چووم بو خويندن، من له هه موويان بالابه رزتر و به ته مه نتر بووم، نه وه بوو ماوه ي پشووي خويندتم هه بوو، له ري دا شاخيك هه بوو كه نه شكه وتيكي تي دا بوو، روژيك خو م ته نها چووم، ته ماشاي نه شكه وته كه م كرد كابرايه كي تي دا به كه جلوبه رگ و نه عله كانيشي له مووي ئاژه ل بوو، لي نزيك بوومه وه، كابرا به مني وت: عيساي كوري مه ريه م ده ناسيت؟ وتم نا، وتي نه و پيغه مبه ري خوا بوو و موژه ي داوه به هاتني پيغه مبه ريك پاش خو ي به ناوي نه حمه د، خوا له خه مي دنيا به ره و رو ح و خو شبه ختي ئاخيره تي برد، منيش وتم خو شبه ختي ئاخيره ت چيه؟ وتي خو شبه ختيه كه له ناونا چي ت، چي ژ و رووناكي له لي وه كاني نه و پيغه مبه ره وه ده رده چي ت، ئي تر نه و كابرا دلي راكي ش كردم و له هاوري كانم جيا بوومه وه و به ته نها

1 - المستدرک علی الصحيحین، الرقم 6585.

ده چووم، دایکم که دهیناردم بۆ لای مامۆستاگان، من له ریډا لامدهدا بۆ لای کابرا، ئه ویش فیڤری ئه وهی کردم هیچ په رستراوی نیه جگه له خوا و عیسا پیغه مبهری خواجه وپاش ئه و موحه ممه د پیغه مبهری خواجه، ئیمان به زیندوو بوونه وه و چۆنیته نوێژکردنی فیڤر کردم.¹

سه لمان ده لیت: من کابرایه کی فارس بووم له گوندیکی سهر به ئه صفه هان که پیی ده و ترا جهی، باوکم دیهقانی ئه و گونده بوو، من لای باوکم خوشه و یستترین که سی سهر زهوی بووم، هینده منی خوشده و یست که وه ک چۆن ئافرهت له ماله وه ده هیلریته وه، باوکم ئاوه ها له ماله وه ده هیلشتمه وه، منیش ته واو له ئایینی مه جووسیهدا رۆچوو بووم، هینده سه رقالی مه جووسیهدا بووم که سه ره رشتی ئاگری په رستگام ده کرد، باوکم پیشتتر ئه و کاره ی ده کرد و منیش نه مده هیشت ئه و ئاگره بکوژیته وه، باوکم باخیکی گه وره ی هه بوو، رۆژیک سه رقالی بیناکاری بوو و نه ی توانی بچیت بۆ لای باخه که ی، به منی وت کورپی شیرینم من ئه مپۆ سه رقالی ئه م بینایه م و ناتوانم بچم بۆ لای ره ز و باخه که م، جا تو له بری من بپۆ فلانه ئیش و ئیش بکه، که ویستم بکه ومه ری، وتی کورپه که م دوانه که ویت، دوانه که وتنه که تله هه موو سامان و کاره کانم لام گرنگتره، منیش که وتمه ری، له ریډا دام به لای کلئیسایه کی مه سیحیه کاندای له وی دهنگی ئه وانم بیست که نوێژیان ده کرد، من پیشتتر له به ره ئه وه ی هه میشه له مال بووم و باوکم نه یده هیشت بیمه ده ره وه، نه مده زانی هه والی خه لکی چۆنه، که چووم بۆ لای مه سیحیه کان و ئه وانم بینی، وتم به خوا ئایینه که ی ئه وان زۆر باشتره له وه ی ئیمه، به و هۆیه وه دواکه و تبووم، باوکیشم

1 - سیر اعلام النبلاء، ج 1، ص 516.

ترس دايگرتبوو و كهسى ناردبوو به شوينمدا تا بزانيټ بوچى دواكه وتوم، خوړ
 ئاوابووبوو من هر لاي مه سيحيه كان بووم و كاره كهي باوكم نه كړد، پيش ئه وهى
 جيبان بهيټم، به وانم وت بنه رته تى ئه م ئايينه تى ئوه له كوييه؟ وتيان له شام، منيش
 گه پامه وه بو لاي باوكم، وا باوكم سه رقال كړدبوو وازى هيټابوو له كاره كهي
 خوښى، كه چوومه وه بو لاي باوكم، وتى كوپه شيرينه كه م له كوي بوويت؟ مه گه ر
 نه موت دوا نه كه ويت؟ منيش وتم باوكه گيان دام به لاي خه لكيدا له كلتيسايه كدا
 نوپزيان ده كړد، منيش سه رسام بووم به ئايينه كه يان، لايان مامه وه تا خوړئاوابوون،
 باوكيشم وتى كورى شيرينم ئه و ئايينه تى ئه وان راست نيه، ئاييني باوبايرانت
 باشتره له وه، منيش وتم نه خير باوكه گيان، به خوا ئايينه كهي ئه وان له وهى ئيمه
 باشتره، كه ئه م وت باوكم ترس دايگرت و برياريدا به ندم بكات تا واز له ئايينه كه م
 نه هيټم، كوټى خسته قاچه كانم و له ماله وه منى به ند كړد، منيش هه والم نارد بو
 مه سيحيه كان ئه گه ر كاروانيك له مه سيحيه كاني شام هاتن بو لاتان، هه والم بو بنيرن،
 پاش ماوه يه ك هه واليان بو ناردم كه كاروانيك هاتوه، منيش وتم ئه گه ر ئيشيان
 ته واو بوو و ويستيان برؤنه وه هه والم پيېده ن، ئه وه بوو كه ويستيان بگه پينه وه
 هه واليان پيدام، منيش كوټى ئاسنينى قاچه كانم لابر دو ده رچووم تا گه يشتمه لايان و
 له گه ليان چووم بو شام، كه چوومه ئه وي و تم كى باشترين كه سه له م ئايينه دا تا بچم
 بو لاي؟ وتيان فلانه قه شه له كلتيسا، چووم بو لاي و وتم دللم چووه ته سر ئه م
 ئايينه و حه ز ده كه م له گه ل تو بم و له م كلتيسايه دا خزمه ت بكه م و له تو يشه وه
 زانستى ئه م ئايينه فير بيم، ئه ويش رازى بوو، چووم بو لاي و له وي مامه وه، كابراى
 قه شه كابرايه كى خراب بوو، كاتيك قسه تى بو ئه و خه لكه ده كړد هانى ده دان بو
 خير كړدن، كاتيك خه لكى خير و زه كاتيان ده هيټا بو ئه و تا دابه شى بكات به سر

ھەژاراندا، ئەو لاي خۇي دەپھېشتەۋە بۇ خۇي و دابەشى نەدەكرد، بەو جۆرە تا ھەوت سندوق زېرى كۆكردەۋە، من بەو ھۆيەۋە زۆر رقم لىي بوو، پاش ماۋەيەك مرد، مەسىھىەكان كۆبوونەۋە تا تەرمەكەي ئەسپەردە بكن، منىش خۇم نەگرت و بەوانم وت ئەم كابرايە كابرايەكى خراب بوو، كاتىك قسەي بۇ ئەو خەلكە دەكرد ھانى دەدان بۇ خىركردن، كاتىك خەلكى خىر و زەكاتيان دەھىنا بۇ ئەو تا دابەشى بكات بەسەر ھەژاراندا، ئەو لاي خۇي دەپھېشتەۋە بۇ خۇي و دابەشى نەدەكرد، ئىنجا ئەوانم برد و شوپىنى زىرەكانى قەشەكەم نىشان دان، ئەوانىش كە ئەۋەيان بىنى، وتيان بەخو نابىت بخرىتە ژىر گل، برديان و لەخاچيان دا، ئىنجا كەوتتە بەردباران كردنى، دواي ئەۋەقەشەيەكى تريان لە شوپىنى ئەۋدا دانا، ئەمەيان زۆر دىئانەۋىست و دوارۆۋىست بوو، شەو و رۆزى لە پەرسشتدا بەسەر دەبرد، پىشتر ھىچ كەسم ھىندەي ئەو خۇش نەۋىستبوو، بەردەوام لە لاي مامەۋە تا سەرەمەرگى ھات، وتم ئەي فلانە كەس، وا دەبىنىت سەرەمەرگت ھاتوۋە، بەخو من كەسم ھىندەي تۇ خۇشەۋىستوۋە، جا فەرمانى چىم پى دەكەيت و بۇ لاي كىم دەنىرىت؟ ئەۋىش وتى كوپى شىرىنم، بەخو تەنھا كابرايەك دەناسم لەسەر ھەق مابىت كە لە موسلە، بچىت بۇ لاي دەبىنىت ھەك من واىە، كە ئەو زاناىە مرد و ئەسپەردەكرا، پاش ماۋەيەك چووم بۇ موسل بۇ لاي ئەو كابرايەي مامۇستاكەم پىي وتبووم و تەماشام كرد ئەمىش دىئانەۋىست و خواپەرستە، وتم فلانەكەس ۋەسىەتى بۇ كردم بىم بۇ لاي تۇ تا لەگەل تۇ بمىنمەۋە، ئەۋىش وتى دەي كوپى شىرىنم بمىنەرەۋە، منىش لاي مامەۋە تا ماۋەيەكى زۆر لاي مامەۋە، دواتر ئەۋىش سەرەمەرگى ھات، وتم فلانە مامۇستاي پىشوووم كە سەرەمەرگى ھات ۋەسىەتى بۇ كردم بىم بۇ لاي تۇ، ئەي تۇ ۋەسىەتى چىم بۇ دەكەيت و بۇ كۆيم دەنىرىت؟ چونكە ھەك دەبىنىت وا خوا تۇي

خستووته ئو حاله وه كه تيايداييت، ئه ويش وتى كورپى شيرينم به خوا تهنها يهك پياو شك ده بهم له نصيبينه، كه زاناکه مرد و ئه سپه رده كرا، كه وتمه رپى به ره و نصيبين و خوم گهياند به و كابرايه، لاي ئه ويش به هه مان شيوه مامه وه تا ئه ويش سه ره مرگى هات، وه سيه تى بو كردم بچم بو لاي كابرايه كه له ناوچه ي عموريه له خاكى روم، منيش چووم بو لاي و له وي بينيم ئه ويش هاوشيوه ي ئه مان خواپه رست و چا كه كاره، له وي له گه ل په رستشه كه مدا كاسپيشم كرد و بريك مه رو مالآت و چهند مانگايه كم ده سته كه وت، ئه م زانايه ش سه ره مرگى هات، له سه ره مرگيدا وتم وه سيه تم بو ده كه يت بچم بو لاي كى؟ وتى كورپى شيرينم به خوا كه س له م سه رزه ويه دا شك نابه م له سه ر ئو بارى ئايينداريه مابته وه كه ئيمه له سه رى بووين تا بتنيرم بو لاي، به لام تو نزيكى سه رده ميكييت كه له ناوچه ي حه رهم پيغه مبريك ده نيريت و كوچ ده كات بو خاكيك له نيوان دوو شاخدايه و زه ويه كه دارخورماي لييه، چهند نيشانه يه كه له و پيغه مبره دا هه يه كه شاراوه نين، نيوانى دوو شانى مورى پيغه مبرايه تى پيوه يه، ديارى ده خوات و سه ده قه ناخوات، ئه گه ر بتوانيت بچيت بو ئه و ناوچه يه برؤ، چونكه كاتى ده ركه وتنى نزيكه و پيى ده گه يت، ئه ويش مرد و ئه سپه رده مان كرد، دواتر له وي مامه وه تا كاروانيكى بازرگانانى عه ره ب له هوزى كه لبه كه ان هاتن، منيش به وانم وت بمبه ن بو خاكى عه ره ب له به رامبه ردا ئه و مه ر و مالآت و چهند مانگايه ي هه مه ده يدوم به ئيوه، ئه وانيش رازى بوون، له گه ل خويان منيان برد، كه گه يشتينه واديلقورا، له وي سته ميان ليكردم و وه ك كويله منيان به كابرايه كى جووله كه فروشت، به خوا له وي دارخورمام بينى و هيوام وابوو ئه وه ئه و شاره بيت كه ماموستا كه م پيى وتم، به لام دلنيا نه بووم تا كابرايه كه له به نى قوره يضه هات و منى له و خاوه نه ي پيشووم كرى، منى برد تا گه يشتينه مه دينه، هه ركه مه دينم

بينى يهكسر زانيم ئو شارهيه كه مامؤستاكه م بؤى وهسفر دبووم، لهوى به كؤيله يى مامه وه تا ئه وهى خواى گه وره پيغمبهرى خواى (ﷺ) له مهككه نارد، به لام من هيچ هه واليم نه بوو، تا ئو كاتهى پيغمبهر (ﷺ) كؤچى كرد و گه يشته قوبط، له و كاته دا له سهر دارخورمايه ك ئيشم ده كرد بؤ خاوه نه كه م، ئامؤزايه كى خاوه نه كه م هات و وتى فلانه كه س خوا به نى قيله له ناوبه ريئت، به خوا ئيستا ئه وان له قوباندا كؤبوونه ته وه و له دهورى كابرايه ك خپ بون كه له مهككه وه هاتووه و بانگه شهى پيغمبهرايه تى دهكات، -سه لمان ده لئيت- منيش كه ئه وه م بيست ته زوويه ك هات به له شمدا و خهريك بوو بكهوم به سهر خاوه نه كه مدا، خيرا له سهر دارخورماكه دابه زيم و وتم ئه وه واله چى بوو هيئات؟ خاوه نه كه م ده ستى بهرز كرده وه و به توندى زلله يه كى ليدام و وتى تو حه قت چيه به سهر ئه و شتانه وه، منيش وتم هيچ، ته نها حه زم كرد ئه وه واله ببيستم، بؤ ئيواره كهى برپك خواردنم لابوو هه لمگرت و چووم بؤ لاي پيغمبهر (ﷺ) كه هيشتا له قوباء مابوويه وه، وتم تو كابرايه كى پياوچاكيه ت و هاوه لانيكى غه رييه ت له گه له، منيش برپك سه ده قه م پييه، پيم وايه ئيوه له هه موو كه س زياتر ئه مه تان پي ده شيئت، فه رموون، پيغمبهر (ﷺ) خوى لى نه خوارد و داى به هاوه لانى لييان خوارد، منيش له ده روونى خؤمدا وتم ئه مه يه كيكه له نيشانه كان كه مامؤستاكه م پيى وتم، دواتر گه رامه وه و پيغمبهر (ﷺ) هات بؤ مه دينه، كه هاته مه دينه برپكى تر خواردنم كؤكرده وه و چوومه وه خزمه تى و وتم بينيم پيشتر سه ده قه ت نه ده خوارد، ئه مه يان دياريه، فه رموو، پيغمبهر (ﷺ) لى خوارد، هاوه لانيشى لييان خوارد، له دلى خؤمدا وتم ئه مه دوو نيشانه، دواتر پاش ماويه ك چوومه خزمه ت پيغمبهر (ﷺ) كه به دواى ته رميكه وه بو، منيش پشتى پيغمبهر (ﷺ) گرت و هه ولم ده دا بزائم نيوان دوو

شانی موری پیغمبهرایه تی پیوه یه یان نا، که پیغمبهر (ﷺ) منی بینی ئاوا پشتی ئەوم گرتوو، زانی بۆ شتیك دهگه پیم، عهباکهی سهershانی لابرده تا موره کهم بینی و ئیتر زانیم پیغمبهری خوایه (ﷺ)، خۆم دا به سه ریدا و ماچم ده کرد و ده گریام، ئینجا که ناری گرت و چوومه خزمه تی و به سه رهاتی خۆم بۆ گێرایه وه، پیغمبهر (ﷺ) حهزی کرد هاوه لانیشی ئەم به سه رهاته م بیستن.¹

له گێرانه وه یه کی ترده هاتوو سه لمان ده لیت که هه والی هاتنی پیغمبهرم (ﷺ) بیست داوام کرد له خاوه نه که م مۆله تی رۆژیکم پی ببه خشیت، ئەویش رازی بوو، منیش چووم و که وتمه دار برینه وه هینام فرۆشتم و به پاره کهی خواردنیکم کپی و بردم خستمه به رده م پیغمبهر (ﷺ)، فه رموی ئەوه چیه؟ وتم سه ده قه یه، خۆی لیی نه خوارد و فه رمانی کرد هاوه لانی لییان خوارد، دوی ماوه یه که همدی داوام کرد له خاوه نه که م مۆله تی رۆژیکم پی ببه خشیت، ئەویش رازی بوو، منیش چووم و که وتمه دار برینه وه هینام فرۆشتم و به پاره کهی خواردنیکم کپی و بردم خستمه به رده م پیغمبهر (ﷺ)، فه رموی ئەوه چیه؟ وتم دیاریه، ئەویش به هاوه لانی فه رموو بخۆن، خۆیشی لیی خوارد.²

سه لمان ده لیت زیاد له سیانزه مامۆستام کردوو،³ ئەوهش له و ماوه ی پییش

موسلمان بوونیدا بوو.

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 505 - 510.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 514.

3 - صحیح البخاری، الرقم 3750.

ئایا سەلمان یەكەم موسڵمانی فارسه؟

سەبارەت بەو هی ئەو ئایا سەلمان یەكەم موسڵمانی فارسه یان نا، ئەمە پێویستی بە وردەکاری هەیه و هیچ بەلگە یەكی تەواو بەردەست نیە، چونكە ئیستا چەند نموونە یەك دەخەینە پوو كە هاوێلانێكی تری فارس هەبون لە مەدینە بون، ئیتر ئایا کامیان زووتر موسڵمان بوو، ئەو یان بەلگە یەكەم موسڵمانی فارسه دەوێت:

سەلمان دەلێت كە چوومە مەدینە و كرام بە كوێلە، كەس لە قسەم تێنە دەگەشت، تا ئەو هی پیرەژنێكی فارس هات و داوای ئاوی كرد، منیش قسەم لەگەڵ كرد، وتم ئەو پیغمبەر هی دەرکەوتوو لە كوێیە؟ ئەویش وتی سبەینی دەدات بە لاتدا، منیش برێك خورماد كۆكردەو و چوومە خزمەتی و خورماكەم خستە بەردەستی، فەرموی ئەو صەدەقە یەك یان دیاریە؟¹

لەگێرانی وە یەكی تردا هاتوو پیرەژنەكە بە سەلمانی وت نوێژی بە یانی بكات - واتە پیغمبەر (ﷺ) - ئەوكات دێت بە لاتدا تێپەر دەبێت.²

ئەبوونوعیم لە (تاریخ اصبهان) دا ناوی ئەو ژنە ی بە ئەمەتو لا هی ناوو دەلێت پێش سەلمان موسڵمان بوو و ئەو ئافرەتە خەلکی ئەصفهان بوو.³

هەر لەویدا گێرانی وە یەكی تری هی ناوو كە سەلمان دەلێت چوومە مەككە، لەو ئافرەتێكی ناوچەكە ی خۆم بینی، پرسیارم لێكرد و قسەم لەگەڵ كرد، دەبینم

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 515.

2 - تاریخ أصبهان لأبي نعیم الأصبهانی، ج 1، ص 106.

3 - تاریخ أصبهان لأبي نعیم الأصبهانی، ج 1، ص 105.

مهولاكهی و ژن و مندالی مهولاكهشی هه موویان موسلمان بون، ئینجا هه والی پیغمبری خوام (ﷺ) لی پرسی، نهویش پیی وتم.¹

ئهگەر ئه م ئافره ته له و کاته دا موسلمان بوو بیت، ئه وه دیاره سه لمان یه که م موسلمان بوونی فارسه کان نیه .

ئه نه س ده لیت دراوسییه کی پیغمبر (ﷺ) فارس بوو، شله ی -گۆشتاوی- زۆر به تامی دروست ده کرد، جاریک ئه وه ی ئاماده کرد بۆ پیغمبر (ﷺ) و هات بانگه یشتی پیغمبری خوی (ﷺ) کرد، پیغه مبریش (ﷺ) فه رموی (ئه مه ش) مه به ستی عائیشه بوو که له گه لیدا بوو، کابرا وتی نا ته نها خۆت، پیغه مبر (ﷺ) فه رموی ده ی نایه م، کابرا هه مدی هاته وه و پیغه مبری خوی (ﷺ) بانگه یشت کرده وه، هه مان شت روویدا یه وه، له جاری سییه مدا کابرا وتی باشه با نهویش بیت، ئینجا پیغه مبر (ﷺ) و عائیشه به شان خری و گه مه کرد نه وه چون تا گه یشتنه مالی کابرای فارس.²

جا دیار نیه ئه م دراوسی فارسه ی پیغمبر (ﷺ) کی بووه و موسلمان بووه یان نا و که ی موسلمان بووه .

ئه نه س ده لیت پیغمبری خوا (ﷺ) فه رموی (پیشکه وتوان چوارن، من پیشکه وتووی عه ره بم، سه لمان پیشکه وتووی فارسه، بیلال پیشکه وتووی چه به شه یه، صوه یب پیشکه وتووی رۆمه).³ به لام ئه م فه رموده یه لاوازه،

1 - تاریخ أصبهان لأبي نعیم الأصبهانی، ج 1، ص 106.

2 - صحیح مسلم، الرم 3891، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 12001.

3 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5208، المعجم الکبیر للطبرانی، الرقم 7116، حذفه الذهبی من التلخیص لضعفه.

هەرچەندە زەهەبی سەبارەت بەو هی سەلمان پيشكەوتوی فارسە دەلیت ئەو گێرانهوویە مورسەلە بەلام واتاکە ی راستە.¹

سەلمان دواتر هەر بە کۆیلەیی مایه‌وو نەیتوانی بەشداری غەزای بەدر و ئوحد بیٔ، چونکە ئەو هیشتا کۆیلە بوو.²

جاریک پيغمبەر (ﷺ) سەلمانی بینی و پپی فەرموو ئەی سەلمان گریبەستی خۆکرینەوه لەگەڵ خاوه‌نەکەت بکە، سەلمان دەلیت منیش حەزم کرد و چووم لەگەڵ خاوه‌نەکەم قسەم کرد و ئەویش مەرجی سی سەد دارخورمای دانا کە خۆم بیاننیزم تا بە تەواوی خۆدەگرن، هەر وه‌ها چل ئوقیەشی لەسەر دانام، چوومه‌وه خزمەت پيغمبەر (ﷺ) و بەسەر هاتە کەم بۆ باسکرد، ئەویش بە هاوه‌لانی فەرموو هاوکاری براکەتان بکەن، ئیتر هەرکەسەو بە بریک یارمەتی دەدام، هەبوو بە سی نەمام و هەبوو بە بیست و هەبوو بە پانزە نەمام یارمەتی دەدام تا هەر سی سەد نەمامە کەم کۆکردەوه، پيغمبەر (ﷺ) فەرمووی ئەی سەلمان بپۆ و چالیان بۆ هەلکەنە، کە لیبوویتەوه وەرە بۆ لام تا خۆم بە دەستەکانی خۆم نەمامەکان بخەمە چالەکانەوه، منیش چووم بۆ چال هەلکەندنەکەو هاوه‌لەکانیشم یارمەتییان دەدام، کە لیبوومه‌وه چوومه خزمەت پيغمبەر (ﷺ) و هەوالم پيدا، ئەویش لەگەلم هات، یەك یەك نەمامەکانمان دەدایە دەستی و ئەویش دەیخستە ناو چالەکانەوه، سویند بەو هی گیانی سەلمانی بەدەستە یەك دانەش چیه لەو نەمامانە نەفەوتان، بەوه دارخورماکانم تەوابوو بوون، ئینجا مایه‌وه چل ئوقیەکە، پاش ماوه‌یهك هیندەهی

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 539.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 510.

هيڙا مريشكياڙ زير له غهزايه كه وه نيردرايه وه بو پيغمبهر (ﷺ)، پيغمبهر (ﷺ) فهرمووي كابرآي فارسي چي كرد؟ نه وه بوو هاوه لان هاتن به شويئندا و منيش چوم بو خزمهت پيغمبهر (ﷺ)، فهرمووي نه وه ببه و نه وه له سهرته بيدره وه، منيش و تم نه ي پيغمبهر (ﷺ) خوا نه وه چون به شي هموو قهرزه كه م دهكات؟ فهرمووي بيه خوا به وه قهرزه كه ت بو ده داته وه، منيش بر دم، بري هر چل ئوقيه كه م ليكيشا و نازاد بووم، نيتر له گهل پيغمبهر (ﷺ) به نازادي به شداري غهزاي خنده ق بووم، دواي نه وه يه كه غهزاش له پيغمبهر (ﷺ) دوانه كه وتم و له هموياندا به شدار بووم.¹

سه لمان له غهزاي خنده قدا به شدار بوو، كاتيځ بيباوه پان هاتن به ره و مه دينه، پيغمبهر (ﷺ) خوا راويژه كه ي سه لمان ي فارسي وه رگرت كه پيشنياري كرد به دهوري مه دينه دا خنده قياڙ ليبريټ، نه و جوره كاره پيشتر له ناو عه ره بدا باوي نه بوو، پيغمبهر (ﷺ) ركه ي وه رگرت و بو هر ده سته يه كه بريكي دانا تا هه ليكه نن، خودي پيغمبهر (ﷺ) به شداري هه لكه ندنه كه بوو.²

پيغمبهر (ﷺ) بو هر ده كه سه و بيست بالي دانا تا هه ليكه نن، كوچهران و پشتيوانان مشتومري نه وه يان بوو هر كام ده يانوت سه لمان له نيمه يه، پيغمبهر (ﷺ) خوا فهرمووي سه لمان له نيمه ي نه هلو به يته.³

1 - سير اعلام النبلاء، 1، ص 510-511.

2 - تاريخ يعقوبي، ج 2، ص 50.

3 - المستدرک على الصحيحين، الرقم 6582، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 5904، ضعفه الذهبي في التلخيص.

سهلمان ده لیت له لایه که وه خه ریکی خه ندهق هه لکه ندنه که بووم که تاشه به ردیکی گه وره هاته پیم، پیغمبر (ﷺ) لیمه وه نزیك بوو و منی بینی و زانی ئه و به رده زور ماندوو که ره، هات و زهنگنه که ی له دهستم و هرگرت، یه کجار لیدا و بزیسکه یه کی کرد، جاری دووم و سینه میش هه روا بزیشکه ی کرد، منیش وتم به دایک و باو که وه به قوربانت بم ئه ی پیغمبر (ﷺ)، ئه و بزیسکانه چی بوون؟ فه رموی ئه ی سهلمان تو ئه وانته بینی؟ وتم به ئی، فه رموی (یه که میان خوی گه وره ده رگای یه مهنی به سهردا کردم وه، دووم میان خوا ده رگای شام و مه غریبی به سهردا کردم وه، سینه میشیان به وه خوی گه وره ده رگای روزه لاتی به روودا کردم وه.¹

پیغمبری خوا (ﷺ) برایه تی خسته نیوان سهلمانی فارسی و ئه بووده رداء وه، جا جاریک سهلمانی فارسی چوو بو سهردانی ئه بووده رداء، بینی ژنه که ی ئه بووده رداء جلوه ب رگیکی شپول و سیمایه کی ناشیرینی هه یه، وتی بوچی ئاویت؟ ئه موده رداء وتی ئه بووده ردائی برات هیچ پیوستیه کی به دنیا نیه، سهلمان وه ستا تا ئه بووده رداء هاته وه، خواردن خرایه به رده میان، ئه بووده رداء وتی تو نان بخو، من به روزه ووم، سهلمان وتی تا تو نه خویت منیش ناخوم، ناچار ئه ویش خواردی، دواتر که شه و هات ئه بووده رداء ویستی هه ستیت بو شه و نویتز، سهلمان وتی بخوه، ئه ویش خهوت، دوی ماوه یه کی دی هه مدی هه ستا ویستی شه و نویتز بکات، سهلمان وتی بنوو، که نزیك بوویه وه له کاتی بانگ، سهلمان وتی هه ستا نیستا کاتی شه و نویتزه، هه ردووکیان پیکه وه هه ستان و شه و نویتز یان کرد، سهلمان به ئه بووده ردائی وت جهسته ت مافی هه یه به سهرته وه، په روه رده گارت مافی هه یه

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 99.

به سهرته وه، میوانت مافی ههیه به سهرته وه، ژن و مندالت مافی ههیه به سهرته وه، جا هه رکه سه و مافی خوئی بده، دواتر هه ردووکیان چوونه خزمه تی پیغمبر (ﷺ)، به سهرهاته که یان بو گپرایه وه، پیغمبر (ﷺ) فه رمووی (سه لمان راستی وتوه).¹

سه لمان له غه زای طائیفیشدا به شدار بوو، له و غه زایه دا راویژی دا به پیغمبر (ﷺ) تا مه نجه نیک به کار بهینن، سه لمان خویشی مه نجه نیکه که ی به کارهینا.²

ئه بووه هه ریه ده لیت جاریک له خزمهت پیغمبر (ﷺ) دانیشتبووین که سوورته تی جوموعه دابه زیه سه ر پیغمبر (ﷺ) (واخرین منهم لما یلحقوا بهم)، منیش وتم ئه ی پیغمبری خوا (ﷺ) ئه وانه کین؟ وه لامی نه دامه وه، تا سی جار پرسیم و ئه ویش وه لامی نه دامه وه، دواتر پیغمبر (ﷺ) دهستی خسته سه ر سه لمان و فه رمووی (لو کان الإیمان عند الثریا، لنالہ رجال - أو رجل - من هؤلاء)،³ (ئه گه ر ئیمان له سووره ییاش بیّت، به دلنیا ییه وه که سیک یان که سانیک له مانه دهستی خوئیانی پیده گه یه نن).

سه لمانی فارسی ده لیت پیغمبر (ﷺ) ده یفه رموو (إن لله مائة رحمة، فمنها رحمة بها یتراحم الخلق بینهم وتسعة وتسعون لیوم القیامة)،⁴ (خوای گه وره سه د ره حمهت و سوژی هه یه، له و سه د ره حمهت و سوژه یه که به شی ئه وه یه که به نده کان له نیوان خوئیاندا هه یانه، نه وه دو نو به شه که ی تری بو روژی دواییه).

1 - سنن الترمذی، الرقم 2395، صحیح ابن خزیمة، الرقم 1993، سن نالداریقطنی، الرقم 1995، صحه الألبانی فی صحیح و ضعیف سنن الترمذی، الرقم 2413.
2 - البداة والنهائة لابن کثیر، ج4، ص 348.
3 - صحیح البخاری، الرقم 4617.
4 - صحیح مسلم، الرقم 5051.

جاریک ئه بووسوفیان دای به لای سه لمانی فارسی و بیلال و صوهه یب و چند که سیکی تردا، ئه وانیش تانه یان لیدا، ئه بووبه کر وتی ئه وه پیاوماقوئی قورپه یشه، وای پی ده لئین؟! دواتر ئه بووبه کر هات بو لای پیغمبهر (ﷺ) و به سه رهاته که ی بو گپرایه وه، ئه ویش فهرمووی (ئه ی ئه بووبه کر له وانیه توورپه ت کردبن، ئه گهر ئه وانت توورپه کردبیت ئه وه پهروه ردگارتت توورپه کردوه)، خیرا ئه بووبه کر چوویه وه بو لایان و وتی برا ئازیزه کانم ئه ری ئیوهم توورپه نه کرد؟ وتیان نا ئه ی ئه بووبه کر خوا لیئت خووش بیئت.¹

سه لمان له سه رده می ئه بووبه کری صدیقدا

لیره دا بابه تیک سه باره ت به سه لمانی فارسی ده خریتت پروو که لای شیعه کان وهک یه قین باس ده کریت و لا ئه هلی سوننه ش به گومان و شوبهه ته ماشا ده کریت، ئه ویش بریتیه له مه سه له ی به یعه تدان به ئه بووبه کری صدیق، شیعه پییان وایه سه لمان به هیچ جوریک به یعه تی نه دا به ئه بووبه کری صدیق تا دوا ی به یعه تدانه که ی عه لی کوپی ئه بووطالیب.

پیشتتر له ژیان ی ئه بوورژه ری غیفاری (جوندوبی کوپی جوناده) دا باسی به یعه ت نه دانی هه ندی له هاوه لانمان کردوه و لیره دا دووباره ی نا که یینه وه.

1 - سیر اعلام النبلاء، ج 1، ص 540.

سهلمان له سهردهمی عومهری کورپی خه ططابدا

سهلمانی فارسی له سهردهمی عومهری کورپی خه ططابدا به شداری فتوحاتی کرد و دهچوو وتویژی له گهل سوپای به رامبهردا ده کرد تا بزانییت رایان چیه.¹

له هیرشیدا بو مه دائین سهلمان له پشت که سیکی تره وه له سهر ئه سپیک بوو، ئالاکه شی به دهسته وه بوو، خه لکیک وتیان ئه ی ئه میر ئالاکه بدهره دهست ئیمه با ئیمه هه لیبگرین، ئه ویش رازی نه بوو و تا غه زاکه ته واو بوو هر به و جوړه بوو، دواتریش هر له گهل ئه و کابرایه گه پرایه وه.²

جاریک سهلمان له گهل سه عدی کورپی ئه بی وه قاص ده مه بوله یه کی بوو، سه عد وتی ئه ی سهلمان ئاده ی ره چه له کی خۆتم بو بلی، سهلمان وتی من باوکیکم نیه له ئیسلامدا بووبیت، من سهلمانی کورپی ئیسلامم، ئینجا ئه و قسه یه گه یشته وه ده می عومهر، دوا ی ماوه یه ک عومهر ری که وته سه عد، وتی ئه ی سه عد ئاده ی ره چه له کی خۆتم بو بلی، خیرا سه عد زانی عومهر به سه رهاته که ی بیستوه ته وه، بو یه وتی توخوا ئه ی ئه میری باوه پداران وازم لی بهینه، ئه ویش وتی هر ده بییت بیلییت، سه عد ره چه له کی خوی وت، عومهر وتی قوره ییش ده زانن خه ططاب شکو دارترینیان که س بوو له سهردهمی نه فامیدا، ده ی من عومهری کورپی ئیسلامم برای سهلمانی کورپی ئیسلامم، به خوا ئه گهر له بهر شتیک نه بوایه سزام ده دایت.³

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص37.

2 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص546.

3 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص544.

عومری کورپی خه ططاب که مووچه ی بۆ خه لک برپیه وه، بۆ سه لمانی فارسی چوار هه زاری دانابوو، به لام بۆ کوره که ی خوی (عه بدولای کورپی عومهر) سی هه زارو نیوی دانابوو، کابرایه ک وتی چۆن ده کریت بۆ کابرایه کی فارسی چوار هه زار و بۆ کورپی ئه میری باوه پداران سی هه زار و نیو بیت؟! خه لکه که وتیان سه لمان له گه ل پیغه مبهردا (ﷺ) به شدار ی غه زایه ک بووه که ئیبن عومهر تیایدا به شدار نه بووه.¹

جاریک عومهر نامه ی نووسی بۆ سه لمان و وتی سهردانم بکه، سه لمانیش که وته ری، که نزیک بوویه وه، عومهر وتی وهرن با بچین بۆ پیشوازی کردنی سه لمان، ئه وه بوو چوو بۆ لای و باوه شی پیدا کرد و که وته هه وال پرسسی کردنی، دواتر گه پانه وه، له رییدا عومهر وتی براکه م وابزانم باسیکی منت بۆ کراوه که پیته ناخوش بووه، سه لمان وتی بیستوو مه گوشت و چه وریش له سه ر سفره که ت دانراون و دوو جلت هه یه، جلیکت له ماله وه و جلیکت بۆ دهره وه، عومهر وتی زیاتر له وه هه یه؟ وتی نا، وتی ده ی هینده به سه.²

مردنی سه لمانی فارسی

کاتیک سه لمان له سه ره مه رگدا بوو، سه عد و ئیبن مه سه عوود چون بۆ سهردانی، سه لمان دهستی کرد به گریان، وتیان بۆچی ده گریته؟ وتی پیغه مبهری خوا (ﷺ) به لینیکی پی به خشین که چی نه مانپاراست، فه رموی (با تویشووی هه رکامتان له دنیا دا وه ک تویشووی سواریک بیت).³

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 86.

2 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 545.

3 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 552.

سەلمان بە خۆى دەوت (سلمان بىمىر) ئەمەى بە فارسى دەوت، واتە سەلمان
بىمىر.¹

ئىنجا سەلمان ژنەكەى خۆى بانگ كىردە ژوورەكەى، ژوورەكەى لە
بەرزايىيەكەۋە بوو و چوار دەرگاى ھەبوو، وتى ئەو دەرگايانە بىكەرەۋە، چونكە ئەمىر
مىوانم دىت، نازانم لە كام دەرگاۋە دىن، ئىنجا داۋاى مىسكى كىرد و وتى بىكەرە
كەمىك ئاۋ و بىرژە بە دەۋرى جىگەكەمدا، ژنەكەى دەلىت دواتر چوومەۋە بۆ لاي
دەبىنم گىيانى سپاردبوو.²

سەلمان ئەو بۆنى مىسكى بە دەستكە وتى غەزا دەستكە وتبوو و ھەلىگرتبوو
بۆ كاتى مەرگى، دەيوت فرىشتەكان دىن بۆ لام، ئەوان نان ناخۇن، بەلام بۆن
دەكەن.³

تىروانىنى ئىسلام بۆ مەرگ تىروانىنىكى ترس و نامۆبى نى، ۋەك چۆن
تىروانىنى بۆ ژيان دىدى بىزارى و تاسەى مەرگ نى، ئىسلام پىمان دەلىت تا لە
ژياندايت بەختەۋەر بژى، چى پاكە بۆ خواردن و پۆشىن و نۆشىن و ھاۋسەرگىرى
كەمتەرخەم مەبە تىايدا، مافى جەستەۋ روخسار و ناخت بدە، خۆشى بىخەشە بە
چواردەورت، ھىچ كاتئاۋات بە مەرگ مەخوزا، ئاۋات خواستن بە مەرگى قەدەغە
كىردوۋە، بەلام كە مەرگ ھات پىشۋازى لىدەكات، پىت دەلىت مەرگ مەرگى
جەستەيەۋ گواستەۋەى رۆختە بۆ دىناى ئاخىرەت، لەۋ ساتەدا گەشەبىن بە، زمانت

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 90.

2 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 553.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 92-93.

به يادی خوا رام بینه، سه لمان ئاسا مالت بونخوش بیټ، که که سه که ش مرد، با بشورد ریټ و به بهرگی پاک کفن بکریټ، بونخوش بکریټ، نویژی له سه ر بکریټ، که س له پیش تهرمه که وه نه پوات، هرکه س دانیش تووه ههستیته سه ر پی با تهنانه تهرمی جووله که و گاوریش بیټ، ئه سه پرده بکریټ و نزای خیری بو بکریټ، واز له خراپه کانی بهینن و باسی چاکه کانی بکن، ئه مه یه رینمایي ئیسلام بو مهرگ.

سه باره ت به کاتی مردنی سه لمانی فارسی رای جیاواز هه یه، رایه ک ده لیت له سه رده می عومه ری کوری خه ططابدا وه فاتی کردووه، رایه کی تر ده لیت له کوټایه کانی سه رده می عوثمانی کوری عه ففاندا وه فاتی کردووه، رایه ک ده لیت له سالی سی و پینجی کوچی بووه، رایه کیش سه ره تای سالی سی و شه شی کوچی دینیت،¹ مردنه که شی له مه دائین بوو.²

سه باره ت به ته مه نه که شی شتی ده گمن ده وتریت:

عه بباسی کوری یه زیدی بحرانی ده لیت زانایان گومانیان له وه نیه سه لمان دووسه د و په نجا سال ژیاوه، هه ندیکی تریش ده لیتن به لکو سیسه د و په نجا سال ژیاوه، هه ندی زانای ئه م دواییه ش رایان وایه ته مه نی سه د سالی تینه په پاندووه.³

له بهرئه وه ی هیچ ده قیکی سه لماو و سه حیچی له سه ر نیه، ده توانین بلین ئه و ته مه نه ی و تراوه زوره و شتیکی ناواقعی دیته به رچاو، ئه مه ش له بهر چه ند ئه گه ریټ:

یه که م: ئه و ته مه نه زوره له و سه رده مه دا باو نه بووه.

1 - البدايتو النهاية لابن کثر، ج5، ص 317.

2 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 554.

3 - البدايتو النهاية لابن کثر، ج5، ص 317.

دووهم: که سیکی به تهمه نی وا که بهو پییه بیټ له کاتی هاتنی پیغمبر (ﷺ) ته مه نی نزیکه ی دووسه د و پانزه سالیك بووه، چۆن توانیویه تی بجپته سهر دارخورما و ئیش بکات و کۆیله بیټ، ههروهها بهو پییه بیټ له کاتی خنده قدا ته مه نی دووسه د و بیست سالان بووه، چۆن توانیویه تی خنده ق هه لکه نیټ، چونکه وهک دهه بی هیناویه تی له و کاته دا سه لمان که سیکی زۆر به هیز بووه،¹ یان له فه تی طائیفا مه نجه نیق به کار به نیټ، ههروهها له سه رده می خیلافه تی عومه ری کورپی خه ططا بدا که ئیتر ته مه نی له دووسه د و سی سال به ره و سه ر ده بیټ، چۆن سه رکر دایه تی فتووحات ده کات و له سه نگه ردا جه نگی ده سته ویه خه ی شمشیر ده کات له گه ل دوژمندا.

بۆیه ده شیټ له بهر نه بوونی هیچ ده قیکی سه حیح له و باره وه، رای ئه وانه راست بیټ که ده لئین ته مه نی سه د سالی تی نه په راندوو.

دهه بی ده لئیت هه موو حا لی ژیا نی و غه زا و وره و هه لسوکه وت و شته کا نی تری ئه وه ده لئین که سه لمان ته مه نی زۆر نه بووه، که ولاتی خۆی جیه یشتوو تاز ه پیگه یشتوو بووه، که هاتوو ته حیجاز ته مه نی چل سال یان که متر بووه، هینده ی نه بر دووه هه والی هاتنی پیغمبر (ﷺ) بیستوو، بۆیه له وانه یه حه فتا و ئه و نه ده سال ژیا بیټ، پیشم وانیه گه یشت بیټه سه د سال،... من له کتیبه میژوو ییه گه وره که مدا با سم کر دووه که ته مه نی دووسه د و په نجا سال بووه، ئیستا له و قسه م رازی نیم و به راستی نازانم.²

1 - سیر أعلام النبلاء، ج1، ص 540.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج1، ص 555-556.

ئین حهجر دهلیت ئه گهر ئه وهی - ئه و خه لکه سه بارهت به ته مه نی
سه لمان - گپراویانه ته وه بسه لمیت و چه سپاوه بیته، ئه وه شتیکی نائاسایی و
ده گمه ن ده بیته، چه به ربه سته کی ش هه یه له شتی وا؟¹

سه لمانی فارسی زانستیکی زوری هه بوو، ته نانهت خوی ده یوت ئه گهر هه موو
ئه وه ی ده یزانم بیلیم، خه لکی ده یانوت ره حمهت له وه ی سه لمان ده کوژیته.²

موعاذ ده یوت زانسته لای چوار کهس وه ربگرن، لای ئه بووده رداء و سه لمان و
ئین مه سهوود و ئین سه لام.³

هه روه ها سه لمان که سیککی زور خاکی بوو، وه ک پیشتر باسما ن کرد له فه تحی
مه دائیندا ته نها سواریکی بو خوی ره وانه بینی و له پاش پیاویکه وه له سه ر ئه سپه که
سوار بوو بو.

کابرایه کی عه به سی ده لیته له بازار پرک ئالفم کپی، سه لمانم بینی نه مزانی
ئه وه، گالته م پیکرد و ئالفه که م پی بارکرد، له ری دا خه لکیک ئه ویان بینی وتیان ئه ی
ئه بوو عه بدولا با ئیمه باره کهت بو هه لگرین، منیش وتم بوچی ئه مه کییه؟ وتیان ئه وه
سه لمانی هاوه لی پیغه مبه ری خوايه (ﷺ)، وتم به خوا نه مناسیت، باره که دابنی،
به لام دابنه نا تا بو ی برده مه وه ماله وه.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 141.

2 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 544.

3 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 544.

4 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 546.

سه لمان مووچه که ی خۆی ده کرد به خیر و جار جاره ده چوو کاسپی ده کرد و له قازانجی کاسپیه که ی بو خه رجی خۆی به کار ده هینا،¹ له و ده سته که وته ش ده چوو گوشت یان ماسی پیده کړی، دوایی ده چوو ئه و که سانه ی نه خوشی گولی پیستیان هه بوو بانگی ده کردن تا له گه لیدا بخون.²

سه لمان ده لیت له دنیا دا خاکی به، چونکه هه ر که س خاکی بیت خوی گه وره روژی دوایی پله ی به رز ده کاته وه، هه ر که سیش له دنیا دا خۆی به گه وره بزانیته، خوا له روژی دواییدا پله ی نزم ده کاته وه.³

سه لمانی کوری ثومامه (ﷺ)

ناوی سه لمانی کوری ثومامه ی کوری شه راحیلی جه عفییه، چوو ته خزمهت پیغمبەر (ﷺ) و موسلمان بووه.

سه لمان دوای وه فاتی پیغمبهریش (ﷺ) ژیا و له سه رده می خیلافه تی عه لی کوری ئه بو و طالیدا که ناری گرت له فیتنه.

خه لیفه عه لی په یوه ندی ژور چاک بوو له گه ل سه لماندا و دیاری و به خششی ده نارد بو خۆی و ئه وانهی هاوده می بوون، هه روه ها ده یوت ئه گه ر چی ئیوه پشتگیرمان نین به لام به شتان ناخوین چونکه ئیوه موسلمانن، با سه ریشمان نه خه ن.⁴

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 547.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 548.

3 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 548.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 137.

سهلمانی کوری عامیر (رضی الله عنه)

ناوی سهلمانی کوری عامیری کوری ئهوسه، چووته خزمته پیغمبهر (ﷺ) و موسلمان بووه، دواى وهفاتی پیغمبهریش (ﷺ) ژیا و له خیلافهتی عثمانی کوری عهفاندا وهفاتی کرد، رایهکیش دهلیت له سهردهمی موعاوییهی کوری ئهبوسوفیاندا وهفاتی کردوه.¹

سهلمای خزمهتکاری پیغمبهر (ﷺ)

ناوی سهلمایه و خزمهتکاری پیغمبهری خواجه (ﷺ)، کاتیک پیغمبهر (ﷺ) له لایهن خواوه فهرمانی هاوسهگریری له گهل زهینهبی پیدرا، فهرموی کی دهچیت موژده ببات بو زهینهب که خوا ئهوی له من ماره کردوه؟ خیرا سهلمای خزمهتکاری پیغمبهر (ﷺ) چوو و موژدهی دا به زهینهب، ئهویش زهویهکی دا به سهلما.²

سهلمای دایکی رافیع (رضی الله عنها)

ناوی سهلمایه و ژنی ئهبورافیهه، مندالکی لیی ههبوو به ناوی رافیع که ئیتر بهو هویهوه به ئوممورافیع ناسراوه.³

سهلما فهرمودهی له پیغمبهری خواوه (ﷺ) گێراوه تهوه.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، 140.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 711.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 709.

4 - سنن ابن ماجة، الرقم 3499.

سهلما ده لئیت وتم ئه ی پیغم مبهری خوا (ﷺ) وشه گه لیکم فی ر بکه که زوریش نه بن، فهرموی (ده جار بلای الله اکبر، خوا ده فهرمویت ئه وه بۆ منه، ده جار بلای سبحان الله، خوا ده فهرمویت ئه وه بۆ منه، بلای خواجه لیم خوش به، خوا ده فهرمویت وامکرد- لیتخوش بووم-، ده جار ئه وه بلای خواش ده جار ئه وه ده فهرمویت).¹

سهلما ی کچی چه مزه (رضي الله عنها)

ناوی سهلما ی کچی چه مزه ی کوری عه بدولموطه لیبه، واته ئاموزای پیغم مبهری خواجه (ﷺ)، سهلما کۆیله یه کی هه بوو که ئازادی کرد، کۆیله که ی مرد و میراتیه کی لی به جی ما، پیغم مبهەر (ﷺ) نیوه ی میراته که ی دا به کچه که ی مردووه که و نیوه که ی تری دا به سهلما.²

سهلما ی کچی سه خر (رضي الله عنها)

ناوی سهلما ی کچی سه خری قورپه یشیه، دایکی ئه بووبه کری صدیقی خه لیفه ی یه که می موسلمانانه، زیاتر به ئوممولخه یر ناسراوه،³ ئه م ئافره ته زور زوو موسلمان بوو.

کاتی که ئه بووبه کر موسلمان بوو، که وته بانگه واز کردن بۆ ئیسلام، بیباوه پان له سه ر ئه وه زور لیان دا، عوتبه ی کوری ره بیعه به نه عله کانی ده یدا له ده موچاوی و ده چوو ه سه ر سکی ئه بووبه کر، ئیتر وای لیها تبوو ده موچاوی ئه بووبه کر نه ده ناسرایه وه، به نوتیم هاتن و ئه بووبه کریان خسته ناو جلیکه وه و بردیانه وه ماله وه و پروایان وابوو ده مریت، باوکی ئه بووبه کر و به نوتیم ده یاندواند و ئه ویش وه لامی

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرم 20597.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 7، ص 705.

3 - أسد الغابة، ج 7، ص 353.

دهدانه وه، دهیوت پیغمبهر (ﷺ) چی لی هات؟ ئەوانیش به قسه هیرشیان ده کرده سهری و جییانده هیشت،¹ ئینجا به ئوممولخه یریان وت بزانه شتیکی نادهیتی بیخوات، که چی ئەبووبه کر به دایکیشی هه مان شتی دهوت، پیغمبهر (ﷺ) چی لی هات، ئەویش دهیوت به خوا هه والی هاوه له که تم نیه، ئەبووبه کر وتی برۆ بو لای ئومموجه میلی کچی خه ططاب و لای ئەو پرسپاری پیغمبهری خوام (ﷺ) بو بکه، ئوممولخه یر چوو بو لای ئومموجه میل و وتی ئەبووبه کر داوای هه والی موحه ممه دی کورپی عه بدولات لی ده کات، ئەویش وتی من ئەبووبه کر و موحه ممه د نانا سم، ئەگه ریش هه ز ده که یت له که لت دیم بو لای کورپه که ت، وتی به لی، ئەوه بوو له که ل ئوممولخه یر چوو بو مالی ئەبووبه کر و بینی له چ حالیکدایه، ئومموجه میل دهستی کرد به شیوه ن و وتی به خوا ئەوانه ی وایان کردووه به تو، فاسق و بیباوه پین و داوام له خویه تو له وت له وان بکاته وه، ئەبووبه کر وتی پیغمبهر (ﷺ) چی لی هات؟ ئومموجه میل وتی ئەوه دایکته، قسه کانمان ده بیستیت، ئەبووبه کر وتی ترست له و نه بیت، ئومموجه میل وتی پیغمبهر (ﷺ) چاکه و سه لامه ته، ئەبووبه کر وتی له کوپیه؟ وتی له مالی ئیبنولئه رقه مه، ئەبووبه کر وتی ده ی خوا ئاگاداره تا نه چم بو لای پیغمبهری خوا (ﷺ) نه نان ده خۆم و نه ئاو ده خۆمه وه، ئومموجه میل و ئوممولخه یر وه ستان تا خه لکی بلاوه یان کرد، ئینجا نه وینه ژیر بالی و بردیان بو لای پیغمبهر (ﷺ)،² که گه یشتن به یه کدی، پیغمبهر (ﷺ) خوی دا به سه ر ئەبووبه کرا و ماچی ده کرد و دلای بوی ده سووتا، ئەبووبه کر وتی ئەی پیغمبهری خوا (ﷺ) ئەوه دایکمه و تویش پیروژیت، نزای بو بکه و بانگی بکه بو ئیسلام،

1 - أسد الغابة، ج7، ص 353.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 30.

به لکو خوا به هوی تۆوه له دۆزهخ رزگاری بکات، پیغمبهریش (ﷺ) بانگه‌وازی دایکی کرد، ئه‌ویش موسلمان بوو.¹

ئوممولخه‌یر مه‌رگی ئه‌بووبه‌کری کورپی بینی و له میراتی ئه‌بووبه‌کریشی به‌رکه‌وت، رایه‌کیش ده‌لێت پیش مه‌رگی ئه‌بووبه‌کری کورپی وه‌فاتی کرد.²

سه‌لمای کچی عومه‌یس (رضي الله عنها)

ناوی سه‌لمای کچی عومه‌یسه‌و خوشکی ئه‌سمائی کچی عومه‌یسه‌.

سه‌لما هاوسه‌ری چه‌مه‌زی کورپی عه‌بدولموطه‌لیب بوو، واته‌ ئامۆژنی پیغمبهر (ﷺ) بوو، له‌ چه‌مه‌ز کچی بوو به‌ ناوی ئه‌مه‌تولا، هه‌رچه‌نده‌ رایه‌کیش ده‌لێت ئه‌سماء ژنی چه‌مه‌ز بووه‌، به‌لام راستتر ئه‌وه‌یه‌ سه‌لما ژنی بووه‌، پاش ئه‌وه‌ی چه‌مه‌زه‌ شه‌هید کرا، سه‌لما شووی کرد به‌ شیدادی کورپی هاد.³

سه‌لمای کچی قه‌یس (رضي الله عنها)

ناوی سه‌لمای کچی قه‌یسی کورپی عه‌مه‌ره‌، له‌ پشتیوانانه‌ له‌ به‌نی نه‌ججار، کویه‌که‌ی ئوممولمونذیره‌و زیاتر به‌ کونیه‌که‌ی ناسراوه‌.⁴

1 - أسد الغابة، ج7، ص 354.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 354.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 706.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 707.

سهلما هاوادم به ژماره يهك له ئافره ته پشتيوانيه كان چووته خزمته
 پیغمبر (ﷺ) و به يه ته پيداوه، به شداری نوپزی ههردوو قیبله كه بووه.¹

سهلمای کچی میحره ز (رضي الله عنها)

ناوی سهلمای کچی میحره زی کورپی عامیره، ئەم ئافره ته له پشتيوانانه،
 چووته خزمته پیغمبر (ﷺ) و به يه ته پيداوه.²

سهلمای کچی ئەسهلم (رضي الله عنها)

ناوی سهلمای کچی ئەسهلمه، ئەم ئافره ته له پشتيوانانه، هاوسه ری نه هیکی
 کورپی ئیسافه، کونیه که ی ئومموعه بدولایه، سهلما چووته خزمته پیغمبره ری خوا
 (ﷺ) و به يه ته پيداوه.³

سهلمای کورپی قهین (رضي الله عنها)

ناوی سهلمای کورپی قهینه و یه کیکه له سه رکرده کانی فتووحاتی ئیسلامی له
 سه رده می خیلافه تی عومه ری کورپی خه ططابدا و له فتووحاتی عیرا قدا به شدار بوو.⁴

1 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 26518.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 708.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 334.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج2، ص 51.

سهلمای کوری نهوفهل (ﷺ)

ناوی سهلمای کوری نهوفه لی کوری موعاوییه، له سهرده می پیغمبهر دا
(ﷺ) مندال بوو، چونکه له سالی سییه می کوچی له دایک بوو و له کاتی وهفاتی
پیغمبهر دا (ﷺ) ته مه نی نو سالان ده بوو.¹

سهلیطی کوری ثابت (ﷺ)

ناوی سهلیطی کوری ثابتی کوری وهقشه، له پشتیوانانه، یه کیکه له
به شدار بوانی غه زای ئو خود و له و غه زایه شدا شهید بووه.²

سهلیطی کوری حارث (ﷺ)

ناوی سهلیطی کوری حارثی هیلالیه، برای شیری مهیمونه ی خیزانی
پیغمبهری خواجه (ﷺ).³

سهلیطی کوری سهلیطی (ﷺ)

ناوی سهلیطی کوری سهلیطی کوری عه مره، خوئی و دایکی و باوکیشی
هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) بوون و له کوچه رانی حه به شه بوون، سهلیط له حه به شه
له دایک بوو، له جهنگی یه مامه دا به شداری کرد.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 160.

2 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6377.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 160.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 161.

سه لیطی کوپی سوفیان (رضی الله عنه)

ناوی سه لیطی کوپی سوفیانی کوپی خالیدی ئەسله میه، یه کیکه له و
هاوه لانهی که پیغمبهری خوا (ﷺ) له رۆژی ئو خوددا ناردنی تا هه والی دوژمن
وه ربگرن.¹

سه لیطی کوپی عه مری قوره ییشی (رضی الله عنه)

ناوی سه لیطی کوپی عه مری کوپی عه بدشه مسه، دایکی ناوی خه وله ی کچی
عه مره که خه لکی یه مهن بوو،² ئەم هاوه له زور زوو له مه ککه موسلمان بوو، له
کوچی حه به شه دا به شدار بوو و دواتر گه رایه وه بو مه ککه و دواتر کوچی کرد بو
مه دینه، له وئی له غه زای به دردا به شدار کرد، دواتر له سه رده می نیردراوانی
پیغمبهر (ﷺ) بو لای پاشاکان، سه لیط یه کیک بوو له نیردراوه کان، له جه نگی
یه مامه دا شه هید بوو.³

ئیهن سه عد ده لئیت سه لیط له کوچی دووه می حه به شه دا به شدار بووه،⁴ به و
پییه بیته به شدار غه زای به دری نه کردووه و تا پاش فه تحی خه ییبه نه گه پراوه ته وه
مه دینه.

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 161.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 203.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 203.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 203.

سه لیطی کوپری عه مری کوپری زهید (صلوات الله عليه)

ناوی سه لیطی کوپری عه مری کوپری زهیده، یه کیکه له به شداربوانی غه زای
ئو خود و تیایدا شه هید بووه.¹

سه لیطی کوپری عه مری نه نصاری (صلوات الله عليه)

ناوی سه لیطی کوپری عه مره، له پشتیوانانه، هاو ده م به نه بووداوودی مازنی
ویستیان ئاماده ی به یعه تی عه قه به بن، به لام دواکه وتبوون، دواتر چون و به یعه تیان
دا به نه سعده ی کوپری زوراره.²

سه لیطی کوپری قه یس (صلوات الله عليه)

ناوی سه لیطی کوپری قه یسی کوپری عه مره، له پشتیوانانه له به نی نه ججار،
دایکی ناوی زوغه یبه ی کچی زوراره یه، واته سه لیط خوشکه زای نه سعده ی کوپری
زوراره یه،³ سه لیط ژنیکی هه بوو به ناوی سوخه یله ی کچی صیممه که مندالکی لی
هه بوو.⁴

سه لیط که موسلمان بوو، هاو ده م به نه بوو صرمه بته کانی به نی عه ددیان
ده شکاند⁵ به و هیوایه ی خه لکی بیتوانایی بته کانیان بو ده ربکه وییت.

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 163.
2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 163.
3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 512.
4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 512.
5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 512.

سه لیط یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در، دواتریش له هموو غه زاکانی تردا به شداری کرد.¹

سه لیط له جهنگی جیسر ئه بووعوبه ییدا شه هید بوو.²

سه لیلی ئه شجه عی (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی سه لیلی ئه شجه عیه، سه لیل ده لیت شه ویك له خزمهت پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) بووین، پیغمبهرمان (صلوات الله علیه وسلم) لی و ن بوو، دواتر دهنگیکی زور به زمان بیست و هینده مان بینی پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) هاته وه بو لامان، وتمان به دایک و باوکمانه وه به قوربانن بین ئه ی پیغمبهری خوا (صلوات الله علیه وسلم) هموو ئه مشه و بو تو گه پراین، ئه ویش فهرمووی (جیبریل هات بو لام و سه رپشکی کردم له وه ی نیوه ی ئوممه ته که م بچنه به ههشت یان شه فاعه تم بو بیت، منیش شه فاعه تم هه لبارد)، ئیمه ش وتمان ئه ی پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) نزا بکه خوا له وانه مان دابنیت، پیغمبهریش (صلوات الله علیه وسلم) نزای کرد و فهرمووی (خوایه بیانخهره بهر شه فاعه تم، ئه و شه فاعه ته بو ئه و که سه شه که شایه تی بدات هیچ په رستراوی نیه جگه له خوا و منیش نیردراوی خوام).³

سه لیمی کوپی ثابت (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی سه لیمی کوپی ثابتی کوپی وه قشه، له پشتیوانانه، له غه زای ئو خود و خه ندهق و خه یبه ردا به شداری کرد و له خه یبه ردا شه هید بوو.⁴

1 - أسد الغابة، ج2، ص 513.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 512.

3 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3252.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 167.

سهليمى كورپى حارث (ﷺ)

ناوى سهليمى كورپى حارثه، له پشتيوانانه له خه زره جيه كان له بهنى نه ججار،
ئيبن ئيسحاق ده لئيت يه كيكه له به شداربوانى غه زاي به در.¹

سهليمى كورپى عه قره ب (ﷺ)

ناوى سهليمى كورپى عه قره به، لاي هه نديك له ميژوونوسان باسى هاتووه كه
يه كييك بووه له به شداربوانى غه زاي به در.²

سهليمى كورپى عمر (ﷺ)

ناوى سهليمه يان به سوله يمانيش هاتووه، سه بارهت به ناوى باوكيشى
هه ريهك له عمر و عامير هاتووه، ئه م هاوه له له پشتيوانانه، يه كيكه له به شداربوانى
به يعه تى عه قه به و دواتریش له غه زاي ئو خوددا به شدارى كرد و تيايدا شه هيد بوو.³

سهليمى كورپى قه يسي (ﷺ)

ناوى سهليمى كورپى قه يسي كورپى قه هده، له پشتيوانانه له خه زره جيه كان
له بهنى نه ججار، دا يكي ناوى ئوموسوله يمي كچى خالیده.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، 3، ص 167.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، 3، ص 169.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، 3، ص 169.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 489.

سهلیم له غهزای بهدر و ئوحدو و خهندهق و ههموو غهزاکانی تردا بهشداری کرد.¹

سهلیم له خیلافهتی عوثمانی کورپی عهفاندا وهفاتی کرد.²

سهلیمی کورپی قهیسی ئه نصاری (ﷺ)

ناوی سهلیمی کورپی قهیسی کورپی له وزانه، له پشتیوانانه و یهکیکه له بهشداربووانی غهزای ئوحدو.³

سهلیمی کورپی میلحان (ﷺ)

ناوی سهلیمی کورپی میلحانه، له پشتیوانانه، یهکیکه له بهشداربووانی غهزای بهدرو له ئوحدیشدا بهشداری کرد، دواتریش له گهله حهرامی برابیدا له بیئر مهعوونهدا بهشدار بوو و تیابیدا شههید بوو.⁴

سه محه جی جنۆکه (ﷺ)

ناوی سه محه جهو له جنۆکه کانه، ره بیعه ده لئیت ئیمه له مهککه بووین و تازه ئیسلام هاتبوو که دهنگیک له شاخیکی مهککه وه هات و هاواری ده کرد و بیباوه پانی دژ به موسلمانان هاندهدا، پیغمبەر (ﷺ) فرمووی ئه وه شهیتانیکه، هه شهیتانیکیش دژبه پیغمبهریک خه لکی هاندابیت، ئه وه خوا کوشتوو یهتی، دواتر

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 489.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 169.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 169.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 169.

پیغمبهر (ﷺ) فہرموی خوی گہورہ ئو جنۆکھی له سەر دەستی پیاویک له دیوه جنۆکەکان کوشت که پیی دەوترا سه محج، منیش ناوم ناوه عه بدولا.¹

سه مرائی کچی قهیس (رضي الله عنها)

ناوی سه مرڤا یان سومه یرائی کچی قهیسه، له پشتیوانانه و دایکی چەند هاوه لیککی پیغمبهره (ﷺ)، سه مراء چووته خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) و به یه تی پیداه.²

سه معانی کورپی خالید (رضي الله عنه)

ناوی سه معانی کورپی خالیده، چوویه خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و ئه ویش نزای به ره که تی بو کرد.³

سه معانی کورپی عه مر (رضي الله عنه)

ناوی سه معانی کورپی عه مری کیلابیه، پیغمبهر (ﷺ) به نیردراوی خۆیدا نامه ی بو نارد تا موسلمان بیته، ئه ویش موسلمان بوو و دواتر چوویه خزمهتی پیغمبهر (ﷺ).⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 176.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 438.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 182.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 183.

سه مورهی کورپی جوناده (ﷺ)

ناوی سه مورهی کورپی جونادهی کورپی جوندوبی سوائیه، کورپکی هه بوو به ناوی جابیر که ئه ویش هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) بوو، سه موره له فه تحی مه ککه دا موسلمان بوو، له سه رده می خه لیفه راشیدینه کاندایه فتوحاتدا هاوده م به سه عدی کورپی ئه بی وه ققاص به شداری کرد و دواتر خوشکه که ی سه عدی به هاوسه ر گرت و له مه ککه مایه وه و له وی ژیا تا له سه رده می عه بدولمه لیک ی کورپی مه رواندا کۆچی دواپی کرد.¹

سه مورهی کورپی جوندوب (ﷺ)

ناوی سه مورهی کورپی جوندوبی کورپی هیلالی فه زاریه، کونیه که ی ئه بووسوله یمانه، پاش ئه وه ی باوکی وه فاتی کرد هاوده م به دایکی هاته مه دینه و له وی دایکی شووی کرد به پیاویک له پشتیوانه کان.²

دایکی سه موره ئافره تیکی زۆر جوان بوو، که هاته مه دینه زۆر که س ده چوونه داوی، به لام ئه و مه رجی دانا ته نها شوو به که سیك ده کات که سه رپه رشتی سه مورهی کورپیشی بکات.³

سه موره ده لی من له سه رده می پیغمبهری خوادا (ﷺ) میرمندالیک بووم و فه رموده م لیوه وه رده گرت و له به رم ده کرد.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 178.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 178.

3 - الإستيعاب في معرفة الأصحاب، ج2، ص 654.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 178.

سه مورە له گەل پيغمبهردا (ﷺ) به شداری چەند غەزايە کي کرد.¹

له غەزاي خەندە قدا به شداری کرد، سەرەتا پيغمبهر (ﷺ) چەند کەسي کي له و غەزايە گيڤايەوه، له وانهش سه مورە کورپي جوندوب، به لام دواتر مؤلە تي دا سه مورە به شداری بکات.²

مشتومپي کي زۆر هەيه سه بارەت به وەي ئايا سه مورە دۆزە خيه يان نا، ئەمەش له بەر چەند گيڤانه وەيه ک که سه بارەت به سه مورە هاتون، له وانه:

ئەبووهورە يردە دەلئيت پيغمبهر (ﷺ) به دە کەس له هاوه لانی خوی فەرموو (کۆتا کەستان که دەمرئيت له دۆزە خدایه)، له ناویشياندا سه مورە کورپي جوندوب هەبوو.³

ئەوسى کورپي خاليد دەلئيت هەرکات دەچووم بۆ لای ئەبوو مەحزورە هەوالی سه مورە ده پرسى، هەرکاتيش دەچووم بۆ لای سه مورە هەوالی ئەبوو مەحزورە ده پرسى، رۆژيک به ئەبوو مەحزورەم وت بۆچی دەچم بۆ لای سه مورە هەوالی تۆ دەپرسیت و ديم بۆ لای تۆيش هەوالی ئەو دەپرسیت؟ ئەویش وتی جارێک من و سه مورە و ئەبووهورە يره پیکه وه بووين، پيغمبهرى خوا (ﷺ) هاته ژورە وه بۆ لامان و فەرمووی ئەو هەتان که کۆتا کەس دەمرئيت له دۆزە خدایه، ئەوسى کورپي

1 - أسد الغابة، ج2، ص 528.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 15.

3 - مشکل الآثار للطحاوى، الرقم 5048.

خالىد ده لئيت يه كه مجار ئه بووه ووره يره مرد، دواتر ئه بوو مه حذوره مرد، دواتر ئه وئيش
مرد.¹

ئهم فهرمووده يه قسه و باسى زورى له سه ره، هه نديك له سه ره ئه وه قسه ده كه ن
ئايا ئهم فهرمووده سه حيحه يان لاوازه يان هه لبه ستراوه، هه نديكيش كارى پي
ده كه ن.

له و ماوه ي زياد له كووفه والى بوو كه ده چوو بو به صره سه مورده ده كرد به
والى كووفه، كاتيكيش له به صروه ده چوو بو كووفه، سه مورده ده كرد به والى
به صره.²

سه مورده به رامبه ر به خه واريجه كان زور توند بوو و كوشتاريكي زورى له وان
كرد، كه يه كيك له خه واريجه كانى ده كوشت، ده يوت پيسترين كه سى ژير ئاسمانن،
موسلمانان به كافر ده زانن و خوينيان ده رژن، بويه حه رووريه خه واريجه كان زور
هيريبيان ده كرده سه ر سه مورده و تانه يان ليده دا.³

راى زانا يان سه باره ت به سه مورده :

هه ريه كه له حه سه نى به صرى و ئيين سيرين زور به چا كه و ئيسلام دوستى
باسى سه مورده ده كه ن⁴ وه كه ئه وه ي هيج به ها يه كيان دانه نابيت بو ئه وه ي به لگه يه كه

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6591، مسند ابن أبي شيبة، الرقم 831، البداية والنهاية لابن كثير، ج6، ص26، تاريخ
السلام للذهبي، ج4، ص233، سير أعلام النبلاء، ج3، ص185.

2 - أسد الغابة، ج2، ص528.

3 - أسد الغابة، ج2، ص528.

4 - الإستيعاب في معرفة الأصحاب، ج2، ص653-654.

بۇ چۈنە دۆزەخى سەموره ھەبووبىت، جا يان لەبەرئەوھى ئەوھيان بە ھەلبەستراوى خەوارىچ دانابىت، يان پىيان وابووبىت مەبەست بە ئاگرەكە ئاگرى دنيا بووہ و بەو ئاگرە سووتا و مرد.

ئىبن سىرىن دەلىت ھىندەى من بزائم سەموره زۆر سپاردەكار و تەواو راستگو بوو و ئىسلام و موسلمانانى خوشدەويست.¹

دەھەبى دەلىت سەموره لە زانايانى ناو ھاوھلان بوو كە چوو لە بەصرە نىشتەجى بوو.²

جا راي ئەھلى سوننە خۆى لە دوو خالدا دەبىنئىتەوہ:

يەكەم: ئەو ئاگرەى لە فەرموودەكەدا بەرامبەر بە سەموره باسكراوہ، ئەو ئاگرەى دنيا بووہ كە بەھۆيەوہ مرد.

دووەم: خەوارىچ زۆر رقيان لىى بووہو تانەيان لىداوہ.

سەموره لە سەردەمى خىلافەتى عەلى كورپى ئەبووطاللىبىشدا جىيى رەزامەندى خەلىفە بوو، عەلى كورپى ئەبووطاللىب لە سالى سى و شەشى كۆچىدا سەمورهى كورپى جوندوبى كرد بە والى بەصرە.³

1 - الإستيعاب في معرفة الأصحاب، ج2، ص 654.

2 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 183.

3 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 229.

مردنی سه مورده:

سه مورده پيش سالی شهستی كوچي وه فاتی كرد،¹ مردنه كه شی به سووتان بوو، كه وته ناو مه نجه لئیکی گهره ی ناوی زور گهرمه وه و بهو هویه وه مرد، شوینی مردنه كه شی له به صره بوو.²

هۆكاره كه شی نه وه بوو كه سه مورده نه خووشیه کی گرتبوو به هیچ شتی گهرمی نه ده بوویه وه، بویه به ناگر كردنه وه له دهوری و به ناوی گهرم له ژیریدا گهرمیان ده كرده وه.³

سه مورده ی كوری موعاویه (رضی الله عنه)

ناوی سه مورده ی كوری موعاویه ی كوری عهری كیندی، چوه ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ).⁴

سه نائی كچی نه سماء (رضی الله عنها)

ناوی سه نائی كچی نه سمائی سوله میه، پیغمبهر (ﷺ) به هاوسهری گرت، به لام پيش نه وه ی بیگوازیته وه، سه ناء كوچي دواپی كرد،⁵ دهوتریت هۆكاری

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 178.

2 - الإستيعاب في معرفة الأصحاب، ج2، ص 654.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج6، ص 34.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 182.

5 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 6872.

مردنه که ی له خۆشیدا بووه، کاتیک بیستوو یه تی پیغمبەر (ﷺ) به هاوسه ری گرتوو له خۆشیدا مردوو. ¹

به لام ئەمه ی سه باره ت به هۆکاری مردنه که ی هاتوو جیی گومانه، چونکه ئەگه ر وابییت، واته پیغمبەر (ﷺ) بی پرس کردن به سه ناء ماره ی کردوو، ئەمه ش ته نها بۆ زهینه ب بووه که راسته وخۆ خوا ماره ی کرد له پیغمبەر (ﷺ) و له قورئانیشدا باسکراوه و پیشتریش باسمان کردوو.

سه نده ر (رضی الله عنه)

ناوی سه نده ره و خزمه تکاری زنباع بوو، سه نده ر دوا ی وه فاتی پیغمبهریش (ﷺ) ژیا و له و سه رده مه دا چوو بۆ میصر له وی نیشته جی بوو، سه نده ر دواتریش تا سه رده می عه بدولمه لیک ژیا. ²

سه هله ی کچی سه عد (رضي الله عنها)

ناوی سه هله ی کچی سه عده، ئەم ئافره ته له پشتیوانانه له به نی ساعیده، خوشکی سه هلی کورپی سه عده، ³ سه هله فه رمووده یه کی له پیغمبهری خواوه (ﷺ) گێراوه ته وه. ⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 713.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 191-192.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 715.

4 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 7031.

سههلهی کچی سوههیل (رضي الله عنها)

ناوی سههلهی کچی سوههیلی کورپی عهمری عامیریه، دایکی ناوی فاطیمهی کچی عهبدولعوززایه، هاوسهری ئەبووحوزهیفهی کورپی عوتبهیه.¹

سههله زۆر زوو له مهککه موسلمان بوو و دواتریش هاووده به میردهکهی کۆچی کرد بۆ حهبهشه و لهوئى مندالیکیان بوو به ناوی موحهممهد، سههله هاووده به میردهکهی به شداری ههردوو کۆچی حهبهشه بوو.²

ئەبووحوزهیفه خزمهتکاریکی ههبوو به ناوی سالیم که زۆر خووشی دهویست و وهک کورپی خوئی تهماشای دهکرد، عائیشه دهلیت سالیم لهگهڵ ئەبووحوزهیفه بوو و لهگهڵیدا دهچوووه بۆ مالهوه، جارێک ژنهکهی ئەبووحوزهیفه - سههلهی کچی سوههیل-هات بۆ لای پیغمبەر (ﷺ) و وتی سالم خهریکه بالغ دهبی و هوشی کراوتهوه، دیتهوه مالهوه بۆ ژوورهوه، وادهزانم ئەبووحوزهیفهش نائارامه بهو باره، پیغمبەر (ﷺ) پیی فهرموو (شیری پیی بده حهرام دهبیته لهسهری و ئەوهش له ناخی ئەبووحوزهیفه دا ههیه نامینیت)، ئەویش چوووهوهو شیری دا به سالیم و به ئەبووحوزهیفهی وت من شیرم داوه به سالیم، ئیتر ئەو نائارامیهی له دهروونی ئەبووحوزهیفه دا ههبوونهما.³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 716.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 270.

3 - صحيح مسلم، الرقم 2715.

نهوه وی ده لیت زانایان رایان وایه ئه م به سه رهات و حوکمه تایبته به سه هله و سالیمه وه و بو که سانی تر نابیت... قاضی- عیاض- ده لیت له وانه یه شیره که ی کردبیته شتی که وه و پی دابیت نه که ئه وه ی سالیم مه کی بمزیت.¹

سه هله ی کچی عاصم (رضی الله عنها)

ناوی سه هله ی کچی عاصمه و له پشتیوانانه، سه هله له غه زای خه یبه ردا له دایک بوو و پیغمبهر (ﷺ) ناوی نا سه هله.²

سه هله ی کوری عه مری نه ججاری (ﷺ)

ناوی سه هله ی کوری عه مره، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان له به نی نه ججار، که پیغمبهر (ﷺ) کچی کرد بو مه دینه، سه هل و سوهیل دوو برابوون که هه تیو که وتبوون و زهویه که ی مزگه وت هی ئه و دوانه بوو.³

سه هله ی کوری به یضاء (ﷺ)

ناوی سه هله ی کوری به یضائی قوره یشیه، به یضاء دایکی بووه، هیشتا موسلمان نه بوو بوو که یه کیک بوو له و که سانه ی به لئیننامه که ی قوره یشی دژ به پیغمبهر (ﷺ) و هاوه لانی هه لوه شانده و.

سه هل موسلمان بوو بوو، به لام موسلمان بوونی خو ی ئاشکرا نه کردبوو، به ناچاری له جهنگی به دردا به شداری کرد و به دیل گیرا، ئیبن مه سعوود شایه تی بو دا

1 - شرح النووي علی صحیح مسلم، ج 10، ص 31.

2 - أسد الغابة، ج 7، ص 170.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 203.

که ئەوی بینووه له مهککه نوژی کردووه، بۆیه ئازاد کرا، سه هل که وه فاتی کرد پیغمبهر (ﷺ) نوژی له سه ر کرد.¹

پیغمبهر (ﷺ) دهیفرموو (ئه بووبه کر پیاویکی زۆر چاکه، عومهر پیاویکی زۆر چاکه، ئه بووعوبه یدهی کوپی جهراح پیاویکی زۆر چاکه، ثابتی کوپی قهیس پیاویکی زۆر چاکه، موعازی کوپی عهر پیاویکی زۆر چاکه، موعازی کوپی جه بهل پیاویکی زۆر چاکه، سه هلی کوپی به یضاء پیاویکی زۆر چاکه).²

سه هلی کوپی حارث (رضی الله عنه)

ناوی سه هلی کوپی حارثی کوپی عهره، له پشتیوانانه، ژنه که ی ناوی به شیرهی کچی نوعمانه که ئه ویش هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) بوو و به یعه تی دابوو به پیغمبهر (ﷺ).³

سه هل یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود،⁴ هاوده م به خویشی ره بیعی کوپیشی به شدار بوو.⁵

سه هلی کوپی حونه یف (رضی الله عنه)

ناوی سه هلی کوپی حونه یفی کوپی واهیبه، له پشتیوانانه له ئه وسیه کان.⁶

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 194.
 2 - السنن الكبرى للنسائي، الرقم 7957.
 3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 340.
 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 195.
 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج2، ص 458.
 6 - أسد الغابة، ج2، ص 545.

دایکی ناوی هیندی کچی رافیع بو، له سهری دایکیه وه دوو برای هه بوو به ناوه کانی عه بدولا و نوعمان،¹ برایه کی تری ناوی عوتمان بوو.²

سه هل ژنیکی هه بوو به ناوی حه بیبه ی کچی ئەبوئومامه که دوو مندالی لیی هه بوو به ناوه کانی ئەسعد و عوتمان، ژنیکی تری ناوی ئومموکلثومی کچی عوتبه بوو که کورپکی لیی هه بوو به ناوی سه عد.³

کاتیکی پیغمبهری خوا (صلوات علیہ وسلم) برایه تی خسته نیوان کۆچه ران و پشتیوانانه وه، برایه تی خسته نیوان عه لی کورپی ئەبوو تالیب و سه هلی کورپی حونه یفه وه.⁴

سه هل له غه زای به درو ئو خود و هه موو غه زاکانی دواتریشدا به شداری کرد.⁵

سه هل له غه زای ئو خوددا له نزیکی پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) مایه وه و کاتیکی موسلمانان شکان سه هل پاریزگاری له پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) ده کرد و به تیر وه لایمی بیباوه پانی ده دایه وه.⁶

کاتیکی پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) ده سته وتی غه زایه کی دابه ش کرد - ده سته وته کانی به نی نه ضیر - و هیچی به پشتیوانان نه دا، به شی ئەبوو دوجانه و سه هلی کورپی حونه یفی دا چونکه هه ژار بوون.⁷

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 471.

2 - سير أعلام النبلاء، 2، ص 320.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 471.

4 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 224.

5 - أسد الغابة، ج2، ص 545.

6 - أسد الغابة، ج2، ص 545.

7 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 472.

سهل ده لیت دامن به لای ئاوکی زۆردا- لافاوئیک- من خۆم تیدا شۆرد و تووشی تابووم، ئەو رووداوه گەیشتهوه به پیغمبەر (ﷺ) فەرمووی (به ئەبوو ثابت بلین با په نا بگریت به خوا).¹

جاریک سههل ویستی خۆی بشوات، عهباکهی سهل شانی لایبرد و پیستی ده رکهوت، عامیری کورپی ره بیعه ئەوی بینی، پیستی سههل زۆر سپی بوو، عامیر وتی تا ئەمڕۆ پیستی وا جوانم نه دیوه، خیرا سههل له شوینی خۆیدا نه خوش کهوت، پیغمبەر (ﷺ) هات و هه واله کهی بۆ باس کرا، سههل به سه رها ته کهی بۆ باسکرد، پیغمبەر (ﷺ) فەرمووی (علام یقتل أحدکم أخاه؟ ألا برکت إن العین حق، توضحاً له)، (بۆ کهستان بیهوئیت براکهی بکوژیت؟ با وشه ی به ره کهتت به کار بهینایه، چاو حهقه، دهستنوێژی بۆ بگره)، عامیریش چوو دهستنوێژی بۆ گرت و سه هلیش رزگاری بوو.²

له گێرانه وهیهکی تر دا هاتوو که دهستنوێژه کهی گرت، ئەو ئاوهی دهستنوێژهی کرا به سه ر سه هدا.³

سههل له دوا ی وهفاتی پیغمبەریش (ﷺ) ژیا، له سه رده می خیلافه تی عه لی کورپی ئەبوو طالیبدا به یعه تی پێدا و له نزیکیه وه بوو.⁴

1 - سنن أبي داود، الرقم 3408، ضعفه الألباني في صحيح و ضعيف سن أبي داود، الرقم 3888.
2 - صحيح ابن حبان، الرقم 6197، قال شعيب الأرنؤوط رجاله ثقات رجال الشيخين غير محمد بن أبي أمامة.
3 - سنن ابن ماجه، الرقم 3506.
4 - أسد الغابة، ج 2، ص 545.

خهليفه سه هلی کورپی حونه یفی وهک والی شام دانا تا له شویننی موعاویه والی
 ئهوی بیټ، سه هلیش که و ته پری تا گه یشته ته بووک، سواره کانی موعاویه پیی
 گه یشتن، وتیان تو کییت؟ وتی من ئه میرم، وتیان ئه میری کویت؟ وتی ئه میری
 شام، وتیان ئه گهر عوتمان توی ناردووه به خیر بیټ، ئه گهریش هر که سی تر توی
 ناردووه ئه وه بگه پیره وه، ئه ویش وتی مه گهر نه تابستوووه چی روویداوه؟ وتیان با،
 بویه سه هل گه پایه وه بو لای عه لی.¹

کاتیک عه لی چوو به ره و به صره ئه وی کرد به به رپرسی مه دینه، دواتر سه هل
 چوو و له گه ل عه لیدا به شداری جهنگی صفینی کرد،² سه هل له صفیندا
 سه رکر دایه تی سوپای سواره ی خه لکی به صره ی ده کرد.³

عه لی کورپی ئه بوو طالیب متمانه ی زوری به سه هل و توانا کانی هه بوو، بوه
 دواتریش ئه وی کرد به والی له ولاتی فارسدا، به لام هینده ی نه برد خه لکه که لیی
 نارازی بوون و ئه ویان ده رکرد.⁴

سه هل دواتر چوو یه کووفه و له وی مایه وه تا وه فاتی کرد، مردنیشی له سالی
 سی و هه شتی کوچیدا بوو، عه لی کورپی ئه بوو طالیب نویژی له سه ر کرد.⁵

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 230.

2 - أسد الغابة، ج2، ص 545.

3 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 261.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 545.

5 - أسد الغابة، ج2، ص 545.

یوسهیری کورپی عمر ده لایت پرسیارم کرد له سه هلی کورپی حونه یف، وتم هیچت له پیغمبهر (صلواته علیه وسلم) بیستوو که باسی خه واریجی کرد بیت، نه ویش وتی بیستم لی کاتیک ئاماژه ی به ره و روزه لات ده کرد، ئینجا فه رموی (قوم یقرون القرآن بالسنتهم لا یعدو تراقیهم یمرقون من الدین، كما یمرق السهم من الرمیة)¹ (خه لکیکن قورئان به زمانیان ده خوینن به لام له قورقور اگیان تیپه ر ناکات، له دین دهرده چن وهک چۆن تیر له که وان دهرده چیت).

سه هلی کورپی رافیع (صلواته علیه وسلم)

ناوی سه هلی کورپی رافیعی کورپی نه بی عمره، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو حود.²

جاریک سه هل مشتیک خورمای وهک زه کات برده خزمهت پیغمبهر (صلواته علیه وسلم)، چونکه نه وه هه موو زه کاته که ی بوو، دوورووه کانیش گالته یان پیده کرد، سه هل هاوده م به خوی عه میره ی کچیشی برده خزمهت پیغمبهر (صلواته علیه وسلم) و وتی نه ی پیغمبهری خوا (صلواته علیه وسلم) ئیشیکم به تو هه یه، فه رموی چیه؟ وتی نزای به ره که ت بوؤ خۆم و کچه که م بکه یت و ده ست به ینیت به سه ر سه ری ئه م کیژه مدا، چونکه ته نها ئه م کچه م هه یه، پیغمبهریش (صلواته علیه وسلم) دهستی خسته سه ر سه ری.³

1 - صحیح البخاری، الرقم 6550، صحیح مسلم، الرقم 1841 واللفظ له.

2 - الإصابة فی تمخیز الصحابة، ج 3، ص 198.

3 - المعجم الأوسط للطبرانی، الرقم 8327، الأحاد و المثانی لابن أبي عاصم، الرقم 3055،

سههلی کوړی رافیعی به لوی (ﷺ)

ناوی سههلی کوړی رافیعی کوړی خه دیجی به لویه، دایکی ناوی نه سمائی کچی زیاده، سههلی ژنیکی هیئا به ناوی مونذیری کچی ریفاعه که چه ند مندالیکی لی بوو به ناوه کانی مونذیر و عیمران و سوله یمان و موحه ممد و عائیشه و نوموعیسا و نوموچه میده.¹

سههلی کوړی رومی (ﷺ)

ناوی سههلی کوړی رومی کوړی وه قشه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو حود و تیایدا شه هید بوو.²

سههلی کوړی سهعد (ﷺ)

ناوی سههلی کوړی سهعدی کوړی مالیکه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کانه له به نی ساعیده، له هاوه له ناسراوه کانه.³

باوکی سههلی یه کیکه بوو له و هاوه لانه ی له سهرده می پیغمبردا (ﷺ) وه فاتی کرد.⁴

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 5، ص 257.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 200.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 200.

4 - سير أعلام النبلاء، ج 3، ص 422.

سهل هاوه ليكي گنج بوو، كاتيك پيغمبهر (ﷺ) وه فاتي كرد هيشتا ته مهنى نزيكهي پانزه سالان بوو.¹

سهل سهره تا ناوي حه زن بوو، به لام پيغمبهر (ﷺ) ناوي گوپي به سهل.²

سهل ده لئيت جاريك پيغمبهر (ﷺ) چوو بو مالي فاطيمه ي كچي و ته ماشاي كرد عه لي له وي نيه، فهرمووي كوا ئاموزاكهت؟ فاطيمه وتي ده مه بؤله يه كمان بوو و توورهي كردم، دواتر چوو يه دهره وه و هيچي پي نه وتم، پيغمبهر (ﷺ) به يه كيكي فهرموو برؤ بزانه له كوئيه؟ كبرا چوو ته ماشاي كرد له مزگه وته و راكشاوه و عه باكه ي ژيري لاجووه و خو لاي بووه، پيغمبهر (ﷺ) به ده سته كاني خو له كه ي لي ده ته كاند و فهرمووي (هسته ئه ي نه بووتوراب، هسته ئه ي نه بووتوراب).³

سهل هر چه نده له سهرده مي پيغمبهر دا (ﷺ) مندا ل بوو، به لام چي پي بگرايه خزمه تي ده كرد، نه وه تا له غه زاي خنده قدا له هه لكه ندي خنده قه كه دا به شدار بوو، خو ي ده لئيت كه هاوه لان خنده قه كه يان هه لده كه ند، منيش به كول خو لم ده گواسته وه.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 200.

2 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 423.

3 - صحيح البخاري، الرقم 432.

4 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 96.

سهل دواى وهفاتي پيغمبهر (ﷺ) زيا و تهمنيكي زوري كرد، دهوتريت سهد سال زياوه، رايهك دهليت له سالي نهوه دو يهكي كوچيدا وهفاتي كردوه، رايهكيش دهليت له سالي نهوه دو شهشي كوچيدا وهفاتي كردوه، سهبارت به شويني مردنيسي هندی دهلين له مهدينه مردوه، هندیكي تريس دهلين له ئيسكه ندهريه له ميسر وهفاتي كردوه.¹

دهههبي دهليت ئه مه كوئا هاوه ل بوو كه له مهدينه كوچي دوايي كرد و كاتي وهفاتي شي ته مهنى سهد سال ده بوو.²

سههلي كوري صخر (ﷺ)

ناوى سههلي كوري صخرى كوري واقيده، ده شوتريت ناوى سههيله.³

سههل دهليت له گهل باوكم چوم بو لاي پيغمبهر (ﷺ)، فهرموى ئهى ميژمندا ل ناوت چيه؟ وتم ناوم سههله، فهرموى نزيك بهروه، نزيك بوومه وه، پيغمبهر (ﷺ) دهستی هينا به سهر سهردا و فهرموى (ئهى سههل ئه گهر خوا روزى پيدايت كويله يهك بكره، چونكه خوا خيري له گهر دنى پياواندا داناوه).⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 200.

2 - سير أعلام النبلاء، ج3، ص 423.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 200.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 200.

سه هلی کوری عامیر (ﷺ)

ناوی سه هلی کوری عامیره، یان دهوتریت ناوی سوهه یله، له پشتیوانانه، له روژی بیئر مه عونهدا شه هید بوو، هاوده م به خویشی سه هلی کوری عامیشی شه هید بوو.¹

سه هلی کوری عه تیک (ﷺ)

ناوی سه هلی کوری عه تیکی کوری نوعمانه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کانه له به نی نه ججار،² دایکی ناوی جه میله ی کچی عه لقه مه یه.³ سه هل یه کیکه له به شداربوانی به یعه تی عه قه به،⁴ له غه زای به در⁵ و ئو حودیشدا به شدار بوو.⁶

سه هلی کوری عه ددی ته میمی (ﷺ)

ناوی سه هلی کوری عه ددی ته میمی، دوا ی وه فاتی پیغمبر (ﷺ) ژیا و له جهنگی یه مامه دا به شدار ی کرد و تیایدا شه هید بوو.⁷

1 - أسد الغابة، ج2، ص 549.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 201.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 510.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 510.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 201.

6 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 510.

7 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 203.

سههلی کوپی عهددی ئه نصاری (ﷺ)

ناوی سههلی کوپی عهددی کوپی مالیکه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود، دوا ی وه فاتی پیغه مبهری خوا (ﷺ) ژیا و له فتوو حاتدا به شدار بوو، ئه و فه تحی ناوچه ی کرمانی کرد.¹

سههلی کوپی عهددی (ﷺ)

ناوی سههلی کوپی عهددی کوپی زهیده، له پشتیوانانه، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود و تیایدا شههید بوو.²

سههلی کوپی عهمر (ﷺ)

ناوی سههلی کوپی عهمری کوپی عه بدشه مسه، برایه کی هه بوو به ناوی سو ههیل، له فه تحی مه ککه دا موسلمان بوو و دواتر چوو له مه دینه نیشه جی بوو، له سه رده می خیلافه تی ئه بوو به کر یان عومه ری کوپی خه ططابدا کوچی دوا بی کرد.³

سههلی کوپی عهمری ئه نصاری (ﷺ)

ناوی سههلی کوپی عهمری کوپی عه ددی، له پشتیوانانه له ئه وسیه کان، زیاتر به ئیبنولحه نظه لیه ناسراوه، دهوتریت ئه وه ناوی دایکیه تی، یان دهوتریت ناوی

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 203.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 203.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 203.

باوکیه تی، به لام ناوی نیاسی کچی ئه بانه، له هه موو غه زاکاندا به شداری کردوه جگه له غه زای به در، دواى وه فاتى پیغه مبهرى خوايش (ﷺ) ژیا و چوو بو شام و له وى مایه وه و بانگه وازى ده کرد، دوا جار له سه رده مى موعاویه ی کورپی ئه بو و سوفیاندا کۆچی دواى کرد.¹

سه هل ده لیت پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رمویت (إن المنفق علی الخیل فی سبیل الله کباسط یدیه بالصدقة لا یقبضها)،² (ئه و که سه ی به خششى هه یه بو سوپای سواره ی ریی خوا، وه ک ئه و که سه وایه ده ستی خیری والا کردوه و ده ستی به یه کدا ناخات).

سه هلی کورپی عه مرى ئه نصارى (ﷺ)

ناوی سه هلی کورپی عه مرى کورپی عه ددی، له پشتیوانانه، له غه زای ئو حود و غه زاکانی دواتریشندا به شدار بوو.³

سه هلی کورپی قه رظه (ﷺ)

ناوی سه هلی کورپی قه رظه ی کورپی قه یسه، به کیکه له به شدار بوانی غه زای ئو حود.⁴

1 - الإصابة في تمييزه، ج 3، ص 196.

2 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 2392.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 203.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، 204.

سه هلی کوری قهیس (ﷺ)

ناوی سه هلی کوری قهیس کوری ئه بی که عبه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان،¹ دایکی ناوی نائیله ی کچی سه لامه یه.²

سه هل یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در، دواتریش له غه زای ئو خوددا به شداری کرد و تیایدا شه هید بوو.³

سه هلی کوری مینجاب (ﷺ)

ناوی سه هلی کوری مینجابی ته میمی، کاربه دهستی پیغم مبری خوا (ﷺ) بوو تا زه کاتی به نی ته میم کۆبکاته وه، دوا ی وه فاتی پیغم مبریش (ﷺ) هر له سه ر ئه و کاره ی مایه وه.⁴

سه هلی کوری ئه بی حه شه (ﷺ)

ناوی سه هلی کوری ئه بی حه شه ی کوری ساعیده یه، له پشتیوانانه له ئه وسیه کان، دایکی ناوی ره بیعی کچی سالیمه.⁵

سه هل له سالی سییه می کۆچیدا له دایک بووه، کاتیک پیغم مبر (ﷺ) وه فاتی کرد ته مه نی سه هل ته نها هه شت سالان بوو.⁶

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، 204.
 2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 581.
 3 - أسد الغابة، ج2، ص 552.
 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، 205.
 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 195.
 6 - أسد الغابة، ج2، ص 543.

سهل دوی وه فاتی پیغمبریش (ﷺ) ژیا و له سه ره تاکانی سه رده می
موعاوییه ی کوری نه بو سو فیاندا وه فاتی کرد.¹

سه هلی کوری نه بی سه عصه (ﷺ)

ناوی سه هلی کوری نه بی سه عصه یه، له پشتیوانانه، یه کیکه له به شدار بوانی
غه زای ئو خود.²

سه هلی مه ولا (ﷺ)

ناوی سه هله و خزمه تکاری به نی ظوفر بوو، له غه زای ئو خوددا به شدار
کرد.³

سه هلی موزه نی (ﷺ)

ناوی سه هلی کوری قه یسی موزه نیه، فه مووده ی له پیغمبری خواوه (ﷺ)
گی پراوه ته وه.⁴

سه واده ی کوری ره بیع (ﷺ)

ناوی سه واده ی کوری ره بیعه، سه واده ده لئیت چومه خزمه ت پیغمبری خوا
(ﷺ)، داوی یارمه تیم لی کرد، نه ویش فه رمانی کرد و شتریکیان پیدام، پاشان

1 - أسد الغابة، ج2، ص 543.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 201.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 207.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 552.

فهرمووی (ئەگەر گەپایتهوه بۆ مالهوه، پێیان بلێ با جوان خواردن بدەن بە بیچووی تازە و شتر و پابەندیان بکە تا نینۆکەکانیان بکەن و گوانی مەرۆمالاتەکان لەکاتی دۆشیندا خویناوی نەکەن).¹

سهوادی کورپی عمر (ﷺ)

ناوی سهوادی کورپی عمره، له پشتیوانانه،² سهواد دهلیت جارێک چومە خزمەت پیغمبهر (ﷺ) و بۆنیکم له خۆم دابوو (بۆنی خلوق)، پیغمبهر (ﷺ) که منی بینی، فهرمووی ئەی سهوادی کورپی عمر بۆنی خەلوقت بەکارهیناوه؟ مەگەر من ریگرم لێ نەکردون؟ ئینجا داریکی بەدەستهوه بوو سووکیک خورپه سکم و ئازاریکی دام، منیش وتم ئەی پیغمبهری خوا (ﷺ) تۆلەم دەوێت، پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی باشه، بۆیه سکی خۆی بۆ دەرخستم، منیش سکیم ماچ کرد، دواتر وتم ئەی پیغمبهری خوا (ﷺ) وازی لێ دینم بەلام تۆش له روژی دوایدا شهفاعەتم بۆ بکە.³

سهوادی کورپی غەزیه (ﷺ)

ناوی سهوادی کورپی غەزیه، له پشتیوانانه له خەزره جیهکان.⁴

سهواد یهکیکه له بهشداربوانی غەزای بهدر، له غەزا که دا پیغمبهر (ﷺ) ریزهکانی ریک دەکرد، بهو داره ی له دەستیدا بوو دای له سکی سهواد، ئەویش

1 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 15655، حسنه شعيب الأرنؤوط.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 217.

3 - السنن الكبرى لبيهقي، الرقم 14914.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 561.

وتىئەى پئغمبەرى خوا (ﷺ) ئازارت دام، تۆلەم دەوئىت، پئغمبەر (ﷺ) سكى خۆى بۇ نیشان دا، ئەوئىش ماچى كرد، پئغمبەرىش (ﷺ) نزاى خىرى بۇ كرد.¹

ئىبن حەجەر دەلئىت ئەگەر چى ئەو رووداوه بۇ سەوادى كورپى عەمرىش ھاٲووه، بەلام ھىچ رىگرىك نىه ئەم رووداوه لەوى تر جىا بىت، بەتايىبەت كە ھۆكارەكانىان جىاوازه.²

سەواد لە غەزائى بەدردا خالىدى كورپى ھىشامى بەدىل گرت.³

سەواد دواتر لە غەزاكانى ئوحد و خەندەق و ھەموو غەزاكانى دواترىشدا بەشدارى كرد.⁴

پئغمبەرى خوا (ﷺ) سەوادى كرد بە بەرپرسى خەيبەر بۇ كۆكردنەوھى داھاٲەكەى، سەوادىش چوو بۇ ئەوئى و جورىكى زۆر باشى خورماى ھىنايەوھ، پئغمبەر (ﷺ) فەرموى ئايا ھەموو خورماى خەيبەر ئاوايە؟ وتى نا ئەى پئغمبەرى خوا (ﷺ)، ئىمە مشئىكمان بە دوو مشئ و دوومشئمان بە سى مشئ كرىوھ، پئغمبەر (ﷺ) فەرموى (وا مەكە، بەلكو ئەوھىان بفروئشەو بە پارەكەى لەوھى تر بكره).⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 218.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 218.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 561.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 516.

5 - سنن الدارقطني، الرقم 2493.

سهوادی کورپی قاریب (ﷺ)

ناوی سهوادی کورپی قاریبه، ئەم هاوه له خه لکی یه مهن بوو، سهوادی به سه رهاتی خوی بۆ عومهری کورپی خه تباب ده گيریته وه و ده لیت: شه ویک راکشابووم، نه ئەوه بوو خه وتبم، نه ئەوه بوو بیدار بم، جنۆکه یه ک هات و به قاچ لییدام و وتی ئەی سهوادی ههسته و تیگیگه ئەگه ر عه قلت هه یه، وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) نیردراوه و بانگه واز ده کات بۆ لای خوا و په رستشی خوا، ئینجا شیعیکی هۆنیه وه، منیش سهرم بهرز نه کرده وه و وتم بهیله بخرم، بۆ شهوی دووهم به هه مان شیوه هات و هه مان شتی پی و تم و هه مان شیعی هۆنیه وه، منیش سهرم بهرز نه کرده وه، بۆ شهوی سییه م هاته وه و هه مان رووادی دوو شهوی پیشوو دووباره بوویه وه، ئیتر خۆشه ویستی ئیسلام چوو یه دلمه وه، که رۆژ بوویه وه بارگه م پیچایه وه و رووه و مه ککه که وتمه ری، له نیوهی رییدا بووم که بیستم پیغه مبهر (ﷺ) کۆچی کردوو بۆ مه دینه، بۆیه چووم بۆ مه دینه، هه والی پیغه مبهرم (ﷺ) پرسى وتیان له مزگه وته، چووم بۆ مزگه وت و وشتره که مم مؤلدا و چوومه ژورره وه، بینیم خه لکی له ده وری پیغه مبهری خوان (ﷺ)، وتم ئەی پیغه مبهری خوا (ﷺ) گویم لیبگره، ئەبووبه کرتی لیی نزیك به ره وه، منیش چوومه پیشه وه تا چوومه بن دهستی، فهرموی ئادهی هه والی ئەو جنۆکه م پی بلی، منیش به شیعی به سه رهاته که م بۆ هۆنیه وه و شایه تومانیشم هیئا، پیغه مبهریش (ﷺ) هاو ده م به

هاوه لانی زۆر خوشحال بوون به موسلمان بوونه که م تا ئاستی ئه و خوشحالیه به ده موچاویانه وه ده بینرا.¹

سه وادی کوپی قوطبه (رضی اللہ عنہ)

ناوی سه وادی کوپی قوطبه یه و دواتر چوو بۆ ناوچه ی جورجان و له وی نیشته جی بوو.²

سه وادی کوپی مالیک (رضی اللہ عنہ)

ناوی سه وادی کوپی مالیک کوپی سه واده، که چوویه خزته پیغمبهری خوا (ﷺ)، پیغمبهر (ﷺ) ناوی گوپی به عه بدوره حمان.³

سه وادی ئه سه دی (رضی اللہ عنہا)

ناوی سه وادی کچی عاصیمی ئه سه دیه، یان ده وتریت ناوی سه واده یه، چووه ته خزمته پیغمبهر (ﷺ) تا به یه ته پی بدات.⁴

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 6599، معجم أبي يعلى الموصلي، الرقم 323، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6343، قال الذهبي إسناده منقطع.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 221.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 221.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 719.

سهودهی کچی حارثه (رضی الله عنها)

ناوی سهودهی کچی حارثه یه، له پشتیوانانه، هاوسه ری عه مری کورپی حه زمه،
چووه ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و به یعه تی پیداوه.¹

سهودهی کچی زهمعه (رضی الله عنها)

ناوی سهودهی کچی زهمعه ی کورپی قه یسی قورپه یشی عامیره، هاوسه ری
پیغمبهری خوا (ﷺ) و دایکی باوه پدارانه،² دایکی ناوی شوموسی کچی قه یسه و
خه لکی مه دینه بووه.³

سهوده سه ره تا هاوسه ری سه کرانی کورپی عه مر بوو، سه کران و سهوده
هه ردووکیان باوه پریان هیئا و کوچیان کرد بو حه به شه، رایه ک ده لیت سه کران له
حه به شه مرد، رایه کیش ده لیت به لکو هاتنه وه مه ککه و له وی سه کران کوچی دواپی
کرد.⁴

دوا ی وه فاتی خه دیجه پیغمبهر (ﷺ) سهوده ی به هاوسه ر گرت و ماوه یه ک
ته نها سهوده خیزانی بوو، هه ندی ده ق هاتوه که نزیکه ی سی سال ته نها سهوده
هاوسه ری بوو، ئینجا عائیشه ی به هاوسه رگرت.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 720.

2 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 265.

3 - أسد الغابة، ج7، ص 173.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 482.

5 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 265.

پیغمبەر (ﷺ) پاش مهرگی سه کران وهستا تا ماوهی سهوده تهواو بوو، پاشان داوی کرد، سهوده وتی ئەهی پیغمبەر (ﷺ) قسهی من له دهست تویه، پیغمبەر (ﷺ) فهرموی دهی کهسیک له خزمانت راسپیره تا به شووت بدات، ئەویش حاظیبی کورپی عهمری راسپارد، ئەوه بوو پیغمبەر (ﷺ) سهودهی به هاوسه رگرت.¹

سهوده ته مهنی زۆر بوو، دهترسا پیغمبەر (ﷺ) ته لاقی بدات،² بۆیه داوی کرد له پیغمبەر (ﷺ) ته لاقی نه دات، ههروهها ئەو رۆژهی خۆی که مافی بوو پیغمبەر (ﷺ) بچیته وه بۆ لای، به خشی به عایشه.³

کاتیک پیغمبەر (ﷺ) کۆچی کرد بۆ مه دینه، پاش ماوهیهک زهید و ئەبوورافیعی به دوو وشتره وه نارد بۆ مهککه تا فاطیمه و ئومموکلثوم و سهودهی کچی زهعه و ئومموئهیمه ن و ئوسامه ی کورپی زهید بهینن بۆ مه دینه.⁴

عومهری کورپی خه ططاب داوی له پیغمبەر (ﷺ) کرد تا روپۆش بۆ ژنهکانی به کاربهینیت، به لام پیغمبەر (ﷺ) رازی نه بوو، شهویک سهوده ی هاوسه ری پیغمبەر (ﷺ) که ژنیکی بالابه رز بوو چوو به ده ره وه، عومهر وتی ئەهی سهوده تۆمان ناسیه وه، داوی ئەوه ئایه تی حیجاب دابه زی.⁵

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 8، ص 53.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 8، ص 53.

3 - أسد الغابة، ج 7، ص 173.

4 - سير أعلام النبلاء، ج 2، ص 269.

5 - صحيح البخاري، الرقم 145.

پیغمبهر (ﷺ) له دهستکه و تهکانی خه یبهردا هه شتا کۆل خورما و بیست کۆل گهنمی پیدایا.¹

رایه ک ده لیت سهوده له سهردهمی خیلافهتی عومهری کورپی خه طابدا کۆچی دوابی کردوو، رایه کی تریش ده لیت له شه و والی سالی په نجاو چواری کۆچیدا له مه دینه وه فاتی کرد.²

سهودهی کچی ئه بی حوبهیش (رضي الله عنها)

ناوی سهودهی کچی ئه بی حوبهیشی جوهه نیه، خوی و باوکیشی هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) بوون، ههردوو کیشیان به شداری کۆچ بون، سهوده چوویه خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و به یهتی پیدایا.³

سه و واری کورپی هه مام (ﷺ)

ناوی سه و واری کورپی هه ممامه، چوو ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ)، به شداری فتووحاتی عیراق بوو.⁴

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 8، ص 56.

2 - سير أعلام النبلاء، ج 2، ص 267.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 7، ص 722.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 222.

سەيخانى كورپى صوحان (ﷺ)

ناۋى سەيخانى كورپى صوحانە، بەلگەى ھاۋەلبونى ئەۋەپە كە لە جەنگى ھەلگەپراۋەكاندا ئەمىر بوۋە، خەلىفە راشىدىنەكانىش لە غەزا و فتوحاتدا تەنھا ھاۋەلانىان دەكردن بە ئەمىر.¹

سەيفى كورپى قەيس (ﷺ)

ناۋى سەيفى كورپى قەيسە، ھاۋدەم بە براكەى ھاتە خزمەت پىغەمبەر (ﷺ)، پىغەمبەرى خوا (ﷺ) رايىسپارد تا بانگ بدات بۆ ھۆزەكەى، ئەۋىش تا ئەو رۆژەى ۋەفاتى كرد بانگى دەدا بۆ ھۆزەكەى.²

سەيىدى كورپى بىشر (ﷺ)

ناۋى سەيىدى كورپى بىشرى عامىرىيە، چۈۋىيە خزمەت پىغەمبەر (ﷺ) و موسلمانبوۋ، دواترىش لە جەنگى ھەلگەپراۋەكاندا سەركردەى ھۆزەكەى خۇى بوۋ.³

سەيىدى نەجرانى (ﷺ)

ناۋى سەيىدە ۋەك ئەندامىكى ۋەفدىك ھاتوۋتە خزمەت پىغەمبەرى خوا (ﷺ)، بەلام ۋەفدەكە موسلمان نەبوون و لەسەر سەرانە رىككەۋتن، دواتر خىرا سەيىد و عاقب

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 235.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 237.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 236.

که دوو ئەندامی وه فده که بوون هاتنه وه مه دینه و موسلمان بوون و پیغمبهریش (ﷺ) ئەو ماوه یه له مائی ئەبوو ئەیووبی ئەنصاری ئەوانی نیشته جی کرد.¹

سدوسی کچی خه لاد (رضي الله عنها)

ناوی سدوسی کچی خه لاده و چووه ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و به یه تی پيداوه.²

سوائی کوری خالید (رضي الله عنه)

ناوی سوائی کوری خالیدی خوزاعیه، هاوده م به حه بیهی رای چوونه خزمهت پیغمبهری خوا.³

سوبه یه ی کچی حارث (رضي الله عنها)

ناوی سوبه یه ی کچی حارثی ئەسله میه، سوبه یه ژنی سه عدی کوری خه وله بوو، سه عدی یه کیک بوو له به شداربوانی غه زای به در، له حه جی مالتا و اییدا سه عدی کۆچی دواپی کرد و سوبه یه ش سکی هه بوو، که میک پاش وه فاتی سه عدی منداله که ی بوو، که له خویننه که ی پاک بوویه وه، خۆی رازانده وه بۆ داواکاران-واته ده رفه تی داواکاری دا و جلی ماته مینی لابر-، ئەبوسه نابیل هات بۆ لای و وتی ده بینم نیازی شووت هه یه، به خوا تۆ تا چوار مانگ و ده رۆژ ته واو نه که یه شووت بۆ نیه، سوبه یه ش که ئەوه ی بیست چوو بۆ لای پیغمبهر (ﷺ) و له و باره وه پرسپاری

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 236.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 362.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج2، ص 14.

ليکرد، پيغم مبر (ﷺ) فهرمووی (ماوهت تهواو کردووه به مندال بوونه کهت) ئينجا
 فهرماني کرد ئه گهر سوبه يع خوی حه ز بکات شوو بکات.¹

سوبه يعی کورپی قه یس (ﷺ)

ناوی سوبه يعی کورپی قه یسه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، یه کیکه له
 به شداربوانی به در و ئو خودیش.²

سوبه يعی کورپی نه صر (ﷺ)

ناوی سوبه يعی کورپی نه صری موزه نیه، جاریک له مزگه وتی پيغم مبر (ﷺ)
 دانیشتبوو و قه ره بالغیه کی زور بوو، پيغم مبر خوا (ﷺ) فهرمووی (ره حمهت له و
 که سهی هۆزه کهی خوی له لاما ن که نار ده خات)، سوبه يع هه ستا و وتی کی له هۆزی
 موزه ینه لی ره یه با هه ستیت، هه موو موزه نیه کان له گه ل سوبه يعدا چوون،
 پيغم مبریش (ﷺ) سی جار فهرمووی (ره حمهتی خوا له موزه ینه).³

سوبه يعی کورپی حاطیب (ﷺ)

ناوی سوبه يعی کورپی حاطیبه، به سوبه يعیش هاتووه، هه روه ها به
 سوه یبیقیش هاتووه، یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در و هه ر له و غه زایه شدا
 شه هید بوو.⁴

¹ - صحیح البخاری، الرقم 3789، صحیح مسلم، الرقم 2806، سنن أبي داود، الرقم 1975.

² - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 33.

³ - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 33.

⁴ - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 32.

سوهيبيطي ڪوري سهعد (ﷺ)

ناوي سوهيبيطه، سهبارت به ناوي باوڪي هندی دهلڻ ناوي سهعدی ڪوري
 هرملهیه، هندی دهلڻ ناوي هرملهیه،¹ دايڪي ناوي هونهيدهی ڪچی
 خهبابه.²

سوهيبيط يهڪيکه له ڪوچهرانی حه به شه، دواتر گهرايه وه بؤ مهڪه وه له ويوه
 ڪوچي کرد بؤ مهدينه وه له وي لای عه بدولای ڪوري سهله مه لايدا، دواتر ڀڻغم مبري
 خوا (ﷺ) که برايتهی خسته نيوان ڪوچهران و پشتيوانانه وه، برايتهی خسته نيوان
 سوهيبيط و عائذي ڪوري ماعيصه وه.³

له غزای به در⁴ و ئوحديشدا به شداري کرد.⁵

جاريڪ نه بووبه ڪري صديق چوو بؤ شام، هاوده م به ویش نوعه يمانی ڪوري
 عمر که هاوه لايڪي به شداربووی عه قه به و غزای به دريش بوو و به که سيڪي
 قسه خوڻ ناسرابوو، له گهل سوهيبيطيشدا چوون، سوهيبيط سه رپه رشتي خواردنی
 کاروانه که ی ده کرد، نوعه يمان هات و وتي بريڪ خواردنم بدهري، سوهيبيط وتي
 نابيت، ده بيت نه بووبه ڪر بيته وه ئينجا، نوعه يمانيش چوو بؤ لای بريڪ خه لک که
 له وي بوون و وتي ڪويله يه کی عه ره بم هه يه لي م بڪرن، به لام زمان دريڙي ده کات و

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 222.
 2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 122.
 3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 122.
 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 222.
 5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 122.

له وانه يه كه بيهنم پيتان بلت من كويله نيم و نازادم، جا نه گهر به و حاله يه وه ليم ده كړن با بيهنم، نه گهرنا با نه بيهنم و كويله كه شم لي هار مه كهن، نه وانيش وتيان بيهنه ده كړين، نه ویش چوو سوه يبيطي هينا بهرو لا خه لكه كه، كه گه يشتنه نه وى به خه لكه كه وى و نه و تا نه مه يه، نه وانيش وتيان باشه ده كړين، سوه يبيط وى نه مه درو ده كات من كه سيكى نازادم و كويله نيم، نه وانيش وتيان ناگامان له فيلت هيه، نه و بوو به حبل به ستiane وه و برديان، كه نه بوو به كره هاته وه و هه واله كه ي بيست، خيرا چوون و سوه يبيطيان كړيه وه و هينا يانه وه، كه هاتنه وه بو لاي پيغم مبر (ﷺ) و به سه رها ته كه يان بو باسكرد، پيغم مبر (ﷺ) و هاوه لاني تا ماويه ك پيده كهنين.¹

سوه يدي كورى صامت (ﷺ)

ناوى سوه يدي كورى صامته، له پشتيوانانه له خه زره جيه كان، يه كيكه له به شدار بواني غه زاي ئو خود.²

سوه يدي نه نصارى (ﷺ)

ناوى سوه يدي نه نصاريه و كور يكي هه بوو به ناوى عوقبه كه فهرمووده ي له باوكيه وه گيړاوه ته وه، سوه يد ده لئيت له گه ل پيغم مبر (ﷺ) له غه زاي خه يبه ره وه

1 - أسد الغابة، ج 5، ص 367-368، مسند احمد بن حنبل، الرقم 26098، سنن ابن ماجه، الرقم 3716، ضعفه شعيب الأرنؤوط، كما ضعفه الألباني في صحيح و ضعيف سنن ابن ماجه، الرقم 3719.
2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 226.

دههاتینه وه که ئو خودمان لی به دیار که وت، پیغمبهر (ﷺ) فه رموی (الله أكبر، شاخیکه ئیمه ی خوشدهویت و ئیمه ش خوشمان دهویت).¹

سوهیدی کورپی حارث (ﷺ)

ناوی سوهیدی کورپی حارثی ئه زدیوه و هاتوو ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و موسلمان بووه.²

سوهیدی کورپی زهید (ﷺ)

ناوی سوهیدی کورپی زهیده و هاو ده م به براکانی هاتوو ته خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) و موسلمان بووه.³

سوهیدی کورپی سه خر (ﷺ)

ناوی سوهیدی کورپی سه خری جو هه نیه، زور زوو موسلمان بوو، کاتیک کورزی کورپی جابیری فه هری له شه و والی سالی شه شی کوچیدا چوو بو سیه ی عرنین سوهیدیش چوو، هه روه ها یه کیک بوو له به شداربوانی حوده ییبه و له به یه تی ریزواندا به شداربی کرد، دواتریش له فه تی مه که دا به شداربی کرد و یه کیک بوو له و چوار که سه ی که ئالاکانی جو هه یه نیان به ده سه ته وه بوو.⁴

1 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 15356، صححه شعيب الأرنؤوط.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 224.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 225.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 349.

سوهیدی کوری عامیر (ﷺ)

ناوی سوهیدی کوری عامیر یان عهره، له پشتیوانانه،¹ کاتیک پیغمبهر (ﷺ) برایتی خسته نیوان کۆچهران و پشتیوانانه وه، برایتی خسته نیوان سوهید و وهه بی کوری سه عده وه.²

هه ریه که له وهه ب و سوهیدیش له غه زای موئته دا به شدار بوون و تیایدا شههید بوون.³

سوهیدی کوری قهیس (ﷺ)

ناوی سوهیدی کوری قهیس عه بدیه، سوهید ده لیت جاریک من و مه خره فهی عه بدی له ناوچهی هه جهره وه جلیکمان هینا، پیغمبهر (ﷺ) هات بو لامان، ویستی شهروالیکمان لی بکریت، که سیکی لا بوو که کیشانهی شمهک و به ها کهی ده کرد، پیغمبهر (ﷺ) فه رمانی پیکرد تا به های ئه و شهروالی بو جیا بکاته وه تا بیداتو فه رمانیشی کرد ته واو به ها کهی بدات و هیچی لی نه بریت.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 227.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 407.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 227.

4 - صحيح ابن حبان، الرقم 5224، سنن أبي داود، الرقم 2915، المستدرک علی الصحیحین، الرقم 7473، سنن ابن ماجه، الرقم 2217، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 5997، صححه الذهبي في التلخيص، كما صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن ابن ماجه، الرقم 2220.

سوهیدی کوری نوعمان (ﷺ)

ناوی سوهیدی کوری نوعمانی کوری مالیکه، له پشتیوانانه له ئهوسیهکان، کونیهکهی ئه بووعوقبهیه، فرمودهیهکی گپراوتهوه که بوخاری هیئاویهتی و ئیبن حهجر تانهی لیده دات و ده لیت بوشهیری کوری یه سار که فرموده که ی لیه گپراوتهوه نه گه یشتوو به سرده می ژیانی سوهید.¹

بوشهیری کوری یه سار ده لیت سوهیدی کوری نوعمان بوی گپرامه وه که له غزای خه یبهردا له گه ل پیغمبهر (ﷺ) ده رچوو تا گه یشتنه صه بء که له خواروی خه یبهره، نوژی عه سری کرد.²

سوهید له جهنگی قادسیه دا به شداری کرد و تیایدا شهید بوو.³

سوهیدی کوری هوبهیره (ﷺ)

ناوی سوهیدی کوری هوبهیره دیئلیه، فرموده ی له پیغمبهری خواوه (ﷺ) گپراوته وه.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 229.

2 - صحيح البخاري، الرقم 205.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 229.

4 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 15540.

سوهیدی ناهیلی (ﷺ)

ناوی سوهیدی ناهیلیه، کورپکی هه بوو به ناوی عه بدولا که فرموده ی له باوکیه وه گپراوته وه.¹

سوحه یمی کورپی خوفاف (ﷺ)

ناوی سوحه یمی کورپی خوفافه، دواتر له حیمص نیشته جی بوو.²

سوحه یم ده لیت جاریک پیغمبهری خوا (ﷺ) هات بو لامان و باسی روژی دواپی و ده جالی کرد، هینده به نزیکی باسی کرد خیرا هه ستام و چوم بو لای رانه مه ره کانم که نزیکه ی پینج سه د سهر ده بوو له گه ل بریک و شتردا، هه موویانم فروشت چونکه وامده زانی وا روژی دواپی دیت.³

سوخه یله ی کچی عوبه یده (رضی الله عنها)

ناوی سوخه یله ی کچی عوبه یده یه و له فرموده یه کدا باسی هاتووه، ئەم ئافره ته له سالی دووه می کوچیدا وه فاتی کرد.⁴

سوخروری کروی مالیک (ﷺ)

ناوی سوخروری کروی مالیکه، چووته خزمه ت پیغمبهری خوا (ﷺ) و به یعه تی پنداوه، دواتر له فه تحی میصردا به شداری کرد و هر له میصر نیشته جی

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 231.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 35.

3 - مسند الشاميين للطبراني، الرقم 2462.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 693.

بوو، ئەوه بوو له وی به یه تی به ئین زوبهیر دابوو، ههستا و وتاری بۆ خه لکێک خوینده وه هانی ده دان تا له سه ره به یه تی خویان بمیننه وه، دواتر که خه لکی میصر له گه ل مه روانی کورپی هه که م ریککه وتن، سوخروور وتی خویه چاوم به چاوی نه که وی، که مه روان هاته میصر تۆ شه و به سه ره هاتنیدا تیپه ر نه بوو سوخروور کۆچی دوایی کرد.¹

سوخطای کچی قه یس (رضي الله عنها)

ناوی سوخطای کچی قه یسه، له پشتیوانانه له سوله میه کان، چووته خزمه ت پیغمبهر (ﷺ) و به یه تی پیداه.²

سوخطای کچی ئەسه ده (رضي الله عنها)

ناوی سوخطای کچی ئەسه دی کورپی عه باده، چووته خزمه ت پیغمبهر (ﷺ) و به یه تی پیداه.³

سورقه ی کورپی حوباب (ﷺ)

ناوی سورقه ی کورپی حوبابی کورپی عه دیه، له پشتیوانانه، له غه زای حونه یندا به شدار بوو و تیایدا شه هید بوو.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 36.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 693.

3 - الطببات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 409.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 393.

سوراقه‌ی کوپی سوراقه (ﷺ)

ناوی سوراقه‌ی کوپی سوراقه‌یه، به پیی گپانه وه یه ک که هیناویه تی ده بیّت له غه زای خه یبه ردا به شدار بو بیّت، سوراقه ده لیت له غه زای خه یبه ردا سینانی کوپی سه له مه شمشیریکی له خوئی دا، پیغه مبه ریش خوین بایی بو دانه نا.¹

سوراقه‌ی کوپی عه مر (ﷺ)

ناوی سوراقه‌ی کوپی عه مری کوپی زه یده، له پشتیوانانه، یه کیکه له به شدار بوانی غه زای ئو خود، له جهنگی قادسیه دا شه هید بوو.²

سوراقه‌ی کوپی عه مری ئه نصاری (ﷺ)

ناوی سوراقه‌ی کوپی عه مره و له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، له غه زای به در و ئو خود و خنده ق و غه زاکانی تریشدا به شدار بوو، له غه زای موئته دا شه هید بوو.³

سوراقه‌ی کوپی که عب (ﷺ)

ناوی سوراقه‌ی کوپی که عبی کوپی عه مره، دایکی ناوی عومه یه ری کچی نوعمانه، کوپیکی هه بوو به ناوی زه ید که له جهنگی جسر ئه بوو عوبه ییدا کوژرا، کچیکیشی هه بوو به ناوی سوعدا، ژنه که ی سوراقه ناوی ئوموزه یدی کچی سه که نه، له غه زای به در و ئو خود و خنده ق و هه موو غه زاکانی تردا به شداری کرد،⁴ له

1 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3195.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 40.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 40.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 487.

جهنگی يه مامه دا شهيد بوو، رایه کیش ده لیت تا سه رده می موعاویه ی کوری
 ئەبوسوفیان ژیاوه.¹

سوراقه ی کوری مالیک (ﷺ)

ناوی سوراقه ی کوری مالیکی کوری جو عشومی کینانیه، کونیه که ی
 ئەبوسوفیانه، زورجار هر به سوراقه ی کوری جو عشوم ناوی هاتوو و ناوی باوکی
 باس نه کراوه و راسته و خو ناوی خو ی و باپیری هاتوو.²

سوراقه ده لیت کاتیک پیغمبهر (ﷺ) و ئەبووبه کری صدیق کۆچیان کرد،
 نیردراوانی قوره ییش هاتن بۆ لامان و وتیان هر که س پیغمبهر (ﷺ) یان ئەبووبه کر
 بکوژیت یان به دیل بگریت ئەوه پاداشت ده کړیت و پاداشته که شی هینده ی خوین
 باییه که، منیش له کۆرپیکی به نی مودلیجا دانیشتبووم که کابرایه کی مودلیجی هات و
 وتی ئە ی سوراقه که میک پیش ئیستا دوو تارماییم له که ناراووه بینی، سوراقه وتی
 زانیم ئەوانن، وتم ئەوه ئەوان نین، ئەوه فلان و فلان بون که تو بینیوتن، دوا ی
 که میک له کۆرپه که دا مامه وه و دواتر چوومه وه ماله وه و فرمانم کرد به که نیزه که که م
 تا ئەسپه که م بۆ ئاماده بکات، رمه که مم هه لگرت و سوار و شتره که م بووم، چووم تا
 نزیک بوومه وه له پیغمبهر (ﷺ) و ئەبووبه ر، له وی ئەسپه که م منی خست،
 هه ستامه وه و دهستم برد بۆ کیفی تیره کانم و تیریکم ده رکرد و کردم به دوو له ته وه
 که چی به دلی خو م بۆ دهرنه چوو، سواری ئەسپه که م بوومه وه و نزیک بوومه وه لییان،³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 41.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 41.

3 - له سه رده می نه فامیدا نه و عاده ته هه بوو تیریان ده کرد به دوو به شه وه بۆ تاقیکردنه وه ی به ختیان.

گويم ليبوو پيغمبهری خوا (ﷺ) قورئانی ده خویند و لای نه ده کرده وه، به لام نه بو به کر زور لای ده کرده وه، نه وکات دوو دهستی نه سپه که م رۆچوون به ناو زه ویداو تا نیوهی له زه ویدا بوو، له سهر نه سپه که م که وتمه خواره وه، تیم خوپی و نه سپه که م هه ستایه وه، به لام دهسته کانی نه ده هاتنه دهره وه، که ریک وه ستایه سه ریپی بینیم دوو که لیک له ئاسمانه وه دیاره، هه مدی تیری کم دهر کرد و له تم کرد که چی خراپه که م بو دهرچوو، داوای په نام کرد لیان، نه وانیش وه ستان، سواری نه سپه که م بووم تا چومه لایان، که بینیم ئاوام به سه رهات وتم به دلنیا ییه وه دوارپوژ بو پيغمبهری خوا (ﷺ) ده بیئت، پیم وت هۆزه که ت پاداشتی خوین باییه کیان داناوه بو گرتن یان کوشتن، ئینجا هه وال و باس چی هه بوو بووم باسکردن، دواتر پیم وتن شمه ک و پیویستی چییان ده ویت با لای من بیبه ن، پيغمبهر (ﷺ) ته نها داوای لیکردم زانیارییان بشارمه وه و نه هیلم خه لک پییان بزانیئت، منیش داوام لیکرد نامه یه کی په نام بو بنووسیت، نه ویش فه رمانی کرد به عامیری کوپی فوهه یره و نه ویش له پارچه پیسته یه کدا بوی نووسیم، دواتر پيغمبهر (ﷺ) چوو،¹ ئینجا سوراقه نه و نووسینه ی هه لگرت تا نه و کاته ی پيغمبهر (ﷺ) له طائیفه وه گه پرایه وه سوراقه چوو بو لای و نه و نامه ی پی نیشان دا، نه وکات له جه عرانه بوو، پيغمبهر (ﷺ) فه رموی نزیک به ره وه، نه ویش نزیک بوویه وه و موسلمان بوو.²

نه بو به کر ده لیت کاتیک سوراقه گه یشت پیمان وتم نه ی پيغمبهری خوا

(ﷺ) نه وه گه یشت پیمان، فه رموی خه فه ت مه خو خوامان له گه له، که ته واو نزیک

1 - صحیح البخاری، الرقم 3714.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 185.

بوويە ۋە نىزىكەى چەند رىمىك دور بوو لىمانە ۋە دەستىم كىرد بە گىيان و وتم ئەى پىنغەمبەرى خوا (ﷺ) ۋا گەشىت پىمان، فەرمووى بۇچى دەگرىت؟ وتم بە خوا بۇ خۇم ناگرىم، بەلكو بۇ تۇ دەگرىم، پىنغەمبەر (ﷺ) فەرمووى خوايە بە ۋ جۇرەى خۇت دەتەوئىت دورى بخەرە ۋە لىمان، ئە ۋە بوو ئەسپەكەى تا لای سكى چوو بەناخى زەویدا و سوراقەش كەوتە خوارە ۋە، سوراقە وتى ئەى موخەممەد ئەزانم ئەمە كارى تۇيە، نزا بكة خوا رىزگارم بكات، بە خوا مەرىج بىت رى لوانەى دواى خۇم ون بكم تا نەگەرىن بەدواتدا، ئە ۋە ش تىرەكانم تىرىكىيان بىبە، دەزانم دەدەىت بە لای وشتر و رانە مەپرەكانمدا لە فلانە شوين، لەوئى چەندت پىوئىستە بىبە، پىنغەمبەر (ﷺ) فەرمووى هىچ پىوئىستىمان نىبە بە وشترەكانت، ئىنجا پىنغەمبەر (ﷺ) نزاى بۇ كىرد و سوراقەش گەرايە ۋە بۇ لای ھاۋەلەكانى خۇى.¹

دواتر كە پىنغەمبەرى خوا (ﷺ) گەشىتە مەدىنە، سوراقە كەوتە باسى بەسەرھاتەكەى و گىرنگى و گەرەبى پىنغەمبەر (ﷺ)، قورپەشىش دەترسان ئەو قسانەى سوراقە بىبىتە ھۆكارى موسلمانبونى خەلكىكى زۇر، بۇيە ئەبوجەھل نامەيەكى نووسى و ھۇشيارى دا كە موسلمان نەبن و نەبن بە دوو بەشە ۋە، سوراقەش ۋە لامىكى جەرگىرى ئەبوجەھلى داىە ۋە.²

1 - صحيح ابن حبان، الرقم 6372، صححه شعيب الأرنؤوط، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 3، الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 366.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 186.

له غزای به دردا شهیتان خوئی له شیوهی سوراقهی کوپی مالیکدا نیشان دا،
دواتر که زانی بیباوه پان شکاون رایکرد و خوئی خسته ناو ده ریاوه.¹

سوراقه پاش موسلمانبوونی ده چوویه خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و زانیاری لی
وهرده گرت، سوراقه ده لیت وتم ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) ئاژهلئی ونبوو و
دواکه وتوو جار هیه دیت له حه وزه که ی مندا ئاو ده خواته وه، ئایا له وه دا پاداشتم بۆ
هه یه؟ فه رموی (اسقها فإن فی کل ذات کبد حری أجزا)،² (ئاوی پی بده، چونکه بۆ
هر خاوه ن جه رگیکی گهرم- گیانداریکی تینو- پاداشت هه یه).

سوراقه له حه جی مالئاواییدا به شداری کرد و له وی سه بارهت به ورده کاری
حه ج پرسیاری له پیغمبهر (ﷺ) کرد.³

پیغمبهر (ﷺ) ته ماشای باله کانی سوراقهی ده کرد و ده یفه رموو (ده لیت
له بهرچاومه که بازنه کانی کیسرا ده که یته ده ستت).⁴

کاتیک عومه ری کوپی خه ططاب بازنه و شمه که کانی کیسرای بۆ هات، سوراقهی
بانگ کرد، سوراقه که سیکی لاوازی ره شکه لانه بوو، ده توت باله کانی سووتاون، پی
وت بازنه کانی سوراقه بکه ده ستت، ئه ویش وایکرد، ئینجا جله کانی پۆشی، عومه ر

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 283.

2 - صحيح ابن حبان، الرقم 543، صححه شعيب الارناؤوط.

3 - صحيح ابن حبان، الرقم 4007، صححه شعيب الارناؤوط.

4 - السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 12182.

وتی سوپاس بو ئه و خویایه ئه وانه ی له کیسرا دامالی و دای به سوراقه ی کورپی مالیک.¹

سه باره ت به کاتی وه فاتی سوراقه رایه ک ده لیت له سه رده می عوثمانی کورپی عه ففاندا بووه، رایه یک تریش ده لیت دوی ئه وه ش ژیاوه.²

ئین که ئیر ده لیت له سالی بیست و چواری کۆچیدا سوراقه وه فاتی کرد.³

سوره قی کورپی نه سه د (ﷺ)

ناوی سوره قی کورپی نه سه دی جو هه نیه، یان ده وتریت له پشتیوانانه، دواتر له میصر له ئیسکه نده ریه نیشته جی بوو، پیغمبره ی خوا (ﷺ) ئه و ناوه ی لینا.⁴

سوعادی کچی رافیع (رضی الله عنها)

ناوی سوعادی کچی رافیعی کورپی مو عاوویه، چوویه خزمه ت پیغمبره ی خوا (ﷺ) و به یعه تی پیدا.⁵

سوعادی کچی سه له مه (رضی الله عنها)

ناوی سوعادی کچی سه له مه ی کورپی زوهه یره، له پشتیوانانه و چووه ته خزمه ت پیغمبره ی خوا (ﷺ) و به یعه تی پیداوه.⁶

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج5، ص 90.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 41.

3 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 150.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 398.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 370.

6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 696.

سوعه یر (رضی اللہ عنہا)

ناوی سوعه یری کوپی خوفانی ته میمی، کاربه دهستی پیغمبری خوا (ﷺ) بوو، پیغمبر (ﷺ) له ناو خیلای خویدا کردی به کاربه دهست، نه بووبه کر له سهرده می خیلافه تی خویدا نه وی له و پووسته یدا هیشتوو ته وه.¹

سوعدای کچی عه مر (رضی اللہ عنہا)

ناوی سوعدای کچی عه مره و هاوسه ری طه لحه ی کوپی عوبه یدولایه، داوی وه فاتی پیغمبریش (ﷺ) ژیا و فهرموده یه کی له عومه ری کوپی خه طابه وه گپراوه ته وه.²

سوعدای کچی کورز (رضی اللہ عنہا)

ناوی سوعدای کچی کورزه و پووری عثمانی کوپی عه ففانه، سوعدا هر له مه ککه باوه پی هیئا به پیغمبر (ﷺ) و نه ویش هانی عثمانی دا تا بجیته داوی کچه که ی پیغمبر (ﷺ).³

سوعدای کچی نه وس (رضی اللہ عنہا)

ناوی سوعدای کچی نه وسی کوپی عه ددی، ژنی صامیتی کوپی عه ددی، له م میرده ی کوپیکی بوو به ناوی سوهید، دواتر میرده که ی مرد و شووی کرد به

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 120.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 696.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 697-698.

سوهیلی کورپی حارث، سوعدا چووه ته خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) و بهیعتی
پیداوه.¹

سوفیانی ثقه فی (رضی الله عنه)

ناوی سوفیانی کورپی قه یسی کورپی ئه بانه و له ثقه فیه کانه.

دایکی ناوی ناوی روقه یقهی ثقه فیه، هاوسهری قه یسی کورپی ئه بانه،
سوفیان برابیه کی هه بوو به ناوی وه هب و خوشکی کیشی هه بوو به ناوی ئومه یمه.²

روقه یقهی دایکی ده لیت کاتیک پیغمبهر (ﷺ) هات بو طائف تا بانگه واز
بگه یه نیت، هات بو لای من و منیش بریک خواردنه وه م بو برد، فه رموی (ئه ی
روقه یقه تاغوتی ئه وان مه پهرسته و نو یژی بو مه که)، منیش وتم ده ی ده مکورن،
پیغمبهر (ﷺ) فه رموی (ده ی ئه گه ر پییان وتیت بلی په روه دگارم په روه دگاری
ئه و تاغوته یه، که نو یژت کرد پشت بکه ره ئه و تاغوته)، دوا ی ئه وه پیغمبهر
(ﷺ) چوو یه ده ره وه، پاش موسلمان بونی هوزی ثقه یف، ئه و دوو کورپی روقه یقه
چوونه خزمهت پیغمبهر (ﷺ)، پیغمبهری خوا (ﷺ) فه رموی دایکتان چی کرد؟
ئه وانیش وتیان هه ر به و جوریه که تو جیت هیشت، پیغمبهر (ﷺ) فه رموی
دایکتان موسلمان بوو.³

¹ - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 8، ص 355.

² - أسد الغابة، ج 7، ص 123.

³ - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6304، معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3099.

سوفیانی کوری ثابت (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوفیانی کوری ثابت، له پشتیوانانه، یه کیکه له به شداربوانی روودای بیئر مه عوونه و تیایدا شهید بوو.¹

سوفیانی کوری حاطیب (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوفیانی کوری حاطیبی کوری ئومه ییه، له پشتیوانانه، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود، له روودای بیئر مه عوونه دا شهید بوو.²

سوفیانی کوری سه هل (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوفیانی کوری سه هل و باسی له فهرموده یه کدا هاتوو که پیغه مبری خوا (رضی اللہ عنہ) پیی فهرموو (یا سفیان بن سهل لا تسبل فإن الله لا يحب المسبلین)،³ (ئهی سوفیانی کوری سه هل جله که ت دریز مه که ره وه بو خوار قوله پیئت، چونکه خوا ئه و که سانه ی خویش ناوئیت که جلیان بو خوار قوله پییان دریز ده که نه وه).

سوفیانی کوری عه بدولا (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوفیانی کوری عه بدولای کوری ره بیعه یه، چووته خزمهت پیغه مبری خوا (رضی اللہ عنہ) و موسلمان بووه.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 122.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 122.

3 - سنن ابن ماجه، الرقم 3571، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 17864، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 17792، ضعفه شعيب الأرنؤوط، حسنه الالباني في صحيح و ضعيف سنن ابن ماجه، الرقم 3674.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 124.

سوفیان ده لیت وتم ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) شتیکم پی بلی تا دهستی پیوه بگرم و پابه ندی بم، ئه ویش فهرمووی (بلی په روه ردگارم ئه لایه و دواتر له سه ری به رده وام به) وتم ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) چ شتیك هه یه ترست زوره لی زیانی هه بیت بوم؟ فهرمووی (ئه مه) ئاماژه ی کرد بو زمانی.¹

سوفیان یه کیکه له به شداربوانی غه زای حونه نین، به لام به شداریه که ی له سوپای دوزمندا بوو نه که له سوپای موسلماناندا، له و غه زایه دا عوثماني برای کوژرا، دواتر که سوفیان رزگاری بوو موسلمان بوو.²

پیغمبهر (ﷺ) ماوه یه که ئه وی وه که به پررسی طائف دانا، دواتریش له سه رده می عومهری کوری خه ططابدا کاربه دهستی خه لیفه بوو له سه ر زه کاتی طائف.³

سوفیانی کوری عوده یل (ﷺ)

ناوی سوفیانی کوری عوده یله و له به نی ته میمه، چووته خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) و موسلمان بووه، کورپکی هه بوو به ناوی قه یس که کاتیك باوکی چوو بو لای پیغمبهر (ﷺ)، وتی باوکه گیان ده رفه تم بده با منیش له گه لت بیم بو خزمهتی پیغمبهر (ﷺ)، سوفیان وتی ده گه پئینه وه.⁴

1 - صحیح ابن حبان، الرقم 5776، سنن الدارمی، الرقم 2662، سنن ابن ماجه، الرقم 3969، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 15121، المعجم الكبير للطبرانی، الرقم 6269، المستدرک علی الصحیحین، الرقم 7946، صححه الذهبي فی التلخیص، صححه الألبانی فی صحیح و ضعیف سنن ابن ماجه، الرقم 3972، صححه شعيب الأرنؤوط.

2 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 124.

3 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 124.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج1، ص 295.

سوفیانی کوری قهیس (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوفیانی کوری قهیس کوری حارثی قورہ یشیه، له مهککه موسلمان بوو و کۆچی کرد بۆ مه دینه، پیغم مبر (ﷺ) برایه تی خسته نیوان سوفیانی کوری قهیس و حارثی کوری عه بدولموطه لیبه وه.¹

سوفیانی کوری مه عمهر (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوفیانی کوری مه عمهری کوری حه بیبی جومه حیه و یه کیکه له کۆچه رانی حه به شه.²

سوفیان ژنیکی هه بوو به ناوی حه سه نه، حه سه نه له م میرده ی هه ریه ک له خالد و جوناده ی هه بوو، ئینجا سوفیان کۆچی کرد بۆ حه به شه و ئه و دوو مندالشی له گه ل خۆی برد هاو ده م به حه سه نه ی ژنی و شوره حبیلی کوری حه سه نه که برای دایکی خالد و جوناده بوو، به لام رایه کی تر ده لیت سوفیان برای دایکی شوره حبیل بووه،³ ئین ئه ئیر هیناویه تی که برا دایکیه کانی بریتی بوون له جابیر و جوناده، سوفیانیش له مهککه دایکی شوره حبیلی به هاوسه رگرتوو ه.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 127.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 129.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 127.

4 - أسد الغابة، ج1، ص 372.

ئین دەلێت ههسه نه سه ره تا شووی کردوو به عه بدولا و شوره حبیلی بووه، ئینجا شووی کردوو به سوفیان.¹

سوفیان و ههردوو کورپه کهشی دواى وه فاتى پیغه مبه ریش (ﷺ) ژیان و له سه رده مى خیلافه تی عومه رى کورپى خه طابدا کوچی دوا بیان کرد.²

سوفیانی کورپی نه سر (ﷺ)

ناوی سوفیانی کورپی نه سره، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود.³

سوفیانی کورپی وه هب (ﷺ)

ناوی سوفیانی کورپی وه هبى خه وه لانیه، هاته خزمه ت پیغه مبه رى خوا (ﷺ) و موسلمان بوو.⁴

سوفیانی کورپی وه هب ده لێت موعادى کورپی جه به ل هات بو یه مه ن بو لامان و وتی من نێردراوی پیغه مبه رى خوام (ﷺ) تا پیتان بلیم خوا بپه رستن و هاوه لى بو بریار مه ده ن، گوپرایه لم بن له چاکه دا، سه ره نجام بو لای خوايه و به هه شت و دۆزه خ هه یه، له وى مانه وه ی هه تایی و نه مردن هه یه.⁵

1 - أسد الغابة، ج2، ص 591.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 129.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 130.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 131.

5 - المطالب العالیة لابن حجر، الرقم 2927.

سوفیان ده لیت له پینگه مبه ری خوام (ﷺ) بیست ده یفه رموو (سه د سالی تر هه رچیه ک له م سه رزه ویه دا بووه مردوو).¹

سوفیان دوا ی وه فاتی پینگه مبه ریش (ﷺ) ژیا و یه کیك بوو له به شداربوانی فه تی میصر، له سه رده می عه بدولعه زیزی کوری مه رواندا والی ئەفریقیا بوو و دوا جار له سالی هه شتاو دووی کۆچیدا وه فاتی کرد.²

سوفیان ده لیت له گه ل عومه ری کوری خه ططابدا چووم بو شام، ئەهلی ذیممه وتیان تو له سهرت واجب کردوین ههنگوین بدهین به موسلمانان و دهستمان ناکه ویت، عومه ر وتی دهی شتیک بیت به دهردیان بخوات، ئەوانیش وتیان ئیمه خواردنه وه یه کمان هه یه له تری دروستی ده که یه نزیکه له ههنگوینه وه، عومه ر وتی بهینن، ئەوه بوو هینایان، عومه ر په نجه یه کی پیداکرد و لئی خوارد زور تیز بوو، بریک ئاوی تیکرد و خواردیه وه پی خۆش و باش بوو، ئیتر موسلمانانیش لییان ده خواردوه، رۆژیک موسلمانیک له وهی خواردوه وه پی سه رخۆش بوو، موسلمانان له سه ر سه رخۆشیه که ی لییان دا، ئەویش وتی به خوا هه ر ئەوه م خواردوه ته وه که عومه ر پی داوین، عومه ریش که به سه رهاته که ی بیست هاته ناو خه لکه که و وتی ئەی خه لکینه منیش وه ک ئیوه مرۆفیکم و هه یه حه لالیک حه رام ناکه م و هه یه حه رامیک حه لال ناکه م، پینگه مبه ری خوا (ﷺ) وه فاتی کردوو وه سروش نه ماوه، بویه فه رمانی کرد واز له و خواردنه وه یه بهینن.³

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6277، المستدرک علی الصحیحین، الرقم 8597، صححه الذهبي فی التلخیص.

2 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج 3، ص 131.

3 - المطالب العالیة لابن حجر، الرقم 1876.

سوفیانی کوری ئەبی زوههیر (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوفیانی کوری ئەبی زوههیری ئەزیدیە، فهرمودهی له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) گیراوه ته وه.¹

سوفیان ده لیت له پیغه مبهری خوام (ﷺ) بیست ده یفه رموو (من اقتنی کلبا لا یغنی عنه زرعاً، ولا ضرعاً نقص کل یوم من عمله قیراط)،² (هه رکه س سه گیک راگریت بی ئەوهی بو کشتو کال یان ئازده لاری پیویستی بی، ئەوه هه موو روژیک هیندهی قیراتیك له کاره کانی- پاداشتی- که م ده کات)

سوفیانی کوری ئەسه د (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوفیانی کوری ئەسه د یان کوری ئەسیدی هه ضره میه.³

سوفیان ده لیت له پیغه مبهری خوام (ﷺ) بیست ده یفه رموو (کبر خیانه أن تحدث أخاک حدیثاً، هو لك به مصدق، وأنت به کاذب)،⁴ (ناپاکیه کی گه وره یه که قسه یه که بکهیت بو براکهت و ئەویش تو به راستگو بزانی، که چی تو دروی له گه ل بکهیت).

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 122.

2 - صحيح البخاري، الرقم 2219، صحيح مسلم، الرقم 3035، سنن ابن ماجة، الرقم 3203، سنن الدارمي، الرقم 1981، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 4663، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 21343.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 121.

4 - سنن أبي داود، الرقم 4341، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6274، ضعفه الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 4971.

سولافه‌ی کچی به پراع (رضی الله عنها)

ناوی سولافه‌ی کچی به پرائی کورپی مه‌رووره و هاوه‌لی پیغمبر (ﷺ) بوو.¹

سولافی نه‌نصاری (رضی الله عنها)

ئه‌م ئافره‌ته ناوی سولافه‌و له پشتیوانانه‌و دایکی به پرائی کورپی مه‌رووره، پیغمبر (ﷺ) هندی‌ جار دوا‌ی نویژه‌ فره‌کان ده‌چوو بو‌ ئه‌و مزگه‌وته‌ی که پی‌ ده‌وترا (الحرمة) سولافی دایکی به پرائیش له‌وی بوو، پیغمبر (ﷺ) چند جار له‌وی نویژی ده‌کرد.²

سوله‌یکی کورپی عه‌مر (ﷺ)

ناوی سوله‌یکی کورپی عه‌مری غه‌طه‌فانیه، جاریک پیغمبر (ﷺ) له‌ روژی هه‌ینیدا له‌ مزگه‌وت وتاری ده‌فرموو که سوله‌یک چوو‌یه مزگه‌وته‌وه، پیغمبر (ﷺ) پی‌ فرموو ئایا نویژت کردوو؟ وتی نا، فرمووی ده‌ی دوو رکات بکه.³

سوله‌یمانی شامی (ﷺ)

ناوی سوله‌یمانی کورپی ئه‌بی سوله‌یمانی شامیه، فرمووده‌یه‌کی له پیغمبر (ﷺ) خواوه‌ گپراوه‌ته‌وه.⁴

¹ - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 702.

² - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 702.

³ - صحيح ابن خزيمة، الرقم 1717، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6553.

⁴ - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 173.

سولەيمانى كۆرى صەرد (ﷺ)

ناۋى سولەيمانى كۆرى صەردى خوزاعىيە، ناۋى يەسار بوو، بەلام پىغەمبەر (ﷺ) ناۋى گۆرى بە سولەيمان.

سولەيمان دەلىت جارىك لە خزمەت پىغەمبەردا (ﷺ) دانىشتبووم كە دوو كەس دەمە بۆلەيان بوو و ھاتن بۇ خزمەت پىغەمبەر (ﷺ)، يەككىيان رەگى مىلى سوورھەلگە رابوو ھىندە توورپە بوو، پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى (من قسە يەك دەزانم ئەگەر ئەو كابرا بىلىت ئەو حالەى نامىنىت، بلىت پەنا ئەگرم بە خوا لە شەيتان، ئەو حالەى نامىنىت)، جا ھاۋەلان بە كابرايان وت پىغەمبەر (ﷺ) پىت دەفەرموۋىت پەنا بگرە بە خوا لە شەيتان، كابرا وتى خۇ شىتتىم لەگەل نىە - جنۆكە دەستى لى نەۋەشانىدوم -¹

سولەيمان لە سەردەمى خىلافەتى عالى كۆرى ئەبووطاللىبدا لەناو سوپاى عەلىدا بەشدارى جەنگى صفىن بوو، دواترىش ھەۋادارى حوسەينى كۆرى بوو و بەلىنى پىدا و نامەى بۇ نارد تا بىت بۇ كووفە و بەيەتى پىبىدات، كەچى دواتر پىشتى لىكرد و وازى ھىنا لە بەلىنەكەى تا حوسەين كوزرا، دواى ئەۋە پەشىمان بوۋىيەۋە ھاۋدەم بە كۆمەلىكى تر وىستى تۆلەى تاوانەكەى بكاتەۋە دژ بە ئومەۋىيەكان راپەرى، بەلام كوزرا، كاتىكىش كوزرا تەمەنى نىكەى نەۋەدو سى سال دەبوو.²

1 - صحيح البخاري، الرقم 3123، صحيح مسلم، الرقم 4831،

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 182.

سوله يمانى كورپى عهمر (ﷺ)

ناوى سوله يمانى كورپى عهمرى زورقيه، له لايهن پيغمبهرى خواوه (ﷺ)
 نيدر درا بۇ ناوچه ي حه ضره مهوت و كينده.¹

سوله يمانى نه نصارى (ﷺ)

ناوى سوله يمهو له پشتيوانانه له نهوسيه كان، جاريك سوله يم هاته خزمهت
 پيغمبهر (ﷺ) و وتى نهى پيغمبهرى خوا (ﷺ) كه ده خه وين ئينجا موعاڟى
 كورپى جه بهل ديت بۇ لامان، له رۇژيشدا له كاتى كارماندا كه كاتى نوپژ ديت، ديت و
 نوپژيكي زور دوردر يژمان پي ده كات، پيغمبهر (ﷺ) فه رموى (يا معاذ بن جبل،
 لا تكن فتانا، إما أن تصلي معي، و إما أن تخفف على قومك)، (نهى موعاڟى كورپى
 جه بهل خه لك له دين رامه فرينه، يان نوپژ له گه ل من بكه، يان نوپژت بۇ هۆزه كهت
 كورت بيت)، پاشان پيغمبهر (ﷺ) فه رموى (نهى سوله يم چهنده قورئانت
 له بهره؟)، وتى من داواى به ههشت له خوا ده كه م و په نا به خوا ده گرم له دۆزه خ،
 به خوا من جوان ئاواڟى تو و موعاڟيش نازانم، پيغمبهر (ﷺ) فه رموى (مه گهر
 ئاواڟى من و موعاڟيش هه ر بۇ به ههشت نيه و په نا به خوا ناگرين له دۆزه خ؟!)،
 پاشان سوله يم وتى خوا بيه ويئت سبه يني كه جهنگ روويدا ده بينن، نه وه بوو سبه يني
 خه لكى چوون بۇ غه زاي ئوحد و سوله يميش چوو و تيايدا شه هيد بوو و دواتر
 تهرمه كه ي له ناو شه هيد ه كاندا بوو.²

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 172.

2 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 20173، قال شعيب الأرنؤوط صحيح لغيره.

سوله یمی مه ولای عه مر (ﷺ)

ناوی سوله یمه و خزمه تکاری عه مری کورپی جه مووچه، کاتیک غه زای ئو خود روویدا، عه مر ویستی به شداری غه زای ئو خود بیټ، خزمه تکاره که شی که ناوی سوله یم بوو ویستی به شداری بکات، عه مر وتی بگه پیره وه بو مال وه، سوله یم وتی چی ده بیټ منیش له گه لت به شدار بم و خیرم ده ست بکه ویټ، ئه وه بوو عه مر رازی بوو، سوله یم به شداری کرد و جه نگا تا شه هید بوو.¹

سومه یدیع (ﷺ)

ناوی سومه یدعی کینانیه، کاتیک خالیدی کورپی وه لید چوو بو به نی کینانه و هه له له په یامی ئه وان تیگه یشت و که وته کوشتاریان، میژمندالیک له وان که ناوی سومه یدیع بوو هاته خزمه ت پیغمبهر (ﷺ) و به سه ره اته که ی بو گپراهه وه.²

سومه یری کورپی حوصه ین (ﷺ)

ناوی سومه یری کورپی حوصه ینی کورپی حارثه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، یه کیکه له به شدار بوانی غه زای ئو خود، دوا ی وه فاتی پیغه مبه ریش (ﷺ) ژیا و له سه رده می خیلافه تی عومه ری کورپی خه ططابدا کار به ده ستی عومه ری کورپی خه ططاب بوو، هه ر له سه رده می عومه ردا کۆچی دوا یی کرد.³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 171.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 184.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 185.

سومه يري كورپى زوهه ير (ﷺ)

ناوى سومه يري كورپى زوهه يري جهسريه، سومه ير وتى ئەى پيغمبهرى خوا
(ﷺ) سه له مهى كورپى زوهه يري برام دەرچوو تا كوچ بكات بۆ لات، كه چى له لايه ن
كاروانىكى به نى غيفاره وه كوژرا، پيغمبهرى خوا (ﷺ) غيفاربه كانى بانگ كرد،
ئەوانيش روونكر دنه وهى خو يان دا.¹

سومه يطي به جلي (ﷺ)

ناوى سومه يطي به جليه، فه رموده ي له پيغمبهره وه (ﷺ) گيړاوه ته وه،
سومه يگ ده لئيت بيستم له پيغمبهر (ﷺ) ده يفه رموو (من رابط يومًا في سبيل الله
أو ليلة كان كعدل شهر صيامه و قيامه)،² (هه ركه س شه ويك يان روژنيك له پيناو
خوادا سه نكه رنشينى بكات، وهك مانگيك روژووى روژ و شه ونويژى شه وه كانى
پادا شتى بۆ هه يه).

سومه يكه ي كچى جوبار (رضي الله عنها)

ناوى سومه يكه ي كچى جوبارى كورپى سه خره، سومه يكه چوه ته خزمه ت
پيغمبهر (ﷺ) و به يعه تى پيدا وه.³

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 14866.

2 - معجم الصحابة لابن قانع، ج1، ص 325.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 407.

سومه ييهى شههيد (رضي الله عنها)

ناوى سومه ييهى كچى خباطه، هاوسه رى ياسر و داىكى عه ممارى كورپى ياسره، هه وته م كه س بوو كه موسلمان بوو يه كه م شههيدى ناوى ئيسلام بوو.¹

سومه ييه خزمه تكارى ئه بوو حوذه يفه بوو، ئه بوو حوذه يفه سومه ييهى ماره كرد له ياسر، چونكه هاوپه يمانى له نيوانياندا هه بوو.²

هه ريهك له سومه ييه و ياسرى هاوسه رى و عه ممارى كورپى له يه كه مين موسلمان بووه كان بوون.³

كاتيك سومه ييه موسلمان بوو، ئه بوو جهل له سه ر موسلمان بوونه كه ي زور ئازارى دها، جلى ئاسنينى ده كرده به رى و له بهر گه رمای مه كه كه دا سزای دها.

كاتيك ياسر و سومه ييه و عه ممار له سه ر ئيسلامه تيبان سزا ده دران، پيغه مېر (ﷺ) ده يفه رموو (صبرا يا آل ياسر، موعدمك الجنة)،⁴ (خوراگر بن ئه ي خيزانى ياسر، واده تان به هه شته).

سومه ييه ئافره تيكى پيرى به ته مه نى لاواز بوو.⁵

جاريك ئه بوو جهل كه سزای سومه ييهى دها، هات و به خه نجه ريك داى له سكى و شههيدى كرد.¹

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 712.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 136.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 712.

4 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5626، قال الألباني في فقه السيرة (111/1) حديث حسن صحيح.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 712.

له جهنگی به دردا که ئه بووجه هل کوژا، پیغم مبر (ﷺ) به عه ماری فہرموو
(خوا بکوژہ که ی دایکتی کوشت).²

سونبولہ ی کچی ماعیز (رضی اللہ عنہا)

ناوی سونبولہ ی کچی ماعیزہ، له پشتیوانانہ و موسلمان بووه و چووه ته
خزمت پیغم مبر (ﷺ) و به یعتی پیداوه.³

سوه یلی کوری رافیع (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوه یلی کوری رافیعی کوری ئه بی عہمرہ، له پشتیوانانہ و یه کیکه له
به شدار بوانی هردوو غه زای به در و ئو خودیش.⁴

سوه یلی کوری عہددی (رضی اللہ عنہ)

ناوی سوه یلی کوری عہددی ئه زدیه، برایه کی هه بوو به ناوی سه هل، ئه م
هاوه له له له سه رده می خیلافه تی ئه بوو به کری صدیقدا له جهنگی یه مامه دا شه هید
بوو.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص712.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص264.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص715.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص211.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص212.

سوهه یلی کوری عه مر (ﷺ)

ناوی سوهه یلی کوری عه مره، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان له به نی نه ججار، که پیغمبهر (ﷺ) کۆچی کرد بۆ مه دینه، سه هل و سوهه یل دوو برابوون و هه تیو که وتبوون و زهویه که ی مزگه وت هی ئه و دوانه بوو.¹

سوهه یلی کوری عه مری عامیری (ﷺ)

ناوی سوهه یلی کوری عه مری کوری عه بدشه مسی قوره یشی عامیریه، دواتر چوو له شام نیشته جی بوو.²

سوهه یل کورپکی هه بوو به ناوی ئه بووجه ندهل که له موسلمانان یه که مینه کان بوو، سوهه یلی باوکی که زانی موسلمان بووه ئه وی به ند کرد، به لام له ریککه وتنی حوده یبیه دا رایکرد بۆ لای پیغمبهر (ﷺ)، سوهه یل داوای کوره که ی کرده وه، پیغمبهریش (ﷺ) رازی بوو و له بهر ریککه وتنه که دایه وه به سوهه یل.³

سوهه یل له غه زای به دردا دژ به موسلمانان به شداری کرد و به دیل گیرا، عومه ر داوای دهرفته تی له پیغمبهر (ﷺ) کرد تا بیکورژیت، به لام پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی (وازی لی بهینه ئه ی عومه ر، له وانیه له شوین و حالیکدا بیبینیت له سه ر ئه و حاله ی سوپاسی بکهیت).⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 203.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 212.

3 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 192.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 557.

سوهیل له رۆژی حودهییبه دا نوینهری بیباوه پان بوو و توانی له گهل پیغمبهر (صلواته علیہ وسلم) ریکه وتنه که بکات.

له فهتھی مه که دا سوهیل موسلمان بوو، پیغمبهریش (صلواته علیہ وسلم) ریزی لینا، له دهستکه وته کانی غه زاشدا سه د و شتری پی به خشی.

کاتی که پیغمبهر (صلواته علیہ وسلم) چوو بو غه زای حونه ن، سوهیلیش به شداری کرد، هیشتا موسلمان نه بوو بوو، له ریدا که گه یشتنه جه عرانه له وی سوهیل موسلمان بوو، دواتر پیغمبهر (صلواته علیہ وسلم) له دهستکه وته کانی حونه پیدا سه د و شتری پی به خشی.¹

کاتی که له سهرده می نه بوو به کری صدیقدا خه لکیکی زور هه لگه رانه وه له ئیسلام، سوهیل وتاریکی پیشکه ش کرد بو خه لکی مه که وه هانی دان تا له سه ر ئیسلام بمیننه وه، وتی نه ی قوره ی شیه کان مه بنه که سانیک که کۆتا که س موسلمان بون و یه که م که س هه لگه پینه وه، به خوا نه م ئایینه هینده ی ماوه ی هه له اتن و ئاوابوونی خور و مانگ ری ده کات، وتاریکی به هیزی پیشکه ش کرد، به وه قوره ی شیه کان له سه ر ئیسلام مانه وه.²

سوهیل که موسلمان بوو، په شیمان بوو له باری پیشووی، بویه وتی سویند به خوا له سهرده می بیباوه پیدا چهنده پشتگیری بیباوه پان بووم و خه رجیم بو کردون، ده بیته هینده ش له ئیسلامدا به شداری غه زا بم و له ری خوادا سامان خه رج

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 5، ص 453.

2 - أسد الغابة، ج 2، ص 57.

بکه م، کاتی بیستی پیغمبەر (ﷺ) باسی فهزلی جیهادی کردوه، وتی من ده چم
بۆ شام بۆ جیهاد و تا مردن ناگه ریمه وه بۆ مه ککه، به لینه که شی برده سه ر.¹

سوهیل هه موو هه ولی ئه وه بوو قه ره بووی رابردوی بکاته وه، بویه نوپژ و
رۆژوو و شه ونوپژ و خیرکردنی زۆر زۆر بوو، هینده گریا بوو که رهنگی گۆرپابوو،
کاتی کورئانی ده خویند خیرا ده گریا، ده چوو بۆ لای موعادی کورپی جه به ل و
ئه ویش قورئانی بۆ ده خویند و سوهیلیش ده گریا، تا کاتی موعاد مه ککه ی
جیهیشت، ضیراری کورپی ئه زهر پپی وت باشه تۆ دانیشتویت ئه و کابرا خه زره جیه
قورئانت بۆ بخوینته وه؟ سوهیل به توندی وه لای دایه وه و پپی وت خوا باری
سه رده می نه فامی هه لگرتوو، خوشحالی خوی ده رپی که ده وروبهره که ی پیش
خوی موسلمان بون و وتی هیوام وایه نزای ئه وان سوودیکی پی گه یاندم، من له
چه ندین جه نگدا به شدار بووم و نه یاری توندی حه ق بووم، به در و ئوحدو خه نده ق،
له حوده یبیه شدا من ریککه وتنه که م کرد، که بیری ئه و رۆژه ده که مه وه شه رم
دامده گریت، دواتر له جهنگی یه مامه شدا عه بدولای کورم کوزرا و ئه بووبه کر
سه ره خوشی لیکردم و وتی پیغمبەر (ﷺ) فه رموویه تی شه هید شه فاعه ت ده کات
بۆ حه فتا که س له که سوکاره که ی، هیوام وایه من یه که م که س بم شه فاعه ت بۆ
بکات.²

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 213-214.

2 - أسد الغابة، ج2، ص 558.

سوهه ییل له سالی ههژدهی کۆچیدا له شام به نهخۆشی طاعون کۆچی دواپی کرد.¹

سوهه ییمه ی کچی ئەسله م (رضي الله عنها)

ناوی سوهه ییمه ی کچی ئەسله مه، خوشکی سه له مه ی کورپی ئەسله مه، چووه ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و به یعه تی پیداو ه.²

سوهه ییمه ی کچی عومه یر (رضي الله عنها)

ناوی سوهه ییمه ی کچی عومه یره و له پشتیوانانه، سوهه ییمه هاوسه یری روکانه بو، روکانه ژنه که ی ته لاق دا.³⁴

روکانه ده لیت له سه رده می پیغمبهری خوادا (ﷺ) ژنه که م به یه کجاره کی ته لاق دا، چووم له و باره وه پرسیارم له پیغمبهر (ﷺ) کرد، فه رموی مه به سنت به وه چی بو؟ وتم مه به ستم یه که ته لاق بو، فه رموی توخوا؟ وتم به خوا، فه رموی ده ی به پیی نیازه که ته،⁵ روکانه دوا ی وه فاتی پیغمبهر (ﷺ) له سه رده می عومه یری کورپی خه ططابدا بو جاری دووم ژنه که ی ته لاق دا، له سه رده می عوثمانی کورپی عه ففانیشدا بو جاری سییه م ته لاقی دا.⁶

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج5، ص 453.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 717.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 718.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 281.

5 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 2739.

6 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 2740، سنن أبي داود، الرقم 1899، ضعفه الالباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 2206.

سوهه یمه‌ی کچی مه‌سعوود (رضی الله عنها)

ناوی سوهه یمه‌ی کچی مه‌سعووده، له پشتیوانانه و هاوسه‌ری جابیری کوری
عه‌بدولایه، چووته خزمه‌ت پیغمبر (ﷺ) و به‌یعتی پیداوه.¹

سیابه‌ی کوری عاصم (رضی الله عنه)

ناوی سیابه‌ی کوری عاصمی سوله‌میه، چووته خزمه‌ت پیغمبر (ﷺ) و
فه‌رمووده‌ی لیوه گپراوته‌وه.²

سیباعی کوری زهید (رضی الله عنه)

ناوی سیباعه، سه‌باره‌ت به ناوی باوکی هه‌ریه‌ک له زهید و یه‌زید هاتووه.

ئه‌م هاوه‌له وه‌ک ئه‌ندامیکی وه‌فدی عه‌به‌سیه‌کان چووته خزمه‌ت پیغمبر
خوا (ﷺ) و ئه‌ویش ئالایه‌کی دایه ده‌ستیان.³

سیباعی کوری عورفوطه (رضی الله عنه)

ناوی سیباعی کوری عورفوطه‌ی غیفاریه، کاتیک پیغمبر (ﷺ) چووبوو بو
غه‌زای خه‌یبهر ئه‌م هاوه‌له‌ی وه‌ک به‌رپرسی مه‌دینه دانابوو تا بگه‌رپته‌وه، کاتیک
ئه‌بوو هوره‌یره موسلمان بوو و به‌ره‌و مه‌دینه هات، سه‌یری کرد پیغمبر (ﷺ)

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 718.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 233.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 28.

لهوی نیه و سیباع به پررسی مه دینه بوو، ئەوه بوو سیباع بهرنویژی ده کرد بۆ
موسلمانانی مه دینه و ئەبووهورهیرهش له دوايهوه نویژی کرد.¹

سیدان (رضی اللہ عنہ)

ناوی سیدانه و کورپکی هه بوو به ناوی عه بدولا که فهرموده ی له باوکیه وه
گێراوه ته وه، سیدان ده لیت که پیغمبەر (ﷺ) گه یشته لای ئەهلی قه لیب-
گۆرستان بوو- فهرمووی ئەی ئەهلی قه لیب گه یشتن به وه ی که پهروه ردگارتان
به لینی پیدابوون؟ هاوه لان وتیان ئەی پیغمبهری خوا (ﷺ) بۆچی ئەوان
ده بیستن؟ فهرمووی وه ک چون ئیوه ده بیستن ئەوانیش ده بیستن، به لام وه لام
ناده نه وه.²

سیدره ی خزمه تکار (رضی اللہ عنہا)

ناوی سیدره یه و خزمه تکاری ضباعه ی کچی زوبهیره، ئەم ئا فره ته خواردنی
بردووه بۆ پیغمبهری خوا (ﷺ).³

سیراجی ته میمی (رضی اللہ عنہ)

ناوی سیراجه کۆیله ی ته میمی داریه، کونیه که ی ئەبوو موجاهیده،¹ سه ره تا
ناوی فه تح بوو، به لام پیغمبهر (ﷺ) ناوی نا سیراج، ئەم هاوه له له بنه په تدا
خه لکی یه مه نه.²

1 - صحیح ابن حبان، الرقم 4928، صححه شعيب الأرنؤوط.

2 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6559.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 694.

كاتيك تهميم هات پينچ كۆيله ي پى بوو كه يه كيكيان سيراچ بوو، سيراچ ههستا مزگه وته كه ي پيغه مبهري خواي (ﷺ) به چرا رووناك كرده وه و په تي هيئا و له هه ر لايه كه وه چرايه كي هه لواسي، كه پيغه مبهر (ﷺ) هات فهرمووي كي ئه وه ي كرده وه، تهميم وتي ئه ي پيغه مبهري خوا (ﷺ) ئه م كۆيله ي من، فهرمووي ناوي چيه؟ وتي ناوي فه تچه، فهرمووي به لكو ناوي سيراچه، دواتر پيغه مبهري خوا (ﷺ) داواي له تهميم كرد ئه و كۆيلانه ي پيغفوروشييت تا ئازاديان بكات، تهميميش وتي ده ي ئه وه خووم ئازادم كردن ئه ي پيغه مبهري خوا (ﷺ).³

سيرين (رضي الله عنها)

ناوي سيرينه و خه لكي ميصره و پووري ئيبراهيمي كوري پيغه مبهره (ﷺ).

ماريه و سيرين خوشكي يه ك بوون، ماريه ئه و كه نيزه كه بوو كه له گه ل سيريني خوشكي دا مقوقسي پاشاي ئه سكه نده ريه (ميصر) پيشكه شي پيغه مبهري خواي كردن، پيغه مبهريش (ﷺ) ماريه ي بو خوي هيشته وه و سيرينيشي دا به حه ساني كوري ثابتي شاعيري،⁴ پيغه مبهر (ﷺ) زور ماريه ي خو شده ويست.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 38.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 393.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 38.

4 - أسد الغابة ج1 ص62.

5 - الاستيعاب ج1 ص55، أسد الغابة ج1 ص63.

سیرین پووری ئیبراهیم بوو، عه بدوره حماني کورپی حه سانیش پوورزای ئیبراهیم بوو،¹ ئین عه بدولبه ر عه بدولای کورپی حه سانی هیناوه که له سیرین بووه و پوورزای ئیبراهیمه.²

به لام له چند گیرانه وهی ترده هاتوه که سیرین دایکی عه بدوره حماني کورپی حه سسانه و عه بدوره حمانيش فرموده ی له سیرینی دایکیه وه گیراوه ته وه.³

سیرین ده لیت کاتیک ئیبراهیم له سه ره مرگدا بوو، من و خوشکه که م ده مانقیژاند و پیغم مېر (ﷺ) ریگری لیده کردین.⁴

سیمای خه بیهری (ﷺ)

ناوی سیماکه و کابرایه کی جووله که بوو، له غزای خه بیهردا به دیل گیرا، موسلمانان ویستیان بیکورن، وتی بمبهن بو لای موحه ممه د، کاتی برا، ناماده یی ده ربیری نهینی جووله که کات ئاشکرا بکات، دواتر سیماک موسلمان بوو و به یه کجاره کی خه بیهری جیهیشت.⁵

1 - سیر أعلام النبلاء، ج5 ص64، أسد الغابة ج1 ص62.

2 - الاستیعاب في معرفة الأصحاب، ج1 ص59.

3 - أسد الغابة، ج7، ص175.

4 - معرفة الصحابة لأبي نعیم الأصبهانی، الرقم 7063.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص173.

سیمماکی کوپی خه ره شه (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی سیمماکی کوپی خه ره شه ی کوپی له و زانی کوپی عه بدوده، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان له به نی ساعیده، کونیه که ی نه بوود و جانیه و زیاتریش به و کونیه ی ناسراوه.¹

دایکی ناوی حه زمه ی کچی حه رمه له یه، نه بوود و جانیه ژنیکی هه بوو به ناوی ئامینه ی کچی عه مر که کوپیکی لیی هه بوو به ناوی خالید.²

کاتیک پیغمبر (صلوات الله علیه وسلم) برایه تی خسته نیوان پشتیوانان و کوچه رانه وه، عوتبه ی کوپی غه زوان و سیمماکی کرد به برای یه ک.³

نه بوود و جانیه که سیکی هه ژار بوو، بویه کاتیک پیغمبر (صلوات الله علیه وسلم) ده سته که وتی غه زایه کی دابهش کرد - ده سته که وته کانی به نی نه خیر - و هیچی به پشتیوانان نه دا، به شی نه بوود و جانیه و سه هلی کوپی حونه یفی دا چونکه هه ژار بوون.⁴

نه بوود و جانیه له غه زای به دردا به شداری کرد، نه بوود و جانیه له غه زای ئو حوددا به شداری کرد و پاش شکستی موسلمانان نه و له خزمهت پیغمبر (صلوات الله علیه وسلم) مایه وه و به یعه تی مه رگی پییدا.⁶

1 - أسد الغابة، ج2، ص 524.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 556.

3 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 243.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 472.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 556.

6 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 243.

ئەنەس دەلەيت له رۆژى ئوحددا پيغمبهر (ﷺ) شمشيرىكى پى بوو و فەرموى كى ئەمەم لى دەگرىت؟ ھەموان دەستيان والا كرد و ھەركەس دەيوت من، پيغمبهر (ﷺ) فەرموى كى وەریدەگرىت و مافى بدات؟ خەلكەكە دەستيان گەپاندە دواو، ئەبوودوجانە وتى من وەرى دەگرم و مافى دەپاريزم، ئەو بوو وەرگرت و سەرى بىباوہ پانى پى دەپەپاند.¹

زوبەير دەلەيت له رۆژى ئوحددا پيغمبهر (ﷺ) شمشيرىكى پى بوو و خستىه روو و فەرموى (كى ئەم شمشيرە دەگرىت بەمەرجىك مافى بدات؟) منيش وتم من ئەى پيغمبەرى خوا (ﷺ)، بەلام پيغمبەرى (ﷺ) وەلامى نەدامەو، تا سى جار ئەمە روويدا، ئىنجا ئەبوودوجانە ھەستاو وتى من ھەلیدەگرم ئەى پيغمبەرى خوا، بەلام مافەكەى چيە؟ پيغمبەرى (ﷺ) فەرموى (ئەو ھەىە موسلمانى پى نەكوژيت و بەم شمشيرەو ھە دەست بىباوہ رانەكەيت)، ئەویش رازى بوو.²

ئەبوودوجانە له غەزای ئوحددا پەپۆيەكى سوورى بەستبووبە نيوچاوانیەو،³ جا كە دەپۆيشت بە پيدا خوى دەنواند، پيغمبەرىش (ﷺ) فەرموى (ئەو ھە رى پۆيشتنىكە كە خوا رقىەتى لى تەنھا لە حال و شوینی لەمجۆھدا نەبيت).⁴

جاریك ئەبوودوجانە نەخۆش بوو، دەموچاوى دەگەشایەو، زەیدی كورپى ئەسلەم چوو بو لای، وتى ئەبوودوجانە چيە دەموچاوت وا گەشاوہیە؟ ئەویش وتى

1 - صحيح مسلم، الرقم 4620.

2 - المستدرک على الصحيحین، الرقم 4972، صححہ الذھبی فی التلخیص.

3 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 243.

4 - دلائل النبوة للبيهقي، الرقم 1080.

دوو شت هه بونزور لام گرنگ بون، له شتيكدا كه په يوه ندى به منوه نه بووه هيچ كات قسم نه كړدووه، دلشيم به رامبهر به موسلمانان ساغ بووه.¹

ئوبوو دوجانه له جهنگي يه مامه دا به شداري كړد، جا له جهنگه كه جدا به سهر ديواري به ربه ستدا خوې فرې دايه ئو ديو و قاچي شكا، به و حاله شه وه وازي نه هيئا و جهنگا تا شه هيد بوو.²

سيماكي كورې سه عد (ﷺ)

ناوي سيماكي كورې سه عدې كورې ته عله به يه، له پشتيوانانه، په كيكه له به شدار بواني به درو ئو خود.³

سيماكي كورې مه خره مه (ﷺ)

ناوي سيماكي كورې مه خره مه يه، زانياري سه بارهت به ژياني ئه م هاوه له به رده ست نيه هيئده نه بيت كه ناوي له ناو هاوه لاند ا هاتووه و له سه رده مي موعاويه ي كورې ئه بوو سو فياندا وه فاتي كړدووه.⁴

سيماكي كورې نوعمان (ﷺ)

ناوي سيماكي كورې نوعماني كورې قه يسه، له پشتيوانانه، برايې كه هه بوو به ناوي فضاله كه هه ر دوو كيان پي كه وه له غه زاي ئو خود دا به شدار بوون.¹

1 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 243.

2 - سير أعلام النبلاء، ج 1، ص 244.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 173.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 173.

سیمو دیه (ﷺ)

ئەم هاوه له ناوی سیمو دیهه، سه ره تا مه سیحی بوو، بۆ بازرگانی هاته مه دینه
و له وی موسلمان بوو.²

سیمو دیه ده لیت چوومه خزمهت پیغه مبهەر (ﷺ) و له ده میه وه فرموده ی
ئوم به م گوئیانه م بیست، له به لقائه وه گه نمان برد بۆ مه دینه و له وی فرۆشتمان و
ویستمان خورمای مه دینه بکپین، ئاماده نه بوون پیمان بفرۆشن، هاتینه خزمهت
پیغه مبهەر (ﷺ) و به سه رهاته که مان بۆ باسکرد، پیغه مبهەر (ﷺ) فرمانی کرد
به وانهی ئاماده نه بوون خورمان پی بفرۆشن تا خورمان پی بدهن.³
سیمو دیه زۆر ژیا و ته مه نی گه یشته نزیکه ی سه د و بیست سال.⁴

سینانی ضه مری (ﷺ)

ناوی سینانی ضه مریه، کاتیک ئەبووبه کر ویستی ده ربچیت بۆ جه نگی
هه لگه پاره کان، سینانی له سه ره مه دینه دانا.⁵

-
- 1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 173.
 - 2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 237.
 - 3 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6569.
 - 4 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6569.
 - 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 190.

سینانی کوری ثعلبه به (ﷺ)

ناوی سینانی کوری ثعلبه بهی کوری عامیره، له پشتیوانانه، یه کیکه له به شداربوانی غه زا ئو خود.¹

سینانی کوری سوهد (ﷺ)

ناوی سینانی کوری سوهدی جو هنیه، سینان و یاسر و سه ییار برای یه کدی بوون و هرسییان چوونه ته خزمهت پیغه مبر (ﷺ).²

سینانی کوری سیننه (ﷺ)

ناوی سینانی کوری سیننه ی ئه سلمیه، مامی حهرمه له ی کوری عهره، فه رموده ی له پیغه مبری خواوه (ﷺ) گپراوه ته وه.³

سنان ده لیت پیغه مبر (ﷺ) فه رموی (الطاعم الشاکر له مثل أجر الصائم الصابر)،⁴ (ئه و که سه ی خواردن ده خوات و سوپاسگوزاره، وه ک ئه و که سه پاداشتی هه یه که به پوژوووه - خواردن ناخوات - و خو پراگره له سه ری).

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 186.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 187.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 186.

4 - سنن ابن ماجه، الرقم 1761، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 18619، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6359، حسنه شعيب الأرنؤوط، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن ابن ماجه، الرقم 1765.

سینانی کوپی صهیفی (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی سینانی کوپی صهیفی کوپی صهخره، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان
له به نی سه له مه،¹ دایکی ناوی نائیله ی کچی قه یسه.²
سینان له به یعه تی عه قه به³ و غه زای به در و ئو خود و غه زاکانی دواتریشدا
به شداری کرد.⁴

سینانی کوپی ظوهه یر (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی سینانی کوپی ظوهه یره، سینان ده لئیت و شتریکم به دیاری برد بو
پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم).⁵

سینانی کوپی عه مر (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی سینانی کوپی عه مر ی قوضاعیه، زور زوو موسلمان بوو، زور له خزمهت
پیغمبهر دا (صلوات الله علیه وسلم) بوو، له غه زای ئو خود و غه زاکانی تریشدا به شدار بوو.⁶

سینان ژنیکی هه بوو به ناوی حه بیبه ی کچی مه سعود که ئه ویش هاوله ی
پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) بوو و به یعه تی دابوو به پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم).⁷

1 - أسد الغابة، ج2، ص 536.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 572.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 572.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 572.

5 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3205.

6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 189.

7 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 340.

سینانی کوری غهرفه (ﷺ)

ناوی سینانی کوری غهرفه، فرموده‌ی له پیغم مبهری خواوه (ﷺ)
گیپاوه ته وه.¹

سینانی کوری ئه بی سینان (ﷺ)

ناوی سینانی کوری ئه بی سینانی ئه سه دیه، یه کیکه له به شداربوانی غه زای
به در.²

سینان یه که م کهس بوو هه والی طوله یحه ی کوری خوه یلیدی ئه سه دی نارد بو
پیغم مبهەر (ﷺ).³

هه روه ها سینان له ئو حود و خنده ق و حوده یبیه شدا به شداربوو.⁴

سینان یه کیکه بوو له و کهسه یه که مینانه ی له به یعه تی رضواندا به یعه تیان دا
به پیغم مبهەر (ﷺ).⁵

-
- 1 - السنن الکبری للبيهقي، الرقم 6289.
 - 2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 187.
 - 3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 187.
 - 4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 94.
 - 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 187.

سینانی کوری ئەبی عوبهید (رضی اللہ عنہ)

ناوی سینانی کوری ئەبی عوبهیدی کوری وهههه، له پشتیوانانه له
عهدویهکان، یهکیکه له بهشداربوانی غهزای ئوحوود.¹

سییانی کووفی (رضی اللہ عنہ)

ناوی سییانهو هاوهلی پیغمبهر (ﷺ) بوو، له سهردهمی عوثماني کوری
عهفاندا بهرپرسی بهندیخانهی کووفه بوو.²

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 189.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 235.

ئو هاوه لانهی که
ناویان به پیتی
(ش) دست پیده کات

شاصری جنۆکه (ﷺ)

ناوی شاصره و یه کیکه له و جنۆکانه ی هاتنه خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) و باوه پریان پیهینا.¹

شافیعی کورپی سائیب (ﷺ)

ناوی شافیعی کورپی سائیبی کورپی عوبه یده، باپیره گه وره ی ئیمامی شافیعیه، چووته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و موسلمان بووه، سائیبی باوکیشی له غهزای به دردا موسلمان بوو.²

شه به ئی کورپی سه عد (ﷺ)

ناوی شه به ئی کورپی سه عد و به شدار بووه له فتوحاتی میصر دا.³

شه به ئ ده لیت پیغمبهری خوا (ﷺ) فه رموی (به نده له رۆژی دواییدا کتیبیکی بو دهرده کریت که چاکه کانی ئه وی تیدایه).⁴

شه بر (ﷺ)

ناوی شه بره و چووته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و پیغمبهری خوا (ﷺ) کردوو یه تی به به رپرسی کۆکردنه وه ی زه کاتی هۆزه که ی خۆی.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج1، ص 45.

2 - أسد الغابة، ج2، ص 578.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 311.

4 - معرفة الصحابة لأبي نعیم الأصبهانی، الرقم 3362.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 312.

شهبیبی کوری حرام (صلوات الله علیه وسلم)

1. ناوی شهبیبی کوری حرامی کینانیه، یه کیکه له به شداربوانی حوده یبیه.

شه جاری سه لیطی (صلوات الله علیه وسلم)

2. ناوی شه جاره و له به نی سه لیطه، جاریک دای به لای پیغمبردا (صلوات الله علیه وسلم) که له بهر ده رگای مزگهوت دانیشتبوو و ده یفه رموو (موسلمان برای موسلمانه...).

شه جهره ی نه صری (صلوات الله علیه وسلم)

3. ناوی شه جهره یه و هاو ده م به هوه زانیه کان دژ به پیغمبر (صلوات الله علیه وسلم) و موسلمانان به شداری حونه یینی کرد، دواتر هات و موسلمان بوو.

شه ددای کوری ثومامه (صلوات الله علیه وسلم)

4. ناوی شه ددای کوری ثومامه یه، هاته خزمهت پیغمبری خوا (صلوات الله علیه وسلم) و داوی له پیغمبر (صلوات الله علیه وسلم) کرد نامه یه کی بو بنووسیّت بو به نی که عبی کوری ئه وس و کردی به بهر پرسی زه کات و بهرنویژیان، شه دداد له سه رده می خیلافه تی عه لی کوری ئه بو و طالیبدا له ناو سو پای عه لیدا کوژراوه.

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 313.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 315.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 317.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 321.

شەددادی کورپی حەمی (ﷺ)

ناوی شەددادی کورپی حەییەو چوووەتە خزمەت پیغم مبری خوا (ﷺ) و
فەرموودە ی لێو گێراوەتەو¹.

شەددادی کورپی عارض (ﷺ)

ناوی شەددادی کورپی عارضی جوشەمیە، شاعیریکی ناسراو بوو، شیعرەکانی
بەکار دەهێنا بۆ پالپشتی لە پیغم مبر (ﷺ) بەتایبەت لە غەزاکاندا.²

شەددادی کورپی عەبدولای (ﷺ)

ناوی شەددادی کورپی عەبدولایەو لە سالی دە ی کۆچیدا هاو دەم بە
ئەندامانیکی ناو هۆزەکە ی هاتوووەتە خزمەت پیغم مبر (ﷺ).³

شەددادی کورپی عەمر (ﷺ)

ناوی شەددادی کورپی عەمری فەهریە، کورپیکی هەبوو بە ناوی موستەورد کە
ئەویش هاو هلی پیغم مبری خوا یه (ﷺ) و فەرموودەشی لە باوکیەو گێراوەتەو.

شەدداد دەلێت چوووە خزمەت پیغم مبر (ﷺ) و دەستیم گرت، دەستی لە
ئاوریشم نەرمتر و لە بەفر ساردتر بوو.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 321.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 322.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 323.

4 - المعجم الأوسط للطبراني، الرقم 9411، معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3275، قال ابن حجر في الإصابة ج3، ص 323 إسناداً على شرط الصحيح.

شه‌ددادی کوری هاد (ﷺ)

ناوی شه‌ددادی کوری هاده و یه‌کیکه له به‌شداربوانی غه‌زای خه‌نده‌ق، دواتر له مه‌دینه‌وه کۆچی کرد بۆ کووفه‌و له‌وی مایه‌وه.¹

شه‌ددادی کوری ئه‌وس (ﷺ)

ناوی شه‌ددادی کوری ئه‌وسی کوری ثابت‌ه‌و له پشتیوانانه له خه‌زره‌جیه‌کان و برازای هه‌سسانی شاعیری پیغممبهری خوایه (ﷺ).²

باوکی یه‌کیکه له به‌شداربوانی غه‌زای به‌در و له غه‌زا ئو‌حودیشدا به‌شداری کرد و شه‌هید بوو.³

شه‌دداد دوو سیفه‌تی ناوازه‌ی هه‌بوو که بریتی بوون له ره‌وانبیزی له قسه‌کردن و خو‌گرتن له کاتی توورپه‌بییدا.⁴

شه‌دداد دواتر چوو بۆ حیمص و له‌وی نیشته‌جیبوو، دواتر شه‌دداد له سالی په‌نجاو هه‌شتی کۆچی و له ته‌مه‌نی هه‌فتا و پینج سالییدا کۆچی دوایی کرد، رایه‌کیش ده‌لێت به‌لکو له سالی چل و یه‌کی کۆچیدا وه‌فاتی کردوو، رایه‌کیش ده‌لێت له به‌یتولمه‌قدیس و له سالی په‌نجاو هه‌شتی کۆچیدا وه‌فاتی کرد، رایه‌کیش

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 324.

2 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 460-461.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 319.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 320.

دهلیت له سالی شهست و چواری کۆچیدا وهفاتی کردوه،¹ دههه بی دهلیت زۆرینه لهسهر ئهوه کۆکن که له سالی په نجاو ههشتی کۆچیدا وهفاتی کردوه.²

ئین سهعد دهلیت له کاتی وهفاتی تهمه نی نه وه و پینج سالان بوو.³

شه دداد فهرموده ی زۆری له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) گپراوه ته وه، له وانه فهرموده ی سه ییدولئیستیغفار که دهلیت پیغه مبهر (ﷺ) فهرموی (گه وره ی داوی لیخوشبوونه کان ئه وه یه بلئیت: اللهم أنت ربی لا إله إلا أنت، خلقتنی وأنا عبدک، وأنا علی عهدک ووعدک ما استطعت، أعوذ بک من شر ما صنعت، أبوء لک بنعمتک علی، وأبوء لک بذنبی فاغفر لی، فإنه لا یغفر الذنوب إلا أنت، هه رکه س به دلنیا ییه وه به رۆژ ئه مه بلئیت و پینش ئیواره بمریت ئه وه له دهسته ی به هه شتیه کانه، هه رکه سیش به دلنیا ییه وه به شه و بیلیت و پینش به ره به یان بمریت ئه وه له دهسته ی به هه شتیه کانه).⁴

شه دداد ی کوری ئوسه ید (ﷺ)

ناوی شه دداد ی کوری ئوسه یدی سوله میه، شه دداد چوو یه خزمهت پیغه مبهری خوا (ﷺ) و به یه ته ی هه جره ته ی پیندا، داوی ماوه یه ک تووشی ئازاریک بوو، پیغه مبهر (ﷺ) فهرموی چیه ته ئه ی شه دداد؟ وتی ئازارم هه یه ئه ی پیغه مبهری خوا (ﷺ)، جا ئه گه ره له ئاوی به طحاء بخۆمه وه چاک ده بمه وه، پیغه مبهر (ﷺ) فهرموی ئه ی

1 - الإصابه فی تمییز الصحابه، ج3، ص 320.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج2، ص 466.

3 - الطبقات الکبری لابن سعد، ج7، ص 401.

4 - صحیح البخاری، الرقم 5955، صحیح ابن حبان، الرقم 934.

بۇچى ناخۇيتە ۋە؟ وتى لە بەر ھىجرەتە كەم، پىنغەمبەر (ﷺ) فەرموى (برۆ تۆ لە ھەر كۆى بيت كۆچەرەيت).¹

شەراھىلى كۆرى زورعە (رضي الله عنه)

ناوى شەراھىلى كۆرى زورعەى ھەزەرەمىيە ۋەك ئەندامىكى ۋە فدى ھۆزەكەى ھاتە خزمەت پىنغەمبەر (ﷺ) ۋە مۇسلمان بوو.²

شەراھىلى كۆرى موررە (رضي الله عنه)

ناوى شەراھىلى كۆرى موررەى كىندىيە ۋە چوۋەتە خزمەت پىنغەمبەر (ﷺ)، تا سەردەمى عەلى كۆرى ئەبووطالەب ژيا ۋە خەلىفە بەرپىسارىيتى پى سپارد.³

شەرافى كچى خەلىفە (رضي الله عنها)

ناوى شەرافى كچى خەلىفەيە ۋە خوشكى دىحىيەى كەلبىيە، پىنغەمبەر (ﷺ) ئەم ئافرەتەى بە ھاوسەر گرت، بە لام نە يگواستە ۋە.⁴

شەرفەتودار (رضي الله عنها)

ناوى شەرفەتودارە ۋە لە پىشتىوانانە ۋە چوۋەتە خزمەت پىنغەمبەر (ﷺ) ۋە مۇسلمان بوو.⁵

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6946،

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 325.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 325.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 160.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 726.

شهریدی کوری سوهدید (ﷺ)

ناوی شهریدی کوری سوهدیده، له طائیف نیشته جی بوو، ژنیکی هه بوو به ناوی ئامینهی کچی ئه بولعاص،¹ شهريد له به یه تی ریضواندا به شدار بوو.²

شهريد ده لیت وتم ئه ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) دایکم وه سیه تی کرد له بری ئه و کۆیله یه ک ئازاد بکهین، منیش که نیزه یه کی ره شم لایه، پیغه مبهر (ﷺ) فه رموی بانگی بکه، که نیزه که هات، پیغه مبهر (ﷺ) فه رموی په روه ردگارت کییه؟ وتی الله، فه رموی من کیم؟ وتی تو پیغه مبهری خوات، پیغه مبهر (ﷺ) فه رموی ئازادی بکه چونکه ئه و باوه پرداره.³

شهریطی کوری ئه نه س (ﷺ)

ناوی شهریطی کوری ئه نه سی کوری مالیکی ئه شجه عیه، دواتر له کووفه نیشته جی بوو.⁴

شهریط کوریکه هه بوو به ناوی نوبه یط که هاوده م به باوکی له حه جی مائئاواییدا به شدار کرد.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 340.

2 - أسد الغابة، ج2، ص 599.

3 - صحيح ابن حبان، الرقم 189، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 6282، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 17615، حسنه شعيب الأرنؤوط، كما حسنه الألباني في صحيح و ضعيف سنن النسائي، الرقم 3653.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 341.

5 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3337.

شهریکی تجیبی (ﷺ)

ناوی شهریکی کورپی ئەبیلئەغفەلی تجیبیە و شاعیریکی ناسراو بوو، شهریک چووته خزمەت پیغمبهر (ﷺ)، دواتریش ژیاوه و له فەتحتی میصردا بەشداری کردوو.¹

شهریکی کورپی سه می (ﷺ)

ناوی شهریکی کورپی سه می مورادیه، چووته خزمەت پیغمبهری خوا (ﷺ) و موسلمان بووه، داوی وهفاتی پیغمبهری خوایش (ﷺ) ژیا و له فەتحتی میصردا بەشداری کرد و لهوی مایهوه، پاش ماوهیهک شهریک داوی له عەمری کورپی عاص کرد زهویهکی پی بدات تا بیچینییت، عەمر رازی نهبوو، که چی شهریک خوی چوو چاندی، عەمر نامەمی نووسی بو خەلیفه عومەری کورپی خەططاب، عومەر داوی کرد شهریکی بو بنیرییت، که چوو بو ئەوی، عومەر وتی دەبییت تەمبیت بکه م، شهریک وتی تەوبەیهک که خوا له بەندهکانی وەردهگرییت توش له منی وەر بگره، عومەر وتی یانی تۆبه دهکهیت؟ وتی به لئ، عومەریش لپی خوش بوو.²

شهریکی کورپی عەبدعەمر (ﷺ)

ناوی شهریکی کورپی عەبدعەمر یان دەوترییت کورپی عەبدولایه، له پشتیوانانه، برایهکی هه بوو به ناوی ثابت که پیکهوه له غەزای ئوحوودا بەشدارییان کرد.³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 342.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 345.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 603.

شهریکی کورپی وائيله (ﷺ)

ناوی شهریکی کورپی وائيله یه و فرموده ی له پيغمبهری خواوه (ﷺ) گيڙاوه ته وه، تا سه رده می خيلافه تی عومهری کورپی خه طابيش ژياوه، چونکه موغیره ی کورپی شوعبه ده لیت فرموده یه کم گيڙاوه وه بۆ عومهر، ئه ویش وتی یان به لگه ده هینیته وه بۆ ئه و فرموده ت یان سزات ده ده م، ئه وه بوو تا واده ی حه جی سال مؤله تی دا، ئه وه بوو شهریک هات و ئه و فرموده ی گيڙاوه وه.¹

شهریکی کورپی نه سه (ﷺ)

ناوی شهریکی کورپی نه سه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، کورپیکی هه بوو به ناوی عه بدولا، شهریک یه کیکه له به شدار بوانی غه زای ئو حودو هاوده م به خویشی عه بدولای کورپیشی به شداری کرد.²

شه قیقه ی کچی مالیک (رضي الله عنها)

ناوی شه قیقه ی کچی مالیکه، له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، چووه ته خزمه ت پيغمبهر (ﷺ) و به یعه تی پيداوه، شه قیقه هاوسه ری حارثی کورپی سوراوه بوو.³

1- الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 343.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 343.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 8، ص 418.

شه که لی کوری حومه ید (ﷺ)

ناوی شه که لی کوری حومه یدی عه بسیه، کورپکی هه بوو به ناوی شوته یر که
فهرمووده ی له باوکیه وه گنراوه ته وه.¹

شه که ل ده لیت چومه خزمهت پیغه مبری خوا (ﷺ) و وتم ئه ی پیغه مبری
خوا (ﷺ) په ناگرتنیکم فیر بکه تا بیلیم، ئه ویش له پی دهستی گرتم و فهرمووی بلی
خوایه په نا ده گرم به تو له خراپه ی بیستنم و له خراپه ی بینیم و له خراپه ی زمانم و
له خراپه ی دلم و له خراپه ی داوینم.²

شه معورن (ﷺ)

ناوی شه معورنه و کونیه که ی ئه بووره یحانه یه و زیاتر به کونیه که ی ناسراوه، له
پشتیوانانه، دواتر له شام نیشته جی بوو.³

شه معورن ده لیت له غه زایه کدا له گه ل پیغه مبر (ﷺ) بووین که تووشی
سه رمایه کی زور بووین و وامان لیها ت چالمان هه لکه ند و ده چووینه ناویه وه،
پیغه مبر (ﷺ) که ئه ویه له خه لکه که بینی، فهرمووی که س نیه ئه مشه و
پاسه وانیمان بکات و منیش نزایه کی بو بکه م که فه زلی پی به ده ست بخت؟ یه کی کله
پشتیوانان هه ستا و وتی من ئه ی پیغه مبری خوا (ﷺ)، پیغه مبر (ﷺ) نزای بو

1 - أسد الغبة، ج2، ص 607.

2 - سنن الترمذي، الرقم 3499، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 7613، المستدرک علی الصحیحین، الرقم 1893، مسند أبي
يعلى الموصلي، الرقم 1447، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 7056، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن الترمذي، الرقم
3492.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 358-359.

کرد، منيش ههستام و وتم من ئه ي پيغمبهرى خوا (ﷺ)، نزايه كى جيا له وهى پشيتوانيه كه ي بو منيش كرد.¹

شه معوون ده لئيت جاريك چوومه خزمهت پيغمبهر (ﷺ) و سكالاي ئه وه م كرد كه قورئان خوئندنم له سهر سهخته، ئه ويش فهرمووى (له تواناي خوت زياتر له سهر شانى خوت مه نئى و زور سو جده به ره)، عومه يره ده لئيت ئه بووره يحانه هاته عه سقه لان و له وئى زور سو جده ي ده برد.²

جاريك شه معوون له ميا فارقين له سه نگر نشيني رئى خوا دا بوو، له وئى ئه سپيكي كرى و كه وته وه رئى، كه گه يشتنه رستن له نزيك حيمص به كوئيله كه ي وت پاره كهت دا به خاوه نه كه ي؟ كوئيله كه ي وتى نا، شه معوون له سهر ئه سپه كه دابه زى و به ته نيا كه وته وه رئى بو ميا فارقين و پاره كه ي دا به كابرا و دواتر گه پرايه وه به ره و شام.³

جاريك شه معوون له سهر كه شتبه كه بوو له ده ريادا و ده رزيه كه ي ده ستي كه وته ناو ئاوه كه وه، شه معوون وتى خوايه داوام لئته ئه و ده رزيه م بو بگيرپته وه، ده رزيه كه ده ركه وته وه و شه معوون هه ليگرته وه.⁴

1 - المستدرک على الصحيحين، الرقم 2370، صححه الذهبي في التلخيص.

2 - الآحاد و المثاني لابن أبي عاصم، الرقم 2054.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 360.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 360.

شه مماسی کورپی عثمان (رضی اللہ عنہ)

ناوی شه مماسی کورپی عثمانی مه خزومیه، ده وتریت به لکو شه مماس نازناوه و ناوی عثمان بووه، دایکی ناوی صه فییه ی کچی ره بیعه یه، شه مماس زور زو موسلمان بوو.¹

شه مماس ژنیکی هه بوو به ناوی ئومموحه بیب که ئه ویش موسلمان بوو و یه کیک بوو له ژنه کۆچهریه کان، له م ژنه ی کورپیکی هه بوو به ناوی عه بدولا.²

شه مماس یه کیک بوو له پیاوه که شخه و قۆزه کانی ناو مه ککه،³ یه کیکیش بوو له یه که م دهسته ی کۆچهران بۆ حه به شه و له ویشه وه گه رایه وه بۆ مه ککه، دواتر له وپوه کۆچی کرد بۆ مه دینه.⁴

کاتیکی پیغمبهر (ﷺ) برایه تی خسته نیوان کۆچهران و پشتیوانانه وه، برایه تی خسته نیوان شه مماس و حه نظله ی کورپی ئه بی عامیره وه.⁵

شه مماس له غه زای به در و ئو خوددا به شداری کرد و له ئو خوددا شه هید بوو،⁶ له غه زای ئو خوددا شه مماس به چوارده وری پیغمبهردا (ﷺ) ده جه نگا و دوژمنانی دوورده خسته وه تا شه هید بوو.⁷

1 - أسد الغابة، ج2، ص 608.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 245.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 357.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 608.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 245.

6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 357.

7 - أسد الغابة، ج2، ص 608.

شه مماس به دهستی ئوبه ی کورپی خه له ف شه هید کرا،¹ کاتیک شه هید بوو ته مه نی سی و چوار سالان بوو.²

به لام تهرمی شه مماس له گه ل شه هیده کانی ئو خوددا نه بوو، به لکو به برینداری برا بو مه دینه و تیریکی پیوه بوو، پیغه مبه ر (صلوات الله علیه وسلم) فرمووی ببه ن بو لای ئوموسه له مه، برا بو لای و له وی شه مماس گیانی سپارد، جا رایه ک ده لیت پیغه مبه ر (صلوات الله علیه وسلم) فرمانی کرد تهرمه که ی ببریته وه بو ئو خود و به و جله ی خو یه وه ئه سپه رده بکریت،³ رایه کیش ده لیت برا له به قیغ ئه سپه رده کرا.⁴

شه مووسی کچی عه مر (رضي الله عنها)

ناوی شه مووسی کچی عه مره و له پشتیوانانه و چووه ته خزمه ت پیغه مبه ری خوا (صلوات الله علیه وسلم) و به یعه تی پیداوه.⁵

شه مووسی کچی مالیک (رضي الله عنها)

ناوی شه مووسی کچی مالیکه و خوشکی شه قیقه ی کچی مالیکه، چووه ته خزمه ت پیغه مبه ری خوا (صلوات الله علیه وسلم) و به یعه تی پیداوه.⁶

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 42.
 2 - أسد الغابة، ج2، ص 608.
 3 - أسد الغابة، ج2، ص 608.
 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 357.
 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 730.
 6 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 419.

شه مووسی کچی نوعمان (رضي الله عنها)

ناوی شه مووسی کچی نوعمانه وله پشتیوانانه و چووه ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و به یعتی پیداو، هروه ها فرموده ی له پیغمبهره وه (ﷺ) گیراوه ته وه کاتیک پیغمبهر (ﷺ) له دروستکردنی مزگه وه ته که ی مه دینه دا به شداری کرد.¹

شه مووسی کچی ئه بی عامیر (رضي الله عنها)

ناوی شه مووسی کچی ئه بی عامیره و له پشتیوانانه، چووه ته خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) و به یعتی پیداو.²

شه هابی عهنبه ری (رضي الله عنها)

ناوی شه هابی عهنبه ری و کورپکی هه بوو به ناو حه بیب، له فتوحاتی سه رده می خه لیفه راشیدینه کاندئا ئه میر بوو، ئه مه ش به لگه ی هاوه لبوونیه تی، چونکه ئه وان ته نها هاوه لانیان ده کردنه ئه میر.³

شه هابی قوره شی (رضي الله عنها)

ناوی شه هابی قوره شیه و دواتر له حیمص نیشه جی بوو، له خزمهت پیغمبهر دا (ﷺ) فیری قورئان بوو، که چوو بو حیمص، خه لکی له وه وه فیری قورئان خویندن بوون.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 731.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 731.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 367.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 366.

شه هابی کوری زوهیر (ﷺ)

ناوی شه هابی کوری زوهیره و هاو ده م به ژماره یه ک له هاوریانی هاتووته خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ).¹

شه هابی کوری ئه سماء (ﷺ)

ناوی شه هابی کوری ئه سمائی کوری مورپی کیندی، هاتووته خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) و موسلمان بووه.²

شه یبانی کوری عه لقه مه (ﷺ)

ناوی شه یبانی کوری عه لقه مه ی ته میمه، چووته خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) و موسلمان بووه.³

شه یبانی کوری مالیک (ﷺ)

ناوی شه یبانی کوری مالیک، له پشتیوانانه و کونیه که ی ئه بوویه حیایه.⁴

شه بیان ده لیت جاریک چوومه مزگهوت و پالم دایه وه به ژوره که ی پیغمبهری خواوه (ﷺ)، ئاگادار بووم پیغمبهر (ﷺ) پارشیو ده کات، گرمه گرمیکم کرد، پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی ئه بوویه حیا وهره نان بخو، وتم ئه ی پیغمبهری خوا (ﷺ) ده مه ویت به پوژوو بم، ئه ویش فهرمووی منیش ده مه ویت به پوژوو بم، به لام

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج، ص 363.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 363.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 367.

4 - أسد الغابة، ج 2، ص 613.

بانگیژه که مان ئازاریک له چاویدا هه بوو و پیش ئه وهی کاتی بانگی به یانی بیت بانگی دا.¹

شهبیهی کورپی عثمان (رضی اللہ عنہ)

ناوی شهبیهی کورپی عثمانی عه بده ریه، دایکی ناوی هیندی کچی عومهیره، موضعه بی کورپی عومهیر خالۆی شهبیه بوو، ئه م هاوه له له فه تخی مه که که دا موسلمان بوو، دواتر هاوده م به عثمانی کورپی طه لحه یان پاش مه رگی عثمان کللی که عبهی وه رگرت و ئه و کللیه بو نه وه کانی مایه وه.²

رایه که ده لئیت شهبیه له غه زای حونه یندا موسلمان بوو، چونکه شهبیه له غه زای حونه یندا به شداری کرد و ویستی پیغه مبه ر (ﷺ) تیروور بکات، به لام خوا پاراستی له و تاوانه و موسلمان بوو.³

سه باره ت به کاتی مردنی رایه که ده لئیت له سالی په نجا و حه وتی کۆچیدا بووه، رایه کیش ده لئیت له سه رده می یه زیدی کورپی موعاویه دا وه فاتنی کرد.⁴

1 - السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 7541، المعجم الأوسط للطبراني، الرقم 7059، المطالب العالیة لابن حجر، الرقم 1105

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 370.

3 - دلائل النبوة للبيهقي، الرقم 139.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 615.

شهيائي خوشكى پيغمبهر (ﷺ)

ناوى شهيمائى كچى حارثه و خوشكى شيرى پيغمبهرى خوايه (ﷺ)، شهيماء ته مهنى زياتر بوو و هاو ده م به حليمه توسه عديه دايكى دايه نى بو پيغمبهر (ﷺ) ده كرد و ده يگرته كوش.¹

شهيماء چوويه خزمه پيغمبهر (ﷺ) و وتى ئه ي پيغمبهر (ﷺ) من خوشكى توم، پيغمبهر (ﷺ) فهرمووى به چ به لگه يه ك؟ شهيماء وتى به مندالى گارزىكت ليگرتم، پيغمبهر (ﷺ) كه ئه وهى زانى، عه باكه ي خوى بو راخست و داينيشاندا، دواتر فهرمووى ئه گهر پيټ خوش بيټ ليټره لاي من بميننه وه و ريزدار و خوشه ويست ده بيت، ئه گهر يش هز ده كه يت بگه پيټته وه ناو هوه كه ت ئه وه من كؤل و يارمه يت بو داده نيټم، شهيمائيش وتى دووه ميان هه لده بژيرم، پيغمبهرى خوايش (ﷺ) تويشوى بو ئاماده كرد و دوو خزمه تكاريشى پيشكه ش كرد.²

شوباشى كورى خه ديچ (ﷺ)

ناوى شوباشى كورى خه ديچى كورى سه لامه يه، باوكى و دايكى له به يعه تى عه قه به دا به شدار بوون و له هه مان شه ودا شوباش له دايك بوو.³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 732.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 733.

3 - أسد الغابة، 2، ص 579.

شوجاعی کوپی وههب (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی شوجاعی کوپی وههبی کوپی ره بیعی ئه سه دیه، یه کیکه له یه کهمین دهستهی موسلمانان،¹ شوجاع که سیکی له پی بالابهرز بوو.²

شوجاع یه کیکه بوو له به شداربوانی کۆچی حه به شه و دواتر گه پرایه وه مه که وه له ویوه کۆچی کرد بۆ مه دینه و توانی له غه زای به دردا به شدار بیت.³

کاتی که پیغمبر (صلوات الله علیه وسلم) برایه تی خسته نیوان کۆچهران و پشتیوانان وه، برایه تی خسته نیوان شوجاع و ئه وسی کوپی خه ولیه وه.⁴

شوجاع له غه زاکانی به در و ئو خودو خه نده ق و غه زاکانی دواتریشدا به شداری کرد.⁵

ئین سه عد هیناویه تی پیغمبر (صلوات الله علیه وسلم) شوجاعی نارد بۆ لای حارثی کوپی ئه بی شیمیری غه سانی تا بانگه وازی بکات بۆ ئیسلام و نامه یه کیشی پیدای نارد بۆی.⁶

ههروه ها پیغمبر (صلوات الله علیه وسلم) له مانگی ره بیعوله وه لی سالی هه شتی کۆچیدا شوجاعی وه که ئه میری سریه یه که نارد بۆ به نی عامیر و هاو ده م به و بیست و چوار که سی نارد و فه رمانی کرد هیرش بباته سه ریان، شوجاعیش به رۆژ سریه که ی

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 316.
 2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 94.
 3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج، ص 316.
 4 - أسد الغابة، ج1، ص 217.
 5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 94.
 6 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج1، ص 261.

دهوستاند و به شه و رییان دهبری و شالوویان برد و به دستکته و تهوه گه پانهوه بو مه دینه.¹

شوجاع له جهنگی یه مامه شدا به شداری کرد و تیایدا شه هید بو،² ئه وکات ته مهنی له سه روو چل سالانهوه بو.³

شوره حبیلی کوری حه سه نه (صلوات الله عليه)

ناوی شوره حبیلی کوری عه بدولایه، به لام به کوری حه سه نه ناسراوه که حه سه نه دایکی بووه، کونیه که ی ئه بوو عه بدولایه.⁴

حه سه نه ی دایکی دواتر شووی کرد به کابرایه کی پشتیوانی به ناوی سوفیان، ئیتر شوره حبیلیش له وی ده ژیا، له سه ری دایکیه وه دوو برای هه بوو به ناوه کانی جابیرو جوناده.⁵

شوره حبیل زور زوو موسلمان بوو و هاو ده م به دوو براکه ی کۆچیان کرد بو حه به شه، له وی مانه وه تا دواتر گه پانهوه بو مه دینه و له وی ژیان.⁶

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 127.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 316.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 94.

4 - أسد الغابة، ج2، ص 591.

5 - أسد الغابة، ج2، ص 591.

6 - أسد الغابة، ج2، ص 591.

كاتيك نه جاشي نومموحه بيبيهي له پيغمبهری خوا (ﷺ) ماره کرد، به شوره حبيلدا نومموحه بيبيهي گه يانده وه به پيغمبهر (ﷺ).¹

شيفاء ده لئيت جاريك چووم بو لاي پيغمبهر (ﷺ) و داواي يارمه تيم ليکرد، ئه ویش پوزشي ده هينايه وه که هيچی لانيه، منيش سه رکونه م ده کرد، ئينجا کاتي نويز هات و پيغمبهر (ﷺ) چو بو نويز، منيش چووم بو لاي کچه که م که رني شوره حبيل بوو، ده بينم شوره حبيل له ماله وهيه، وتم کاتي نويزه و تو نه چويت بو مزگهوت و له ماله وه دانيشتويت؟ که وتمه سه رکونه کردني، ئه ویش وتي پورري گيان، سه رکونه م مه که، تهنه جليکم هه بوو که پيغمبهر (ﷺ) به کاتي ليی وه رگرتين، شيفاء ده لئيت منيش وتم به دايک و باوکه وه به قورباني پيغمبهر (ﷺ) بم، ئه وه حالي بوو و منيش له به يانيه وه سه رکونه م ده کرد.²

شوره حبيل له سه رده مي خيلافه تي ئه بووبه کر و عومري کوري خه ططابيشدا سه رکردايه تي به شيك له سوپاي ده کرد له شام، له خيلافه ته که ي عومهردا شوره حبيل والي به شيکی شام بوو تا ئه وه ي به هوی بلاو بوونه وه ي نه خووشي طاعون له شام له سالی هه زده ي کوچی و له ته مه ني شه ست و هه وت ساليديا کوچی دوايي کرد.³

1 - سنن أبي داود، الرقم 1815، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 5357، المستدرک علی الصحيحين، الرقم 2672، صححه

الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 2107.

2 - الأحاد و المثاني لابن أبي عاصم، الرقم 595.

3 - أسد الغابة، ج 2، ص 592.

كاتيك عومر ويستی شوره حبيل له پۆسته كهی لابیات، شوره حبيل وتی ئهی عومر بلی له سهرچی لامده بهیت؟ چی توورهی کردویت؟ عومر وه لامی دایه وه، نا له تووره ییه وه نیه، به لکو كهسی له تۆبه هیترمان به دیکرد، بۆیه نه مانویست لای خوا تا وانبار بین، شوره حبيل وتی دهی لای خه لک روونی بکه ره وه، عومریش چوو یه سهر مینبهر و وتی ئیمه شوره حبیلی کوپی حه سه نه مان کرد به به پیرس و دواتریش بی ئه وهی لی تووره و بیزار بین لامانبرد، ته نها له بهر ئه وهی كهسی له و به هیترمان بیینی، بۆیه لامانبرد تا لای خوا تا وانبار نه بین.¹

جاریك شوره حبيل بیستی عومری کوپی عاص وتی طاعون پیسیه و دور بگرن لی، شوره حبيل كه ئه وهی بیست وتی من کاتیک هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) بووم عومر له گویدریژه كهی ماله وهی گومراتر بوو، ئه م نه خوشیه ره حمه تی په روه ردگارتان و نزی پیغمبهره كه تان و مهرگی پیاوچا کانی پیشینتانه، بۆی خربنه وه و بلاوهی لی مه که ن، كه عومر ئه وهی بیسته وه، وتی راست ده کات.²

شوره حبیلی کوپی غه یلان (ﷺ)

ناوی شوره حبیلی کوپی غه یلانی کوپی سه له مه یه، چوه ته خزمه ت پیغمبهر (ﷺ) و موسلمان بووه، یه کیك بوو له و پینچ كه سه ی كه هه والی موسلمان بوونی ته قه فیه کانیا ن برد بو پیغمبهر (ﷺ)، شوره حبيل له سالی شهستی كوچیدا وه فاتی کرد.³

1 - مصنف ابن أبي شيبة، الرقم 29956.

2 - صحيح ابن حبان، الرقم 3003، حسنه شعيب الأرنؤوط.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 332.

شوره حببیلی کوری تهوس (ﷺ)

ناوی شوره حببیلی کوری تهوسه، شوره حببیل ده لیت پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی (تهگه که سیک مهی خوارده وه جهلدی لیبدن، دواتر تهگه همدی مهی خوارده وه جهلدی لیبدن، تهگه همدی مهی خوارده وه جهلدی لیبدن، تهگه جاری چواره مهی خوارده وه بیکوژن).¹

شوره یچی هضره می (ﷺ)

ناوی شوره یچی هضره میه وه له فهرمووده یه کی صه حیحا باسی هاتوه که له خزمهت پیغمبهر دا (ﷺ) باسی شوره یح کرا، پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی (ذاک رجل لا یتوسد القرآن)،² (تهوه پیاویکه دست هه لئاگریت له قورئان خویندنه وه).

شوره یچی کوری هضره (ﷺ)

ناوی شوره یچی کوری هضره می موزه نیه، یه که م که س بوو صه ده قه می موزه یه می هیئا بو پیغمبهر (ﷺ).³

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 8192، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 17713، قال شعيب الأرنؤوط صحيح لغيره و هذا إسناد حسن.

2 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 15420، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 1282، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 6497، صححه ابن حجر في الإصابة، ج3، ص 339، كما صححه شعيب الأرنؤوط، كما صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن النسائي، الرقم 1783.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 336.

شوره یچی کوری نه برههه (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی شوره یچی کوری نه برههه یه، شوره یح ده لیت پیغمبهری خوام (صلوات الله علیه وسلم) بیینی له رۆژانی ته شریقدا له نویژی نیوه پۆدا الله اکبری ده کرد تا له مینا ده رچوو، له دوا ی هه ر نویژیکی فه رزه وه الله اکبری ده کرد.¹

شوره ییره (رضی الله عنها)

ناوی شوره ییره ی کچی حارثی کوری عه وفی نه خه عیه، چوو ته خزمهت پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) و به یعه تی پیداو ه.²

شوقران (صلوات الله علیه وسلم)

ئه م هاوه له ناوی شوقرانه و خزمه تکاری پیغمبهری خوایه (صلوات الله علیه وسلم)، ده وتریت ناوی صالحی کوری عه ددی بووه، ده وتریت کۆیله یه کی حه به شی بوو که عه بدوره حمانی کوری عه وف به دیاری به خشی به پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم)، رایه کیش ده لیت پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) شوقرانی کپی و دوا ی به در ئازادی کرد، رایه کیش ده لیت پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) به میراتی له باوکیه وه شوقرانی بو مایه وه.³

شوقران له غه زای به دردا وه ک کۆیله به شداری غه زاکی ی کرد و دواتریش سه رپه رشتی بریک له دیله کانی ده کرد.⁴

1 - المعجم الاوسط للطبراني، الرقم 7416، ضعفه المحافظ ابن حجر في الإصابة ج3، ص 333.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 727.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 351-352.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 352.

پیغمبهر (ﷺ) هندی له بهرپرسیاریتی کۆکردنهوهی زهکاتی دهدايه دهست شوقران.¹

شوقران دهلیت پیغمبهری خوام (ﷺ) بینی لهسهه گۆیدرئێژیک بوو و رووهو خهیهه دهچوو و نوێژی لهسهه دهکرد و ئاماژهیهکی کرد.²

شوقران یهکیک بوو لهوانه ی ئاماده ی شووردنی تهرمی پیغمبهر (ﷺ) بوو.³

کاتیک پیغمبهری خوا (ﷺ) وهفاتی کردو نزیك بوو بیخه نه ناو گۆره که یه وه، شوقران پارچه قوماشیکی پیغمبهری خوی (ﷺ) هینا که پیغمبهر (ﷺ) دهپۆشی، لهگه لیدا خستیه ناو گۆره که وهو وتی به خوا دوا ی خۆت نابیت که س بیپۆشییت.⁴

ئهگه رچی ئه و گێرانه وهی پێشوو سه نه دی لاواز بوو، به لام رووداوه که سه حیه که شوقران ئه و جله ی خستوو ته ناو گۆره که ی پیغمبهر (ﷺ)، وه ک چۆن ئه لبانیس به سه حیهی داناوه.⁵

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 64.

2 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 15725، قال شعيب الأرنؤوط صحيح لغيره.

3 - أسد الغابة، ج2، ص 606.

4 - سنن ابن ماجه، الرقم 1623، السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 6340، ضعفه الألباني في صحيح و ضعيف سنن ابن ماجه، الرقم 1628.

5 - سنن الترمذي، الرقم 1004 و قال حديث حسن غريب، صححه الألباني إرواء الغليل فيتخریج أحاديث منار السبيل، 1973.

شومه یله کی حارث (رضی الله عنها)

ناوی شومه یله کی حارثه و له پشتیوانانه، هاوسه ری حارثی کوپی نوعمانه و دوو مندالی لئی بوو به ناوه کانی خالد و به شیره، شومه یله چووته خزمهت پیغمبەر (ﷺ) و به یعه تی پیداوه.¹

شیفائی کی عه بدولا (رضی الله عنها)

ناوی شیفائی کی عبداللای عه دویه، دهوتریت ناوی له یلا بووه، دایکی ناوی فاطیمه کی وه هبه، شیفاء له ئافره تانی موسلمان بووی پیش کوچی مه دینه یه و له مه ککه موسلمان بوو و یه کی بوو له یه که مین ئه و ئافره ته موسلمانانه ی مه ککه که کوچیان کرد بو مه دینه، ئافره تیکی زور زیره ک و شاره زا بوو، پیغمبەر (ﷺ) سهردانی ده کرد و جار جارهش خهوی پیش نیوه پۆی له مالی شیفائدا ده کرد و شیفائیش راخه ریکی تابه تی دانا بوو بو پیغمبەر (ﷺ).²

شیفاء ده لیت جاریک چووم بو لای پیغمبەر (ﷺ) و داوای یارمه تیم لیکرد، ئه ویش پۆزشی ده هیئایه وه که هیچی لا نیه، منیش سه رکۆنه م ده کرد، ئینجا کاتی نویت هات و پیغمبەر (ﷺ) چوو بو نویت، منیش چووم بو لای کچه که م که ژنی شوره حبیل بوو، ده بینم شوره حبیل له ماله وه یه، وتم کاتی نویت هه و تو نه چویت بو مزگه وت و له ماله وه دانیش تویت؟ که وتمه سه رکۆنه کردنی، ئه ویش وتی پووری گیان،

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 8، ص 343.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 7، ص 727.

سه رکۆنه مەکه، تهنه جلیکم هه بوو که پیغمبهر (ﷺ) به کاتی لئیوه رگرتین، شیفاء ده لیت منیش وتم به دایک و باوکمه وه به قوربانی پیغمبهر (ﷺ) بم، ئه وه حالی بوو و منیش له به یانیه وه سه رکۆنه م ده کرد.¹

شیفائی خوشکی عه بدوره حمان (رضي الله عنها)

ناوی شیفائی کچی عه وفه و خوشکی عه بدوره حمانی کورپی عه وفه، ئه م ئافره ته له مەکهکه موسلمان بوو و هاوده م به عاتیکه ی خوشکی کۆچی کرد بو مه دینه.²

شیفائی کچی عه وف (رضي الله عنها)

ناوی شیفائی کچی عه وفه، یه کیکه له موسلمانبوانی پیش هیجره ت و یه کیکیشه له ئافره ته کۆچه ریه کان.³

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرم 20626، المستدرک علی الصحیحین، الرقم 6957، حذفه الذهبي من التلخیص، الآحاد و المثاني لابن أبي عاصم، الرقم 595.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 7، ص 730.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 7، ص 729.

ئەو هاوه لانهی که
ناویان به پیتی (ص)
دەست پیده کات

صاليحي نه نصاري (ﷺ)

ناوی صاليحو له پشتيوانانه، نه بووسه عيد ده لیت جاريك له گه ل پيغه مبهري خوا (ﷺ) ده چووين بو مزگه وتی به نی عمر، پيغه مبهري (ﷺ) دای به لای به نی ساليما، يه کيک له پياوه کانی نه وانی بانگ کرد که ناوی صاليح بوو، نه ویش هاته دهره وه، پيغه مبهري (ﷺ) دهستی گرت تا چويه مزگه وته وه، له وی صاليح دهستی له دهستی پيغه مبهري (ﷺ) کرده وه و چوو بو لایه کی مزگه وته که و له وی خوی شوړد و دواتر هاته وه و پيغه مبهريش (ﷺ) له بهرده رگای مزگه وت بوو، فهرمووی نه ی صاليح بو کوی چوويت؟ نه ویش وتی نه ی پيغه مبهري (ﷺ) کاتيک تو منت بانگ کرد، له گه ل ژنه که م سه رجي م ده کرد، که دهنگی تو م بيست هاتم، جا که تو چوويته مزگه وته وه، حه زم نه کرد به بی خوشوړدن بي م نه ناو مزگه وته وه.¹

صاميت (ﷺ)

ناوی صاميته و مه ولای حه بيبي کورې خيرا شه، ده وتریت هاو دم به گه وره که ی له غه زای به دردا به شدار بووه.²

1 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3399.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 404.

صه بیحهی کوری حارث (رضی الله عنه)

ناوی صه بیحهی کوری حارثی کوری حه میدی ته میمه، له موسلمانبوانی فه تی مه ککه یه، دواتریش تا سه رده می خیلافه تی عومه ری کوری خه ططاب ژیا و عومه ر چهند کاری پی سپارد و له سه فه ری کیشیدا بو مه ککه هاوده می عومه ر بوو.¹

صه خره ی کچی نه بووجه هل (رضی الله عنها)

ناوی صه خره ی کچی نه بووجه هله و باوکی له غه زای به دردا به بیباوه پری کورژا، صه خره له حه جی مالئاواییدا به شداری کرد، دوا ی پیغه مبه ریش (ﷺ) ژیا.²

صه خری کوری حه رب (نه بووسوفیان) (رضی الله عنه)

ناوی صه خری کوری حه ربی کوری ئومه ییه ی ئومه ویه، کونیه که ی نه بووسوفیانه و زیاتر به کونیه که ی ناسراوه، دایکی ناوی صه فییه ی کچی حه زه نی هیلالیه، نه بووسوفیان باوکی موعاوییه ی هاوه لی ناسراوی پیغه مبه ر (ﷺ) و دامه زرینه ری ده وله تی ئومه ویه.³

نه بووسوفیان ده سال ته مه نی له پیغه مبه ر (ﷺ) زیاتر بوو،⁴ به لام نه گه ر به پیی گپرانه وه که ی ذه ه بی بیّت سه باره ت به کات و ته مه نی مردنی، نه وه نزیک به پانزه سال ته مه نی زیاتر بووه له پیغه مبه ر (ﷺ).⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 407.
 2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 736.
 3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 412.
 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 412.
 5 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 107.

ئین ئه‌ئیر ده‌ئیت ده سال پیش سالی فیل له‌دایک بووه.¹

ئه‌بووسوفیان که سایه‌تی گه‌وره و قسه‌رویشتوی ناو قوره‌یش بوو، هاوکات سه‌رقالی کاری بازگانی کردنیش بوو.²

ژن و منداله‌کان

ئه‌بووسوفیان کورپکی هه‌بوو به ناوی موعاویه که هاوه‌لیکی ناسراوی پیغمبری خوا (ﷺ) و دامه‌زینهری ده‌وله‌تی ئومه‌وی بوو،³ کورپکی تریشی هه‌بوو به ناوی عه‌بدولا که هاوه‌لی پیغمبر (ﷺ) نه‌بوو،⁴ کورپکی تری ناوی عوتبه بوو که له سه‌رده‌می عومه‌ری کورپی خه‌ططابدا والی طائف بوو.⁵

کچیکی ناوی زهینه‌ب بوو، خوشکی دایکی باوه‌رداران ئومموحه‌بیه و هاوسه‌ری عوره‌ی کورپی مه‌سه‌وود بوو.⁶

هیندی کچی ئه‌بووسوفیان ژنی حارثی کورپی نه‌وفه‌ل بوو.⁷

1 - أسد الغابة، ج3، ص 10.

2 - صحيح البخاري، الرقم 7.

3 - أسد الغابة، ج5، ص 220.

4 - أسد الغابة، ج3، ص 267.

5 - أسد الغابة، ج3، ص 580.

6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 675.

7 - أسد الغابة، ج1، ص 513.

رهملهی کچی ئەبوسوفیان هاوسه‌ری پیغمبهری خوا (ﷺ) بوو و به ئومموحه‌بیه ناسرابوو، هه‌رچه‌ند ناوی به هیندیش هاتوو، به‌لام راستر ئه‌وه‌یه ناوی رهمله‌یه.¹

فاریعه‌ش کچی بوو که هه‌ر له قۆناغی پیش کۆچدا موسلمان بوو.²

حه‌منه‌ی کچی ئەبوو سوفیان که ئومموحه‌بیه پیشنیازی کرد بۆ پیغمبهر (ﷺ) تا به‌هاوسه‌ری بگریت.³

ئوممولحه‌که‌م که له فه‌ت‌ح‌ی مه‌که‌دا موسلمان بوو.⁴

بیباوه‌ری ئەبووسوفیان له قۆناغی مه‌که‌دا

ئەبووسوفیان ده‌لێت ئومه‌یه‌ی کورپی ئەبی صه‌لت له غه‌زه‌ بوو، کاتیک ویستمان بیینه‌وه، ئومه‌یه‌ پیی وتم، ئەی ئەبووسوفیان بۆچی نه‌چین ده‌مه‌ته‌قه‌یه‌ک بکه‌ین؟ وتم باشه، چووینه ئه‌وی، پاش بریک قسه‌کردن، پیی وتم ئەی ئەبووسوفیان من له کتیبه‌کاندا ئه‌وه‌م به‌دیکردوو له ناوچه‌ی خۆمان پیغمبهریک ده‌نی‌دریت، جا من وا گومانم ده‌برد ئه‌وه‌ عوتبه‌ی کورپی ره‌بیعه‌ بییت، به‌لکو له‌وه‌ دلتیا بووم، دواتر که گویم له زانایان گرت زانیم له به‌نی عه‌بدمه‌ناف ده‌بییت، تاکه‌ که‌سیک له‌وان شک ببه‌م عوتبه‌م به‌دیکرد، به‌لام کاتیک پییت وتم ته‌مه‌نی زۆره‌ زانیم ئه‌و نیه، چونکه ته‌مه‌نی چل سالانی تیپه‌پاندوو و سروشیشی بۆ نه‌هاتوو، پاش ماوه‌یه‌ک له‌و

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 651.

2 - أسد الغابة، ج7، ص 233.

3 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 19305.

4 - أسد الغابة، ج7، ص 346.

رووداوه، سروش دابهزی بۆ پیغمبر (ﷺ) و له کاروانیکی قورهیشیهکاندا بووم بۆ بازرگانی دهچووین بۆ یه مهن، له وی دام به لای ئومه ییهی کورپی ئه بی سهلتدا، وهگ گالته یهک پیم وت ئه ی ئومه ییه، ئه و پیغمبره ی چاوه پئی بوویت ده رکه وت، ئه ویش وتی ده ی ئه و له سه ر حه قه و شوینی بکه وه، منیش وتم خۆت بۆچی دوا ی ناکه ویت؟ وتی ته نها له شه رمی ژنه کانی ته قیف، چونکه من پیم ده وتن من ئه و پیغمبره م، ئیستا بمبین شوین مندالیکی به نی عه بدمه ناف که وتووم؟!¹

ئه بو سو فیان له مه ککه هه ر هه ولکی دها بۆ وه ستاندنی په یامه که ی پیغمبر (ﷺ)، له وانه له گه ل که سایه تیه دیاره کانی ناو قورهیش چوو بۆ لای ئه بو طالیبی مامی پیغمبر (ﷺ) و داوی لیکرد با موحه ممه د واز بهینیت و ئه وانیش واز دینن، ئیتر موحه ممه د بانگه واز نه کات و خۆی و ئه وانه ی سه ر به ئایینه که ن ئاینداری خۆیان بکه ن و ته واو، پیغمبر (ﷺ) له وه لامدا فه رموی ئه و ته نها یه ک وته ی له وان ده ویت، ئه ویش ته نها یه کخوایه رسته یه، ئه وانیش رازی نه بوون.²

ئه بو سو فیان له غه زای به دردا

پیش غه زای به در پیغمبر (ﷺ) هه ریه ک له به سه به س و عه دی کورپی ئه بوو زه غبائی نارد تا هه والی کاروانه که ی ئه بو سو فیانی کورپی حه رب وه ربگرن و هه والی بۆ بهیننه وه، ئه وانیش که وتنه ری تا گه یشتنه به در، له وی هه ردوکیان وشتره کانیان به ستنه وه و لای ئاویک مانه وه، گوئیان له دهنگی دوو که نیزه ک بوو که یه کیکیان

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 7092.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 123.

بهوى ترى دهوت سبهينى كاروانه كه ديتته وه، مهجدى كورپى عهمر به نيوانياندا تيپه پ
 بوو و وتى راست دهكات، ئينجا ههريهك له به سبهس و عهدى سواری وشتره كانيان
 بوون و گه پانه وه تا هاتنه خزمهت پيغمبەر (ﷺ) و هه والله كه يان پيدا، كاتيك ئه وان
 كه وتبوونه پى و گه پابوونه وه ئه بو سو فيان هات و زور وريا بوو، به مهجدى كورپى
 عهمرى وت هيچ كهست لاي ئه و ئاوه نه ديوه؟ وتى ناوه لا به لام بينيم دوو سوار لاي
 ئه و ته پۆلكه يه وشتره كانيان به ستبوونه وه و برپك ئاويان برد و دواتر چون، ئه ويش
 چوويه شوينه كه يان و به پاشماوهى ئالفه كه دا زانى كه ئه و دوانه خهلكى مهدينه ن،
 بويه ههستى به مهترسى كرد و برپيارى دا رپى كاروانه كه ي به ره و كه نارى دهريا
 بگورپت.¹

دواتر نامه ي نارد بو قورپه يشيه كان ئيوه بويه دههاتن بو جهنگ تا
 كاروانه كه تان رزگار بكن، وا خوا رزگارى كرد، دهى ئيتر بگه پينه وه، به لام
 قورپه يشيه كان ئاماده نه بوون بگه پينه وه و چون بو جهنگى به در.²

كاتيك پيغمبەر (ﷺ) زهيدى نارد تا زهينه بى كچى بهينيت بو مهدينه،
 قورپه يشيه كان كه وتنه شوين زهيد تا رپى پى بگرن، زهيديش وتى به خوا ههركه س
 بيته پيشه وه دهيده مه بهر تير، ئه بو سو فيان به وهى زانى و هات و رپى پيگرت و
 وتى هوى كابرا تيره كانت لابه ره با قسه بكهين، زهيديش وهستا، ئه بو سو فيان وتى
 تو وا به ئاشكرا ئه و ئافره ته ده بهيت و ده شزانيت له چ نه گبه تى و ناره حه تيه كداين
 و موحه ممهد چى پيكر دوين، ئه گه ر تو وا به ئاشكرا ئه و ئافره ته ببهيت، خهلكى

1 - دلائل النبوة للبيهقي، الرقم 872، الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص13.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص266.

واده زانن ئه وه له زه بوونی ئيمه وه يه و دترسين، به خوا هيچ پيوستمان نيه ئه م ئافره ته لای خو مان بهيلينه وه، به لام بيگيره وه تا خه لکه که هيور دهنه وه و خه لکی بلين ئيمه گيړاومانه ته وه، ماوه يه کی تر وهره و بيبره وه بو لای باوکی، ئه ویش وایکرد.¹

ئهبوسوفيان له غه زای ئو خوددا

ئهبوسوفيان له غه زای ئو خوددا هاو ده م به هيندی ژنی دژ به موسلمانان به شداري جه ننگه که ی کرد.²

له جه رگه ی جه نگی غه زای ئو خوددا حه نظله گه يشت به ئهبوو سوفيان، ئهبوسوفيان له سهر ئه سپيک بوو، حه نظله به شمشيره که ی دای له ئه سپه که ی و ئهبوسوفيان که و ته سهر زهوی، ئهبوسوفيان هاواری ده کرد ئه ی گرووی قوره يشيه کان ئه مه منم ئهبوسوفيانی کوری حه رب، حه نظله ش ده یويست به شمشيره که ی گه ردنی ليکاته وه، بری له قوره يشيه کان ده نگی ئهبوسوفيانيان بيست و له تاو سه ختی جه ننگه که نه چوون به ده ميه وه،³ به لام شه داد چوو به ده ميه وه،⁴ به رميک دای له حه نظله و رمه که له پشتيه وه ده رچوو و ئهبوو سوفيانيش رایکرد.⁵

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 330.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 11.

3 - السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 16871.

4 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 21.

5 - السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 16871.

کاتیک موسلمانان شکان و پیغمبر (ﷺ) و هاوه لانیك چوونه بهرزایی شاخه که وه، نه بووسوفیان هاواری ده کرد ئه ری موحه ممد له نیوتاندايه؟ سی جار ئه و هاواری کرد، پیغمبر (ﷺ) دهیفرموو کهس وه لآمی نه داته وه، دواتر وتی ئه ری کوره کهی ئه بی قوحافه تان له نیودايه؟ سی جار ئه وهشی وت و کهس وه لآمی نه دایه وه، پاشان سی جار وتی ئه ری کوره کهی خه ططابتان له نیودايه؟ ئینجا چوویه وه بۆ لای هاوه له کانی و وتی ئه وانه هه موویان کوزراون، ئیتر عومر خوی پی نه گیرا و وتی ئه ی دوژمنی خوا به خوا درۆ ده کهیت، ئه وانه ی ناوت بردن هه موویان زیندوون، ئه وهی تو پی دگرانیت ماوه، نه بووسوفیان وتی رۆژ به رۆژه، ئه مرۆ له بری به در، جهنگ توره یه، پاشان هاواری ده کرد پایه دار بیته هوبهل، پایه دار بیته هوبهل، پیغمبر (ﷺ) فرمووی بۆ وه لآمی ناده نه وه؟ وتیان چی بلین ئه ی پیغمبری خوا (ﷺ)؟ فرمووی بلین (خوا پایه دارتره)، ئه ویش وتی ئیمه عوززیمان هه یه و ئیوه نیتانه، پیغمبر (ﷺ) فرمووی بۆ وه لآمی ناده نه وه؟ وتیان چی بلین ئه ی پیغمبری خوا (ﷺ)؟ فرمووی بلین (خوا پشت و په نامانه و ئیوه هیچ پشت و په نایه کتان نیه).¹

دواتر نه بووسوفیان هاواری کرد وتی واده ی جهنگی داهاتومان سالی داهاتوو ده بیته له به در، پیغمبریش (ﷺ) به یه کیک له هاوه لانی فرموو بلی باشه، با ئه وه واده ی نیوانمان بیته.²

1 - صحیح البخاری، الرقم 2895.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج 4، ص 38.

وادهى جهنگ بۆ سالى داها توو دانرا، برپار بوو له بهدر جهنگ رووبدات، پيغممبهرى خوا (ﷺ) له كاتى خویدا چوو بۆ ئەوى، بهلام ئەبووسوفيان نهات، پيغممبهر (ﷺ) ههشت رۆژ چاوهپى بوو، ئەبووسوفيان هاو دەم به خهلكى مهككه تا نيوهى رى هات و دواتر له نيوهى ريیدا وتى خهلكينه با سالتىك ئەم جهنگه بكهن كه سالى تهپوتووشى بيىت، ئىستا وشكهساليه، بۆيه من دهگهريمهوه، خهلكهكەش لهگهليدا گهرا نهوه.¹

كوشتنى زهيد

كاتىك نەسطاسى كۆيلهى سهفوان ويستى زهيدى كورپى دهئينه بكوژيىت، ئەبووسوفيانيش لهوى ئاماده بوو، ئەبووسوفيان چوو و هه مان ئەو پرسيارهى كرابوو له خوبهيب له زهيديشى كرد، پيى وت ئەى زهيد سويندت دهدهم به خوا، ئايا ههزت دهكرد ئىستا موحهممهد لهبرى توو لهلامان بوايه و بماندايه له گهردى و تويش لهناو ژن و مندالى خوئدا بوويتايه؟ له وهلامدا زهيد هه مان وهلامهكهى خوبهيبى دايهوهو وتى نا سويند بهخوا ههز ناكه م موحهممهد ئىستا له شوينى مندا بيىت و تهنها دركيكيش بچيىت به پييدا له بهرامبهر ئەوهى من لهناو ژن و مندالى خوئدا بم، ئەبووسوفيانيش دهيو ت كه سم نهديوه وهك هاوه لانى موحهممهد موحهممهديان خووش بويت.²

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 88.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 65.

ئەبووسوفيان لە غەزای خەندەقدا

لە جەنگی خەندەقدا هەر جارەو بە شیک لە سوپای بیباوەران هەنگاویان دەنا بۆ هێرش بردن، رۆژیک ئەبووسوفیان هێرشی دەبرد و رۆژیک خالیدی کۆری وەلید و رۆژیک عەمری کۆری عاص، زیاتریش پشتیان دەبەست بە تیرهاویژەکانیان تا تیر بهاویژن بۆ ئەوبەر خەندەقە،¹

حوزەیفە باس لە غەزای خەندەق دەکات و دەلێت لە خەندەقدا رەشەباو سەرمایهکی سەخت بوو، پيغمبهر (ﷺ) فەرمووی (ألا رجل يأتيني بخبر القوم جعله الله معي يوم القيامة)، (ئەری کەسیک هەیه هەوالی دوژمنم بۆ بهینیت تا لە رۆژی دوایدا خوا لەگەڵ من دایبێ؟) ئیمەش هەموو بێدەنگ بووین و کەسمان نەچووین، پيغمبهر (ﷺ) هەمان شتی دووبارە کردەوهو ئیمەش هەر بێدەنگ بووین، پيغمبهر (ﷺ) بۆ جاری سێهەم ئەوهی فەرموو و ئیمەش هەر بێدەنگ بووین، ئینجا پيغمبهر (ﷺ) فەرمووی (ئەی حوزەیفە هەستە و هەوالی دوژمنمان بۆ بهینە)، منیش چارم نەما چونکە پيغمبهر (ﷺ) بە ناوهێنان ناوی هینام تا هەستم و برۆم، پيغمبهر (ﷺ) فەرمووی (برۆ هەوالی دوژمنم بۆ بهینەو مەیانورویژنە لیم)² ترس و بیمیکی زۆرم هەبوو، پيغمبهر (ﷺ) نزای بۆ کردم و فەرمووی (خوایە لە بەردەم و دواوهو راست و چەپهوه بپاریزیت) ئیتر سویند بەخوا چی ترس و بیم لە دڵمدا هەبوو هیچی نەما،³ زۆر بە وریایی و لەسەرخۆیی

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 67.

2 - صحيح مسلم، الرقم 3430، صحيح ابن حبان، الرقم 7232، السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 17146.

3 - مستخرج أبي عوانة، الرقم 5487.

چوومه ناويانه وه، ئه بووسوفيانم بيني پشتي كردبووه ئاگره كه و پشتي گهرم ده كرده وه،¹ كه سيكي گه وره و كه له گهت بوو و منيش نه مده زاني ئه بووسوفيانه، ئه و ده يوت ده بيت برؤين،² منيش تير يكم خسته ناو كه وانه كه وه و ويستم بيكوژم، به لام فه رمايشته كه ي ڀڳمه مبري خوام (ﷺ) بير كه و ته وه كه فه رموي مه يانور و وژينه ليم، بويه نه مكوشت، ئه گينا بوم بهاويش تايه به دنيايي وه ده مپيكا.³

حوزه يفه ده لئيت كه چوومه ناو خه لكه كه، ئه بووسوفيان وتي ئه ي گرؤي قورپه يشيه كان، با هه ركه س بزاني ت كي له پاليدايه، منيش خيرا به وه ي پال خوم وت تو كييت، وتي فلاني كورپي فلانم، ئينجا ئه بووسوفيان باسي ناپاكي به نو قوره يضه و سه ختي ره شه باكه ي كردو وتي وا من ده گه پيمه وه و ئيوه ش بگه پينه وه.⁴

ئه بووسوفيان نه ياري سه رسه خت و به رده وامي ئيسلام بوو، ته نانه ت به بيستني هه والي موسلمان بووني كه ساني تر دلته نگ ده بوو، ئه وه تا كاتي ك بيستي خوفافي غيفاري موسلمان بووه وتي ئه مشه و گه وره ي غيفاريه كان له ئايين هه لگه رايه وه.⁵

1 - صحيح مسلم، الرقم 3430، صحيح ابن حبان، الرقم 7232، السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 17146.

2 - مستخرج أبي عوانة، الرقم 5487.

3 - صحيح مسلم، الرقم 3430، صحيح ابن حبان، الرقم 7232، السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 17146.

4 - البداية والنهاية لابن كثير، ج 4، ص 114.

5 - أسد الغابة، ج 2، ص 171.

پيغمبهری خوا (ﷺ) دواي رووداوي بهني نهضير سهله مهی هاو دهم به
 عه مری کورپی نومه ییه نارد تا نه بووسوفیان بکوژن،¹ چونکه پیشتر نه بووسوفیان به
 دهسته یه کی قورپه ییشیه کانی وتبوو که سیك نیه بتوانیت موحه ممد تیرور بکات؟
 چونکه وا نهو به بازاردا پیاسه دهکات، نهو بوو کابرایه کی زور دلره قی دهشته کی
 ناماده بوو تیروری بکات، که هاته مه دینه پيغمبهر (ﷺ) فهرمووی نهو کابرایه
 دهیه ویت ناپاکی بنوینیت، ویستی هیرش بیات بو پيغمبهر (ﷺ) که نوسهیدی
 کورپی حوضه یر ری پی گرت و ویستی بیکوژیت، پيغمبهر (ﷺ) دهرفته تی نه دا،
 کابرا دانی نا به تاوانه کهیدا و وتی که چون هاتوو، ئینجا موسلمانیش بوو،
 پيغمبهریش (ﷺ) عه مری کورپی نومه ییه و سهله مهی کورپی نه سهله می نارد تا نه گهر
 دهرفته تیان بوو نه بووسوفیان بکوژن، نهو بوو چوونه مه که وهو عه مر شه و ته وافی
 که عبهی ده کرد که موعاویه ی کورپی نه بووسوفیان نهوی بینی و هه والی دا به
 قورپه ییش، نه وانیش وتیان عه مر نیازی چاک نیه، خیرا عه مر و سهله مه گه رانه وه
 به ره و مه دینه.²

پاش ری که که وتنی حوده یییه

نه بووسوفیان ده لیت جاریک که له شام بووین، هیره قل ناردی به شوین
 کاروانی قورپه ییشیاندا، نه مهش له ماوه ی ری که که وتنه که ی قورپه ییشدا بوو، نه وانیش
 چوونه کورپه که ی هیره قله وه، گه وره کانی رومیش له دهوری بوون، ئینجا داواي
 وه رگی ری کی کرد، هیره قل وتی کی له نیوه خزمایه تی هیه له گه ل نهو که سه ی

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 142.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 94.

بانگه شهی پیغمبرایه تی دهکات؟ منیش وتم من له هه موویان لیی نزیکترم، وتی نزیکی بکه نه وه لییم و هاوه له کانی بخه نه پشتیه وه، به وهرگیږه که ی وت، پییان بللی من پرسیار له و پیاوه ده که م، نه گهر دروی له گه ل کردم، پیم بلین، نه بوسوفیان ده لیت به خوا نه گهر له بهر شهرمی نه وه نه بوايه به دروم بخه نه وه، دروم ده کرد به دهم پیغمبره وه (ﷺ)، یه که م شت پرسیاری لی کردم، وتی ره چه له کی له نیوتاندا چونه؟ وتم خاوه ن ره چه له که، وتی نه ی که س پیش نه و نه و قسانه ی کردوه؟ وتم نا، وتی هیچ له باوباپیرانی پاشا بون؟ وتم نا، وتی نه ی خه لکی هه ژار شوینی ده که ون یان خانه دانه کان؟ وتم لاوازو هه ژاره کان، وتی زیاد ده که ن یان که م ده که ن؟ وتم زیاد ده که ن، وتی که سیان ده سته رداري نایینه که ی ده بیت؟ وتم نا، وتی نه ی نیوه پیشتر دروتان لی بیستوه؟ وتم نا، وتی نه ی ناپاکی هه یه؟ وتم نا، نیستاش له ریکه وتنین له گه لی و نه ماندیوه ناپاک بیت، وتی نه ی دژایه تیتان ده کرد؟ وتم به لی، وتی جهنگتان له گه لی چونه؟ وتم هر جاره و یه کی کمان سه رکه وتوو بوین، وتی فه رمانی چی دهکات پیتان؟ وتم ده لیت خوی تاک و ته نه ای بی هاوه ل بپه رستن و واز له قسه ی باوباپیرانتان بهینن، فه رمانمان پی دهکات به نویژ و زهکات و راستگویی و داوین پاکی و په یوه ندی خزمایه تی، هیره قل به وهرگیږه که ی وت پیی بللی، پرسیارم لی کردیت سه باره ت به ره چه له کی، تویش وتت خاوه ن ره چه له که، پیغمبرانیش له خاوه ن ره چه له که کانی هوزه کانیاندا بون، وتم که ستان پیشتر شتی وای وتووه، وتت نا، وتم نه گهر که س وای وتبیت نه وه ده کرا نه و قسه ی پیشینانی خوی دووباره بکاته وه، وتم باوباپیرانی که سیان پاشا بون، وتت نا، نه گهر و ابوايه ده موت داوای ده سه لاته که ی باوکی دهکات، وتم پیش نه مه دروتان لی بیستبوو؟ وتت نا، ده ی که سیک درو به رامبه ر خه لک نه کات، قهت درو به دهم خاوه ناکات، وتم

خانه دانه كان شويني دهكه ون يان هه ژاران، وت هه ژاران، شوينكه وتوانى پيغمبهرانى پيشوويش هه ژاران بون، وتم زياد دهكه ن يان كه م دهكه ن، وت زياد دهكه ن، ئيمانيش هه ر وايه، وتم كه سيان واز دينيت له ئايينه كه ي، وت نا، چيژ و جوانى ئيمانيش وايه تيكل به دلله كان دهبيت، وتم ناپاكي ده نوينيت، وت نا، پيغمبهرانىش وان ناپاكي نانوينن، وتم فه رمانى چيتان پي دهكات، وت فه رمان دهكات خوى تاك و ته نها بپه رستن و هاوه لى بو دانه نين و بت نه په رستن و نويز بكه ن و راستگو و داوين پاك بن، ئه گه ر ئه وه ي ده يلئيت راست بيت، ئه وه ئه م شوين پيئانه ي منيش ده گريت، من ده مزانى ئه و پيغمبهره ده رده كه وييت، به لام نه مده زانى له ئيوه يه، ئه گه ر ده مزانى ده گونجا به هه ر هيلاكه ك خوم ده گه يانده لاي، ئه گه ر له لاي بوومايه قاچه كانيم ده شوورد، پاشان داواي نامه كه ي پيغمبهرى خوى (ﷺ) كرد كه به ديحيه دا نارد بووى بو گه وره ي بو صرا و درا به هيره قل و خوئنديه وه، كه له خوئندنه وه ي نامه كه بويه وه، گر مه و بولله له ده ورى زيادى كرد و ئيمه كراينه ده ره وه، كه چووينه ده ره وه، به هاوپيكانم وت به خوا باسوخواسى كورپى ئه بى كه بشه گه وره بووه، وا پاشاي به نيلئه فه ر لى ده ترسييت، ئيتر دلنيا بووم زياتر سه رده كه وييت تا ئه وه ي خوا ئيسلامى خسته دلله وه.¹

كاتيك قوره يشيه كان به لئيني حوده يبيه يان شكاند و پيغمبهر (ﷺ) بريارى دا هيرش بباته سه ر مه ككه، ئه بو وسوفيان هاته مه دينه به و هيوايه ي ئاگر به سته كه دريژ بكاته وه، ئينجا چوويه مالى ئومموحه بيبه ي كچى، كاتيك ويستى له سه ر جيگه كه ي پيغمبهر (ﷺ) دابنيشيت، ئومموحه بيبه راخه ره كه ي لابر د و نه يه يشت،

1 - صحيح البخاري، الرقم 7.

ئەبووسوفیان پێی وت بۆچی وادەکەیت؟ ئومموحه بيبهش وتی ئەوه راخەری پیغمبەری خویەو تۆش کە سێکی بېباوەری پيسیت، ئەبووسوفیان وتی کچە کەم پاش خۆم خراپت لی قەوماوه.¹

دواتر ئەبووسوفیان چوو خزمەت پیغمبەر (ﷺ) پیغمبەری خوا (ﷺ) وەلامی نەدایەوه، بۆیە چوو تکای لە ئەبووبەکر و عومەر و عەلی کرد تا لای پیغمبەر (ﷺ) سکالای بۆ بکەن، کە چوو بۆ لای عەلی، حەسەنی کورپی عەلی مندالیک بوو لە بەردەمیدا یاری ئەکرد، عەلیش وەک ئەوانی تر ئەبوو سوفیانی بێهیا کرد و وتی پیغمبەر (ﷺ) بریارێکی داوه کە سمان بۆی نیە قسە ی تیدا بکات.²

دوایی ئەبووسوفیان گەرایەوه بۆ مەککە و بە خەلکە کە ی وت هیچ هیوايەک نەماوه.³

فەتخی مەککە

کاتیک قورەیش هەوالیان بیست پیغمبەر (ﷺ) بەرەو مەککە دیت، هەریەک لە ئەبووسوفیان و حەکیمی کورپی حیزام و بودەیلی کورپی وەرقا چوونە دەرەوه تا هەوالیک پیغمبەر (ﷺ) وەر بگرن، ئەوه بوو هاتن تا گەیشتنە مەرۆزەهران، لەوێ ئاگرێکی زۆر زۆریان بینی، ئەبوو سوفیان وتی ئەمە چیە؟ ئەلئیت ئاگری عەرەفەیه، بودەیل وتی ئەبیت ئاگری بەنی عەمر بێت، ئەبوو سوفیان وتی بەنی عەمر زۆر

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 100.

2 - تاريخ الطبري، ج2، ص 154.

3 - البداية والنهاية لابن ثر، ج4، ص 281.

ژماره یان له وه که متره، له و قسانه دا بوون که بری پاسه وانی پیغمبهر (ﷺ) ئه وانیان بینین و گرتنیان و بردنیان بو لای پیغمبهر (ﷺ)، ئه وه بوو ئه بووسوفیان موسلمان بوو،¹ ئینجا پیغمبهر (ﷺ) فه رمانی کرد له پیئشه وه ی ریزی سواره کان ئه بووسوفیان بوه ستینی تا سوپای موسلمانان ببینی، عه بباسیش وایکرد.²

ده هه بی گیرانه وه یه کی هیناوه ده لیت ئه بوو سوفیان و چه کیمی کوری حیزام و بو ده یلی کوری وه رقا موسلمان بوون و به یه تیان دا به پیغمبهر (ﷺ) ئینجا پیغمبهر (ﷺ) ئه وانی نارد بو لای خه لکی مه ککه تا بانگیان بکن بو لای ئیسلام.³

پیغمبهر (ﷺ) بریاری دا مه ککه فه ترح بکات، بو یه فه رمانی کرد ئاماده بن و به خه لکه که شی راگه یاند که نیازی هه یه به ره و مه ککه بچیت، نزیکه ی دوانزه هه زار هاوه لی کۆچهری و پشتیوانی و هاوه لانی تر ئاماده بوون،⁴ کاتیک له نزیک مه ککه مانه وه و ئه بوو سوفیان چوو بو لای پیغمبهر (ﷺ) و له وی موسلمان بوو، پیغمبهری خوا (ﷺ) ویستی هیزی موسلمانانی نیشان بدات، بو یه عه بباسی راسپارد تا له ده روازه یه که وه ئه بووسوفیان بوه ستینی تا سوپاکه به لایدا بروات و ببینی، پیغمبهر (ﷺ) سوپای سواره ی دابه ش کرد بوو بو دوو ده سته، به شیکی له گه ل زوبه یری کوری عه ووام بوون که هاتن و ئه بووسوفیان سوپاکه ی بینی، به دوایدا به شی دوو هه هات که سه رکرده که ی خالی دی کوری وه لید بوو و تیپه ر بوون،

1 - صحیح البخاری، الرقم 4042.

2 - صحیح البخاری، الرقم 4042.

3 - سیر أعلام النبلاء، ج3، ص 48.

4 - تاریخ الإسلام للذهبي، ج2، ص 525 و 529.

ئەبووسوفيان وا شلە ژا بوو وتی ئەی عەبباس ئەمە پيغه مبهري خوايه (ﷺ)؟ وتی نا ئەوه خالیدی کورپی وه لیده.¹

له شهوی فهتحي مهككه دا عەبباس به ئەبووسوفيانی وت مالویران سهركه وه با بتهم بۆ لای پيغه مبهري (ﷺ) و داواي په نات بۆ بکه م، ئەبووسوفيانیش له داوی عەبباسه وه سهركه وت، بهردهوام دهیاندا به لای ئاگری موسلماناندا و یهك یهك عەبباس دهسته کانی پی دەناساند، که گه یشته لای ئاگره کهی عومهری کورپی خه ططاب، عومهر چوو و ئەبووسوفيانی بینی، وتی ئەبووسوفيان، ئەی دوزمنی خوا، سوپاس بۆ خوا که بی بوونی په نا و به لئینیک توی خسته بهردهستم، ویستی بیکوریت که عەبباس نه یه یشت، عومهر به وه وه نه وه ستا له گه لیان چوو تا گه یشته لای پيغه مبهري (ﷺ)، وتی ئەی پيغه مبهري خوا (ﷺ) ئەمە دوزمنه کهی خوا بی بوونی په نا و به لئینیک که وتوه ته بهردهستم، دهره فته بده تا بدهم له گه ردنی، عەبباس وتی ئەی پيغه مبهري (ﷺ) من په نام داوه، ئینجا عەبباس وتی ئەی عومهر ئیتر به سه، ئەگه ئەمە که سیك بوایه له بهنی عه ددی وات نه ده وت، به لام ده زانیت له بهنی عه بدمه نافه وا ده لئیت، عومهر وتی راوهسته عەبباس، سویند به خوا موسلمانبوونه کهی تۆم له موسلمانبوونی خه ططاب لا خوشتر بوو، چونکه ده مزانی موسلمان بوونی تۆ لای پيغه مبهري (ﷺ) له موسلمانبوونی خه ططاب خوشتره، ئینجا پيغه مبهري خوا (ﷺ) فه رموی ئەی عەبباس بیبه بۆ لای خۆت و که به یانی هات بیهینه بۆ لام، بۆ به یانی عەبباس ئەبووسوفيانی هینایه وه بۆ لای پيغه مبهري (ﷺ)، پيغه مبهري (ﷺ) فه رموی مالت ویران بیته ئەبووسوفيان ئیتر کاتی

1 - تاريخ الإسلام للذهبي، ج2، ص 532.

نه هاتوو به زانیت هیچ په رستراوی نیه جگه له خودا؟! ئەبووسوفیان وتی به دایکو باوکمه وه به قوربانت بم چهنده له سه رخۆ و خزم دۆست و به خشندهیت، عه بباسیش وتی مالوێران دهی موسلمان به پیش ئه وهی بدات له گهردنت، ئەبووسوفیانیش شایه تومانی هینا.¹

سه عدی کوپی عوباده له فهتھی مه ککه دا ئالای پشتیوانانی به دهست بوو، سه عد که ئەبووسوفیانی بینی وتی ئەی ئەبووسوفیان ئەمپۆ رۆژی کاره سات و کوشتاره، ئەمپۆ له که عبه دا خوین ریزی رهوا ده کریت، کاتیک پیغمبەر (ﷺ) دای به لای ئەبووسوفیاندا، ئەبووسوفیان وتی نازانیت سه عدی کوپی عوباده چی ده لیت، ئەو ئاوه ای وتوو، پیغمبەر (ﷺ) فهرمووی (سه عد درۆ ده کات، به لکو ئەمپۆ رۆژیکه تیایدا خوا که عبه بهرز راده گریت و تیایدا که عبه بهرگی به بهردا ده کریت).²

به م پییه ئەبووسوفیان له شهوی فهتھی مه ککه دا موسلمان بوو.³

دهه بهی له باره ی موسلمان بوونی ئەبووسوفیانه وه ده لیت: له رۆژی فهتهدا خوا فریای کهوت و ئەبووسوفیان موسلمان بوو، موسلمان بوونه که ی نیمچه ناچاریه ک و له ترسه وه بوو، دواتر پاش تیپه رپوونی چه ند رۆژیک ئیسلامه تیه که ی چاک بوو.⁴

¹ - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص 290.

² - صحيح البخاري، الرقم 4042.

³ - أسد الغابة، 3، ص 10.

⁴ - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 106.

عهبباسى مامى پيغمبهر (ﷺ) چوويه خزمهت پيغمبهرى خوا (ﷺ) و
وتى ئەى پيغمبهرى خوا (ﷺ) ئەبووسوفيان ھەزى بە شانازى و ناوبانگە، بەلكو
پايەيەكى بۆ دابنييت، پيغمبهرىش (ﷺ) فەرموى (بەلى)، ھەركەس بچيته مالى
ئەبووسوفيانەوھ پاريزراوھ، ھەركەسيش دەرگاي مالى خوئى دابخات پاريزراوھ).¹

ئەين كەثير گيړانەوھ يەكى ترى موسلمانبوونى ئەبووسوفيان دينييت و دەلييت
ئەبووسوفيان دەستى جەعفەرى كورپى گرتبوو، پيغمبهر (ﷺ) لە ربي هاتنى بوو
بەرەو مەككە، ئەبووسوفيان ويستى بچييت بۆ لاي پيغمبهر (ﷺ)، بەلام دەرڤەتى
پي نەدرا، ئەبووسوفيان وتى بەخوا ئەگەر مۆلەت نەدات بچم بۆ لاي دەستى ئەمە
دەگرم و سەرى خۆم ھەلدەگرم تا كەس نەزانيت بۆ كوئى دەچم، كە پيغمبهر
(ﷺ) ئەوھى بيستەوھ، دلى بوى نەرم بوو و ھەستى بزواو دەرڤەتى پيدا،
ئەبووسوفيان و جەعفەرى كورپى هاتن و موسلمان بوون، موسلمان بوونيكي چاك و
دروستيش.²

ئەبووسوفيان پاش فەتھى مەككە

ھەرچەندە ئەبووسوفيان موسلمان بووبوو، بەلام ھيشتا نەخوشي دلى
داگيركردبوو و نەيتوانيبوو بە تەواوى چارەسەر وەرېگرييت بۆ ئەو نەخوشيەى چەند
سالە پيۆھيەتى، بۆيە جار جارە بە زمان وتەگەليكي دەدركاند كە جيئى نارەزايى

1 - سنن أبي داود، الرقم 2642، مصنف ابن أبي شيبة، الرقم 36243، السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 16995، حسنه
الألباني في صحيح وضعيف سنن أبي داود، الرقم 3022.
2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج8، ص 56.

پيغمبهر (ﷺ) بوون، له وانه حه سوودی بردنی به پيغمبهر (ﷺ)،¹ به لام پاش ماويهك هاوده می پيغمبهر (ﷺ) تیماری زامه کانی کرا و نه خویشیه که ی له سهر هه لگیرا و له بری حه سوودی بردن، ئیتر چاوه کانی خوئی به خشی به ئیسلام.

جاریك ئه بووسوفیان دای به لای سه لمانی فارسی و بیلال و صوهه یب و چهند که سیکی تردا، ئه وانیش تانه یان لیدا، ئه بووبه کر وتی ئه وه پیاوماقوئی قوره یشه، وای پی ده لئین؟! دواتر ئه بووبه کر هات بۆ لای پيغمبهر (ﷺ) و به سه رها ته که ی بۆ گپراپه وه، ئه ویش فهرمووی (ئهی ئه بووبه کر له وانه یه تووره ت کردبن، ئه گهر ئه وانه ت تووره کردبیت ئه وه په روه ردگارتت تووره کردوه)، خیرا ئه بووبه کر چوو په وه بۆ لایان و وتی برا ئازیزه کانم ئه ری ئیوه م تووره نه کرد؟ ئه وانیش وتیان نا ئه ی ئه بووبه کر خوا لیت خویش بیت.²

ئه بووسوفیان دوا ی موسلمانبوونی له گه ل پيغمبهری خوادا (ﷺ) به شداری هه ریهك له غه زاکانی حونه یین و طائفیشی کرد.³

پيغمبهر (ﷺ) له ده سته که وته کانی حونه یندا سه د و شتری به خشی به ئه بوو سوفیان و سه دی به موعاویه ی کوری و سه دی به حه کیمی کوری حیزام به خشی.⁴

له غه زای طائفیدا ئه بووسوفیان چاویکی خوئی له ده سته دا، تیریك بهر چاوی که وت، ئینجا ئه بووسوفیان هاته خزمه ت پيغمبهر (ﷺ) و وتی ئه وه چاومه له ری

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص413.

2 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص540.

3 - أسد الغابة، ج3، ص10-11.

4 - البداية والنهاية لابن كثير، ج4، ص360.

خوادا وای لیها تووه، پیغمبهر (ﷺ) فرمووی ئەگەر ده ته ویت نزا ده که م خوا چاوت بۆ بگیڕیته وه، ئەگەر نا به هه شتت بۆ هه یه، ئەبووسوفیان وتی به لکو به هه شتم ده ویت.¹

دوای موسلمان بوونی خه لکی طائف، پیغمبهر (ﷺ) ئەبووسوفیان و موغیره ی کوری شوعه ی نارد تا بتی لات له ناوبه رن.²

خه لکی موسلمان زۆر که یفیان به ئەبووسوفیان نه ده هات و له کۆریدا دانه ده نیشتن، ئەبووسوفیان چوو به خزمه ت پیغمبهر (ﷺ) وتی ئە ی پیغمبهری خوا (ﷺ) سی شت هه ن پیم ببه خشه، فرمووی باشه، وتی من چاکترین و جوانترین کچم هه یه که ئومموحه بیبه یه ماره ی ده که م له تو، فرمووی باشه، ئەبووسوفیان وتی موعاویه ش بکه به نووسه ری به رده ستی خۆت، فرمووی باشه، وتی پۆستی کیشم پی بده یت تا جهنگی بیباوه ران بکه م له بری ئەوه ی پیشتر جهنگی موسلمانانم ده کرد، فرمووی باشه.³

به لام وه ک ده زانین پیغمبهر (ﷺ) زۆر پیشتر ئومموحه بیبه ی ماره کردبوو نه ک پاش فه تحی مه که ه.

1 - معجم الصحابة لابن قانع، ج1، ص 265.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج8، ص 48.

3 - صحيح مسلم، الرقم 4661، صحيح ابن حبان، الرقم 7316، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 12666.

پیغمبر (ﷺ) ئەبووسوفیانی کرد به بهرپرسی ناوچهی نهجران و تا وهفاتی پیغمبر (ﷺ) ئەو هەر له و پۆستهی مایهوه، دواتر گهراپهوه بۆ مهککه و لهوی نیشتهجی بوو، پاشان لهویش نهما و چوو بۆ مهدینه و تا مردنی لهوی ژیا.¹

ئەبووسوفیان پاش وهفاتی پیغمبر (ﷺ)

ئەبووسوفیان پاش وهفاتی پیغمبر (ﷺ) ژیا و به بهرچاویهوه کورپهکانی رۆلیان دهبینی له پایهکانی دهولەتی ئیسلامیدا، خۆیشی بهشداری غهزاکانی دهکرد، ئەبووسوفیان له جهنگی یهرمووکیشدا بهشداری کرد و لهو جهنگه دا چاوهکهی تریشی لهدهستدا، لهو جهنگه دا ئەبووسوفیان موسلمانانی هاندهدا بۆ جیهاد و جهنگی دژ به بیباوهپان.²

له یهرمووکدا یهزیدی کورپی ئەبووسوفیان ئالایهکی بهدهستهوه بوو و ئەبووسوفیانیش لهژیر ئەو ئالایه دا بوو، له گهرمهی جهنگه که دا ئەبووسوفیان هاواری دهکرد ئەهی سههرکهوتنی خوا نزیک بهرهوه.³

1 - أسد الغابة، ج3، ص 11.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 11.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 414.

كۆچى دوايى ئەبوسوفيان

دوچار ئەبوسوفيان لە تەمەنى نزيك بە نەۋەد سالىدا كۆچى دوايى كرد،¹ يان دەوترىت تەمەنى ھەشتاۋ ھەشت سالان بوۋە، يان دەوترىت لە تەمەنى نەۋەد و سى سالىدا كۆچى دوايى كردوۋە،² سەبارەت بە سالى ۋە فاتىشى دەوترىت لە سالى سى ۋە يەكى كۆچى لە مەدینە كۆچى دوايى كردوۋە، يان سالەكانى سى ۋە دوو و سى ۋە سى ۋە سى ۋە چوارىش ھاتوۋە.³

كاتىك ۋە فاتى كرد عوئمانى كورپى عەففان نوپىزى لە سەر تەرمەكەى كرد.⁴

كاتىك ئەبوسوفيان كۆچى دوايى كرد، ھەۋال گەيشتە ئومموھەبىبەى كچى، لە رۆزى سىيەمدا بۆنىكى دا لە لاجانگ ۋە بالەكانى ۋە وتى خۆ من ھىچ پىويستەم بەۋە نىە لە بەرئەۋە نەبىت كە بىستوومە پىنغەمبەر (ﷺ) دەيفەرموو (لا يحل لامرأة تؤمن بالله واليوم الآخر أن تحد على ميت فوق ثلاث، إلا على زوج فإنها تحد عليه أربعة أشهر وعشرا)،⁵ (ھىچ ئافرەتەك كە برۋاى بە خوا ۋە رۆزى دوايى ھەبىت بۆى دروست نىە زياد لە سى رۆز پرسە بگىرەت بۆ مردوويەك تەنھا بۆ مېردى نەبىت كە بۆى ھەيە چوار مانگ ۋە دە رۆز پرسە بگىرەت - بە ۋاتايەى خۆى دور بگىرەت لە خۆرزاندىنەۋە ۋە خۆشى گىران -).

1 - سىر أعلام النبلاء، ج2، ص 107.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 11.

3 - سىر أعلام النبلاء، ج2، ص 107.

4 - أسد الغابة، ج3، ص 11.

5 - صحيح البخاري، الرقم 1233، صحيح مسلم، الرقم 2808، صحيح ابن حبان، الرقم 4366، سنن الترمذي، الرقم 1152.

وهستانیک:

یه کیک له و گومانانهی که له میژوی ئیسلامیدا زه قکراوه ته وه، بریتیه له مهسه لهی مملانیی نیوان هاشمی و ئومه ویه کان، واش هاتووه که ئه بووسوفیان ریبه ریکی دیاری ئه و مهیدانه بوویت، جا ئایا ئه مه راسته یان نا؟

مملانیی نیوان هاشمی و ئومه ویه کان راستیه کی ناو میژوی ئیسلامیه و حاشای لی ناکریت، به لام ته وقیتی رووداوه که هه لوهستهی دهویت، چونکه شیعه پییان وایه ئه و ته وقیته له سهردهمی پیغمبهری خواوه (ﷺ) بووه، به لام له راستیدا ئه و رووداوه له سهردهمی پاش شهید بوونی عثمانی کورپی عه ففانه وه سه ره تایه کی ده رکه وت تا له نیوه نده کانی ده ولته تی ئومه ویدا بوو به ئامانجی روون، دواتریش به له ناوچوونی ده ولته تی ئومه وی ئه و مهسه له یه پوو کایه وه.¹

پیغمبهر (ﷺ) هیشتا سروشی بو دانه به زیبوو، له جهنگی فوجاردا به شداری کرد که سه رکدهی سوپاکه حه ربی کورپی ئومه ییه ی ئومه وی بوو،² هاشمییه کانیش تیایدا هاوشانی ئومه ویه کان به شدار بوون، وه ک پیغمبهر (ﷺ) ده فه رمویت (من تیرم ده دایه وه ده ست مامه کانم)،³ ده ی مامه کانی پیغمبهر (ﷺ) و خودی پیغمبهریش (ﷺ) هاشمی بوون.

1 - خوینهری نازیزبو زانیاری زیاتر له م باره یه وه بروانه کتیبه که ی دکتور عبدالشافی محمد عبداللطیف تاییه ت به ده ولته تی ئومه وی

که وه رمانگیراوده سه زمانی کوردی.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج2، ص 289.

3 - البداية والنهاية لابن كثير، ج2، ص 290.

ئەگەر تەماشای بکەین، لە گەڵ هاتنی ئیسلامدا بە شیک کەسایەتی دیاری ناو
ئومەویەکان بپروایان هینا بە پیغمبهر (ﷺ) کە لە هاشمیەکان بوو، لەوانە:

عوشمانی کورپی عەففانی ئومەوی کە زاوی پیغمبهر (ﷺ) بوو و دوو کچی
پیغمبهری خوای (ﷺ) بە هاوسەر گرت، لە یەکەمین موسلمانبوانی مەککە بوو، لە
دە یەکەمین موسلمان بوو کانه، گێرانهوه هەیه کە چوارەم کەسە موسلمان بوو.¹

خالیدی کورپی سەعیدی کورپی عاصی کورپی ئومەییە، لە قورەیشیەکانە لە
ئومەویەکان،² زۆر زوو موسلمان بوو، دەوتریت چوارەم یان پینجەم کەس بوو
موسلمان بوو.³

خالیدی کورپی سەعید نووسەری خزمەت پیغمبهر (ﷺ) بوو و نامەکانی بۆ
دەنووسی،⁴ هەرودەها سڕوشیشی دەنووسیەوه بۆ پیغمبهر (ﷺ).⁵

هەریەک لە ئەبان و عمر دوو برای تری بوون کە هەر زوو لە مەککە موسلمان
بوون.⁶

با تەماشایەکی رووداوەکانی کاتی فەتحی مەککەیش بکەین:

-
- 1 - أسد الغابة، ج3، ص 606.
 - 2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج2، ص 236.
 - 3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج2، ص 236.
 - 4 - البداية والنهاية لابن كثير، ج5، ص 34.
 - 5 - البداية والنهاية لابن كثير، ج5، ص 340.
 - 6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج1 ص 16.

عہبباسی ہاشمی کہ مامی پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) بوو پہیوہندیہ کی پتہ و دؤستانہی هه بوو له گه له ئه بووسوفیانی سهر کرده ی ئومه ویه کاندای، ئه وه تا پیشتر له کاری بازگانیدا پیکه وه درده چون،¹ له کاتی فه تی مه ککه شدا عه بباس خه می ئه بووسوفیان ده خوات و هانی ده دات تا موسلمان بیّت و خویشی ده بیات بو لای پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) و په نای ده دات تا ده یگه یه نیته خزمه تی و دوا ی موسلمان بوونی ئه بووسوفیانیش، داوا له پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) ده کات شکو و پیگه یه کی تایبه تی بو دابنیت، پیغمبهریش (صلوات علیہ وسلم) راکه ی وهرده گریت، جا ئه گه ر دوژمنایه تی هاشمی و ئومه وی هه بوایه، بو عه بباسی هاشمی ئه وه موو دلسؤزیه بو سهر کرده ی ئومه ویه کان نیشان ده دات، له کاتی کدا ئه وه چاکترین دهر فه تی له ناوبردنی ئومه ویه کان بوو؟!؟!!

پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) پاش فه تی مه ککه عه تتابی کوپی ئه سیدی کرد به بهرپرسی مه ککه و تا روژی وه فاتی پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) به والی مه ککه مایه وه.²

پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) ئه بووسوفیانی کرد به بهرپرسی ناوچه ی نه جران و تا وه فاتی پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) له و پؤسته ی مایه وه.³

پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) موعاویه ی کوپی ئه بووسوفیانی به نووسه ری بهر ده سستی خو ی دانا.⁴

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج

2 - أسد الغابة، ج3، ص 575.

3 - أسد الغابة، ج3، ص 11.

4 - أسد الغابة، ج5، ص 221.

پیغمبەر (ﷺ) عەمری کۆری سەعیدی ئومەوی کرد بە بەرپرسی بەرھەمی خەیبەر.¹

بۆیە دەلێین: مەملانیی هاشمی و ئومەویەکان نە لە قۆناغی پیش پیغمبەرایەتی و نە لە سەردەمی پیغمبەر (ﷺ) و نە لە سەردەمی ئەبووبەکر و عومەر و عوتمانیشدا بوونی نەبوو، بەلکو سەرەتاکە لە سەردەمی خەلیفە چوارەمی موسلمانانەووە عەلی کۆری ئەبووطالب دەرکەوت، ئەویش نەک وەک دژایەتی نیوانیان، بەلکو وەک دابەشبوونی دوو بەرە ی ئیجتیھادی جیاوازی، ئیتر بەرە بەرە لەو پێوە مەسەلەکە زەق بوویەووە لە قۆناغەکانی دواتردا کرا بە ئامانج.

رامانیک لە کەسیتی ئەبووسوفیان

ئەبووسوفیان کەسایەتییەکی دیاری عەرەب بوو کە سوودمەند بوو لە پێگەی گرنگی فرەلایەنەیی مەککە، وەک پێگەی ئابووری کە ریی بازرگانی بوو، ریی ئایینی کە کەعبەیی لیبووە، بەم ھۆیەووە ئەو ناوبانگەیی لەناو مەککەدا ھەیبوو دەگەیشتە دەرەووەش، لە مەککەشدا خاوەن قسەو بپیار بوو، جیی گرنگی و ریزی لایەنەکان بوو، ئەم کەسایەتییە بە ھاتنی ئیسلام، سەرەتای شکستی خۆی بەدیده کرد، بۆیە ھەولێ دا نەیارەکەیی لەناوبەریت، بۆیە کەوتە دژایەتی کردنی ئیسلام و موسلمانان، کەچی ھەمان ئەو دژایەتییە بۆ ئیسلام تیکیشکاند، تا دواجار ئیسلام کەسیتی بۆ گێرایەووە.

1 - أسد الغابة، ج4، ص 245.

ئەبووسوفیان لە قۆناغی پیش فەتھی مەککەدا نەیاریکی سەرسەختی ئیسلام بوو، نەك له بەرئەوهی بنەمالە ی پیغمبرایەتی ریگر بووبی، بەلکو له بەرئەوهی له گەل بنەماکانی پەيامەكەدا كیشە ی هەبوو، بۆیە هەر جۆرە دژایەتیهکی سەربازی و سیاسی و راگە یاندنی گرتە بەر.

دوچار بە ناچاری و بێ تاسەیهکی بۆ موسلمان بوون، موسلمان بوو، موسلمان بوونیک که چه کەرەیهك بوو بۆ باوهری ناخی، هیشتا تاسە ی ناوبانگ و بوونی پیگە ی مابوو، بۆیە عەبباسیش ئەو ئاواتە شاراوە ی ئەبووسوفیانی خستە پرو بۆ پیغمبر (ﷺ) و پیغمبرە ی خوایش (ﷺ) ره چاری ئەو بار و ویستە ی ئەبووسوفیانی کرد و له لایە کەوه مالە کە ی ئەوی کردە پەناگە و له لایە کە ی تریشە وه له دواتردا کردی بە بەرپرسی ناوچە ی نەجران.

موسلمانبوونی ئەبووسوفیان سەرەتای ژیانیکی نوێ بوو بۆ ئەو کاسایەتیه، رهحمی خوا بوو بەرامبەری تا وینە ی ئەبووجهل و ئەبوولهەب و سەرزله بیباوهرەکانی تر بەرە و دۆزەخ هەنگاو نەنیت، موسلمان بوو و دواتریش بنەرەتەکانی باوهرداری پیوه دیاربوو، وهك بە شداریکردنی له جیهاد و بەخشینی هەردوو چاری له ریی جیهاددا، موسلمانبوونی هەر تاکیکیش رابردوی خراپی دەسپێتە وه، وهك له فەرمووده دا ئاماژە ی پیدراوه (أما علمت أن الإسلام يهدم ما كان قبله)،¹ (مهگەر نازانیت ئیسلام پیش خۆی له ناوده بات)، جا بۆ دەبییت ئەم یاسایه بۆ هەموان رهوا بییت و بۆ ئەبووسوفیان نەگونجیت؟ ئەمە هیچ نیه تەنها ئەو کینه دروستبووه ی داها تووی نیوان هاشمی و ئومه ویه کان نەبییت پاش دەیان سال له وه فاتی پیغمبر

ﷺ) که هه وادارانى وا لیگرد رابردووش بکه نه به شیکی مملانیی ئەو کاتیان، ئەمەش له روی زانستییه وه ره وانیه .

خوای گه وره ده فەرمویت: (لا یستوی منکم من أنفق من قبل الفتح وقاتل أولئك أعظم درجة من الذين أنفقوا من بعد وقاتلوا وكلاً وعد الله الحسنى والله بما تعملون خبير).¹ (یه کسان نین له ئیوه ئەوانه تان که پیش فەتھی مه ککه به خشیتان و جهنگتان کرد، ئەوانه پاداشتیان زۆر گه وره تره له وانیه دواى فەتھی مه ککه به خشییان و جهنگیان کرد، وه هه مووشیان-هه موو هاوه لان- خوا به ئینی چاکه ی پیداون، خواش زاناو ئاگاداره به وه ی ده یکه ن).

هه روه ها پیغمبهر (ﷺ) سه باره ت به برایه تی نیوان کۆچه ران و پشتیوانان و نیوان هاوه لانی دواى فەتھی مه ککه و پله و پایه یان ده فەرمویت (المهاجرون و الأنصار بعضهم أولياء بعض في الدنيا و الآخرة و الطلقاء من قریش و العتقاء من ثقیف بعضهم أولياء بعض في الدنيا و الآخرة)،² (کۆچه ران و پشتیوانان له دنیا و داروژدا دوست و هاوده می یه کترن، توله قای قوره یشو ئازادکراوانی ته قیفیش له دنیا و داروژدا دوست و هاوده می یه کترن).

حه زو تاسه ی ئەبووسوفیان بو ده سه لات شتیکی شاراهه نه بووه له پیش موسلمان بوونیدا، له کاتی موسلمان بوونیشیدا هه مان هه زى هه بووه، ئەمه تانه یه ک

1 - الحديد: 10.

2 - صحيح ابن حبان، الرقم 7367، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 18799، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 2236، المستدرک على الصحيحین، الرقم، و صححه الذهبی.

نیه بۆ ئایینداریه کهی، تهنانهت ئه گهر چه زیکی خوازراویش نه بیّت، بنه ره تیک نیه بۆ شکاندنی ئه و هاوه له.

هه له یه کی نه یارانی ئه بووسوفیان ئه وه یه دین به راوردی نیوان ئه بووسوفیان به ئه ندامانی بنه ماله ی پیغمبهر (ﷺ) ده کهن، ئیتر لیروه واده زانن موسلمان بوون و هاوه لبوونی ئه بووسوفیان له به های بنه ماله ی پیغمبهر (ﷺ) که م ده کاته وه، نه خیر، ئه گهر مه سه له که به راورد بیّت، هه م به به لگه ی قورئان و هه م فه رمووده و هه م عه قلیش ده یسه لمینین که عه لی ده یان به رامبهری ئه بووسوفیان گه وره تر و خاوه ن فه زله و هیه چ کات ره وانی به راوردی نیوان ئه و دوو هاوه له له نزیکی یه کیش دابنیّت، وه ک وتمان ئه م رقه زاده ی ئه و قوناغه ی سه رده می پیغمبهر (ﷺ) نه بووه، به لکو ده رهاویشته ی مملانیکانی نه وه کانی ئه بووسوفیانه له گه ل هاشمییه کان، ئیتر نه یارانی ئومه ویه کان بۆ سه لماندنی دیرینه یی و ریشه یی بوونی ئه و مملانییه، هه ر که سیکی ناو ئومه ویه کان به سه رده می جاهیلیشه وه دنوسیّن به و مملانییه وه.

سه خری کورپی قه عقاع (ﷺ)

ناوی سه خری کورپی قه عقاعه، سه خر ده لیت له نیوان عه ره فه و موزده لیفه گه یشتیم به پیغمبهر (ﷺ) و جله وی وشتره که یم گرت و وتم چی له به هه شتم نزیکی ده کاته وه و له دۆزه خ دوورم ده خاته وه؟ فه رموی (به خوا پرسیاره که ت پوخت کرده وه، گه وره و دووردریژه، نویژه فه رزه کان بکه و زه کاتی فه رز بده و چه چی مالی خوا بکه، ئه وه بکه که چه ز ده که یت خه لکی بۆ توی بکه ن، ئه وه شی چه ز ده که یت

خه لکی به رامبه ر توی نه که ن تویش به رامبه ر خه لک مه یکه، ده ی جلّه وی وشتره که ش
به رده).¹

صه خری غامیدی (ﷺ)

ناوی صه خری کوپی وه داعه یان وادعه یان وه دیعه ی غامیدی، کابرایه کی
بازرگان بوو،² صه خر ده لیت پیغه مبر (ﷺ) ده یفرموو (اللهم بارک لأمتی فی
بکورها)،³ (خوایه به ره که ت بو ئوممه ته که م بخه ره به ره به یانیانه وه).

صه خری کوپی جه بر (ﷺ)

ناوی صه خری کوپی جه بر وه له پشتیوانانه، صه خر ده لیت چوار روژ له
ذیلحیجه چووبوو، هاتین بو جه ج، پیغه مبر (ﷺ) فرمانی کرد له بری ئه وه
عومره بکه ین، دواتر فرمانی پیگردین جه جه که مان ته واو بکه ین.⁴

1 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3414، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 712.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 418.

3 - صحيح ابن حبان، الرقم 4827، سنن الدارمي، الرقم 2394، سنن أبي داود، الرقم 2253، سنن ابن ماجه، الرقم 2233، سنن الترمذي، الرقم 1169، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 8559، مسند احمد بن حنبل، الرقم 15141، مسند الطيالسي، الرقم 1328، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 7106، ضعفه شعيب الأرنؤوط، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 2606.

4 - أسد الغابة، ج3، ص 10.

صهخری کورپی سوله یمان (ﷺ)

ناوی صهخری کورپی سوله یمانه و یه کیکه له وانه ی نه یانتوانی له غهزای ته بووکدا به شداری بکن له بهر نه بوونی پیداویستی جهنگی، بویه له خهفته تا دهستیان کرد به گریان.¹

صهخری کورپی عه یله (ﷺ)

ناوی صهخری کورپی عه یله ی ئه حمه سیه، صهخر ده لیت پوری موغیره ی کورپی شوعبه م برد، ئه ویش هات بو لای پیغمبهری خوا (ﷺ) و سکاالی کرد، پیغمبهر (ﷺ) فهرموی (ئهی صهخر خه لکی که موسلمان بوون ئیتر سامان و خوینیان پاریزراو ده بیت، بیده ره وه پییان)، منیش دامه وه پییان.²

صهخری کورپی ئومه ییه (ﷺ)

ناوی صهخری کورپی ئومه ییه و له پشتیوانانه، یه کیکه له به شداربوانی غهزای به در.³

صهدمه ی ئه وسی (ﷺ)

ناوی صهدمه یه، سه باره ت به ناوی باوکی هه ریه ک له ئه نه س و ئه بی ئه نه س و قه یس هاتووه، له پشتیوانانه و به ئه بووقه یس ناسراوه، هاته خزمه ت پیغمبهر

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 415.

2 - سنن الدارمي، الرقم 1673، مسند ابن أبي شيبة، الرقم 622، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 7108.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 412.

(ﷺ) و هاو دەم بە هاو لەکانی پیکه وه باوهریان هینا، صەدمە تەمەنیکی زۆری هەبوو و نزیکەیی سەد و بیست ساڵ ژیا.¹

صەردی کورپی عەبدو لا (ﷺ)

ناوی صەردی کورپی عەبدو لای ئەزیدی، لە سالی دەیی کۆچیدا هاتە خزمەت پیغمبەر (ﷺ) و موسلمان بوو، پیغمبەریش (ﷺ) کردی بە بەرپرسی موسلمانانی ناو هۆزەکەیی، تا ئەو کاتەیی پیغمبەر (ﷺ) وەفاتی کرد صەرد لە پۆستەکەیی خۆیدا مایه وه و پیغمبەر (ﷺ) ئەوی نەگۆری.²

هاو دەم بە صەرد نزیکەیی پانزە کەسیکیش لە هۆزەکەیی هاتن بۆ خزمەت پیغمبەر (ﷺ) و ماوهی دە رۆژ لە مەدینە مانه وه و پیغمبەر (ﷺ) فەرمانی کرد جیهادی بیباوهرانی سنووری خۆیان بکەن، ئەوه بوو کە چوونه وه بە سەرکردایەتی صەرد هیرشیان برده سەر شاری جەرش، له وی صەرد بانگه وازی کردن بۆ لای خوا، بەلام ئەوان رازی نەبوون، دواتر ماوهی مانگیگ گەمارۆی دان، جار جارە هیرشی دەبرده سەر مەروما لاتیان و لێی دەبردن، دواتر کەناری گرت بۆ لای شاخیگ و دوژمن وایانزانی صەرد شکاوه ئەویش ریزه کانی ریکخسته وه و هیرشی برده سەریان و کوشتاریان لیکردن و دەستکەوتیکیان لێ گرتن، ئینجا دوو نوینەری جەرشیه کان چون بۆ لای پیغمبەر (ﷺ) و له وی موسلمانبوونی خۆیان راگەیان.³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 422.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 421.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج1، ص 338.

صهعبه‌ی کچی جه بهل (رضی الله عنها)

ناوی صهعبه‌ی کچی جه به له و خوشکی موعازی کوپی جه به له، چووه ته خزمهت پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) و به یعه تی پیداوه، هاوسه ری ته عله به ی کوپی عوبه یدوه و مندالکی لی بوو به ناوی عوبه ید. ¹

صهعبه‌ی کچی سه هل (رضی الله عنها)

ناوی صهعبه‌ی کچی سه هلی کوپی زه یده، له پشتیوانانه و چووه ته خزمهت پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) و به یعه تی پیداوه. ²

صهعبی کوپی جه شامه (رضی الله عنه)

ناوی صهعبی کوپی جه شامه ی کوپی قه یسی له یثیه .

صهعب ده لیت که ره کیویه کم به دیاری هیئا بو پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم)، به لام پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) بو گی پامه وه، منیش بیتاقت بووم و پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) ئه وه ی به ده موچامدا خوینده وه، فه رموی (ته نها له به رئه وه گی پامانه وه که ئیحرامان به ستوه). ³

صهعب دوی وه فاتی پیغمبهر ریش (صلوات الله علیه وسلم) ژیا و به شداری فتوحاتی کردوه، له وانه له فه تحی عیراق و ولاتی فارس و فه تحی ئیصطه خرده به شدار بووه. ⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص736.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص737.

3 - صحيح البخاري، الرقم 1739.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص426.

سه بارهت به کاتی مردنی چهند رایهک هاتووه، رایهک دهلیت له سردهمی
 ئه بووبه کردا مردووه، رایهک دهلیت له کۆتایی خیلافهتی عومهردا بووه، رایهکیش
 دهلیت له خیلافهتی عثمانی کورپی عهفاندا مردووه،¹ دوو رای دواتر له راستیهوه
 نزیکترن، چونکه سهعب به شداری فتوحاتی سردهمی عومهری کورپی خه ططاب بووه.

سه عصهعه (ﷺ)

ناوی سه عصهعهی کورپی ناجیهیه و باپیری فه ره زدهقی شاعیره، هه رچهنده
 هه ندی به مامی فه ره زدوق ناویان بردووه، به لام باپیری بووه، فه رمودهی له
 پیغممبهری خواوه (ﷺ) گپراوه ته وه.²

سه عیق (ﷺ)

ناوی سه عیقه و کورپکی هه یه به ناوی عه بدولا که فه رمودهی له باوکیه وه
 گپراوه ته وه، به سه نه دیکی لاواز هاتووه که سه عیق دهلیت پیغممبهر (ﷺ)
 فه رمووی (توویره مه بن به شکاندنی قاپ و قاچاخ، چونکه ئه وانیش وهک ئه جه لی
 مروقه کان ئه جه لیان هه یه).³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 426.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 429.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 431.

صه فوانی کوری صه فوان (صلوات علیہ وسلم)

ناوی صه فوانی کوری صه فوانی ته میمه، باوکیشی له هاوه لانی پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) بوو، کاربه دهستی پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) بوو له سهر بهنی عهر و له سهرده می هه لگه پاره کاندای دژ به هه لگه پاره کان رۆلی بینی.¹

صه فوانی کوری عه سسال (صلوات علیہ وسلم)

ناوی صه فوانی کوری عه سسال مورادیه، دواتر له کووفه نیشته جی بوو، فهرموده ی له پیغمبهری خواوه (صلوات علیہ وسلم) گپراوه ته وه.²

صه فوان له گه ل پیغمبهر دا (صلوات علیہ وسلم) به شداری دوانزه غه زا بوو.³

زیری کوری حوبه ییش ده لیت جاریک چوم بو لای صه فوانی کوری عه سسال مورادی تا سه بارهت به مهسح له سهر خوف پرسیری لیبکه م، صه فوان وتی زیر بوچی هاتویت؟ وتم له پیئاو وهرگرتنی زانست هاتوم، صه فوان وتی ئه ی زیر ده ی فریشته کان له بهر رازیوونیان به زانست وهرگرتن بال راده خه ن بو زانستخواز، منیش وتم دوودل که وتووم سه بارهت به مهسحی سهر خوف دوا چونه سه رئاو، تویش هاوه لی پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) بوویت، ئایا له و باره وه هیچت له پیغمبهر (صلوات علیہ وسلم) بیستووه؟ صه فوان وتی

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 435.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 436.

3 - أسد الغابة، ج3، ص 28.

بهائی، پیغمبهر (ﷺ) فرمانی پیده کردین که نه گهر له سه فهدا بووین خوفه کانی پیمان سی شهو و روژ لانه بهین مه گهر نه وهی له شگران بین.¹

صه فوانی کورپی عه مر (ﷺ)

ناوی صه فوانی کورپی عه مره و یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود.²

صه فوانی کورپی غه زوان (ﷺ)

ناوی صه فوانی کورپی غه زوانه و به سه نه دیکی لاواز فه رموده یه کی هاتوو که ده لیت کابرایه که له گهل ژنه که ی خه وتبوو، ژنه که ی هه ستا و چه قویه کی هه لگرت و خستیه سه ر گهر دنی و وتی ته لاقم ده دهیت یان بتکوژم، کابراش وتی ته لاقمت که وتبیت، که نه وه باسکرا بو پیغمبهر (ﷺ)، پیغمبهر (ﷺ) فه رموی (لا قیلولة فی الطلاق).³

صه فوانی کورپی مالیک (ﷺ)

ناوی صه فوانی کورپی مالیک ته میمیوه و له کۆچه رانه و یه کی بو له هاوه له کۆچه ریه کان.⁴

1 - صحیح ابن خزيمة، الرقم 17، سنن الترمذي، الرقم 3542، صحیح ابن حبان، الرقم 1106، حسنه شعيب الأرنؤوط، حسنه الألباني في صحیح و ضعيف سنن الترمذي، الرقم 3536.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 29.

3 - الضعفاء الكبير للعقيلي، الرقم 1638.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 439.

صهفوانی کوری موعه ططل (صلواته علیہ وسلم)

ناوی صهفوانی کوری موعه ططله لی کوری ره بیعه یه، یه که م به شداری له غه زاکاندا له غه زای موره یسیعدا بوو، دواتر له غه زای خنده ق و غه زاکانی دواتریشدا به شداری کرد.¹

باسی صهفوان زیاتر له به سه رهاتی ئیفکدا هاتوو، کاتیک دایکی باوه پداران له غه زایه کدا له گه ل پیغمبهر (صلواته علیہ وسلم) بوو، له وی چوو دهست به ئاو بگه یه نیټ، که چی گه رنده نده که ی ون کرد، بویه گه رایه وه تا بیدوزیته وه، هاوه لانیس وایانزانی عانیسه له ناو که ژاوه که یدایه، بویه چوو، ئیتر عانیسه ته نها که وت، ماوه یه کی زور چاوه پئی کرد، دواتر خه و زوری بو هیئا و خه وی لیکه وت، به لام صهفوان له دوی سوپاکه وه بوو، گه یشته لای عانیسه، خیرا عانیسه له خه و راجله کی، صهفوان وشتره که ی بو راگرت و عانیسه سه رکه وت و عانیسه ی برده وه تا گه یشته وه به سوپاکه، ئیتر هندی دل بیمار که وتنه تانه دان له عانیسه و صهفوان و ده یانوت تووشی زینا بون، پیغمبهر (صلواته علیہ وسلم) ویستی پوزشی عه بدولای کوری ئوبه ی کوری سه لوول وه ربگری، بویه به هاوه لانی فهرموو (من یعذرني من رجل بلغني أذاه في أهلي، فوالله ما علمت على أهلي إلا خيرا، وقد نكروا رجلا ما علمت عليه إلا خيرا، وما كان يدخل على أهلي إلا معي)، (کی پوزشم بو وهرده گری له که سی که پیم گه یشتوو به خراپه باسی خیزانه که می کردوو، ده ی سویند به خوا من هر چاکه ی خیزانه که م ده زانم - واته چاکه م لی دیوه - ئه وانه باسی پیاویکیان کردوو که به س

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 440.

خېرو چاكەى لەبارەو دەزانم، بەتەنھا لەگەل خۆيشمدا ھاووە بۆ لای خىزانەكانم،¹ بەمجۆرە پىغەمبەر (ﷺ) شاىەتى چاكەى دا بۆ صەفوان.

جاريك ژنەكەى صەفوان ھاى بۆ لای پىغەمبەر (ﷺ) و وتى ئەى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) صەفوانى مېردم كە دىتەو كاتىك نوپژ دەكەم لىم دەدات و كە رۆژوش بگرم پىم دەشكىنيت، تا خۇریش ھەلنەيەت نوپژى بەيانى ناكات، صەفوانىش خۆى لەوى ئامادە بوو، پىغەمبەر (ﷺ) پرسىارى لە صەفوان كرد بۆچى وايە؟ صەفوان وتى ئەى پىغەمبەر (ﷺ) سەبارەت بەوہى وتى لە كاتى نوپژدا لىى دەدەم، ئەو ئافرەتە سوورەتەكەى من دەخوينيت و منىش وتوومە ئەو مەخوينە، پىغەمبەر (ﷺ) فەرمووى (ئەگەر تەنھا ئەو يەك سوورەتە بوايە بۆ خەلكى بەس بوو)، صەفوان وتى سەبارەت بە رۆژوو شكاندەكەى، ئەو ئافرەتە بەردەوام رۆژوو دەگرىت و منىش گەنجىكم و تواناى خۇگرتنم نىە، پىغەمبەر (ﷺ) فەرمووى (با ھىچ ژنىك بى مۆلەتى مېردەكەى رۆژوو نەگرىت)، سەبارەت بە درەنگ نوپژكردنەكەم، ئىمە ھەموومان وا راھاتوين تا خۇر ھەلنەيەت بىدار نابىنەو، پىغەمبەر (ﷺ) فەرمووى (كە لە خەو ھەستايىت نوپژەكەت بكە).²

1 - صحيح البخاري، الرقم 2539 و 3925 و 4480 و 6956، صحيح مسلم، الرقم 5080، صحيح ابن حبان، الرقم 7208، السنن الكبرى للسناني، الرقم 8656 و 10914، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 25051، مسند أبي يعلى الموصلي، الرقم 4800، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 19044.

2 - صحيح ابن حبان، الرقم 1504، المستدرک على الصحيحين، الرقم 1532، سنن أبي داود، الرقم 2116، صححه الذهبي فيالتلخيص، كما صححه شعيب الأرنؤوط، كما صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 2459.

به گپرانه وه یه کی لاواز هاتووه که کابرایه ک هات لای پیغم مبر (ﷺ) سکا لای له صه فوان کرد و وتی قسه ی پی و تووم، پیغم مبر (ﷺ) فه رموی (واز له صه فوان بهینن، چونکه صه فوان زمانی پیسه و دلی پاکه).¹

صه فوان که سیک ی زور نه به رد و خیرخواز و چاکه کار بوو، له به صره ش خانوویه کی هه بوو.

دوا جار صه فوان له سالی شهستی کۆچی وه فاتی کرد،² رایه ک ده لیت له غه زای ئه رمینیه له سالی نۆزده ی کۆچیدا به شداری کرد و تیایدا شه هید بوو، رایه کیش ده لیت له سه رده می موعاویه دا له جهنگی رۆمدا قاچی شکا و به رده وام تیماری ده کرد تا دوا جار له سالی په نجاو هه شتی کۆچیدا وه فاتی کرد.³

صه فوانی کوری وه هب (ﷺ)

ناوی صه فوانی کوری وه هب یان ئوه بیبی فه هریه، دوو برای هه بوو به ناوه کانی سه هل و سه هیل که پیشتر باسما ن کردوو، کونیه که ی صه فوان ئه بوو وه مره، یه کیک بوو له به شدار بوانی غه زای به در، جا رایه ک ده لیت له و غه زایه دا شه هید بوو، رایه کیش ده لیت له سالی سی یان سی و هه شتی کۆچیدا وه فاتی کردوو، رایه کیش ده لیت به نه خو شنی طاعوون وه فاتی کرد.⁴

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 5360، ضعفه الألباني في سلسلة الاحاديث الضعيفة، الرقم 3600.

2 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 6226.

3 - أسد الغابة، ج3، ص 32.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 442.

صهفوانی کورپی یه مان (ﷺ)

ناوی صهفوانی کورپی یه مانه و برای حوزده یفه ی هاوه لی ناسراوی پیغمبهره (ﷺ)، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو حود.¹

صهفوانی کورپی ئومه ییه (ﷺ)

ناوی صهفوانی کورپی ئومه ییه ی کورپی خه له فه، دایکی ناوی صهفیه ی کچی مه عمه ره، ئومه ییه ی باوکی نه یاریکی سه رسه ختی ئیسلام بوو که له جهنگی به دردا کوزرا.²

صهفوان خۆیشی باوه پی به پیغمبهر (ﷺ) نه هیئا، نه یاریکی سه رسه ختی ئیسلام بوو، پیغمبهر (ﷺ) له نزاکانیدا نزای له دژ ده کرد.³

دوای ئه وه ی غه زای به در روویدا و موسلمانان سه رکه وتن به سه ر بیباوه پاندا، عومه یری کورپی وه هب هات بو لای صهفوانی کورپی ئومه ییه و دانیشتبون، صهفوان وتی دوای کوزراوانی به در خوا ئه م ژیا نه بپری، عومه یریش وتی ئه ری به خوا، به خوا خۆشی له م ژیا نه یا نه ماوه، ئه گه ره له به ره ئه وه نه بیته قه رزم له سه ره و هیچم نیه بیده مه وه و له به ره ژن و منداله کانم نه بوایه که هیچیان بو شک نابهم بویان جیبه یلم، ده چووم بو لای موحه مه د و ده مکوشته، چونکه بیانوویه کم هه بوو ده چووم و ده موت هاتوم تا ئه و کورپه دیله م وه ربگر مه وه، صهفوانیش به و قسه ی دلخۆش بوو و وتی قه رز و خه رچی ژن و مندالت له سه ر من به لام تو ئه وه بکه، ئه وه بوو صهفوان

1 - أسد الغابة، ج3، ص 33.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 431.

3 - صحيح البخاري، الرقم 3860.

ئامادەكارى بۇ كىرد و شمشىرىكى ژەھراۋىشى بۇ ئامادە كىرد، عومەير بە صەفوانى
 وت چەند شەۋىك ئەمە لاي كەس باس مەكە، ئەۋەبوو عومەير چوو بۇ مەدینە و
 چوو بەر دەرگای مزگەوت و وشترەكەى بەستەۋە و بە شمشىرەۋە چوو بۇ لاي
 پىغەمبەر (ﷺ)، عومەرى كورپى خەططاب كە عومەيرى بە شمشىرەۋە بىنى ترس
 داىگرت و وتى بىرواننە ئەو سەگە لەبەردەرگایە، ئەۋە دوژمنى خوايە كە خەلكى لى
 ھان دەداين، عومەر چووئە ژوورەۋە بۇ لاي پىغەمبەر (ﷺ) و وتى ئەۋە عومەيرى
 كورپى ۋەھبە بە چەكەۋە ھاتوۋەتە ناو مزگەوت، ئەى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) تۆ
 دەزانىت ئەو ناپاك و خرابەكارىشە لىى دلىئا مەبە، پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى
 بىكەرە ژوورەۋە بۇ لام، عومەير و عومەر پىكەۋە ھاتن و ھاۋەلانىش ھاتنە
 ژوورەۋە، چونكە عومەر فەرمانى كىرد و رىابن ئەگەر عومەير شتىكى كىرد رىى پى
 نەدەن، خۇيشى شمشىرەكەى پى بوو، پىغەمبەر (ﷺ) بە عومەرى فەرموۋ تۆ لە
 دواۋە بوەستە، عومەير كە نىك بوۋىۋە وتى بەيانىت باش، پىغەمبەر (ﷺ)
 فەرموۋى (خو لەبرى ئەو سەلامەى تۆ بە سەلامى خۇمان رىزدارى كىردىن كە
 سەلامى ئەھلى بەھەشتىەكانە)، ئىنجا فەرموۋى بۇچى ھاتوۋىت ئەى عومەير؟ ئەۋىش
 وتى ھاتوم دىلەكەم بدەنەۋە، پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى ئەى ئەو شمشىرە چىە
 پىت؟ ئەۋىش وتى خوا بىپرېت جا ئەو شمشىرە چ سوۋدىكى ھەيە، كە دابەزىم
 لەبىرم چوو داىبىنم، پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى (راستم پى بلى بۇچى ھاتوۋىت؟)
 عومەير وتى تەنھا بۇ بردنەۋەى دىلەكەم ھاتوم، پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى (ئەى چ
 مەرجىكت دانا بۇ صەفوانى كورپى ئومەيە لە حىجردا؟) عومەير ترسا و وتى چ
 مەرجىكم داناۋە؟ پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى بەلئىنت دا بىكوژىت بەرامبەر بەۋەى
 قەرزەكەت بداتەۋە، خوا رى نادات ئەۋە بكەيت، عومەير خىرا شاىەتومانى ھىنا و

وتى ئەى پيغمبهرى خوا (ﷺ) ئىمە دەمانوت درۆ دەكەيت كه ده لئيت سروشوت بۆ ديت، به لام ئەم قسهى نيوان من و سهفوان له حيجر كهس نه يده زانى جگه له من و سهفوان، به لام خوا ئەوهى گه ياند به تو، بويه بروام هيئا به خوا پيغمبهره كهى و سوپاس بۆ خوا كه منى گه ياند بهم مه قامه، موسلمانان به موسلمانبوونى عومير دلخوش بوون، عومير وتى كه عومير هات له به رازيك لام بيژراوتر بوو، هچى كه موسلمان بوو هيندهى يه كيك له كوره كانم لام نازيز بوو، پيغمبهر (ﷺ) فه رموى (دابنيشه دلنه وات بكهين)، ئينجا فه رموى (براكه تان فيرى قورئان بكه ن و ديله كهى بۆ نازاد بكه ن)، عومير وتى ئەى پيغمبهرى خوا (ﷺ) من زور هه ولم دها درايه تى ئيسلام بكه م، جا ئيستا مؤله تم ده ده يت بچمه وه ناو قوره يش و بانگيان بكه م بۆ ئيسلام به لكو خوا رينمونيان بكات؟ پيغمبهريش (ﷺ) مؤله تى پيدا، عومير چوو يه وه بۆ مه ككه و سهفوانيش له كۆرى قوره يشيه كاندا بوو ده يوت موژده تان لى بيت موژده يه كتان بۆ ديت خه مى به درتان بير ده باته وه، هه ركه س له مه دينه وه ده هاته مه ككه سهفوان هه والى مه دينهى ده پرسى تا دوا جار هه والى زانى كه عومير موسلمان بووه، كه ئەوهى زانى وتى به لئين بيت هيج يارمه تيه كى نه ده م و قسه شى له گه ل نه كه م، عومير هاته وه مه ككه و كه وته رينمايى خه لك بۆ موسلمان بوون و ژماره يه كى زور موسلمان بوون.¹

كاتيكيش فه تى مه ككه كرا، سهفوان له مه ككه ده رچوو و را يكر د، به لام ناجيهى ژنى باوه رى هيئا به پيغمبهر (ﷺ)،² عوميرى كۆرى وه ب كه ئاموزاى

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 13992،

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 431.

صهفوان بوو، هات بۆ لای پيغمبهر (ﷺ) و داوای په نای کرد بۆ صهفوان، پيغمبهریش (ﷺ) داواکهی وهرگرت و عهباکهی خۆی بۆ نارد، خیرا وهه بی کورپی عومه ییر خۆی گه یاند به صهفوان و پیکه وه گه رانه وه، که هاتنه وه هر له دورره وه صهفوان هاواری کرد ئهی موحه ممه د ئمه وهه به ده لیت به دورری دوو مانگه پری په نات داوم، پيغمبهر (ﷺ) فهرمووی دابه زه ئه بووه هب، ئه ویش وتی نا، تا بۆم روون نه بیته وه دانا به زم، پيغمبهر (ﷺ) فهرمووی دابه زه و ماوه ی چوار مانگت بۆ هه یه، ئه ویش دابه زی و له گه ل پيغمبهریش (ﷺ) چوو بۆ غه زای حونه یین، هیشتا باوه پيشی نه هینابوو، پيغمبهر (ﷺ) داوای چه کیکي لی کرد به کاتی بیدات به لایه وه، صهفوان وتی ناچاریه یان داواکاریه، فهرمووی به ویستی خۆته و زۆر نیه و کاتیه و پاریزراوه، ئه ویش چه که که ی پيدا، کاتی که له جهنگی حونه ییندا موسلمانان شکان و له دهوری پيغمبهر (ﷺ) بلاوه یان کرد، صهفوان مایه وه وه لامیکی قسه یه کی ناشیرینی که لدانی برای دایه وه که له سه ری دایکیه وه برای بوو، دواتر که موسلمانان سه رکه وتن، پيغمبهر (ﷺ) به خششی صهفوانی کرد،¹ پيغمبهر (ﷺ) سه د وشتی به خششی به صهفوان، دواتر سه د وشتی تری پی به خششی، دواتریش سه د وشتی تری پی به خششی،² پيغمبهر (ﷺ) به رده وام به خششی صهفوانی ده کرد، صهفوان وتی به خوا ئه م به خشینه ته نها له پيغمبهران ده وه شیته وه، بۆیه موسلمان بوو، به ره به ره موسلمان بوونه که ی چاکتر ده بوو، دواتر بۆ ئه وه ی پاداشتی کۆچی بۆ بنووسریت، کۆچی کرد بۆ مه دینه، ئه وه باسکرا بۆ پيغمبهری خوا (ﷺ)، پيغمبهریش (ﷺ) فهرمووی (داوی فته ح هیچ کۆچیک

1 - أسد الغابة، ج3، ص 25-26.

2 - صحيح مسلم، الرقم 4377.

نيه)، ئينجا فهرماني كرد صهفوان بگه پيٽه وه بؤ مهككه، ئه وئيش گه رايه وه بؤ مهككه و تا مردني له وئى مايه وه، مردنيشى له سالى چل و دووى كوچيدا بوو، رايه كيش ده لئيت له گه ل كورزاني عوئماندا ئه وئيش مرد، رايه كيش ده لئيت له سه رده مي موعاويه ي كورپى ئه بووسوفياندا مرد.¹

له و ماوه ي كه صهفوان بيټاوه پ بوو و ژنه كه شى باوه ردارا بوو، پيغه مبهر (ﷺ) له يه كي جيا نه كردنه وه و هاوسه رگيره كه يان وهك خوى مايه وه.²

صهفوان يه كيك بوو له به شداربواني جهنگي يه رمووك.³

صهفويه ي پوورى پيغه مبهر (ﷺ)

ناوى صهفويه ي كچي عه بدولموطه ليه و پوورى پيغه مبهر ي خوايه (ﷺ)، خوشكي حه مزه ي مامى پيغه مبهر ي خوايه (ﷺ)، سه رها ژنى حارثى كورپى حه ر بوو، دواى ئه و شووى كرد به عه ووامى كورپى خوه يليلد و كورپى لئى بوو به ناوى زوبه ير كه يه كيك بوو له ده موژده پيئدراوى به هه شت.⁴

صهفويه هاوده م به زوبه يري كورپى كوچى كرد بؤ مه دينه.⁵

1 - أسد الغابة، ج3، ص 25-26.
 2 - سير أعلام لالانبلاء، ج2، ص 565.
 3 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 563.
 4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 743.
 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 744.

له غهزای ئوحووددا کاتیک پیغه مبهەر (ﷺ) چوووه سهەر تهرمی چه مزه ی مامی و بینی چی لیها تووه و چۆن تهرمه که ی شیوینراوه، فهرموی (لولا أن تجد صفة في نفسها لتركته حتى تأكله العافية حتى يحشر من بطونها)،¹ (ئهگه ر دلی صه فیه بهرگه ی بگرتایه و پیی دلته نگ نه بوایه به دلنیا ییه وه تهرمه که یم وا جیده هیشت تا گوشت خۆره کان بیانخوردایه تا له رۆژی دوا ییدا له ناو سکی ئه واندا چه شر بکرایه)، ئینجا له پیستی پلنگی کدا کفنی کرد،² هینده که م بوو که کاتیک سهری پی داده پۆشی قاچه کانی دهرده که وتن و کاتیکیش قاچه کانی داده پۆشی سهری دهرده که وت،³ ئینجا پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموی سهری دابپۆشن و قاچه کانیشی به گوزالک دابپۆشن، ئه و رۆژه جل و بهرگ که م بوو و کوزراویش زۆر بوو، بویه دوو که س و سی که س له یه که بهرگدا کفن ده کران.⁴

صه فیه ی خوشکی چه مزه گه یشت به عه لی و زوبه یری و هه والی چه مزه ی پرسى لیان، ئه وانیش وایان نیشاندا که هه والی نازانن، صه فیه چوو بو لای پیغه مبهەر (ﷺ)، ئه ویش فهرموی (من ده ترسم صه فیه عه قلی له ده ست بدات) بویه

1 - سنن أبي داود، الرقم 2745، سنن الترمذي، الرقم 973، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 12058،

2 - المستدرک علی الصحیحین، قال الذهبی صحیح علی شرط مسلم، كما صححه الألبانی.

3 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 1285، مصنف ابن أبي شيبة، الرقم 36068، سنن الدارقطني، الرقم 3682، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 12058، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 2870، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن الترمذي، الرقم 1016.

4 - مصنف ابن أبي شيبة، الرقم 36068، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن الترمذي، الرقم 1016.

دهستی خسته سهر سنگی سه فییه و نزای بو کرد و داوای کرد بگه پیتته وه، سه فییهش ده گریا.¹

سه فییه که هات دوو جلی همزه ی پی بوو، کاتیک پیغمبەر (ﷺ) سه فییه ی بینی چهزی نه کرد سه فییه همزه به و شیوازه ببینیت، بویه زوبه ییری نارد تا ری نه دات همزه ببینیت، کاتیک زوبه ییر گه یشته لای سه فییه وتی دایه گیان راوهسته، ئه ویش وتی له سهر ریم لاچۆ، کاتیک بینی سه فییه واز ناهینیت وتی پیغمبەر (ﷺ) منی نارد بو لات، سه فییه که ئه وه ی بیست خیرا وهستا و دوو جله که ی گرت دهست و جلیکیان بو کفنی همزه بوو و ئه وی تریشیان بو کفنی پشتیوانییه ک بوو.²

سه فییه ی کچی عه بدولموطه لیب ده لیت له قه لاکه ی سه سساندا بووین و سه سسانیش له گه لمان بوو و ئیمهش بریک ژن و مندال بووین، ئه مهش له و کاته دا بوو که خه ندهق لیدرابوو، کابرایه کی جووله که دای به لاماندا و به دهوری قه لاکه دا ده گه پرا، منیش به سه سسانم وت ئه و جووله که یه له دهوری قه لاکه یه و من لیی دلتیا نیم، کی ده لیت بو ئابروومان ناگه پیت و نایه ویت رییه ک بدۆزیتته وه؟! خو پیغمبەر (ﷺ) و هاوه لان سه رقان بوون و دهره تیان نیه ئاگادارمان بن، ده ی تو برۆ بیکورزه، ئه ویش وتی خوا لیت خوش بی ئه ی کچی عه بدولموطه لیب، به خوا ده زانیت من هی ئه و ئیشه نیم، سه فییهش که هیچی به دی نه کرد داریکی داکوتراوی ناو قه لاکه ی هه لگرت و له قه لاکه دابهزی و که وته لیدانی جووله که که تا کوشتی، ئینجا

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 4848، قال الذهبي سمعه أبو بكر بن عياش من يزيد و هما ليسا بمعتمدين.

2 - دلائل النبوة للبيهقي، الرقم 1170.

گه پرایه وه بۆ قه لاکه، سه فییه ده لیت ئینجا که هاتمه وه به سه سسانم وت دابه زه و چهک و بهرگه سه ربازیه که ی لئ دامال، خۆم بۆیه لامنه برد چونکه پیاو بوو، سه سسانیش وتی هیچ پیویستم نیه به و شتانه ی.¹

له سه رده می خیلافه تی عومه ری کورپی خه ططابدا، عومه ر بری شه ش هه زار دره می بریه وه بۆ سه فییه.²

سه فییه له سه رده می خیلافه تی عومه ری کورپی خه ططابدا کۆچی دوایی کرد و له گۆرستانی به قیعه ئه سپه رده کرا.³

سه فییه ی کچی به شامه (رضی الله عنها)

ناوی سه فییه ی کچی به شامه یه، ئه م ئافره ته به که نیزهک گیرابوو، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) سه ریشکی کرد له وه ی لای پیغه مبه ر (ﷺ) بمینیتته وه یان بجیتته وه بۆ لای میرده که ی، ئه ویش وتی به لکو میرده که م، پیغه مبه ریش (ﷺ) ناردیه وه.⁴

سه فییه ی کچی بوجه ر (رضی الله عنها)

ناوی سه فییه ی کچی بوجه روه و فه رموده ی له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) گێراوه ته وه .

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 6933، قال الذهیبی عن سنده: عروة لم یدرک صفیه.

2 - الطبقات الکبری لابن سعد، ج3، ص 297.

3 - الطبقات الکبری لابن سعد، ج8، ص 41.

4 - الإصابه فی تمییز الصحابه، ج7، ص 737.

صه فییهی کچی ثابت (رضی الله عنها)

ناوی صه فییهی کچی ثابت و یه کیکه له پشتیوانان و چووه ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و به یعه تی پیداوه.¹

صه فییهی کچی حویهی (دایکی باوه پداران) (رضی الله عنها)

ناوی صه فییهی کچی حویهی کورپی ئه خطه به، هاوسه ری پیغمبهر (ﷺ) و دایکی باوه پدارانه.

صه فییهی ئافره تیکی جووله که بوو و هاوسه ری سه للامی کورپی میشکه م بوو، دواتر شووی کرد به کینانه ی کورپی ئه بیلحوقه یق، به لام کینانه له غه زای خه بیهردا کورزا.²

صه فییه هاو ده م به کچه ئاموزایه کی به دیل گیران و بیلال ئه وانی ده هیئا، ئه وانی برد به لای کورزا وانی جووله که دا، ئاموزاکه ی صه فییه که ئه وه ی بینی دهستی کرد به قیزو قاو و خوئی ده کرد به سه ر سه ریدا، پیغمبهر (ﷺ) فه رموی (ئو شه ی تانه م له بهر چاو لابه ن)، به لام فه رمانی کرد به دوایدا صه فییه برا، خه لکی زانییان که پیغمبهر (ﷺ) ئه وی بو خوئی هه لبراردووه، پیغمبهر (ﷺ) به بیلالی فه رمو (ئهی بیلال مه گه ر سوژت لی دامالرابوو وا ئه و دوو ژنه ت برد به لای کورزاوه کانیاندا؟!)³.

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 738.

2 - أسد الغابة، ج7، ص 184.

3 - أسد الغابة، ج7، ص 184.

كاتيك خه يبهر فه تح كراو كه نيزه كه كانيش كؤكرانه وه، كاتيک پيغمبهر (ﷺ) ده سنگه وته كانی دابهش ده كرد، دىحیهى كورپى خه ليفه هات بؤ لای پيغمبهرى خوا (ﷺ) و وتى ئەى پيغمبهرى خوا (ﷺ) كه نيزه كيكم پي ببه خشه، ئەویش فه رموى (بړؤ كه نيزه كيک ببه)، دىحیهش چوو سه فييهى كچى حويهى برد كه سيك هات وتى ئەى پيغمبهرى خوا (ﷺ) چؤن كچى سه روك هؤزه كه ده دهيت به دىحیه، ده بيت بؤ تۆ بيت، پيغمبهرى خوا (ﷺ) داواى كرد دىحیه هاو ده م به سه فييه بيت، ئەویش هات، پيغمبهرى خوا (ﷺ) فه رموى له برى سه فييه كه نيزه كيكي تر هه لبرتيره، دىحیهش واى كرد و پيغمبهر (ﷺ) سه فييهى ئازاد كرد و مارهى كرد.¹

سه فييه پيشتر خهوى ديپوو كه مانگ كه وتبويه ژورره كه يه وه، ئەوهى بؤ دايكى باسكرد، دايكىشى زلله يه كى دا له ده موچاوى و وتى تۆ گهردنت دريژ ده بيت تا ده چيته لای پاشاى عه رهب، ئيتر ئەو شوين زللهى پيوه ديار بوو تا هاته لای پيغمبهرى (ﷺ)، پيغمبهر (ﷺ) پرسىارى ليكرد بؤ ده موچاوى وايه، ئەویش به سه رهاته كهى بؤ باسكرد.²

كاتيك سه فييه هات بؤ لای پيغمبهر (ﷺ)، پيغمبهر (ﷺ) فه رموى باوكت به رده وام له سه سه خترينى جووله كه بوو به رامبهرم تا خوا كوشتى، سه فييه وتى ئەى پيغمبهر (ﷺ) خواى گوره له كتيبه كه يدا فه رمويه تى (ولا تزر وازرة وزر آخرى)، كهس باجى تاوانى كهس نادات، پيغمبهر (ﷺ) پيى فه رموو: هه لبرتيره، ئەگه ر ئيسلام هه لده بترتيرت ئەوه بؤ خؤم ده تهيلمه وه، ئەگه ريش

1 - صحيح البخاري، الرقم 367، صحيح مسلم، الرقم 2639.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 739.

جووله كايه تي هه لده بژيريت ئه وه له وانه يه ئازادت بکه م و بجيته وه بۆ لای كه سوکارت، سه فييه وتی ئه ی پيغمبهری خوا (ﷺ) به خوا تاسه ی ئيسلامم کردوه و پيش ئه وه ی بانگم بکه يت که هاتم بۆ لات بروام به تۆ هيئا، هه روه ها من له ناو جووله كايه تيدا هيچ باوك و برايهم نيه، تۆ منت له نيوان كوفر و ئيسلامدا سه رپشك كرد، جا خوا و پيغمبهره كه ی (ﷺ) له ئازادبوونم و گه رانه وهم بۆ لای هۆزه كه م لام خوشترن، پيغمبهريش (ﷺ) هيشتيه وه بۆ خو ی.¹

كاتيك پيغمبهر (ﷺ) له خه بيهر سه فييه ی بۆ خو ی هه لبژارد، له گه ل خو ی بردی تا له سه ددوره وحاء وه ستا و له وي گواستيه وه، پاشان بری خواردنی شیر و خورمای له پارچه پيسته يه كدا ئاماده کرد و پيغمبهر (ﷺ) فه رموی ئه وانه ی ده ورت بانگ بکه، ئيتر ئه وه وه ليمه ی پيغمبهر (ﷺ) بوو بۆ سه فييه، دواتر که گه يشتنه مه دينه، پيغمبهر (ﷺ) لای وشتره كه وه دانيشتبوو و رانی دانا بوو، سه فييه قاچی خسته سه ر رانی پيغمبهر (ﷺ) تا سه رکه وت.²

جاريك حه فسه به سه فييه ی وت تۆ كچه جووله كه يت، پيغمبهر (ﷺ) هاته ژوره وه وه سه فييه ده گريا، پيغمبهر (ﷺ) فه رموی بۆچی ده گريت؟ سه فييه وتی حه فسه پيی وتووم كچه جووله كه م، پيغمبهر (ﷺ) فه رموی (به دنيا ييه وه تۆ كچه پيغمبهریت و مامیشت پيغمبهره و ژنی پيغمبهریكيت، ئيتر ئه و به چی

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج8، ص 123.

2 - صحيح البخاري، الرقم 2142.

به رووتا ده نازیت؟) پاشان پیغمبر (ﷺ) فرمووی (له خوا بترسه ئه ی
حه فسه).¹

صه فییه ئافره تیکی ژیرو جوان و ئاییندار بوو.²

جاریک پیغمبر (ﷺ) له مزگهوت بوو و ژنه کانیشی لای بوون، دواتر
ژنه کانی چوون، پیغمبر (ﷺ) به صه فییه ی فرموو په له مه که تا له گه لت بيم،
مالی صه فییه له مالی ئوسامه بوو، پیغمبر (ﷺ) له گه لی چوویه دهره وه، دوو
که س له پشتیوانان پیی گه یشتن و ته ماشای پیغمبره ی خویان (ﷺ) کرد، دواتر
تیپه ر بوون، پیغمبر (ﷺ) به و دوانه ی فرموو (وهرن، ئەمه صه فییه ی کچی
حویه یه)، ئەوانیش وتیان سوبحانه لا ئه ی پیغمبره ی خوا (ﷺ)، پیغمبر (ﷺ)
فرمووی (إن الشيطان يجري من الإنسان مجرى الدم، وإنی خشیت أن یلقی فی
أنفسکما شیئاً)،³ (شهیتان به دهماره کانی خوینی مرفودا تیده په پیت، منیش ترسام
شتیک بخاته ناختانه وه).

کاتیک پیغمبر (ﷺ) نه خوش بوو و ژنه کانی له دهوری کۆبوونه وه،
صه فییه وتی ئه ی پیغمبره ی خوا (ﷺ) خۆزگه ئه و دهرده ی به تۆوه یه له من
که وتایه، ژنه کانی تری به زیته ی چاو سه پریان ده کرد، پیغمبر (ﷺ) فرمووی

1 - صحیح ابن حبان، الرقم 7318، سنن الترمذی، الرقم 3911 و قال حسن صحیح، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 12149،

صححه شعيب الأرنؤوط، كما صححه الألباني في صحیح و ضعيف سنن الترمذی، الرقم 3894.

2 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 232.

3 - صحیح البخاری، الرقم 1950.

ئاو له دهم رادهن، وتیان له بهر چی ئه ی پیغه مبره ی خوا (ﷺ)؟ فرموی له و چاو زیت کردنه وه تان له هاوه له که تان، به خوا ئه و راستگویه.¹

جاریک ئافره تیکی خزمه تکاری صه فییه چوو بو لای عومهری کورپی خه ططاب و وتی صه فییه روژانی شه ممه ی زور لا خو شه ویسته و سهردانی جووله که کانیش ده کات، عومهریش ناردی به شوینیدا و پرسپاری لی کرد، صه فییه وتی سه باره ت به روژی شه ممه، له و کاته وه ی خوا رینموونی کردوم خو شه ویستیم بو ی نیه، سه باره ت به سهردانی جووله که ش، ئه وه من خزم و که سم هیه له نیویاندا، دواتر صه فییه به که نیه که ی وت بوچی واتکرد؟ وتی شه ی تان پپی کردم، صه فییه وتی ده ی برؤ ئیتر تو ئازادیت.²

صه فییه له سهرده می خیلافه تی عوثمانی کورپی عه ففاندا پالپشتی عوثمان بوو، کاتیگه ماروی مالی عوثمان درا، صه فییه به ولاخیکه وه چوو تا بچیت بو لای عوثمان، که چی ئه شتهر هاته رپی و نه یه یشت، صه فییه وتی بمگپرنه وه با ئه مه ئابرووم نه بات، دواتر حه سه نی له نیوان مالی خو ی و عوثماندا داناو خواردن و خواردنه وه ی ده نارد بو عوثمان.³

سه باره ت به کاتی وه فاتی صه فییه، ده وتریت له سالی سی و شه شی کوچی وه فاتی کردوه، رایه کیش ده لیت له سالی په نجای کوچیدا وه فاتی کردوه،⁴

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 313، حسنه ابن حجر في الإصابة، ج7، ص 741.

2 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 233.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 741.

4 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 235.

رایه کیش ده لیت له سهرده می خیلافه تی موعاوییه ی کوری ئه بووسوفیان و له سالی
په نجاو دووی کۆچیدا وه فاتی کردوه.¹

صه فییه ی کچی عه طیبه (رضی الله عنها)

ناوی صه فییه ی کچی عه طیبه یه و له گهل ژماره یه ک ئافره تی تری پشتیواناندا
چووته مالی پیغم مبر (ﷺ).²

صه فییه ی کچی عوبه ید (رضی الله عنها)

ناوی صه فییه ی کچی عوبه یده و چووته خزمه ت پیغم مبر (ﷺ).³

صه فییه ی کچی عومه ر (رضی الله عنها)

ناوی صه فییه ی کچی عومه ری کوری خه ططابه، صه فییه له غه زای خه بیهردا
له گهل پیغم مبر (ﷺ) بوو.⁴

صه فییه ی خزمه تکار (رضی الله عنها)

ناوی صه فییه یه و خزمه تکاری پیغم مبری خوایه (ﷺ)، سه باره ت به مانگ
گیران فه رموده ی گپراوه ته وه.⁵

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 741.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 746.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 745.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 746.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 747.

صه فییهی کچی زوبهیر (رضی الله عنها)

ناوی صه فییهی کچی زوبهیری هاشمیه، پیغمبهر (ﷺ) له دستکه و ته کانی
خه یبه ر چل کۆل خورمای پی به خشی.¹

صه فییهی کچی صفیح (رضی الله عنها)

ناوی صه فییهی کچی صفیحه و دایکی ئەبووهورهیره ی هاوه لی ناسراوی
پیغمبهری خوایه (ﷺ)، به لام رایه کی تر ده لیت ناوی دایکی ئەبووهورهیره
ئومه یمه یه،² له پییتی ئەلفدا باسما ن کردوو ه.

صه لتی کورپی مه خره مه (ﷺ)

ناوی صه لتی کورپی مه خره مه یه، پیغمبهر (ﷺ) له دستکه و ته کانی خه یبه ر
خورمای پیدا.³

صه لتی کورپی نوعمان (ﷺ)

ناوی صه لتی کورپی نوعمانی کورپی عه مره، هاوده م به باوکی و مامه کانی
چوو ته خزمه ت پیغمبهر (ﷺ) و تا سه رده می عومه ری کورپی خه ططابیش ژیا.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 742.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 737.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 444.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 445.

سه لصال (رضی اللہ عنہ)

ناوی سه لصاله و هاتووه ته خزمهت پیغمبهری خوا (صلواته علیہ وسلم) و موسلمان بووه، پیغمبهر (صلواته علیہ وسلم) نامۆژگاریه کی کرد، قه یسی کورپی عاصم له وی بوو، وتی خۆزگه ئه و نامۆژگاریهت شیعر بوایه بۆ ئه وهی له بهرمان بگردایه، سه لصال وتی ئه ی پیغمبهر (صلواته علیہ وسلم) من ده یکه م به شیعر، ئه وه بوو کردی به شیعر.¹

سه مائی کچی بوسر (رضی الله عنها)

ناوی سه مائی کچی بوسری مازینیه، برایه کی هه بوو به ناوی عه بدولای،² سه ممط و عه بدولای برای و باوکیشیان هه موویان هاوه لی پیغمبهر (صلواته علیہ وسلم) بوون.³ سه مماء ده لیت پیغمبهر (صلواته علیہ وسلم) فه رموی (لا تصوموا یوم السبت إلا فی ما افترض علیکم، وإن لم یجد أحدکم إلا لحاء عنبه، أو عود شجرة فلیمضغه)،⁴ (رۆژانی هه ینی رۆژوو مه گرن ته نها ئه وه نه بیته که له سه رتان فه رزه، ئه گه ر یه کی کیشتان هه یچی ده ست نه که وت ته نها لاسکی هیشوو ه ترییه که نه بیته یان لقو چیلکه ی داریک، ئه و با بیجویت).

1 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص445.

2 - أسد الغابة، ج7، ص190.

3 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج7، ص747.

4 - سنن أبي داود، الرقم 2081، صحيح ابن خزيمة، الرقم 2010، سنن الدارمي، الرقم 1746، سنن الترمذي، الرقم 708، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 2721، مسند الشاميين للطبراني، الرقم 424، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 2421.

صهیفی کوری ساعیده (ﷺ)

ناوی صهیفی کوری ساعیده یه و له پشتیوانانه، هاوده م به پیغمبهر (ﷺ) به شدارای چند غزای کردوه، دواتر له که دید وه فاتی کرد و پیغمبهر (ﷺ) له جله که ی خویدا کفنی کرد.¹

صهیفی کوری سهواد (ﷺ)

ناوی صهیفی کوری سهواد و له پشتیوانانه له سوله میه کان، یه کیک بووه له به شداربوانی به یه تی عهقه به ی دووه م، دواتریش به شدار بووه له غزای به دردا.²

صهیفی کوری عهمر (ﷺ)

ناوی صهیفی کوری عهمری کوری زهیده، له پشتیوانانه و یه کیکه له وانهی له غزای ته بووکدا هیچ چهک و پیویستی جهنگی نه بوو به شدارای بکات و هاته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) تا پیداوستی جهنگی بو دابین بکات، به لام هیچ نه بوو، بویه له تاو خهفته تی به شدارای نه کردن دهستی کرد به گریان، ئەم هاوه له و چه ندیکی تر وابوون تا ئایه تی خوا له باره یانه وه دابه زی.³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 453.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج، ص 453.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 455.

صهیفی کوری قه یطی (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی صهیفی کوری قه یطیه و برای حوابه، یه کیکه له به شداربوانی غه زای
ئو خود وتیایدا شه هید بووه.¹

صهیفی کوری ئه بی عامیر (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی صهیفی کوری ئه بی عامیره و برای حه نظله یه که فریشته کان شووردیان،
له غه زای ئو خوددا به شدار بوو.²

صوباحی خزمه تکار (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی صوباحه و خزمه تکاری عه بباسی مامی پیغم مبر (صلوات الله علیه وسلم) بوو، پیغم مبری
خوا (صلوات الله علیه وسلم) هندی بهر پرسیاریتی سپارد به صوباح، رایه کیش ده لیت صوباح
مینبهره که ی پیغم مبری خوی (صلوات الله علیه وسلم) دروست کردووه،³ به لام پیشتر له بهرگی
یه که مدا ئه وه مان روونکردووه ته وه.

صوباحی عه بدی (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی صوباحی کوری عه بباسی عه بدیه، له گه ل جاروود هاتوو ته خزمه ت
پیغم مبر (صلوات الله علیه وسلم).⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 455.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 454.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 404.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 404.

صوبه یح (ﷺ)

ناوی صوبه یح و خزمه تکاری ئوسه یده، یه کیکه له و که سانه ی که له باره یانه وه نایه ت دابه زی (ولا تطرد الذین یدعون ربهم...) ¹.

صوبه یحی خزمه تکار (ﷺ)

ناوی صوبه یح و خزمه تکاری سه عیدی کورپی عاص بوو، ئەم هاوه له خوی ئاماده کرد تا به شداری غه زای به در بیته، به لام له رییدا نه خووش که وت، به لام له هموو غه زاکانی دواتردا له گه ل پیغه مبه ر (ﷺ) به شداری کرد. ²

صوحاری عه بدی (ﷺ)

ناوی صوحاره، سه باره ت به ناوی باوکی هه ریه ک له عه باس و عابس و سه خر هاتوو، کونیه که ی ئەبوو عه بدوره حمانه و کورپیکی هه بوو به ناوی عه بدوره حمان که فهرمووده ی له باوکیه وه گنراوه ته وه. ³

صوحار ده لیت جاریک وتم ئە ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) من که سیکم زور جار نه خووشم، جا مؤله تم بده له گوزه یه کدا شه ربه ت بگرمه وه، ئەویش مؤله تی دام. ⁴

صوحار ده لیت پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی (روژی دواپی نایه ت تا چه ند هوزیک ده برین به ناخی زه ویدا و دهوتریت کی له به نی فلان ماوه)، صوحار ده لیت که

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 406.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 8.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 408.

4 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 15651، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 7230، المطالب العالیة لابن حجر، الرقم 1864، وضعه شعيب الأرنؤوط.

پیغم مبر (ﷺ) فہرموی قہبیلہ، زانیم مہ بہستی عہ رہ بہ، چونکہ عہ جہ مہ کان بہ ناوی شوینہ کانیا نہ وہ دہ ناسرینہ وہ.¹

صوحار ہہ واداری عوٹمانی کورپی عہ ففان بوو و کاتیک عوٹمان شہ ہید کرا، صوحار یہ کیک بوو لہ وانہ ی داوا ی تو لہ ی خوینی عوٹمانی دہ کرد، لہ سہ ردمی مو عاویہ دا و تار بیژیکی بہ ہیژ و ناسراو بوو.²

ئہ م هاوہ لہ دواتر لہ بہ صرہ نیشتہ جی بوو و ہہر لہ وییش وہ فاتی کرد.³

صودہ ی کورپی عہ جلان (ئہ بووئومامہ ی باہیلی) (ﷺ)

ناوی صودہ ی کورپی عہ جلانہ و بہ ئہ بووئومامہ ی باہیلی ناسراوہ،⁴ یہ کیکہ لہ بہ شدار بوانی غہ زای ئو جود، لہ بہ یعتی ریضوانیشدا بہ شداری کرد.⁵

لہ حہ جی مالئاواییشدا بہ شداری کرد و لہ و بارہ وہ فہرمودہ ی گپراوہ تہ وہ.⁶

ئہ بووئومامہ دہ لیت بیستم لہ پیغم مبر (ﷺ) دہ یفہرموو (اقرءوا القرآن فإنه یأتی یوم القیامة شفیعاً لأصحابہ)،⁷ (قورئان بخوینن، چونکہ لہ روژی قیامہ تدا شہ فاعت دہ کات بو هاوہ لانی).

1 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 15650، المستدرک علی الصحیحین، الرقم 8441، المعجم الکبیر للطبرانی، الرقم 7231، صححہ الذہیبی التلخیص، ضعفہ شعیب الأرنؤوط.
2 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 409.
3 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 408-409.
4 - أسد الغابة، ج3، ص 16.
5 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 420.
6 - صحیح ابن حبان، الرقم 4633.
7 - صحیح مسلم، الرقم 1378، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 21626.

ئەبوو ئومامە دەلیت جارێک پیغمبهر (ﷺ) دای بە لامدا و منیش دەم دەجوولاند، فەرمووی ئەی ئەبووئومامە چی دەلیت؟ وتم خەریکی زیکر، فەرمووی ئایا شتیکت پێ بلیم-زیاتر-یان باشتەر- بیّت لە زیکری شوو و رۆژو رۆژو شەوت؟ بلێ: سبحان الله عدد ما خلق، وسبحان الله ملء ما خلق، وسبحان الله عدد ما في الأرض والسماء، وسبحان الله ملء ما في الأرض والسماء، وسبحان الله عدد ما أحصى كتابه، وسبحان الله عدد كل شيء، وسبحان الله ملء كل شيء، به هەمان شیوەش حەمدیش بلێ.¹

ئەبووئومامە لە سالی هەشتا و یەکی کۆچی و لە شام کۆچی دواپی کرد،² رایەکیش دەلیت لە سالی هەشتا و شەشی کۆچی وەفاتی کرد و ئەو کات تەمەنی شەست و یەک سالان بوو.³

بەلام ئەووە راست نیە تەمەنی هیندە بووبیّت، چونکە ئەگەر وابیّت دەبیّت پاش وەفاتی پیغمبهر (ﷺ) لە دایک بووبیّت، لە کاتی کدا فەرموودە ی صحیحی لیۆه گێردراو و تەووە هاو لەبوونی سەلماو، بۆیە ئەو گێرانهووەی تەمەنی راست نیە، جگە لەو بە صحیحی هاتوووە کە کاتی ک پیغمبهر (ﷺ) وەفاتی کرد تەمەنی ئەم سی و سی سالان بوو، بۆیە دەکریت تەمەنی لە سەدو سی سالان کەمتر نەبووبیّت.⁴

1 - صحيح ابن خزيمة، الرقم 729، صحيح ابن حبان، الرقم 830، حسنه شعيب الأرنؤوط.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 17.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج7، ص 411.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 420.

صومه یته (رضي الله عنها)

ناوی صومه یته یه و له مالی پیغمبهر (ﷺ) بوو، چونکه ئا فره تیگی هه تیو
 بوو، صومه یته فه رموده ی گپراوه ته وه.¹

صونابیح (ﷺ)

ناوی صونابیچی کورپی ئه عسه ره، فه رموده یه کی له پیغمبهری خواوه (ﷺ)
 گپراوه ته وه، صونابیح ده لیت پیغمبهر (ﷺ) فه رمووی (إني فرطكم على الحوض،
 وإني مكاثر بكم الأمم، فلا تقتلن بعدي)،² (من پیشستان ده که وم له سه ره حوز و له نیو
 ئوممه تاندا شانازی به زوریتانه وه ده که م، ده ی دوا ی من مه که ونه یه کتر کوشتن).

صوهه یبی رومی (ﷺ)

ناوی صوهه یبی کورپی سینانی کورپی مالیکی نه مه ریه، دایکی ناوی سه لمای
 کچی قه عیده، کونیه که ی ئه بوویه حیایه و پیغمبهری خوا (ﷺ) ئه و کونیه ی لیتنا.³
 صوهه یب که سیکی سووری بالا مامناوه ند بوو، قژی زور بوو و خه نه شی
 به کارده هیئا.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 748.

2 - صحيح ابن حبان، الرقم 6070، مسند احمد بن حنبل، الرقم 18667، سنن ابن ماجه، الرقم 3941، صححه شعيب الأرنؤوط، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن ابن ماجه، الرقم 3944.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 449.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 226.

ژنه که ی ناوی ره یطه ی کچی ئەبی ئومه ییه یه که ئەویش یه کیکه له هاوه لانی پیغمبهر (ﷺ).¹

خوی له بنه پهدا رومی نیه، به لام پیی و تراوه رومی، له بهر ئەوه ی مندال بوو که رومیه کان گرتیان و بردیان، ئەگه رنا باوکی و مامیشی کاربه دهستی کیسرای فارسه کان بوون و مالیان له موصل بوو له لای دیجله وه، یان دهوتریت مالیان له خاکی جزیره بوو له لای فورپات، رومیه کان دایان به سه ر ئەو شوینه دا و صوهه یی مندالیان برد، ئیتر صوهه یب له روم گوره بوو و ده ستاوده ست فرۆشرا تا هینایانه مه ککه، له وی عه بدولای کورپی جودعان صوهه یی کپی و دواتر نازادی کرد، صوهه یب له وی لای عه بدولای مایه وه تا ئەو کاته ی عه بدولای وه فاتی کرد، رایه کیش ده لیت صوهه یب لای رومیه کان بوو، که گوره بوو رایکرد و هاته مه ککه و له وی له گه ل عه بدولای هاوپه یمانی به ست و لای مایه وه تا مرد.²

کاتیک پیغمبهر (ﷺ) په یامی بو هات و بوو به پیغمبهر، صوهه یب موسلمان بوو، موسلمان بوونی صوهه یب و عه ممار له یه ک رۆژدا بوو، له پیش ئەوانه وه نزیکه ی سی و ئەوه نده که س موسلمان بوو بوون، ئەوکات بانگه واز چوو بووه مالی ئەرقه مه وه.³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج7، ص 659.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 38.

3 - أسد الغابة، ج3، ص 39.

صوهه ييب يه كيک بوو له و حهوت که سه يه که مه ی که له مه که ئيمانی خويان
 ئاشکراکرد، ئەوانيش بریتی بوون له پيغمبهر (ﷺ) و ئەبووبه کر و بيلال و
 صوهه ييب و خه باب و عه ممار و سومه ييه.¹

صوهه ييب له مه که که سيکی بى پشت و په نا بوو، بۆيه له لايه ن بيباوه پانه وه
 زۆر ئازار ده درا، تا دوا هه مين که سيش ئينجا کۆچى کرد بۆ مه دينه، پيغمبهر ريش
 (ﷺ) کۆچى کرد ئينجا صوهه ييب کۆچى کرد، کۆچه که شى له نيوه ی
 ره ببعولنه و وه لدا بوو.²

له مه که که دا جارێک پيغمبهر (ﷺ) له گه ل برێک له هاوه لانی دانيشتبوو که
 خه بابيشيان تيدا بوو، ئەو هاوه لانه ش له که سه لاواز و بيکه سه کان بوون، ئەقره عى
 کورپى حابيس له گه ل عويه ينه تپه پ ده بوون، سه يريان کرد پيغمبهر (ﷺ) له گه ل
 عه ممار و صوهه ييب و بيلال و خه باب و چه ند موسلمانىکى ترى لاوازا دانيشتووه،
 ئەوانيش گالته يان پيکرده و ده يانوت که وه فدى عه ره ب دین شه رم ده که ين بمانبين
 له گه ل ئەوانه دا دانيشتبيت، ئەگه ر هاتين بۆ لات تو ئەوانه ده رکه، پيغمبهر ريش
 (ﷺ) رازى بوو، ئەوانيش وتيان ده ی به لئينى کمان بۆ بنووسه، ئەو يش ويستى
 بينووسيت و عه لى کورپى ئەبوو تاليبى بانگ کرد تا بينووسيت، ئەوه بوو جبريل هات
 و ئەم ئايه ته ی خواى بۆ هينا (ولا تطرد الذين يدعون ربهم بالغداة والعشي يريدون
 وجهه ما عليك من حسابهم من شئ وما من حسابك عليهم من شئ فتطردهم فتكون
 من الظالمين وكذلك فتنا بعضهم ببعض ليقولوا أهؤلاء من الله عليهم من بيننا أليس

1 - أسد الغابة، ج3، ص 40.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 39.

اللہ باعلم بالشاکرین)، پىغەمبەرى خوا (ﷺ) ۋەرەقەكەى فېرى داۋ ئۇ ھاۋە لانسىر بانگ كرده ۋە پىي فەرموون (سلام عليكم)، ئۇ وانىش لىي نزيك بوونە ۋە.¹

كاتىك صوھەيب كۆچى كىر بۇ مەدىنە، قورەيشىيەكان كەۋتنە شوپىنى و رىيان پىگرت، ئۇ وىش كەۋانەكەى گرتە دەستى و وتى ئىۋە دەزانن من لە تىرھاۋىژىدا لە ھەمووتان بەھىزترم، بەخا تا خۇتان دەگەيەننە لام ھەموو ئەم تىرانەم تىدا تەۋاۋ كىدون، دواترىش تا دەستە مابىت بەم شمشىرەى دەستە لەگەلتان دەجەنگم، ئەگەر سامانەكەى منتان دەۋىت، پىتان دەلىم لە كويىيە، ئۇ وانىش وتيان دەى سامان و باخەكەت بدە بە ئىمە ئىتر ۋازت لىدئىنن، صوھەيب بەلىنى لى ۋەرگرتن، ئىنجا پىي وتن سامانەكەى لەكويىيە ۋە خۇي چوۋ خۇي گەياند بە پىغەمبەر (ﷺ)، پىغەمبەر (ﷺ) كە صوھەيبى بىنى فەرموۋى (مامەلەكەت بىردەۋە ئەى ئەبوۋيەحيا)، ئەۋەبوۋ خۇي گەۋرە ئايەتى دابەزانده خوارەۋە (ومن الناس من يشرى نفسه ابتغاء مرضات الله و الله رؤوف بالعباد).²

لە گىرپانەۋەيەكى تردا ھاۋە قورەيشىيەكان رىيان پىگرت و وتيان تۆ بە ھەژارى و دەست بەتالى ھايت بۇ لاي ئىمە ۋە لاي ئىمە سامانت دەستكەوت و گەيشتت بە ۋە ھەموو شتە، ئىستاش دەتەۋىت خۇت و سامانت بىيەت، بەخا شتى ۋانابىت، صوھەيب وتى ئەگەر سامانەكەم بدەم بە ئىۋە ۋاز دىنن؟ وتيان بەلى، وتى

1 - البداية والنهاية، ج6، ص57، حلية الأولياء، 1، ص147.

2 - المطالب العالیه لابن حجر، الرقم 3614.

دهی شایهت بن ئهوه سامانه که م بو ئهوانه، پیغمبر (ﷺ) که ئهوهی بیستهوه
 1 فهرمووی صوهیب بردیهوه، صوهیب بردیهوه.

صوهیب که هاته مه دینه، لای سهعدی کوپی خهیثه مه دابهزی، چونکه
 2 هه موو بیهاوسه ره کان له وی ده مانه وه.

کاتیک پیغمبر (ﷺ) برایه تی خسته نیوان کوچه ران و پشتیوانانه وه،
 3 برایه تی خسته نیوان صوهیب و حارثی کوپی صیممه وه.

صوهیب له غه زای به درو ئو خود و خه نده ق و هه موو غه زاکانی تر دا به شداری
 4 کرد.

ئه نه س ده لیت پیغمبری خوا (ﷺ) فهرمووی (پیشکه وتوان چوارن، من
 پیشکه وتووی عه ره بم، سه لمان پیشکه وتووی فارسه، بیلال پیشکه وتووی
 5 حه به شه یه، صوهیب پیشکه وتووی رومه).

جاریک صوهیب چوو بو لای پیغمبر (ﷺ) که له گه ل چه ند هاوه لیک ی تر
 دانیشتبوون و خورمایان ده خوارد، صوهیبیش چا وئیشه ی هه بوو، چوو دهستی کرد
 به خورما خواردن، پیغمبر (ﷺ) فهرمووی تو چا وئیشه ته و خورماش ده خویت؟

1 - صحیح ابن حبان، الرقم 7191، قال شعيب الانزاوط رجاله ثقات رجال الشيخين.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 229.

3 - أسد الغابة، ج3، ص 39.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 229.

5 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5208، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 7116، حذفه الذهبي من التلخيص لضعفه.

صوههیبیش وتی بهو لایهه دهیخۆم که چاوی ئه و لایهه ساغه و ئازاری نیه، پیغمبهریش (ﷺ) دهستی کرد به پیکه نین تا دانه کانی پیشه وهی ده رکه وتن.¹

جاریک ئه بووسوفیان دای به لای سه لمانی فارسی و بیلال و صوههیب و چه ند که سیکی تردا، ئه وانیش تانه یان لیدا، ئه بووبه کر وتی ئه وه پیاوماقوئی قوره یشه، وای پی ده لئین؟! دواتر ئه بووبه کر هات بو لای پیغمبهر (ﷺ) و به سه رها ته که ی بو گپراهیه وه، ئه ویش فه رمووی (ئهی ئه بووبه کر له وانه یه تووره ت کردبن، ئه گه ر ئه وانه ت تووره کردبیت ئه وه په روه ردگارتت تووره کردوه)، خیرا ئه بووبه کر چوو یه وه بو لایان و وتی برا ئازیزه کانم ئه ری ئیوه م تووره نه کرد؟ ئه وانیش وتیان نا ئهی ئه بووبه کر خوا لیت خو ش بیت.²

صوههیب چه ندین فه رمووده ی له پیغمبهر وه (ﷺ) گپراهیه وه، له وانه ده لیت پیغمبهر (ﷺ) فه رمووی (عجبا لأمر المؤمن، إن أمره كله خير، وليس ذاك لأحد إلا للمؤمن، إن أصابته سراء شكر فكان خيرا له، وإن أصابته ضراء صبر فكان خيرا له)،³ (باری باوه پدار جیی سه رسوپمانه، هه موو باری خیره و ئه وه ش ته نها بو باوه پدار وایه، ئه گه ر له خو شیدا بیت و سوپاسگوزار بیت خیره بو ی، ئه گه ریش ناره حه تی تووش بیت و خو راگر بیت، ئه وه خیره بو ی).

هه روه ها صوههیب ده لیت پیغمبهر (ﷺ) فه رمووی (إذا دخل أهل الجنة الجنة، قال يقول الله تبارك وتعالى: تريدون شيئا أزيدكم؟ فيقولون ألم تبيض

1 - أسد الغابة، ج3، ص 40.

2 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 540.

3 - صحيح مسلم، الرقم 5428، صحيح ابن حبان، الرقم 2948، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 18545.

وجوهنا؟ ألم تدخلنا الجنة، وتنجنا من النار؟ قال فيكشف الحجاب، فما أعطوا شيئاً أحب إليهم من النظر إلى ربهم عز وجل،¹ (که خه لکی به ههشت چوونه به ههشت، خوای گه وره ده فهرمویت هیچتان دهویت بوتان زیاد بکه م؟ ئه وانیش ده لئین مه گهر روت سپی نه کردین؟ مه گهر ئیمهت نه خسته به ههشت و له دۆزه خ رزگارت نه کردین؟ ئینجا خوا پهرده لاده بات، ئیتر هیچ شتیک لایان هینده ی بینینی پهره ردگار یان لایان خو شه ویست نیه).

صوهیب گریه ک له زمانیدا هه بوو، زهیدی کوپی ئه سلم ده لئیت جاریک له گه ل عومهری کوپی خه ططاب چووین بو باخیکی صوهیب، ئه ویش ده یوت یه ناس یه ناس، عومهر وتی ئه وه چیه تی؟ بوچی خه لکی بانگ ده کات؟ منیش وتم ئه وه خزه تکاریکی بانگ ده کات که ناوی یوحه نه سه، به لام گریه ک له زمانیدا هه یه، عومهر وتی ئه ی صوهیب له بهر سی شت نه بوایه که هه ته نه ده هاتم بو لات، ره چه له کت عهره بی و زمانت عه جه می و کونیه که شت ئه بوویه حیایه که یه حیا ناوی پیغه مبه ریکه، زیده ره وی ده که یت له خه رجکردندا، صوهیب وتی خه رجکردنم ته نها له حه قدایه، کونیه که شم پیغه مبه ر (ﷺ) پیی به خشیم و هه رگیز وازی لینا هینم، عهره ب بوونیشم ئه وه یه که روم به مندالیم منیان برد و منیش زمانی ئه وانم وه رگرت.²

1 - صحیح مسلم، الرقم 292.

2 - أسد الغابة، ج 3، ص 41.

عومەر زۆر سەرسامی صوهەیب بوو و زۆر خۆشی دەویست، کاتیک بریندار کرا، داوای کرد تا خەلیفە دیاری دەکرێت ئەو سێ رۆژە ئەو بەرنوێژی بکات،¹ هەرودەها داوای کرد صوهەیب نوێژ بکات لەسەر تەرمەکە،² ئەو بوو کە وەفاتی کرد صوهەیب نوێژی لەسەر کرد.³

کاتیک عومەری کورپی خەططاب کۆچی داوی کرد، هەریەک لە سەعید و عوشمانی کورپی عەففان و صوهەیب و ئیبن عومەر دابەزینە ناو گۆرەکە یەو.⁴

دواجار صوهەیب لە مەدینەو لە سالی سی و هەشت یان دەوتری سی و نۆی کۆچیدا وەفاتی کرد، دەوتری لە کاتی وەفاتی تەمەنی حەفتا و سێ یان حەفتا سال بوو و تەرمەکە لە مەدینە ئەسپەردە کرا،⁵ رایەکیش دەلیت تەمەنی هەشتا و چوار سالان بوو.⁶

صوهەیبی کورپی نوعمان (رضی اللہ عنہ)

ناوی صوهەیبی کورپی نوعمانەو فەرموودە یەکی لە پیغمبەرەو (ﷺ) گێراوە تەو دەلیت پیغمبەر (ﷺ) فەرمووی (فضل صلاة الرجل في بيته على صلته حيث يراه الناس، كفضل المكتوبة على النافلة)،⁷ (فەزلی نوێژی پیاو لە مالی

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 61.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 41.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 207.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 368.

5 - أسد الغابة، ج3، ص 41.

6 - سير أعلام النبلاء، ج2، ص 26.

7 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 7151، معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3375.

خوی بهرامبر به و نوپزهی که خه لک ده بیینن، وه ک فه زلی نوپزی فه رز به سه ر نوپزی سوننه ته وه وایه).

صیرمه ی کورپی مالیک (ﷺ)

ناوی صیرمه ی کورپی مالیکه و له پشتیوانانه، له سه رده می پیغمبردا (ﷺ) پیاوئیکی به ته مه ن بوو، ئیواره یه ک که هاته وه بو مال وه تا به ربانگ بکاته وه، هیشتا خواردن ناماده نه بوو، بویه خه وی لیکه وت و درهنگ بیدار بوویه وه و ئیتر نانی نه خوارد و برسیتی زوری بو هینا، بو به یانی هاته خزمه ت پیغمبر (ﷺ) و به سه ره اته که ی بو باسکرد، ئه وه بوو ئایه تی قورئان دابه زی (وکلوا واشربوا حتی یتبین لکم...)¹.

صیله ی کورپی حارث (ﷺ)

ناوی صیله ی کورپی حارثی غیفاریه، تا سه رده می عومه ری کورپی خه ططابیش ژیا و له فه تی میصردا به شداری کرد و له وی نیشته جی بوو.²

ئه وه هاوه لانه ی که ناویان به پیتی (ض) ده ست پیده کات

ضه مضه می کورپی مالیک (ﷺ)

ناوی ضه مضه می کورپی مالیکی عامیریه، له موسلمانبوانی پاش فه تی مه ککه یه.³

1 - مشکل الآثار للطحاوي، الرقم 409، قال ابن حجر في الإصابة، ج3، ص 424: هذا مرسل صحيح الإسناد.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 446.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 494.

ضه بی کورپی مالیک (رضی اللہ عنہ)

ناوی ضه بی کورپی مالیکه، چووه ته خزمهت پیغم مبر (ﷺ).¹

ضه حاکمی کورپی حارثه (رضی اللہ عنہ)

ضه حاکمی کورپی حارثه له پشتیوانانه له خه زره جیه کان، ئەم هاوه له یه کیکه له به شداربوانی به یعه تی عه قه به، ههروه ها یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در.²

ضه حاکمی کورپی خه لیفه (رضی اللہ عنہ)

ناوی ضه حاکمی کورپی خه لیفه یه، له پشتیوانانه له ئە شهه لیه کان، یه کیکه له به شداربوانی غه زای به نی نه ضیر.³

له سه رده می خیلافه تی عومه ری کورپی خه ططابدا ضه حاکم جوگه یه کی ناوی راکیشا بو زهویه که ی و ده بوو به زهویه که ی موحه ممه دی کورپی مه سه مه دا بییات، موحه ممه دیش رازی نه بوو، ضه حاکم وتی بوچی رازی نابیت له کاتیکدا زیانت پی ناگه یه نیت، به لکو سوودیشی هه یه بو، موحه ممه د رازی نه بوو، بو یه ضه حاکم چوو مه سه له که ی بو عومه ر باسکرد، عومه ر موحه ممه دی بانگ کرد و فه رمانی کرد ری پی بدات، که چی موحه ممه د رازی نه بوو، عومه ر وتی بوچی رازی نابیت،

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 474.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 474.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 475.

له کاتیڭدا سوودی ھە یە بۆت و زیانی نابیت بۆت؟ موخە مەد وتی رازی نابم، عومەر وتی دە ی بە خوا ئە گەر بە سەر سکیشتدا بیت دە بیت ئە و جۆگە تیپەریت.¹

ضەحاکى كورى سوفيان (رضي الله عنه)

ناوی ضەحاکى كورى سوفيانى سوله ميه، چووته خزمەت پیغمبەر (ﷺ)، پیغمبەری خوا (ﷺ) ئالایەکی دایە دەست ضەحاک، لە سەردەمی ھەلگەرانی وەدا ضەحاک ئامۆزگاری ھۆزەکەى خۆی کرد وا نە کەن، کە چی ئە وان لێی توورە بوون و قسەیان پێ وت ، ئە ویش ھۆزەکەى خۆی جیھیشت، ھەرچەند وتیان بمینەرەو، بە لام ئە و رازی نە بوو و دواتر ھاو دەم بە موسلمانان بۆ کوشتاری ھۆزەکەى ھاتە وەو لە جەنگە کەدا شەھید بوو.²

ضەحاکى كورى سوفيانى كىلابى (رضي الله عنه)

ناوی ضەحاکى كورى سوفيانى كورى عەوفى كىلابیە و كونیەكەى ئە بوسە عیدە، پیغمبەر (ﷺ) ئالایەکی دایە دەستی و کردی بە بەرپرسی کۆکردنە وەى زە کاتی ھۆزەکەى.

ضەحاک دە لیت جارێک پیغمبەر (ﷺ) فەرمووی ئە ی ضەحاک خوار دنت چیه؟ وتم ئە ی پیغمبەری خوا (ﷺ) گوشت و شیر، فەرمووی دواتر چی لیدیت؟

1 - موطأ مالك، الرقم 1428، السنن الكبرى للبيهقي، الرقم 11101، مسند الشافعي، الرقم 1022.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 476.

وتم ئەوهی لی دیت که دهیزانیت، فەرمووی دەی خوای گەوره بۆ نموونهی دنیا ئەوهی هیناوه تەوه که له ئادەمیزاد دەردەچیت.¹

ضەحاک زۆر جار شمشیرێکی بە دەستەوه بوو و لەسەر سەری پیغمبەرەوه (ﷺ) رادەوهستا و بەرگری لێدەکرد.²

جاریک عومەری کورپی خەططاب لە سەردەمی خیلافەتی خۆیدا هاواری کرد کئ سەبارەت بە خوین بایی زانیاری لایە با پیم بلیت، ضەحاک هەستا و وتی پیغمبەر (ﷺ) نامە ی بۆ من نووسی تا لە خوین بایی ئەشیەم میراتی بدهم بە ژنەکە ی، عومەر وتی برۆره ناو خێوەتەکەم تا دیم، ضەحاک چوو و خەلیفە هات و ضەحاک فەرموودەکە ی بۆ گێپرایەوه و عومەریش بەو جۆره حوکمی دا.³

ضەحاک ی کورپی عەبدعەمر (رضی اللہ عنہ)

ناوی ضەحاک ی کورپی عەبد عەمرە، لە پشتیوانانە لە خەزرە جیەکان لە بەنی نەججار، یەکیکە لە بەشداربوانی غەزا بەرد، لە غەزای ئوحدیشدا بەشدار ی کرد.⁴

1 - مسند أحمد بن حنبل، الرقم 15442، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 8018، قال شعيب الأرنؤوط صحيح لغيره.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 477.

3 - موطأ مالك، الرقم 1575 واللفظ له، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 6175، سنن أبي داود، الرقم 2553، سنن الترمذي، الرقم

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 478.

ضهمره (رضي الله عنها)

ناوی ضهمره یه و هاوسهری ئه بی قه یسه، طه بهری ده لیت ئه م ئایه ته له باره ی
ئوه وه دابه زی (ولا تنكحوا ما نکح آباؤکم من النساء...) ¹.

ضهمره ی کور ی شهعله به (ﷺ)

ناوی ضهمره ی کور ی شهعله به یه و دواتر له شام نیشته جی بوو. ²

ضهمره ده لیت پیغمبهری خوا (ﷺ) فهرموی (لا یزال الناس بخیر ما لم
یتحاسدوا)، ³ (بهرده وام خه لک له خیر و چاکه دان تا حه سوودی نه به ن).

ضهمره ده لیت جاریک به دوو جلی یه مهنیه وه هاتمه خزمهت پیغمبهر
(ﷺ)، ئه ویش فهرموی (ئهی ضهمره، پیت وایه ئه و دوو جلته بتبه نه
به هه شته وه؟) منیش وتم ئهی پیغمبهر (ﷺ) ئه گهر داوای لیخوشبونم بو بکه یته،
دانانیشم تا لایان نه به م، ئه ویش فهرموی (خوایه له ضهمره ی کور ی شهعله به خویش
بیت)، منیش خیرا چووم و جله کانم له بهرم لابرده. ⁴

جاریک ضهمره چوویه خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و وتی نزای شه هیدیم بو بکه،
پیغمبهر (ﷺ) فهرموی (خوایه من خوینی کور ی شهعله به له سه ر بیباوه پان حه رام

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج8، ص 6.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 488.

3 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 8038.

4 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 18585، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 8039، ضعفه شعيب الأرنؤوط.

دهكهم، ئيتر ضهمره به بهرچاوي پيغمبره وه (ﷺ) دهچوه ناو سوپاي دوژمن و پيغمبريش (ﷺ) له دووره وه ته ماشاي دهكرد، ضهمره دواتر دهگهرايه وه.¹

ضهمره له كاتي غهزادا دهچوه ناو ريزي دوژمن تا ريزهكه ي تيكدهدان و دواتر دهگهرايه وه ناو ريزي موسلمانان و له شويني خوي ده وهستا.²

ضهمره ي كورپ حوصهين (ﷺ)

ناوي ضهمره ي كورپ حوصهينه، يه كيكه له به شداربواني به يعه تي روضوان، دواي وه فاتي پيغمبريش (ﷺ) ژيا و چوو له ميصر نيشته جي بووه.³

ضهمره ي كورپ عه مر (ﷺ)

ناوي ضهمره ي كورپ عه مري جوهه نيه و يه كيكه له به شداربواني غهزاي به در، له غهزاي ئو خوددا به شداري كرد و تيايدا شه هيد بوو.⁴

ضهمره ي كورپ عياض (ﷺ)

ناوي ضهمره ي كورپ عياضه و يه كيكه له به شداربواني غهزاي ئو خود، له جهنگي يه مامه دا به شداري كرد و تيايدا شه هيد بوو.⁵

1 - مسند الشاميين للطبراني، الرقم 1347.

2 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 8036.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 489.

4 - أسد الغابة، ج3، ص 61.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 491.

ضمهری کوری غه زیه (ﷺ)

ناوی ضمهری کوری غه زیه یه، خوئی و باوکیشی هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) بون، ئەم هاوه له پشتیوانانه له خه زره جیه کان له بهنی نه ججار، یه کیکه له به شداربوانی غه زای ئو خود و هاو ده م به باوکی تیایدا به شدار بووه، له جهنگی جسر ئەبی عوبه یددا به شدار کرد و تیایدا شه هید بوو.¹

ضمهری کوری که عب (ﷺ)

ناوی ضمهری کوری که عبه، ئەم هاوه له پشتیوانانه له خه زره جیه کان له بهنی ساعیده، یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در.²

ضوباعه ی کچی زوبه یر (رضی الله عنها)

ناوی ضوباعه ی کچی زوبه یری کوری عه بدولموطه لیبه، ئاموزای پیغمبهری خوایه (ﷺ)، هاوسه ری میقدادی کوری ئەسوده و کورپکی لیی هه بوو به ناوی عه بدولا که دواتر له جهنگی جه مه لدا له ناو سوپای عائیشه دا بوو و کوژرا.³

دایکی ناوی عاتیکه ی کچی ئەبی وه هبه .

جاریک پیغمبهر (ﷺ) چوو بو لای ضوباعه ی کچی زوبه یر و پئی فهرموو له وانه یه نیازی چه جکردنت هه بی؟ ئەویش وتی به خوا هه رچی ده رده لیم

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 493.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 63.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج8، ص 3.

كۆبووه ته وه، پيغه مبر (ﷺ) پيى فەرموو (حه ج بكه و مهرج دابنى و بلى خوايه له كوى راتگرتم ئەوه شوينمه).¹

ضوباعهى كچى عامير (رضي الله عنها)

ناوى ضوباعهى كورپى عاميره و چووته خزمهت پيغه مبر (ﷺ) و موسلمان بووه، موسلمان بوونه كه شى هەر له مهككه بوو، له فەرموودهيهكى لاوازدا باسى هاتوو كه بهرگرى له پيغه مبر (ﷺ) كردوو.²

ضوباعهى ئەنصارى (رضي الله عنها)

ناوى ضوباعهى كچى عەمرى كورپى ميحسه نه و له پشتيوانانه له خەزرجيه كانه له بهنى نه ججار، چووته خزمهت پيغه مبر (ﷺ) و به يعهتى پيداوه، هاوسه رى عوبه يدى كورپى عومه يره.³

ضوبه يعهى كچى حيزيه م (رضي الله عنها)

ناوى ضوبه يعهى كچى حيزيه مه، ئيبين حه جهر ده لئيت به لگه ي دروست هه يه له سه ر هاوه لبوونى.⁴

1 - صحيح البخاري، الرقم 4801، صحيح مسلم، الرقم 2176، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 25087.

2 - دلائل النبوة لأبي نعيم الاصبهاني، الرقم 211، قال ابن حجر في الإصابة هذا مع انقطاعه ضعيف.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 8، ص 6.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 8، ص 6.

ضومهیره ی کورپی سه عد (ﷺ)

ناوی ضومهیره ی کورپی سه عدی سوله میه، خوی و باوکیشی هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) بون، یه کیکه له به شداربوانی غه زای حونه یین.¹

ضومهیره ی کورپی ئه بی ضومهیره (ﷺ)

ناوی ضومهیره ی کورپی ئه بی ضومهیره یه، خوی و باوکیشی هاوه لی پیغمبهر (ﷺ) بون، پیغمبهر (ﷺ) نامه یه کی نووسی بو خانه واده ی ضومهیره که ئازادی ئه وانی له خۆده گرت و تیایدا هاتبوو:

(بسم الله الرحمن الرحيم هذا كتاب لبني ضُمَيْرَةَ من مُحَمَّد رسول الله لبني ضُمَيْرَةَ وأهل بيته إنَّ رسول الله صلى الله عليه وسلم أعتقهم وإنهم أهل بيت من العرب إن أحبوا أقاموا عند رسول الله وإن أحبوا رجعوا إلى أهلهم لا تَعْرُضُ لهم إلا بحق من لقيهم من المسلمين فليستوص بهم خيراً)،

(به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان، ئه مه نووسینیکی به نی ضومهیره یه له موحه ممه دی پیغمبهری خواوه (ﷺ) بو به نی ضومهیره و خیزانه که ی، پیغمبهری خوا ئه وانی ئازاد کرد و ئه وان خیزانیکی عه ره بن، ئه گه ره حه ز بکه ن لای پیغمبهر (ﷺ) ده میننه وه، ئه گه ریش حه ز بکه ن ده گه رینه وه بو لای که سوکاریان و هه ره ده سته یه کی موسلمانان به وان گه یشت مافیان نه خوات و با له گه لیان چاک بیّت)، ئوبه ی کورپی که عب نامه که ی نووسی.²

1 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 23239.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 65.

ضیراری کورپی خه ططاب (ﷺ)

ناوی ضیراری کورپی خه ططابی کورپی میرداسی فهریه، شاعیر و سوارچاکیک

بوو.

ضیرار له فه تی مه ککه دا موسلمان بوو و هر له وی مایه وه تا دواتر ده رچوو
بو جهنگی یه مامه و له یه مامه دا شهید بوو،¹ رایه کیش ده لیت به لکو له فه تی
مه دائیندا به شدار بووه و دواتر له شام نیشته جی بووه.²

ضیراری کورپی قه عقاع (ﷺ)

ضیراری کورپی قه عقاعه و چووه ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ)، پیغمبهری
خواش (ﷺ) دوو جلی پیبه خشیوه.³

ضیراری کورپی نه زوهر (ﷺ)

ناوی ضیراری کورپی نه زوهره، باوکی ناوی مالیکه به لام به نه زوهر ناسراوه،
چووه ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ) و فهرمووده ی لیوه گپراوه ته وه.⁴

ضیرار که سیکی شاعیر و سوارچاکیکی ناسراویش بوو، دوای سه رده می
پیغمبهر (ﷺ) له جهنگی یه مامه دا به شدار ی کرد و جهنگیکی سه ختی کرد و
ده سته ردار نه بوو تا هه ردوو قاچی بپرا، ئینجا له سه ر نه ژنو خو ی راده کیشا و

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج5، ص 454.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 484.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 485.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 481.

شمشیری دهوه شاند تا گیانی ده رچوو،¹ به لام رایه کی تر ده لیت له جهنگی
 نه جناده یندا کوژراوه،² رایه کیش ده لیت به لکو چووہ بو ناوچه ی حه پان و له وی
 مردووہ، رایه کیش ده لیت له جهنگی یه رموک و فه تحی دیمه شقدا به شدار بووه و له
 دیمه شقیش مردووہ.³

ضیمادی کوری شهعله به (ﷺ)

ناوی ضیمادی کوری شهعله به ی نه زدیہ.

ئین عه بباس ده لیت ضیماد هاته مه ککه و سه رقالی روقیه کردن بوو، بیستی
 خه لکیکی مه ککه به پیغه مبه ریان (ﷺ) دهوت شیته، نه ویش وتی من ده چم بو
 لای، به لکو خوا له سهر دهستی من شیفای بدات، بویه چوو بو لای و وتی نه ی
 موحه ممد من روقیه ده کم و خوا له سهر دهستم شیفای که سانیکی داوه، تویش
 ده ته ویت؟ پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رموی (ﷺ)، (سوپاس بو خوا، سوپاسی
 ده که ین و پشتی پی ده به ستین، خوا هه رکه سی رینموونی کرد هیچ گومراکه ریکی بو
 نیه، هه رکه س خوا گومرای کرد هیچ رینموونیکی بو نیه، شایه تی ده دم هیچ
 په رستراوی نیه جگه له خوی تاک و ته نه ای بیهاوه ل، موحه ممدیش به نده و
 نیردراویه تی)، خیرا ضیماد وتی وته کانتم بو دووباره بکه ره وه، سی جار پیغه مبه ر
 (ﷺ) بو دووباره کرده وه، ضیماد وتی من وته ی کاهین و جادووگر و شاعیرانم
 بیشتووہ، به لام شتی له مجوره م نه بیستوه که گه یشتوونه ته قوولایی ده ریاوه، ده ی

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 4995.

2 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 4996.

3 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 482.

دەستت بېنە با لەسەر ئىسلام بەيئەتت پېدەم، ئەۋىش بەيئەتتى پېدا، پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى ھى ھۆزەكەشت؟ وتى بەلى.¹

ضىمامى كورپى ئەعلەبە (ﷺ)

ناۋى ضىمامى كورپى ئەعلەبە سەعدىيە، لە سالى نۆى كۆچىدا ھاتە خزمەت پىغەمبەر (ﷺ).²

ئەنەسى كورپى مالىك دەلىتت جارىك لە مزگەوت لەگەل پىغەمبەر (ﷺ) دانىشتىبوۋىن كە كابرايەك لەسەر وشترىك بوو ھات، دابەزى و وتى كامتان موخەممەدە؟ پىغەمبەرىش (ﷺ) لەنىۋ خەلكەكەدا پالى دابوۋىيەۋە، وتمان ئەۋ كابرا سىپىكەلانىيە كە پالى داۋەتەۋە، كابرا پىيى وت ئەى كورپى عەبدولموطەلىب، پىغەمبەر (ﷺ) ۋەلامى دايەۋە، وتى پرسىيارت لىدەكەم و زۆر سوورم ۋەلام ۋەربگرم، پىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى چىت دەۋى بېرسە، وتى سوئىدەت دەدەم بە خۋاى تۆ ۋ ئەۋانەى پىش تۆيش، خۋا تۆى بۆ ھەموو خەلك ناردوۋە؟ فەرموۋى ئەرى بەخۋا، وتى توخۋا خۋاى گەۋرە فەرمانى پىكردوۋىت لە شەۋ و رۆژىكدا پىنج جار نوپۇز بىكەين؟ فەرموۋى ئەرى بەخۋا، وتى توخۋا خۋاى گەۋرە فەرمانى پىكردوۋىت ئەۋ مانگەى سال بەرۆزۋو بىن؟ فەرموۋى ئەرى بەخۋا، وتى توخۋا خۋاى گەۋرە فەرمانى پىكردوۋىت ئەۋ زەكاتە لە دەۋلەمەندمان ۋەربگرىن و دابەشى بىكەين بەسەر

1 - صحيح مسلم، الرقم 1482، صحيح ابن حبان، الرقم 6672، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 2649.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 486-487.

ھەژارانماندا؟ وتى ئەرى بەخۇا، كابرأ وتى دەى بىروام ھىنا بەۋەى ھىناوتەو منىش
نوینەرى ھۆزەكەم، من ضىمامى كورپى ئەعلەبەم.¹

ضىمام كە گەراپەۋە شەو و رۆژى بەسەردا نەچچو چى ژن و پىاۋى ھۆزەكەى
ھەبوون ھەموو باۋەرپىان ھىنا و دواتر كەۋتنە بىنادانانى مزگەوت.²

جا عومەرى كورپى خەططاب دەيوت كەسم نەديۋە ھىندەى ضىمام پوخت و
جوان پرسىيار بكات.³

ضىمامى كورپى زەيد (ﷺ)

ناۋى ضىمامى كورپى زەيدەو ھاتە خزمەت پىنغەمبەر (ﷺ) و مۇسلمان بوو.⁴

ئەو ھاۋەلانەى كە ناۋيان بە پىتى (ط) دەست پىدەكات

طارىقى كورپى سۈەيد (ﷺ)

ناۋى طارىقى كورپى سۈەيدى جوعفىە، طارىق سەبارەت بە مەى پرسىيارى كرد

لە پىنغەمبەر (ﷺ)، ئەۋىش رىگرى لىكرد لەۋەى دروستى بكات، ئەۋىش وتى من بۆ
دەرمان دروستى دەكەم، پىنغەمبەر (ﷺ) فەرموۋى (ئەۋە دەرمان نىە، بەلكو
دەردە).⁵

1 - صحيح البخاري، الرقم 63، صحيح ابن خزيمة، الرقم 2193، سنن ابن ماجه، الرقم 1398، السنن الكبرى للنسائي، الرقم 2373، مسند احمد بن حنبل، الرقم 12470.
2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج1، ص 299.
3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 487.
4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 488.
5 - صحيح مسلم، الرقم 3764.

طاریق ده لیت وتم ئه ی پیغمبری خوا (ﷺ) له خاکی ئیمه دا تری هیه و
ئاوه که ی ده گرینه وه - ده یکه ین به مه ی - و ده یخوینه وه، فه رموی مه یخونه وه، وتم
ئه ی بۆ نه خووشی به کاری نه هینین؟ فه رموی (ئه وه دهرده و شیفا نیه).¹

طاریقی کوری شهاب (ﷺ)

ناوی طاریقی کوری شهابه، طاریق ده لیت پیغمبری خوام (ﷺ) بینیه و
له خیلافه تی ئه بووبه کر و عومهریشدا سی و سی یان سی و چوار سال بووم غه زام
کردوه.²

سه باره ت به کاتی مردنی، هه ریه ک له ساله کانی هه شتا و دوو یان هه شتاو سی
یان هه شتاو چوار هاتوه.³

طاریقی کوری عه بدولای (ﷺ)

ناوی طاریق کوری عه بدولای موحاریبیه، دواتر له کووفه نیشته جی بوو.

طاریق ده لیت پیغمبر (ﷺ) فه رموی (إذا كنت في الصلاة فلا تبزقن عن
يمينك، ولكن خلفك أو تلقاء شمالك أو تحت قدمك اليسرى)،⁴ (ئه گهر له نوێژدا بوویت

1 - صحیحابن بان، الرقم 1405، حسنه شعيب الارناؤوط.

2 - مصنف ابن أبي شيبة، الرقم 33212، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 18447، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 8083،
صححه شعيب الارناؤوط.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 510.

4 - صحيح ابن خزيمة، الرقم 837 و اللفظ له، سنن الترمذي، الرقم 552، سنن أبي داود، الرقم 409، سنن ابن ماجه، الرقم
1017.

به لای راستندا به لغم مه که، به لکو بو دواوه یان به لای چه پتدا یان بو ژیر پیی
چه پت به لغم بکه).

طاریق ده لیت پیغمبهر (ﷺ) پیی فهرمووم (ئه ی طاریق خوت ناماده بکه بو
مردن پیش نه وه ی مهرگ بیئت).¹

طاریقی کوری عوبه ید (ﷺ)

ناوی طاریق کوری عوبه یده، له پشتیوانانه و یه کیکه له به شداربوانی غه زای
به در.²

طاریقی کوری موره ققه ع (ﷺ)

ناوی طاریقی کوری موره ققه ع، له به سه رهاتیکدا باسی هاتوو که که رده م
ده لیت ناماده ی سوپایه ک بووم که طاریقی کوری موره ققه ع وتی کی رمیکم پی
ده دات و پاداشتی بده مه وه؟ منیش وتم پاداشته که ی چیه؟ وتی یه که م کچم بیئت
ماره ی ده که م لی، منیش ره که ی خوم پید، دواتر نه مبینیه وه تا زانیم کچیکی
بووه و کچه که ی پیگه یشتوو، منیش به طاریقم وت نه وه ژنی منه و ناماده ی بکه ن
بووم، طاریق سویندی خوارد شتی وا نابیت تا ماره ییه کی نوی بو دانه نیت، منیش
سویندم خوارد ماره یی تری بو دانانیم، پیغمبهر (ﷺ) که به سه رهاته که ی بیست،
فهرمووی نیستا له ته مه نی چ ئافره تیکدایه؟ نه ویش وتی ته مه نی کردوو، پیغمبهر
(ﷺ) فهرمووی پیم باشه وازی لی به نیت، منیش له وه تو قیم و ته ماشایه کی

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 7940، صححه الذهبی فی التلخیص.

2 - الإصابة فی تمییز الصحابة، ج3، ص 511.

پیغمبهرم (ﷺ) کرد، که پیغمبهر (ﷺ) شیوهی منی بینی، فهرمووی (گوناھبار نابیت و هاوړیکه شت گوناھبار نابیت).¹

طاریقی کورپی ئه شیه م (ﷺ)

2 ناوی طاریقی کورپی ئه شیه می ئه شجه عیه و دواتر له کووفه نیشته جی بوو.

طاریق ده لیت بیستم له پیغمبهر (ﷺ) دهیفرموو (من قال لا إله إلا الله، وکفر بما یعبد من دون الله، حرم ماله ودمه وحسابه علی الله)،³ (هر که س بلیت هیچ په رستراوی نیه جگه له خوا و بپروای نه بیت به هر په رستراویکی تری جگه له خوا، ئه وه سامان و خوینی حهرام ده بیت و حسابی لای خویه).

طاریق ده لیت بیستم له پیغمبهر (ﷺ) کاتیک ئه سله میه کانی فیږ ده کرد، دهیفرموو (اللهم اغفر لی و ارحمنی و ارزقنی) (خویه لیم خوش به و ره حمم پی بکه و رۆزیم بده)، پاشان دهیفرموو (هؤلاء یجمعن لك خیر الدنیا و الآخرة)،⁴ (ئمانه خیری دنیا و قیامتت بو کۆده که نه وه).

1 - سنن أبي داود، الرقم 1812، ضعفه الألباني في صحيح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 2103.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 507.

3 - صحيح مسلم، الرقم 59.

4 - مسند احمد بن حنبل، الرقم 15576، صححه شعيب الارناؤوط.

طاریقی کینانی (رضی الله عنه)

ناوی طاریقه و کاربه دهستی عومری کوری خه ططاب بووه، ئەمهش به لگه ی
هاوه لانسر بوونیه تی، چونکه خه لیفه راشیدینه کان ته نها هاوه لانیان ده کردن به
به پرس. ¹

طاریقی خوزاعی (رضی الله عنه)

ناوی طاریقه و له خوزاعیه کانه، له جهنگی مورده یسعدا رۆلی رینوینی
هه بوو. ²

طاهیره ی کچی خوه یلید (رضی الله عنها)

ناوی طاهیره ی کچی خوه یلیده و خوشکی خه دیجه ی هاوسه ری پیغه مبه ری
خوا (رضی الله عنها) و دایکی باوه پدارانه. ³

طاهیری کوری ئەبی هاله (رضی الله عنه)

ناوی طاهیری کوری ئەبی هاله ی ئەسه دیه، پیغه مبه ر (رضی الله عنه) وه ک نوینه ر و
کاربه دهستی خۆی نار دوویه تی بو ناوچه یه کی یه مه ن. ⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 514.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 514.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج8، ص 8.

4 - أسد الغابة، ج3، ص 70.

طه خفه (ﷺ)

ناوی طه خفه یان طه هفیه و له غیفاریه کانه، فهرموده ی له پیغمبهری
خواوه (ﷺ) گپراوه ته وه.

طه خفه ده لیت ئیمه له مزگهوت ئه هلی صوفه بووین، پیغمبهر (ﷺ) داوی
نوژی ئیواره فهرمووی ئه ی فلانه کهس تو له گه ل فلانه کهس برؤ، تو ش له گه ل
فلانه کهس برؤ، به و جوړه تا هممووی چوو و من پینجه م کهس بووم مابوومه وه،
فهرمووی له گه ل من وهرن، له گه لی چووینه وه بو مال وه و له مالی عائیشه بوو،
هیشتا ئایه تی حجاب دانه به زیبوو، فهرمووی ئه ی عائیشه خواردنمان بو بهینه،
ئویش نانیکي بو هیئاین، دواتر همدی فهرمووی ئه ی عائیشه خواردنمان بو بهینه،
ئویش خواردنی هه یسی - خورما و شیر و روڼ پیکه وه لیبنریت - بو هیئاین، همدی
داوی خواردنی کرد و ئویش قاپی - شیری - بو هیئاین، پیغمبهر (ﷺ) لی
خوارده وه و دواتر فهرمووی ئه ی عائیشه خواردنه وه مان بو بهینه، ئویش قاپیکي تر
- شیری - هیئا، دواتر پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی پیتان خو شه لای ئیمه بمیننه وه و
بخه ون، هه زیش ده که ن بچن بو مزگهوت و له وی بخه ون، ئیمه ش چووین بو
مزگهوت،¹ من له مزگهوت له سه ر ده م خه وتبووم، پیغمبهر (ﷺ) هاته ژوره وه و
به قاچی خوړپه سکم و فهرمووی (ئهم خه وهت بو وایه، ئهمه خه ویکه خوا پی
ناخو شه - یان خوا رقی لییه).²

1 - صحیح ابن حبان، الرقم 5627، ضعفه شعیب الأرنؤوط.

2 - سنن ابن جامه، الرقم 3720، صححه الألبانی فی صحیح و ضعیف سنن ابن ماجه، الرقم 3723.

طهریفی کورپی ئەبان (ﷺ)

ناوی طهریفی کورپی ئەبانی کورپی سه له مهیی ئەنماریه و هاتوو ته خزمهت پیغمبهر (ﷺ).¹

طه لحه (ﷺ)

ناوی طه لحه یه و زانیاری له سه ر بنه ماله که ی تو مار نه کراوه، له غه زای خه بیه ردا به شدار بوو و تیایدا شه هید بوو.²

طه لحه ی سوله می (ﷺ)

3. ناوی طه لحه ی سوله میه و دواتر له شام نیشته جی بوو.

طه لحه ی کورپی به پراء (ﷺ)

4. ناوی طه لحه ی کورپی به پرائی کورپی عومه یره یه، له پشتیوانانه.

کاتیک پیغمبهر (ﷺ) کۆچی کرد بو مه دینه، طه لحه تازه پیگه یشتبوو، ده چوو خۆی ده نووساند به پیغمبهر وه (ﷺ) و قاچی ماچ ده کرد،⁵ ده یوت ئەی پیغمبهر (ﷺ) چۆنت پی خۆشه فرمانم پی بکه، له قسه ت ده رناچم، پیغمبهریش (ﷺ) پیکه نی و فه رمووی (برۆ باوکت بکوژه)، خیرا طه لحه چوو تا بیکوژیت، پیغمبهر (ﷺ) پیی فه رموو من نه نیر دراوم بو پچراندنی په یوه ندی،

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 518.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 537.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 537.

4 - أسد الغابة، ج3، ص 80.

5 - أسد الغابة، ج3، ص 80.

پاش ماوه یه ک طه لحه نه خوښ کهوت، پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) چوو بۆ سهردانی، سهرمایه کی سهختی زستان بوو، کاتیک ویستی جیی بهیلایت، به ژنه که ی طه لحه ی فهرموو (وا ده بینم مهرگ یه خه ی به طه لحه گرتووه، جا هه والم پی بدن تا ناماده ی بم و نوژی له سهر بکه م، په له شی تیا بکه ن)، پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) نه گه یشته لای به نی سالییم که طه لحه مرد و شه و به سهر دا هات، طه لحه ش وتبوی ئه سپه رده م بکه ن و بمگه یه ننه وه به په روه ردگارم، پیغمبهر ی خواش (صلوات الله علیه وسلم) بانگ مه که ن، چونکه ده ترسم جووله که دهستی خوینی پی بگه یه نن و به هوی منه وه توشی شتیک بیّت، روژ بوویه وه ئینجا هه والّ درا به پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم)، خیرا پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) چوو تا له سهر گوړه که ی وه ستا، خه لکی ریزیان به ست و پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) فهرمووی (خوایه وا پیشوازی له طه لحه بکه که بوی پیبکه نیت و بۆت پیبکه نیت).¹

له گپړانه وه یه کی تر دا هاتووه، طه لحه چوویه خزمهت پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) و وتی ده ست بکه روه تا به یعتت پیبده م، پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) فهرمووی ته نانه ت ئه گهر فهرمانت پی بکه م په یوه ندیت له گه ل دایکت بپچرینیت؟ وتی نا، دواتر همدی هاته وه و وتی ده ست بکه روه تا به یعتت پیبده م، پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) فهرمووی له سه رچی؟ وتی له سهر ئیسلام، فهرمووی ئه گهر ته نانه ت فهرمانت پی بکه م په یوه ندیت له گه ل دایکت بپچرینیت؟ وتی نا، بۆ جاری سییه م هه مان شت دووباره بوویه وه، پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) فهرمووی ئه ی طه لحه له ئایینی ئیمه دا پچراندنی په یوه ندی نیه، به لام حه زم کرد هیچ گومانیک له ئایینتدا نه مینیت، طه لحه زور به چاکی موسلمان بوو، دوا ی ماوه یه ک طه لحه نه خوښ کهوت، پیغمبهر (صلوات الله علیه وسلم) چوو بۆ سهردانی و ته ماشای کرد

1 - المعجم الاوسط للطبرانی، الرقم 8328، معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 3485.

له هوش خوی چووه، فهرمووی (بروام وایه ئەمشه و طه لحه دهرمیت، جا ئەگەر هاته وه هوش بنیرن به شویندا)، ئەوه بوو له نیوهندی شه ودا طه لحه هاته وه هوش، وتی پیغمبهر (ﷺ) نه هات بۆ سهردانم؟ وتیان با، پییان وت پیغمبهر (ﷺ) چی فهرمووه، طه لحه وتی مه نیرن به شویندا نه وهك شتی بیگه زیت یان تووشی شتیك بیت، به لام ئەگەر رۆژ بوویه وه، سه لامی منی پی بگه یه ن و بلین داوای لیخوشبوونم بۆ بکات، دواتر مرد، کاتیك به یانی پیغمبهر (ﷺ) نوژی به یانی کرد، هه والی طه لحه ی پرسی، هه والیان پیدا وه فاتی کردووه و تیان چی وتووه و داوای چی کردووه، پیغمبهر (ﷺ) دهسته کانی به زرکده وه و فهرمووی (خوایه وا پیشوازی بکه که بۆ تو پیبکه نیت و تویش بۆ پیبکه نیت).¹

طه لحه ی کوری خیراش (ﷺ)

ناوی طه لحه ی کوری خیراشی کوری صیممه یه و یه کیکه له هاوه لانی پیغمبهر (ﷺ)، به لام زانیاری له باره ی ژیانیه وه نه هاتووه.²

طه لحه ی کوری زهید (ﷺ)

ناوی طه لحه ی کوری زهیده، له پشتیوانانه، کاتیك پیغمبهری خوا (ﷺ) برایه تی خسته نیوان کۆچه ران و پشتیوانانه وه، بایه تی خسته نیوان ئەم هاوه له وه ئەرقه مه وه.³

1 - المعجم الكبير للطبراني، الرقم 8043.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 527.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 528.

طه لحهی کوری عه مر (ﷺ)

ناوی طه لحهی کوری عه مر نه ضریه، یه کیکه له ئە هلی صوفه .

طه لحه ده لیت من چوومه مه دینه و له صوفه دابه زیم، پیغمبەر (ﷺ) رۆژانه بریک خورمای بو ده هیناین و بهرگیکی هه رزان به هاما ده پۆشی، جاریک پیغمبەر (ﷺ) نوێژی بو کردین، که سه لامی دابه وه، له راست و چه په وه ئە هلی صوفه بانگیان کرد ئە ی پیغمبهری خوا (ﷺ) خورما سکی سووتان دین و بهرگه که شمان جهسته ی ویران کردین، پیغمبهریش (ﷺ) چوو به ره و لای مینه ره که ی و سهرکه وت و سوپاس و شتایشی خوی کرد و باسی ناره حه تی خوی کرد که له ده ست هۆزه که ی تووشی بووه، ده یفه رموو جار بووه زیاد له سیانزه رۆژ خۆم و هاوه له که م ته نها خوار دمان به ریر- به ری ئە راک- بووه، دواتر هاتین بو لای ئە م برایانه مان له پشتیوانان و زۆربه ی خۆراکیان خورما بوو، تیایدا به شدار بووین، سویند به خوا ئە گه ر نان و گوشت شک به رم، تیرتان ده که م لئی، به لام له وانیه بگه نه سه رده میک ته نها که سیکتان به ری به یان به له مه خوار دنیکی بو به یئریت و ئیواره به له مه خوار دنیکی تری بو به یئریت، هاوه لان وتیان ئە ی پیغمبەر (ﷺ) ئە و کاته باشین یان ئیستا؟ فه رموی به لکو ئیوه ئە مرۆ باشتن، ئە مرۆ خۆشه ویستی له نیوتاندا هه یه، به لام ئە وکات ده دن له گه ردنی یه کدی.¹

1 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 4232، صححه الذهبي فی التلخیص، شعب الإیمان للبيهقي، الرقم 1199.

طه لحه ی کورپی عه مری حه ضره می (ﷺ)

ناوی طه لحه ی کورپی عه مری کورپی ته کبری حه ضره میه، په کیکه له به شدار بوانی به یعتی عه قه به و غه زای به در.¹

طه لحه ی کورپی عوبه یدولا (ﷺ)

ناوی طه لحه ی کورپی عوبه یدولای کورپی عوثماني کورپی عه مره، له کؤچه رانه له قورپه یشیه کانه له ته میه کان، کونیه که ی ته بوو موحه ممه ده و په کیکه له و هه شت که سه ی که په که مین موسلمان بوان بوون، په کیکیشه له ده موژده پیدراوی به هه شت.²

طه لحه که سینک بوو مووی زؤر بوو و ده موچاویکی جوانی هه بوو، ره نگی سپی و سوور بوو، رویشتنی خیرا بوو.³

ژن و منداله کانی

دایکی ناوی صه عبه ی کچی عه بدولایه، طه لحه ژنیکی هه بوو به ناوی حه منه ی کچی جه حش که هه ریه که له سه ججاد و عیمرانی لیی بوو، ژنیکی تری ناوی خه وله ی کچی قه عقاع بوو که کورپیکی لیی بوو به ناوی موسا، ژنیکی تری ناوی ئومموئه بان بوو که په عقووب و ئیسماعیل و ئیسحاقی لیی بوو، ژنیکی تری ناوی ئوموکلثومی

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 534.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 529.

3 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 24-25.

کچی ئەبووبه کر بوو که زه که ریا و یوسف و عائیشه ی لپی بوو، ژنیکی تری ناوی سوعدای کچی عه وف بوو که عیسا و یه حیای لپی بوو، ژنیکی تری ناوی جه ربا بوو که کچیکی لپی بوو به ناوی ئومموئیسحاق که ژنی حه سه نی کوپی عه لی بوو و پاش وه فاتی حه سه نیش شووی کرد به حه سه ینی کوپی عه لی.¹

موسلمان بوونی

کاتیك ئەبووبه کر موسلمان بوو خیرا چوو بۆ لای عوثماني کوپی عه ففان و طه لحه ی کوپی عوبه یدولا و زوبه یری کوپی عه ووام و سه عدی کوپی ئەبی وه قاص و باسی ئیسلامی کرد بۆیان و بانگه یشتی کردن بۆ ئیسلام، هه موو ئەوانه ش موسلمان بوون.²

هه ریه ک له عوثماني کوپی عه ففان و طه لحه ی کوپی عوبه یدولا به دوای زوبه یری کوپی عه ووامدا چوو نه خزمه ت پیغمبهر (ﷺ)، ئەویش باسی ئیسلامی بۆ کردن و قورئانی خوینده وه بۆیان و مافه کانی ئیسلام و به لئینی ریزداری له لایه ن خواوه ی بۆ خستنه پروو، ئەوانیش باوه ریان هینا.³

طه لحه ده لئیت جارێک له بازاری بوصرا بووم که راهیبیک له په رستگا که ی خۆیدا بوو، وتی پرسیار بکه ن له م خه لکه بزانه که سیان تیدایه خه لکی حه ره م بێت؟ منیش وتم به لئ من، وتی ئایا هیشتا ئەحمه د ده رنه که وتوووه؟ وتم ئەحمه د کئییه؟ وتی کوپی عه بدولا ی کوپی عه بدولموطه لیب، ئەوه شاره که یه تی که تیایدا

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 214.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج3، ص 30.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 55.

دەردەچيټ و کۆتاي پيغمبهرانه و له حەرەم دەردەکهويټ و کۆچ دەکات بۆ شاري دارخورما، وريابه زوو خۆتي پي بگهيه نه، منيش قسه کاني چويه دلمه وه و خيرا گه پامه وه بۆ مه ککه و وتم هيچ روويداوه؟ وتيان موحه ممه دي کورپي عه بدولا باسي پيغمبهرايه تي ده کات و ئەبووبه کريش شوييني که وتوو، منيش چوم تا خۆم گه ياند به ئەبووبه کر و وتم ئايا شويني ئەو پياوه که وتويت؟ وتي به لي، تويش برۆ شويني بکه وه چونکه بانگه واز بۆ حه ق ده کات، منيش به سه رها ته که م بۆ باسکرد، ئەبووبه کريش له گه لم هات بۆ لاي پيغمبهر (ﷺ) و له وي موسلمان بووم و به سه رها ته که شم بۆ پيغمبهر (ﷺ) گي پرايه وه و ئەويش به وه دلخۆش بوو.¹

کاتيک پيغمبهر (ﷺ) ويستی کۆچ بکات بۆ مه دينه، طه لحه له شامه وه جلي سبي ناوازه ي هينا بوو، دوو جلي به ديارى نارد بۆ ئەبووبه کر و پيغمبهر (ﷺ)، ئەوانيش ئەو جلانه يان پۆشى و به و جلانه وه چوونه ناو مه دينه.²

کاتيک طه لحه کۆچي کرد بۆ مه دينه، لاي ئەسه عه دي کورپي زوراره دابه زي، دواتر پيغمبهر (ﷺ) طه لحه و سه عيدي کورپي زه يدي کرد به براي يه کدي، رايه کيش ده لئيت له گه ل ئوبه ي کورپي که عبدا بوونه براي يه ک.³

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 214-215.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 173.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 216.

به شداری له غه زاکاندا

پيش ئه وهی غه زای به در رووبدات، پيغمبهر (ﷺ) هه والی زانی که کاروانی قورپه پيشيان ده گه رپته وه، بۆيه سه عیدی کورپی زهیدی هاو ده م به طه لحه نارد تا هه والی کاروانه که ی بۆ بهینن، ئه وانیش زانیاری وردیان هینا بۆ پيغمبهر (ﷺ).¹

طه لحه له غه زای به دردا به شداری نه کرد، چونکه له و کاتدا له شام بوو و خه ریکی بازرگانی بوو، دواتریش زۆر دلته نگ بوو به و ئاماده نه بوونه ی، به لام پيغمبهر (ﷺ) له پشک و پادا شدتا به شداری کرد.²

طه لحه له غه زای ئو خوددا به شداری کرد و رۆلکی کارای بینی، کاتیک خه لکی له ده وری پيغمبهر (ﷺ) بلاوه یان کرد، ته نها دوانزه که س له ده وری مانه وه، یه کیک له وانه طه لحه بوو، جا بیباوه پان ده یانویست خۆیان بگه یه نن به پيغمبهر (ﷺ)، پيغمبهر (ﷺ) فه رموی کۆ به رامبه ریان ده وه ستیت؟ طه لحه وتی من، پيغمبهر (ﷺ) فه رموی وه ک هه یت (له شوینی خۆت به)، یه کیک له پشتیوانان وتی من ئه ی پيغمبه ری خوا (ﷺ)، فه رموی ده ی تۆ بجه نگه، کابرا جه نگا تا شه ید بوو، دواتر ته ماشای کرد هیشتا بیباوه پان دین، فه رموی کۆ رییان پی ده گریت؟ طه لحه وتی من، پيغمبهر (ﷺ) هه مان شتی پی فه رموو و ئه مجاره ش کابرایه کی پشتیوانی چوو تا ئه ویش شه ید بوو، به رده وام به و جۆره بوو تا هه موو پشتیوانیه کانی ده وری شه ید بوون و ته نها مایه وه پيغمبهر (ﷺ) و طه لحه ی کورپی عوبه یدولا، پيغمبهر (ﷺ) فه رموی کۆ رییان پی ده گریت؟ طه لحه وتی

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 136.

2 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 25.

من، جهنگی یانزه کهسی کرد تا شمشیر بهر دهستی کهوت و په‌نجه‌کانی برا، طه‌لحه وتی ناخ، پیغمبر (ﷺ) فرموی ئە‌گەر بتوتایه به‌ناوی خوا فریشته‌کان به‌رزیان ده‌کردیته‌وهو خه‌لکیش ته‌ماشایان ده‌کرد، دواتر خوی گه‌وره بی‌باوه‌پانی تیکشکاند.¹

زوبه‌یر ده‌لایت که له‌گه‌ل پیغمبر (ﷺ) بووین بو ئه‌وه‌ی بچینه‌سه‌ر کیوه‌که، پیغمبر (ﷺ) ویستی بچیته‌سه‌ر به‌ردیک به‌لام نه‌یتوانی، طه‌لحه‌ی کوری عوبه‌یدولا پشتی خوی بو چه‌مانده‌وه و پیغمبر (ﷺ) پیی خسته‌سه‌ر پشتی طه‌لحه‌و چوو‌یه‌سه‌ر به‌رده‌که‌و له‌سه‌ر به‌رده‌که‌و دانیشته.²

طه‌لحه له‌ غه‌زای ئو‌حوددا چه‌ند جار پیکرا، ته‌نانه‌ت کچه‌کانی ده‌لین باوکمان له ئو‌حوددا نزیکه‌ی بیست و چوار جار بریندار بو‌بوو.³

طه‌لحه له‌ غه‌زای خه‌نده‌ق و سه‌رجه‌م غه‌زاکانی دواتریشدا به‌شداری کرد.⁴

پیغمبر (ﷺ) زور ریژی له‌ توانا و چاکی طه‌لحه‌ده‌نا، ئه‌وه‌بوو هه‌رجاره‌و نازناویکی لیده‌نا، له‌ غه‌زای ئو‌حودا ناوی نا طه‌لحه‌ی خیر، له‌ غه‌زای ذیلعوشه‌یره‌دا ناوی نا طه‌لحه‌ی فه‌بیاض، له‌ غه‌زای خه‌یبه‌ریشدا ناوی نا طه‌لحه‌ی جوود-سه‌خاوه‌ت-⁵.

1 - السنن الکبری للنسائی، الرقم 4226، المعجم الاوسط للطبرانی، الرقم 8872، حسنه الألبانی فی صحیح و ضعیف سنن النسائی، الرقم 3149.

2 - صحیح ابن حبان، الرقم 7089، قال شعیب الأرنؤوط إسناده قوي.

3 - الطبقات الکبری لابن سعد، ج3، ص 217.

4 - الطبقات الکبری لابن سعد، ج3، ص 217.

5 - سیر أعلام النبلاء، ج1، ص 30، قال الذهبي إسناده لين.

كاتيك وهفدى بهنى عه بس هاتنه خزمهت پيغمبهر (ﷺ) و ژماره يان نو كه س بوو، پيغمبهر (ﷺ) نزاى خيىرى كرد بويان و فهرموى كه سيكى ترم پي بلين به و ببنه ده كه س تا ئالايه كتان بو دابنيم، طه لحه ي كورپى عوبه يدولاش هات بو لايان و پيغمبهر يش (ﷺ) ئالايه كي دايه ده ستيان.¹

پله و پايه ي طه لحه لاي پيغمبهر (ﷺ)

جاريك پيغمبهر (ﷺ) فهرموى (هه ركه س حه ز ده كات سه يري شه هيديك بكات كه به سه ر زه ويذا ده چيىت به ريى، نه وه با ته ماشاى طه لحه ي كورپى عوبه يدولا بكات).²

زه يد ده ليىت چووم بو لاي پيغمبهر (ﷺ) له مزگه وت نه ويش ده يفه رموو فلانه كه س له كوئيه ؟ به رده وام هه والى يه كه يه كه يانى ده پرسى و ده ينارد به شوپنياندا تا هه موويان هاتن و كو بوونه وه، ئينجا فه رموى (اني احدثكم بحديث فاحفظوه وعوه وحدثوا به من بعدكم، إن الله عز وجل اصطفى من خلقه خلقا، ثم تلا هذه الآية الله يصطفى من الملائكة رسلا ومن الناس خلقا يدخلهم الجنة، واني مصطف منكم من أحب أن أصطفيه ومواخي بينكما كما أختى الله عز وجل بين الملائكة عليهم السلام)، (من قسه يه كتان بو ده كه م جوان وه ري بگرن و له بيرتان بمينيىت و ليى تي بگن و بيگه يه نن به وانه ي دواى خو تان، خواى گه وره له دروستكراوه كانى

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج1، ص 296.

2 - سنن الترمذي، الرقم 3758، المستدرک على الصحيحين، الرقم 5591، صححه الألباني في صحيح و ضعيف سنن الترمذي، الرقم 3739.

دهسته یه کی هه لبراردوه، پاشان ئه م ئایه ته ی خوینده وه (الله یصطفي من الملائكة رسلا و من الناس)، دهسته یه ک که خوا ده یانخاته به هه شته وه، منیش له نیوتاندا ئه وانه هه لده بژیرم که حه ز ده که م هه لیا نبژیرم، برایه تی ده خه مه نیوانتانه وه وه ک چۆن خوی گوره برایه تی خسته نیوان فریشته کانه وه)، پاشان هه ریه ک له ئه بووبه کر و عومری به دوی یه کدا بانگ کرد و تایبه تمه ندی هه رکامیانی فهرموو و ئه وانی کرد به برای یه کدی، عوثمانی کورپی عه ففانی بانگ کرد و پیی راگه یاند که تووشی چ ناره حه تیه ک ده بیته، پاشان عه بدوره حمانی کورپی عه وفی بانگ کرد و باسی به خشنده ییه که ی عه بدوره حمانی کرد، پاشان طه لحه و زوبه یری بانگ کرد و هه ردوویانی کرد به برای یه کدی...¹

جاریک پیغمبهر (ﷺ) له سه ر کیوی حیراء وه ستابوو، کیوه که له ریه وه، پیغمبهر (ﷺ) فهرمووی (ئارام بگره حیراء، چونکه ئه وه ی به سه رته وه یه یان پیغمبهره یان صدیقه یان شه هیده)، ئه و ده مه ش هه ریه ک له پیغمبهر (ﷺ) و ئه بووبه کر و عومر و عوثمان و عه لی و طه لحه ی کورپی عوبه یدولآو زوبه یری کورپی عه ووام و سه عدی کورپی ئه بی وه قاص له سه ر کیوه که بوون.²

رۆژیک موغیره لای سه عیدی کورپی زه ید قسه ی به رامبهر به عه لی کورپی ئه بووظالب کرد، سه عید هه ستاو وتی من شایه تی ده ده م بیستم له پیغمبهری خوا (ده یفه رموو (عشرة في الجنة: النبي في الجنة، وأبو بكر في الجنة، وعمر في الجنة،

1 - الأحاد و المثاني لابن أبي عاصم، الرقم 2380، المعجم الكبير للطبراني، الرقم 4998، فضائل الصحابة لأحمد بن حنبل، الرقم 1094.

2 - صحيح مسلم، الرقم 4543.

وعثمان في الجنة، وعلي في الجنة، وطلحة بن عبيد الله في الجنة، والزبير بن العوام في الجنة، وسعد بن مالك في الجنة، وعبد الرحمن بن عوف في الجنة)، (ده كهس له بههشتدان: پیغمبر (ﷺ) له بههشتدایه، ئه بووبه کر له بههشتدایه، عومر له بههشتدایه، عثمان له بههشتدایه، عه لی له بههشتدایه، طه لحه ی کورپی عوبه یدولاً له بههشتدایه، زوبه یری کورپی عه ووام له بههشتدایه، سه عدی کورپی مالیک له بههشتدایه، عه بدورپه حمانی کورپی عه وف له بههشتدایه)، ئینجا زهید وتی بمویستایه کهسی ده یه میشم دهوت، وتیان کییه؟ بیده نگ بوو، دواتر زوریان لیگرد تا بیلیت، ئه ویش وتی سه عیدی کورپی زهید-واته خوئی.¹

زوبه یری کورپی عه ووام دهیوت طه لحه ی کورپی عوبه یدولای تهیمی ناوی منداله کانی به ناوی پیغمبرانه وه ده نییت، ده شزانییت دواي موحه ممه د (ﷺ) هیچ پیغمبر ریك نایهت، منیش ناوی منداله کانم به ناوی شهیدانه وه ده نییم به لکو شهید بن.²

طه لحه له سه رده می عومهری کورپی خه تتابدا

طه لحه له سه رده می خیلافه تی ئه بووبه کری صدیق و عومهری کورپی خه ططابیشدا ژیانیکی ئاسایی برده سه ر، له دواساته کانی خیلافه تی عومهری کورپی خه ططابیشدا، پاش ئه وه ی عومهری کورپی خه تتاب پیگرا، شه ش کهسی راسپارد تا له نیو خویندا که سیك دیاری بکه ن بو خیلافهت، ئه وانیش بریتی بوون له عه لی کورپی

1 - صحیح ابن حبان، الرقم 7103 واللفظ له، سنن أبي داود، الرقم 4052، صححه شعيب الأرنؤوط، صححه الالباني في

صحیح و ضعيف سنن أبي داود، الرقم 7454.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 101.

ئەبوو طالیب، عوثماني كورپى عەففان، طەلحەى كورپى عوبەيدوللا، زوبەيرى كورپى عەووام، سەعدى كورپى ئەبى وەقاص، عەبدورپە حمانى كورپى عەوف.¹

لە ژيانى عوثماني كورپى عەففاندا شىۋازى ھەلبژاردنە كەمان باسكردوۋە.

طەلحە لە سەردەمى عوثماني كورپى عەففاندا

طەلحە لە سەردەمى عوثماني كورپى عەففان و لەكاتى سەرھەلدانى فیتنەى نەيارانى عوثماندا، بە وتەى خۆى رۆلى پىۋىست و باشى نەگىرا، بە جۆرىك كاتىك عوثمان شەھىد كرا، ئىنجا راجلەكى و زۆر پەژارەى بۆ خوارد و وتى تەنھا رژانى خوينم قەرەبووى ئەو ھەلوئىستەم دەكاتەو.²

جا ئەم بابەتە مشتومپىكى زۆرى لىكەوتووتەو، ھەندى پىيان وايە طەلحە لەئاست عوثماندا كەمتەرخەم بوو، ھەندىكى تر پىيان وابوو طەلحە ھاندەر بوو دژ بە عوثمان، ھەندىكىش دەلئىن طەلحە يەككە بوو لە بكوژانى عوثمان.
ئىبن ئەئىر دەلئىت طەلحە زۆر توند بوو بەرامبەر بە عوثمان.³

دەھەبى دەلئىت ھەلوئىستى طەلحە بەرامبەر بە عوثمان خۆ لى بىئاگاگردن و ھاندانى خەلك بوو لە روويدا و ئەوھى بە ئىجتىھادىك كرد، دواتر كە لەناوچوونى

1 - المطالب العالیه لابن حجر، الرقم 4074.

2 - سير أعلام النبلاء، ج1، ص 34.

3 - أسد الغابة، ج3، ص 85.

عوثمانی بینی رای گۆرا و پەشیمان بوویەووە که بۆچی پشتیوانی عوثمانی نه کردووہ.¹

ئین که ئیر دەلێت له سەردەمی فیتنە ی نه یارانێ عوثماندا طەلحە که ناری گرت لێ، هەندی که سیش دەیانوت یه کێک بوو له وانە ی هیرشیان بردووہ ته سەری.²

کاتی که خەلکێک هاتن بۆ مەدینە و سکالایان بوو له کاربە دەستانی عوثمان، طەلحە چوو بۆ لای عوثمان و زۆر به توندی قسە ی له گەڵ کرد، واتە هاندەرەکان خەلکێک بوون که وایان نیشان دەدا دەسەلاتە که ی عوثمان ستەمی تێدا یه.³

چەندین گێرانه وە ی تر به سەنەدی لاواز هاتون که باس له وە دەکەن طەلحە هاندەر بوو دژ به عوثمانی کورپی عەففان، بەلام به کۆی گشتی گێرانه وەکان دەردەکەوێت که طەلحە له هەلوێست نواندن بەرامبەر نه یارانێ عوثمان که مەترخەم بوو و هیچ بەرەهەستیه کی بەرامبەر یان نه بووہ.

طەلحە له سەردەمی عەلی کورپی ئەبووطالبیدا

کاتی که عوثمانی کورپی عەففان کوزرا، دایکانی باوہ پداران (هاوسەرەکانی پیغمبەر (ﷺ)) چوو بوون بۆ حەج بۆ مەککە تا له دەست ئەو فیتنە ی مەدینە ی گرتووہ ته وە رزگار بن، کاتی که ویستیان بگەرێنە وە مەککە، هەوالیان پیگە یشت که عوثمان کوزراوہ، بۆیە له مەککە مانە وە تا بزانی بارە که به چی دەگات، ئەو بوو عەلی کورپی ئەبووطالب بێ پیشنیازی خۆی به یعەتی پێدرا، به تاییبەت که

1 - سیر أعلام النبلاء، ج 1، ص 35.

2 - البداية والنهاية لابن كثير، ج 7، ص 248.

3 - الثقات لابن حبان، ج 2، ص 256.

خه واريجه كان زۆريان له عهلى كرد هه رچه نده عهلى خۆى رقى بوو لىيان، به لام هيوای و ابوو دهره تىكى بۆ بگونجیت تا له ناویان به ریت، ئەوه بوو كه ئەو فشاره بینرا ژماره یهك له خزمانى عثمان له به نوئومه ییه دهرچوون بۆ مهككه، هه ریهك له زوبه ییر و طه لحه ش داواى مۆله تیان كرد تا بچن بۆ مهككه و عه لیش مۆله تى پیدان و ئەوانیش چوون بۆ مهككه، خه لكیكى زۆریش شوینیان كه وت، له به صره و مه دینه و یه مهن و چهند شوینی تره وه خه لكیكى زۆر روویكرده مهككه و له وى ژماره یهكى زۆرى هاوه لان و دایكانى باوه پداران و جه ماوه ريك كۆبوونه وه و داواى خوینی عثمانیان ده كرد، عائیشه ی دایكى باوه پدارانیش جله وى مه سه له كه ی گرتبوویه ده ست.¹

مه سه له ی به یعه تدانى طه لحه و چوونى بۆ به صره و به شدارى له جهنگى جه مه لدا پیشتر له ژيانى زوبه ییرى كورپى عه و و امدا باسكراوه، بۆیه لیره دا دووباره ی ناكه ینه وه.

كوژرانى طه لحه ی كورپى عوبه ییدولا

دواتر كه جهنگى جه مه ل روویدا، عهلى كورپى ئەبووطالب طه لحه ی دواند و هه ندی له و قسانه ی پى و ت كه به زوبه ییرى وتبوو، طه لحه ش كه نارى گرت له جهنگه كه و دواتر تیریكى بهر كه وت و كوژرا،² مه پوانى كورپى حه كه م طه لحه ی كرده چاو، چونكه ئەوى به بكورژى عثمانى كورپى عه ففان ده زانى و ده یوت ئەمه پشتیوانى نه یارانى عثمان بوو، بۆیه تیریكى تیگرت و دای له ئەژنۆی، به رده و ام

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 230 - 231.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 85.

خويىنى لىدە چوو تا كوشتى،¹ ئەمەش لە رۆژى پىنج شەممە و دەى جومادىلىئوولاي سالى سى و شەشى كۆچىدا بوو، ئەو كات تەمەنى نىكەى شەست و چوار سال دەبوو.²

كاتىك عەلى تەرمەكەى طەلحەى بىنى، خۆلى سەر دەموچاوى دەتەكاند و رەحمەتى بۇ دەنارد و دەيوت خۇزگە بىست سال لەمەوبەر بمرىمايه، خۆى و ھاۋەلانى لەسەر تەرمى طەلحە دەگرىان.³

چەندىن زانا رايان وايە مەروان بكوژى طەلحەيه، لەوانە: ئىبن عەبدولبەر دەلىت: زانا جىمتمانەكان ھاوپان كە مەروان بكوژى طەلحەيه.⁴

طەلحە كەسىكى زۆر بەخشندە بوو و بەخشندەبىيەكەى جۆرىك لە ناوازەيى وەرگرتبوو، دەيان نمونەش لەو بارەو ھاتون.⁵

ئىبن حەجەرىش دەلىت ئەو گىپرانەو ھاتوو كە مەروان طەلحەى كوشتوو سەنەدەكەى صەحىحە.⁶

ئىبن ئەثرىش دەلىت مەروان طەلحەى كوشت.⁷

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 532، قال ابن حجر إسناده صحيح.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 532.

3 - أسد الغابة، ج3، ص 86.

4 - الإستيعاب في معرفة الأصحاب، ج2، ص 766.

5 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 221-222.

6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 532.

7 - أسد الغابة، ج3، ص 86.

ئین که ئیر ده لیت پیم وایه ئه وه راستره که مه پروان نه بووه تیره که ی داوه له
 طه لحه نه گه رچی زیاتر وا بلأوه مه پروان بووه.¹

ده هه بیش هه مان ئه و گپرانه وانه دینیت و دواتر ده لیت پیم وایه بکوژه که ی
 طه لحه تاوانی هاوتای بکوژه که ی علیه.²

ئین خه ییاط ده لیت تیریکی ویل بهر طه لحه که وت، دواتریش ئه و گپرانه وه
 دینیت که مه پروان کوشتوو یه تی.³

4. ئینولموطه هر ده لیت مه پروان طه لحه ی کوشت.

طه لحه ی کوری عوتبه (رضی الله عنه)

ناوی طه لحه ی کوری عوتبه یه، له پشتیوانانه له ئه وسیه کان، یه کیکه له
 به شدار بوانی غه زای ئو خود، له جهنگی یه مامه دا شه هید بوو.⁵

طه لحه ی کوری مالیک (رضی الله عنه)

ناوی طه لحه ی کوری مالیکی خوزاعیه، دواتر له به صره نیشته جی بوو،
 فه رموده ی له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) گپراوه ته وه.⁶

1 - البداية والنهاية لابن كثير، ج7، ص 248.

2 - سير أعلام النبلاء، 1، ص 36.

3 - تاريخ خليفة ابن خياط، ص 181.

4 - البدء و التاریخ لابن المطهر، ج5، ص 82.

5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 533.

6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 535.

طه لقی کوری عهلی (ﷺ)

ناوی طه لقی کوری عهلیه و کونیه که ی نه بوو عهلیه، چوو ته خزمهت پیغمبر (ﷺ) و فرموده ی لیوه گپراوه ته وه، طه لق له دروستکردنی مزگه وتی مه دینه دا به شدار بوو، پیغمبر (ﷺ) دهیفرموو قوری بده نه دهست، چونکه نه و شماره زاتره.¹

طه هفه (ﷺ)

ناوی طه هفه یان طه هیه ی کوری نه بی زوهیری نه هدیه، وهک نه ندامیکی وه فدی به نی نه هد هاته خزمهت پیغمبر (ﷺ)، پیغمبریش (ﷺ) نزای کرد بو وه فده که و نامه یه کیشی نووسی بو یان.²

طه یب (ﷺ)

ناوی طه یبی کوری عه بدولا یان کوری به پرائه، پاش گه پانه وه ی پیغمبر (ﷺ) له ته بوو که وه هاته خزمهت پیغمبر (ﷺ) و پیغمبری خواش (ﷺ) ناوی گوپی به عه بدولا یان عه بدوره حمان.³

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 538.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 546.

3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 547.

طوفه یلی کورپ حارث (رضی اللہ عنہ)

ناوی طوفه یلی کورپ حارثی قوره یشیه، دایکی ناوی سوخه یله یه، ئەم هاوه له یه کیکه له کۆچهران، کاتیك کۆچی کرد بۆ مه دینه و دواتر پیغمبر (ﷺ) برایه تی خسته نیوان کۆچهران و پشتیوانانه وه، برایه تی خسته نیوان ئەم هاوه له و موندیری کورپ موحه ممه ده وه، یان ده وتریت له گه ل سو فیانی کورپ نه سردا بوون به برای یه ک. ¹

یه کیکه له به شداربوانی غه زای به در، له غه زای ئو حودیشدا به شدار بووه، دواتریش به شدار ی هه موو غه زاکانی تر بووه، هاوده م به حوصه یینی برای له سالی سی و یه ک یان سی و دووی کۆچیدا وه فاتی کرد، ² کاتیك وه فاتی کرد ته مه نی نزیکه ی حه فتا سالان بوو. ³

طوفه یلی کورپ زهید (رضی اللہ عنہ)

ناوی طوفه یلی کورپ زهیده، پیشتر مه سیحی بوو، ته مه نیکی زوری هه بوو، که هه والی هاتنی پیغمبری خوی (ﷺ) بیست، چوو ه خزمه تی و موسلمان بوو، دوی وه فاتی پیغمبریش (ﷺ) ژیا و ته مه نی له سه رده می عومه ری کورپ خه طابدا نزیکه ی سه دو شه ست سال ده بوو. ⁴

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 52.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 519.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 52.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 519.

طوفه یلی کوری سه خبره (ﷺ)

ناوی طوفه یلی کوری سه خبره یه، له سه ری دایکیه وه برای عائیشه ی دایکی باوه پدارانه، فهرموده یه کی له پیغمبهری خواوه (ﷺ) گپراوه ته وه.¹

طوفه یلی کوری سه عد (ﷺ)

ناوی طوفه یلی کوری سه عد، له پشتیوانانه، یه کی که له به شدار بوانی غه زای ئو حود، له رووداوی بیئر مه عوونه دا شه هید بوو.²

طوفه یلی کوری عه مر (ﷺ)

ناوی طوفه یلی کوری عه مر ی دهوسیه، ناسراوه به زه نور، واته خاوه ن رووناکی.³

طوفه یل که سایه تیه کی خانه دان و شاعیر بوو، جاریک چوو بو مه ککه، خه لکی له قورپه یشیه کان چوون بو لای و وتیان ئه ی طوفه یل، تو هاتویته ته شاری ئیمه و ئه م کابرایه ی له نیوماندا یه - مه به ستیان پیغمبهر (ﷺ) بوو - باری خراپ کردوین و ریزی تیگداوین و قسه ی ئه لئیت جادووه و کوپ و باوک و براو برا و ژن و میرد له یه ک ئه کات، ده ترسین باری تو و هوزره که شت بشیوینیت، بویه هیچ قسه ی له گه ل مه که و

1 - سنن ابن ماجه، الرقم 2115.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 521.

3 - أسد الغابة، ج 3، ص 76.

گوئی بۆ مه گره، طوفه يل وتی به خوا هینده یان پی و تم بزیارم دا هیچ گوئی لی نه گرم و قسه ی له گه ل نه که م، دواتر چووم بۆ حه رهم و هه ردوو گویم ناخنیبوو تا قسه ی موحه ممه د نه بیستم، رۆژنیک چووم بۆ مزگه وت، ده بینم پیغه مبه ر (ﷺ) لای که عبه وه نوێژ ده کات، منیش که میک له نزیکیه وه وه ستام، ویستی خوا وابوو هه ندی قسه ی ببیستم، قسه کانی وان بوون، له ده روونی خۆمدا وتم دایکم رۆله رۆم بۆ بکات، خۆ من که سیکی ژیر و شاعیرم و ده زانم چاک و خراپ چیه، با گوئی لیبگرم، ئەگەر چاکی وت وه ری ده گرم و ئەگه ریش خراپی وت وازی لی دینم، که میک وه ستام تا چوو یه وه به ره و ماله وه، که وتمه شوینی، که چوو یه ماله وه، منیش له گه لی چوومه ژووره وه و تم ئە ی موحه ممه د هۆزه که ت پییان وتووم تو ئاواو ئاوایت، وایان لی کردم گویم ناخنی تا قسه ت نه بیستم، به لام ویستی خوا وابوو شتی که له قسه کانتیم بیست، قسه کانت جوان بون، بۆ یه باسی خۆتم بۆ بکه، پیغه مبه ریش (ﷺ) مه سه له که ی بۆ باسکرد و قورئانی به سه ردا خوینده وه، ئەویش وتی به خوا تا ئیستا قسه ی وا باشم نه بیستوو و له مه راستتر و دادوهرانه ترم نه بیستوو، بۆ یه موسلمان بووم و شایه تومانی حه قم هینا، ئینجا وتم ئە ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) من که سیکم له ناو هۆزه که مدا قسه م وه رده گیریت و سه باره ت به ئیسلام قسه یان له گه ل ده که م، جا نزام بۆ بکه خوا یارمه تیم بدات بانگه وازه که م له نیویاندا سه رکه وتوو بی ت، پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رموی (اللهم اجعل له آية)، (خوایه نیشانه ی پی ببه خشه) منیش ده رچووم و گه ی شتمه وه ناو هۆزه که م، که گه ی شتمه به رزایی رووه و هۆزه که م، رووناکیه که که وته نیوچاوانمه وه ده وت چرایه، وتم خوایه با نیشانه که له ده موچاومدا نه بی ت، چونکه ده ترسم و ابزانن له بهر وازه یانم له ئایینه که یان ده موچاوم شیواوه، ئیتر رووناکیه که که وته سه ر جیده سستی قامچیه که ی ده ستم، خه لکه که که له وی بوون

ئەو رووناکیەیان دەبینی، چوومەوہ مالەوہ، باوکم ھات بۆ لام، وتم بابە گیان کەنار بگرە لیم، نە دەتناسم و نە دەمناسیت، وتی بۆچی کۆرە شیرینەکەم، وتم من موسلمان بووم و شوین ئایینی موحمەد کەوتووم، ئەویش وتی کۆری شیرینم ئایینی منیش ھەمان ئایینی تۆیە، وتم دەی بڕۆ خۆت بشۆ و جلەکانت پاک راگرە، ئینجا ھاتەوہ، باسی ئیسلامم بۆ کرد و ئەویش موسلمان بوو، دواتر ژنەکەم ھات و چیم وت بە باوکم بەویشم وت، وتی بۆچی بە باوکمەوہ بەقوربانتم، وتم من موسلمان بووم و شوین ئایینی موحمەد کەوتووم، ئەویش ئامادەیی دەربەری موسلمان بیتم، داوام کرد بڕوات خۆی بشوات، چوو و خۆی شۆردو ھاتەوہ و باسی ئیسلامم بۆ کرد و موسلمان بوو، دواتر دەوسپەکانم بانگ کرد بۆ ئیسلام و ئەوان خیرا موسلمان نەبوون، بۆیە چوومەوہ بۆ لای پیغمبەر (ﷺ) لە مەککە و وتم ئەی پیغمبەری خوا (ﷺ) دەوسپەکان نایەن بە دەم داواکەمەوہ، دەی نزای سەختیان لە دژ بکە، پیغمبەریش (ﷺ) نزای رینمونی کرد بۆیان.¹

طوفەیل ھاتە خزمەت پیغمبەر (ﷺ) و وتی ئەی پیغمبەری خوا (ﷺ) رات چپە بییت بۆ قەلایەکی بەھیز و پتەو؟ بەلام پیغمبەر (ﷺ) رازی نەبوو، دواتر کاتیک پیغمبەری خوا (ﷺ) کۆچی کرد بۆ مەدینە، طوفەیل کۆچی کرد بۆ لای پیغمبەر (ﷺ) و یەکیک لە ئەندامانی ھۆزەکەشی لەگەڵیدا کۆچی کرد، بەلام ئەو ھاوڕیپیی تووشی نەخۆشی بوو و ترس دایگرت، بۆیە سەرەتیریکی ھەلگرت و دەماریکی دەستی پئی بڕی، خوین لە دەستی دەچوو تا مرد، طوفەیل لە خەویدا ئەو ھاوڕیپیی بینی لە شیوہیەکی زۆر جواندا بوو، بەلام دەستی پیچابوو، طوفەیل وتی

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 238-239.

پەرۋەردىگار چى پىكرىدەيت؟ ئەۋىش ۋى لەبەر كۆچكردىم بۇ لاي پىنغە مېمبەرە كەى لىم خۇش بوۋ، ۋى ئەى بۇچى دەستت وايە؟ ۋى پىم ۋىرا ئەۋەى خۇت شىۋاندوۋتە بۇت چاك ناكەينەۋە، بەيانى كە طوفەيل لە خەۋ ھەستا، چوۋ خەۋەكەى گىپرايەۋە بۇ پىنغە مېمبەر (ﷺ)، پىنغە مېمبەرىش (ﷺ) نزاى كرد بۇ ھاۋرپىكەى و فەرموۋى (خوايە لە دەستەكانىشى خۇش بە).¹

جاريك طوفەيل چوۋيە خزمەت پىنغە مېمبەر (ﷺ) و ۋى ئەى پىنغە مېمبەرى خوا دەۋسىەكان سەركەش و ياخى بون، جا نزا بكە خوا لەناويان بەرىت، پىنغە مېمبەرى خوايش (ﷺ) نزاى كرد و فەرموۋى (خوايە رىنموۋى دەۋس بكە و بيانھينە).²

ھاتنى طوفەيل بۇ لاي پىنغە مېمبەر (ﷺ) پاش غەزاي خەندەق بوۋ، دواتر ھۆزەكەشى ھاتن، بۇ غەزاي خەيبەر خۇى گەياند بە پىنغە مېمبەر (ﷺ) و لەۋى پىنغە مېمبەر (ﷺ) پىشكى بۇ برپەۋە.³

ھاۋدەم بە طوفەيل نزيكەى حەفتا يان ھەشتا كەس لە ھۆزەكەى ھاتن بۇ مەدىنە بۇ خزمەت پىنغە مېمبەر (ﷺ)، لەنيوياندا ئەبوۋھورەيرەش ھەبوۋ كە ھاۋەلى زۇر ناسراۋى پىنغە مېمبەرى خوايە (ﷺ).⁴

1 - صحيح مسلم، الرقم 192، صحيح ابن حبان، الرقم 3071، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 14693، مسند أبي يعلى الموصلي، الرقم 2119، المعجم الأوسط للطبراني، الرقم 2447.

2 - صحيح البخاري، الرقم 4140، صحيح مسلم، الرقم 4690، صحيح ابن حبان، الرقم 983، مسند أحمد بن حنبل، الرقم 9573.

3 - المستدرک علی الصحیحین، الرقم 5094.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج1، ص 353.

له مانگی شه و والی سالی هه شته می کۆچیدا پیغمبهر (ﷺ) طوفه یلی کورپی
عه مری نارد بۆ له ناوبردنی بته که ی عه مری کورپی حیممه ی دهوسی، فه رمانیشتی کرد
داوای هاوکاری له هۆزه که ی بگات بۆ ئه و کاره، ئه ویش بته که ی له ناوبرد.¹

طوفه یل له مه دینه له خزمهت پیغمبهری خوا (ﷺ) مایه وه تا ئه و کاته ی
پیغمبهر (ﷺ) وه فاتی کرد.²

له سه رده می خیلافه تی ئه بووبه کری صدیقدا طوفه یل له جهنگی یه مامه دا
به شداری کرد و هاوده م به خۆیشی عه مری کورپیشی به شداری کرد، جا خه ویکی
بینی، وتی له خه ومدا سه رم تا شرابوو و له ده ممه وه بالنده یه ک ده رچوو و ئافره تی کم
پیگه یشت که به داوینیدا منی برده ناو خۆیه وه و عه مری کورپیشم بینی به دوامدا
ده هات و نه یده توانی بگات پیم، که خه وه که ی گپرایه وه پیی وترا خیره، وتی من وا
لیکمدا وه ته وه که سه رتاشینه که م په پینی سه رمه و بالنده که ش رۆحمه و ژنه که ش
زه ویه و نه گه یشتنی کوره که م پیم هه ولدانیه تی بۆ ئه وه ی من پیی ده گم و پیی
ناگات، ئه وه بوو طوفه یل له جهنگی یه مامه دا شه هید بوو و عه مری کورپیشی بریندار
بوو، به لام چاک بوویه وه و دواتر له سه رده می خیلافه تی عومه ری کورپی خه ططابدا
شه هید بوو.³

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج2، ص 157.

2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج4، ص 240.

3 - أسد الغابة، ج3، ص 78.

طوفه يلى كورپى ماليك (ﷺ)

ناوى طوفه يلى كورپى ماليكه و فهرموده ي له پيغم مبرى خواوه (ﷺ)
گيڤاوه ته وه.¹

طوفه يلى كورپى ماليكى نه نصارى (ﷺ)

ناوى طوفه يلى كورپى ماليكى كورپى خه نسائه، داىكى ناوى نه سمائى كچى
قهينه،² نه م هاوه له له پشتيوانانه، يه كيكه له به شداربوانى به يعه تى عه قه به،³ له
به درو ئو حود⁴ و خه نده قدا به شدارى كردو له خه نده قدا شه هيد بوو.⁵

طوفه يلى كورپى نوعمان (ﷺ)

ناوى طوفه يلى كورپى نوعمانى كورپى خه نسائه، يه كيكه له به شداربوانى
به يعه تى عه قه به و غه زاي به در.⁶

-
- 1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 524.
 - 2 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 572.
 - 3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 523.
 - 4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 572.
 - 5 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 523.
 - 6 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 524.

طولهی بی کوری عه ره فه (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی طولهی بی کوری عه ره فه ی کوری عه بدولایه، چووته خزمته پیغممبهر (صلوات الله علیه وسلم) و فهرمووده یه کی لیوه گیپراوه ته وه که پیغممبهر (صلوات الله علیه وسلم) فهرموویه تی (له) نارعه تی و خوشتیدا له خوا بترسه).¹

طولهی بی کوری عومه یر (صلوات الله علیه وسلم)

ناوی طولهی بی کوری عومه یر یان کوری عه مر ی عه بدیه، زور زوو موسلمان بوو،² دایکی ناوی ئه روای کچی عه بدولموته لیبه که پووری پیغممبهر (صلوات الله علیه وسلم) بوو.³ موسلمان بوونی طولهب له و قوناغه دا بوو که پیغممبهر (صلوات الله علیه وسلم) له مالی ئه رقه م بانگه وازی ده کرد.⁴

کاتیك موسلمان بوو، ئه وه واله ی دا به دایکی، دایکیشی ده ستخووشی لی کرد و وتی ئه گه ره وک پیاوان توانام هه بوایه، بهرگرم لی ده کرد، دواتر کوچی کرد بو حه به شه، دواتر گه پرایه وه بو مه ککه و له ویوه کوچی کرد بو مه دینه و له غه زای به دردا به شداری کرد.⁵

1 - أسد الغابة، ج3، ص 92.

2 - أسد الغابة، ج3، ص 92.

3 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 123.

4 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج3، ص 123.

5 - أسد الغابة، ج3، ص 93.

کاتیک طولیب کۆچی کرد بۆ مه دینه، لای عه بدولای کورپی سه له مه دابه زی،
دواتر که پیغمبهر (ﷺ) برایشه خسته نیوان کۆچهران و پشتیوانانه وه، برایشه
خسته نیوان طولیب و موندیری کورپی عه مره وه.¹

طولیب دوی وه فاتی پیغمبهریش (ﷺ) ژیا و له غه زاکاندا به شداری
ده کرد، ده وتریت له جهنگی ئەجنادهیندا شهید بووه، رایه کیش ده لیت له جهنگی
یهرمووکدا شهید بوو.²

طولیبی کورپی ئەزههر (رضی اللہ عنہ)

ناوی طولیبی کورپی ئەزههری کورپی عه وفه، زۆر زوو له مه ککه موسلمان بوو،
هاوده م به موته لیبی برای کۆچیان کرد بۆ حه به شه، ههردووکیان له وی کۆچی
دواییان کرد.³

طیابه (رضی اللہ عنہ)

ناوی طیابهی کورپی معیسه، له پشتیوانانه، یه کیکه له به شداریوانی غه زای
ئو خود، له فتوحاتدا به شداری کرد و له جهنگی قادسیه دا شهید بوو.⁴

1 - الطبقات الكبرى لابن سعد، ج 3، ص 123.

2 - أسد الغابة، ج 3، ص 92-93.

3 - أسد الغابة، ج 3، ص 92.

4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج 3، ص 548.

ئەو هاوه لانهی که

ناویان به پیتی (ظ)

دهست پیده کات

ظہیبہی کچی بہ پراء (رضي الله عنها)

ناوی ظہیبہی کچی بہ پرائی کوپی مہرورہ، باوکی یہ کیکہ لہ ھاوہ لہ ناسراوہ کان، ظہیبہ ھاوسہری تہ بوقہ تادہی تہ نصاریہ.¹

جاریک پیغمبر (ﷺ) بہ ظہیبہی فرموو (ئیوہ ھہینیتان لہ سہر واجب نیہ، جیہادیشتان لہ سہر واجب نیہ)، ظہیبہش وتی تہی پیغمبرہی خوا (ﷺ) دہی تہ سبیحاتی جیہادم فیئر بکہ، پیغمبر (ﷺ) فرمووی (بلی سبجان الله و لا اله الا الله و الله اکبر و لله الحمد).²

ظہیبہی کچی و ہب (رضي الله عنها)

ناوی ظہیبہی کچی و ہب، تہم ٹافرہ تہ موسلمان بوو و ھہر لہ مہدینہش و ہفاتی کرد.³

ظہمیائی کچی تہ شہرس (رضي الله عنها)

ناوی ظہمیائی کچی تہ شہرسہو باسیکی ہاتوہ لہ سہرہ تہی کۆچکردنی پیغمبر (ﷺ) بۆ مہدینہ چوہہ تا ئاو ببات بۆ پیغمبر (ﷺ) و چوہ تہ خزمہ تی و بہ سہرہاتہ کانی ری و ہاتنہ کہی بۆ گپراوہ تہ وہ.⁴

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج8، ص 9.
2 - معرفة الصحابة لأبي نعيم الأصبهاني، الرقم 7109.
3 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج8، ص 9.
4 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج8، ص 9.

ظوههیری کوپی رافیع (ﷺ)

ناوی ظوههیری کوپی رافیعی کوپی عهدیه، له پشتیوانانه له ئهوسیهکان،
یهکیکه له بهشداربوانی بهیعتی عهقهبه، دواتریش له غهزای بهدردا بهشداری کرد.¹

ظیبیانی کوپی کهراده (ﷺ)

ناوی ظیبیانی کوپی کهراده یان کوپی که دادهی ئیادیه، هاته خزمهت
پیغمبهر (ﷺ) و موسلمان بوو و پیغمبهریش (ﷺ) ههندی زهوی ناوچهی
خویانی بو برپییهوه.²

1 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 560.

2 - الإصابة في تمييز الصحابة، ج3، ص 560.

ناوەرۆك

لاپەرە

بابەت

5	سابىطى كورپى تەبوو حومەيىضە (ﷺ)
5	سارە (رضي الله عنها)
5	سالفى كورپى عوثمان (ﷺ)
6	سالىمى كورپى حەرمەلە (ﷺ)
6	سالىمى كورپى عەوف (ﷺ)
6	سالىمى كورپى عەوفى تەنصارى (ﷺ)
6	سالىمى كورپى عوبەيد (ﷺ)
9	سالىمى كورپى عومەير (ﷺ)
11	سالىمى مەۋلا (ﷺ)
15	سائىبى كورپى عوثمان (ﷺ)
16	سائىبى كورپى تەقرەع (ﷺ)
17	سائىبى تەقەفى (ﷺ)

17	سائیبی غیفاری (ﷺ)
17	سائیبی قور هیشی (ﷺ)
18	سائیبی کورې حارث (ﷺ)
18	سائیبی کورې خه لاد (ﷺ)
19	سائیبی کورې سو هید (ﷺ)
20	سائیبی کورې عه بدولا (ﷺ)
20	سائیبی کورې عه ووام (ﷺ)
21	سائیبی کورې عوبه ید (ﷺ)
21	سائیبی کورې مه ظعوون (ﷺ)
21	سائیبی کورې ته بی حوبه یش (ﷺ)
22	سائیبی کورې یه زید (ﷺ)
24	سه بره ی کورې عه مر (ﷺ)
24	سه بره ی کورې فاتیک (ﷺ)
25	سه بره ی کورې فاکیه (ﷺ)

26	سه بره ی کورپی مه عبده (ﷺ)
27	سه خبه ره ی کورپی عوبه یده (ﷺ)
27	سه ختیره (رضي الله عنها)
28	سه دووسی کچی به طنه (رضي الله عنها)
28	سه دیسه (رضي الله عنها)
28	سه ررائی کچی نه بهان (رضي الله عنها)
29	سه رییعی کورپی حه که م (ﷺ)
29	سه عدی خزمه تکار (ﷺ)
29	سه عدی دهوسی (ﷺ)
29	سه عدی کورپی ته میم (ﷺ)
30	سه عدی کورپی جاریه (ﷺ)
30	سه عدی کورپی جه نماز (ﷺ)
30	سه عدی کورپی جوناده (ﷺ)
31	سه عدی کورپی حارث (ﷺ)

31	سه عدی کورپ حه بته (ﷺ)
32	سه عدی کورپ خاريجه (ﷺ)
33	سه عدی کورپ خه ليفه (ﷺ)
33	سه عدی کورپ خه وله (ﷺ)
34	سه عدی کورپ خه ولي (ﷺ)
34	سه عدی کورپ خه يشه مه (ﷺ)
36	سه عدی کورپ ذوئيه ب (ﷺ)
36	سه عدی کورپ ره بيع (ﷺ)
38	سه عدی کورپ ره بيعی ته نصاری (ﷺ)
39	سه عدی کورپ زه يد (ﷺ)
39	سه عدی کورپ زه يدى ته نصاری (ﷺ)
39	سه عدی کورپ زوراره (ﷺ)
40	سه عدی کورپ سه هل (ﷺ)
40	سه عدی کورپ سو هيد (ﷺ)

40	سه عدى كورپي ضومهيره (ﷺ)
40	سه عدى كورپي عامير (ﷺ)
41	سه عدى كورپي عائيد (ﷺ)
41	سه عدى كورپي عه ددى (ﷺ)
42	سه عدى كورپي عه مر (ﷺ)
42	سه عدى كورپي عه مري ته نصارى (ﷺ)
42	سه عدى كورپي عوباده (ﷺ)
57	سه عدى كورپي عوبه يد (ﷺ)
58	سه عدى كورپي عثمان (ﷺ)
59	سه عدى كورپي ماليك (ﷺ)
59	سه عدى كورپي ماليك (ته بووسه عيدي خودري) (ﷺ)
64	سه عدى كورپي ماليكي ساعيدي (ﷺ)
65	سه عدى كورپي ماليكي عوذري (ﷺ)
65	سه عدى كورپي موحه ممد (ﷺ)

65	سہ عدی کوری موعاذ (رضی اللہ عنہ)
82	سہ عدی کوری مونذیر (رضی اللہ عنہ)
82	سہ عدی کوری میدحاس (رضی اللہ عنہ)
82	سہ عدی کوری وائیل (رضی اللہ عنہ)
83	سہ عدی کوری تہبی سہ عد (رضی اللہ عنہ)
83	سہ عدی کوری تہبی وہ قاص (رضی اللہ عنہ)
108	سہ عدی مہ ولا (رضی اللہ عنہ)
108	سہ عدی تہ بووصہ فیہ (رضی اللہ عنہ)
108	سہ عدی کوری حییبان (رضی اللہ عنہ)
109	سہ عیدہ (رضی اللہ عنہا)
109	سہ عیدہ کی کچی بہ شیر (رضی اللہ عنہا)
109	سہ عیدہ کی کچی ریفاعہ (رضی اللہ عنہا)
110	سہ عیدی کوری ثابت (رضی اللہ عنہ)
110	سہ عیدی کوری خالد (رضی اللہ عنہ)

110	سہ عیدی کورپی سہ عید (صلوات اللہ علیہ وسلم)
110	سہ عیدی کورپی عاص (صلوات اللہ علیہ وسلم)
116	سہ عیدی کورپی قہیس (صلوات اللہ علیہ وسلم)
116	سہ عیدی کورپی عہ مر (صلوات اللہ علیہ وسلم)
116	سہ عیدی کورپی بوجہیر (صلوات اللہ علیہ وسلم)
116	سہ عیدی کورپی حارث (صلوات اللہ علیہ وسلم)
117	سہ عیدی کورپی حورہیث (صلوات اللہ علیہ وسلم)
117	سہ عیدی کورپی زہید (صلوات اللہ علیہ وسلم)
124	سہ عیدی کورپی سوہید (صلوات اللہ علیہ وسلم)
124	سہ عیدی کورپی سوفیان (صلوات اللہ علیہ وسلم)
124	سہ عیدی کورپی عامیر (صلوات اللہ علیہ وسلم)
127	سہ عیدی کورپی عامیری جوولہ کہ (صلوات اللہ علیہ وسلم)
127	سہ عیدی کورپی عہ بدقہیس (صلوات اللہ علیہ وسلم)
127	سہ عیدی کورپی عثمان (صلوات اللہ علیہ وسلم)

127	سه عیدی کوری قه یس (ﷺ)
128	سه عیدی کوری یه ربوع (ﷺ)
129	سه فعه (ﷺ)
129	سه فینه (ﷺ)
129	سه کبه ی کوری حارث (ﷺ)
129	سه کینه ی کچی ته بی وه قاص (رضی الله عنها)
130	سه لامه (رضی الله عنها)
130	سه لامه ی عوذری (ﷺ)
130	سه لامه ی کچی حه ر (رضی الله عنها)
131	سه لامه ی کچی سه عید (رضی الله عنها)
131	سه لامه ی کچی مه سهوود (رضی الله عنها)
131	سه لامه ی کچی مه عقیل (رضی الله عنها)
132	سه له مه ی کوری بود هیل (ﷺ)
132	سه له مه ی کوری ثابت (ﷺ)

132	سه له مهی کورپی حاظیب (رضی اللہ عنہ)
132	سه له مهی کورپی ذه کوان (رضی اللہ عنہ)
133	سه له مهی کورپی ره بیعه (رضی اللہ عنہ)
133	سه له مهی کورپی سه عد (رضی اللہ عنہ)
134	سه له مهی کورپی سه لام (رضی اللہ عنہ)
134	سه له مهی کورپی سه لامه (رضی اللہ عنہ)
136	سه له مهی کورپی سه لامه ی شهعله بی (رضی اللہ عنہ)
136	سه له مهی کورپی سه خر (رضی اللہ عنہ)
137	سه له مهی کورپی سه راده (رضی اللہ عنہ)
138	سه له مهی کورپی سه مر (رضی اللہ عنہ)
145	سه له مهی کورپی سه عیاض (رضی اللہ عنہ)
145	سه له مهی کورپی سه قه یس (رضی اللہ عنہ)
145	سه له مهی کورپی سه مالیک (رضی اللہ عنہ)
146	سه له مهی کورپی سه سهعود (رضی اللہ عنہ)

146	سہ لہ مہی کورپی موعاویہ (رضی اللہ عنہ)
146	سہ لہ مہی کورپی میلاء (رضی اللہ عنہ)
146	سہ لہ مہی کورپی نوعہ یم (رضی اللہ عنہ)
147	سہ لہ مہی کورپی نوفہ یل (رضی اللہ عنہ)
148	سہ لہ مہی کورپی ہیشام (رضی اللہ عنہ)
150	سہ لہ مہی کورپی تہ بی سہ لہ مہ (رضی اللہ عنہ)
150	سہ لہ مہی کورپی یہ زید (رضی اللہ عنہ)
152	سہ لہ مہی کورپی تہ سلہ م (رضی اللہ عنہ)
154	سہ لہ مہی کورپی تہ سوہ د (رضی اللہ عنہ)
154	سہ لہ مہی کورپی تومہ ییہ (رضی اللہ عنہ)
155	سہ لہ مہی کورپی تومہ ییہی تہ میمی (رضی اللہ عنہ)
155	سہ لہ مہی کچی زہید (رضی اللہ عنہا)
155	سہ لہ مہی فارسی (رضی اللہ عنہ)
177	سہ لہ مہی کورپی تومامہ (رضی اللہ عنہ)

178	سه لمانی کوری عامیر (رضی اللہ عنہ)
178	سه لمانی خزمه تکاری پیغمبر (ﷺ)
178	سه لمانی دایکی رافیع (رضی اللہ عنہا)
179	سه لمانی کچی حمزه (رضی اللہ عنہا)
179	سه لمانی کچی صخر (رضی اللہ عنہا)
181	سه لمانی کچی عومه یس (رضی اللہ عنہا)
181	سه لمانی کچی قه یس (رضی اللہ عنہا)
182	سه لمانی کچی میجره ز (رضی اللہ عنہا)
182	سه لمانی کچی نه سلهم (رضی اللہ عنہا)
182	سه لمانی کوری قهین (رضی اللہ عنہ)
183	سه لمانی کوری نه وفه ل (رضی اللہ عنہ)
183	سه لیطی کوری ثابت (رضی اللہ عنہ)
183	سه لیطی کوری حارث (رضی اللہ عنہ)
183	سه لیطی کوری سه لیطی (رضی اللہ عنہ)

184	سہ لیطی کورپی سوفیان (صلوات علیہ وسلم)
184	سہ لیطی کورپی عہ مری قورہیشی (صلوات علیہ وسلم)
185	سہ لیطی کورپی عہ مری کورپی زہید (صلوات علیہ وسلم)
185	سہ لیطی کورپی عہ مری تہ نصاری (صلوات علیہ وسلم)
185	سہ لیطی کورپی قہ یس (صلوات علیہ وسلم)
186	سہ لیلی تہ شجہ عی (صلوات علیہ وسلم)
186	سہ لیمی کورپی پابت (صلوات علیہ وسلم)
187	سہ لیمی کورپی حارپ (صلوات علیہ وسلم)
187	سہ لیمی کورپی عہ قرہب (صلوات علیہ وسلم)
187	سہ لیمی کورپی عہ مر (صلوات علیہ وسلم)
187	سہ لیمی کورپی قہ یس (صلوات علیہ وسلم)
188	سہ لیمی کورپی قہ یسی تہ نصاری (صلوات علیہ وسلم)
188	سہ لیمی کورپی میلحان (صلوات علیہ وسلم)
188	سہ محہ جی جنو کہ (صلوات علیہ وسلم)

189	سه مرائی کچی قهيس (رضي الله عنها)
189	سه معانی کورې خاليد (رضي عنه)
189	سه معانی کورې عه مر (رضي عنه)
190	سه مورہی کورې جوناده (رضي عنه)
190	سه مورہی کورې جوندوب (رضي عنه)
194	سه مورہی کورې موعاويه (رضي عنه)
194	سه نائی کچی ته سماء (رضي الله عنها)
195	سه ندر (رضي عنه)
195	سه هلهی کچی سه عد (رضي الله عنها)
196	سه هلهی کچی سوهه ییل (رضي الله عنها)
197	سه هلهی کچی عاصم (رضي الله عنها)
197	سه هلی کورې عه مری نه ججاری (رضي عنه)
197	سه هلی کورې به یضاء (رضي عنه)
198	سه هلی کورې حارث (رضي عنه)

198	سه هلی کورپ حونه یف (ﷺ)
202	سه هلی کورپ رافیع (ﷺ)
203	سه هلی کورپ رافیعی به لوی (ﷺ)
203	سه هلی کورپ رومی (ﷺ)
203	سه هلی کورپ سه عد (ﷺ)
205	سه هلی کورپ سه خر (ﷺ)
206	سه هلی کورپ عامیر (ﷺ)
206	سه هلی کورپ عه تیک (ﷺ)
206	سه هلی کورپ عه ددی ته میمی (ﷺ)
207	سه هلی کورپ عه ددی ته نصاری (ﷺ)
207	سه هلی کورپ عه ددی (ﷺ)
207	سه هلی کورپ عه مر (ﷺ)
207	سه هلی کورپ عه مری ته نصاری (ﷺ)
208	سه هلی کورپ عه مری ته نصاری (ﷺ)

208	سہ ہلی کوری قہرظہ (ﷺ)
209	سہ ہلی کوری قہیس (ﷺ)
209	سہ ہلی کوری مینجاب (ﷺ)
209	سہ ہلی کوری تہبی حہ ثہ (ﷺ)
210	سہ ہلی کوری تہبی صہ عصہ عہ (ﷺ)
210	سہ ہلی مہ ولا (ﷺ)
210	سہ ہلی موزہ نی (ﷺ)
210	سہ وادی کوری رہیب (ﷺ)
211	سہ وادی کوری عہ مر (ﷺ)
211	سہ وادی کوری غہ زیہ (ﷺ)
213	سہ وادی کوری قاریب (ﷺ)
214	سہ وادی کوری قوطبہ (ﷺ)
214	سہ وادی کوری مالیک (ﷺ)
214	سہ وادی تہ سہ دی (رضی اللہ عنہا)

215	سهودهی کچی حارثه (رضي الله عنها)
215	سهودهی کچی زهمعه (رضي الله عنها)
217	سهودهی کچی تهبی حوبهيش (رضي الله عنها)
217	سهواری کوری هممام (رضي الله عنه)
218	سهیحانی کوری صوحان (رضي الله عنه)
218	سهیفی کوری قهیس (رضي الله عنه)
218	سهییدی کوری بیشر (رضي الله عنه)
218	سهییدی نهجرانی (رضي الله عنه)
219	سدوسی کچی خهلالاد (رضي الله عنها)
219	سوائی کوری خالید (رضي الله عنه)
219	سوبهیهی کچی حارث (رضي الله عنها)
220	سوبهیهی کوری قهیس (رضي الله عنه)
220	سوبهیهی کوری نهصر (رضي الله عنه)
220	سوبهیقی کوری حاطیب (رضي الله عنه)

221	سوه بییطی کورپی سه عد (رضی عنہ)
222	سوه یدی کورپی صامت (رضی عنہ)
222	سوه یدی ته نصاری (رضی عنہ)
223	سوه یدی کورپی حارث (رضی عنہ)
223	سوه یدی کورپی زهید (رضی عنہ)
223	سوه یدی کورپی سه خر (رضی عنہ)
224	سوه یدی کورپی عامیر (رضی عنہ)
224	سوه یدی کورپی قهیس (رضی عنہ)
225	سوه یدی کورپی نوعمان (رضی عنہ)
225	سوه یدی کورپی هوبه یره (رضی عنہ)
226	سوه یدی تاهیلی (رضی عنہ)
226	سوحه یمی کورپی خوفاف (رضی عنہ)
226	سوخه یله ی کچی عوبه یده (رضی الله عنها)
226	سوخوروی کروی مالیک (رضی عنہ)

227	سوخطای کچی قہیس (رضی اللہ عنہا)
227	سوخطای کچی تہ سوہد (رضی اللہ عنہا)
227	سوراقہی کوری حویاب (ﷺ)
228	سوراقہی کوری سوراقہ (ﷺ)
228	سوراقہی کوری عہ مر (ﷺ)
228	سوراقہی کوری عہ مری تہ نصاری (ﷺ)
228	سوراقہی کوری کہ عب (ﷺ)
229	سوراقہی کوری مالیک (ﷺ)
233	سورہ قی کوری تہ سہد (ﷺ)
233	سوعادی کچی رافیع (رضی اللہ عنہا)
233	سوعادی کچی سہلہ مہ (رضی اللہ عنہا)
234	سوعہیر (ﷺ)
234	سوعادی کچی عہ مر (رضی اللہ عنہا)
234	سوعادی کچی کورز (رضی اللہ عنہا)

234	سوعدای کچی تهوس (رضي الله عنها)
235	سوفیانی تهقه فی (رضي الله عنها)
236	سوفیانی کوری ثابت (رضي الله عنها)
236	سوفیانی کوری حاطیب (رضي الله عنها)
236	سوفیانی کوری سههل (رضي الله عنها)
236	سوفیانی کوری عه بدولا (رضي الله عنها)
237	سوفیانی کوری عوذ هیل (رضي الله عنها)
238	سوفیانی کوری قه یس (رضي الله عنها)
238	سوفیانی کوری مه عمهر (رضي الله عنها)
239	سوفیانی کوری نه سر (رضي الله عنها)
239	سوفیانی کوری وهب (رضي الله عنها)
241	سوفیانی کوری ته بی زوهه یر (رضي الله عنها)
241	سوفیانی کوری ته سه د (رضي الله عنها)
242	سولافه ی کچی به راع (رضي الله عنها)

242	سولافی ته نصاری (رضی الله عنها)
242	سوله یکی کوری عه مر (رضی الله عنہ)
242	سوله یانی شامی (رضی الله عنہ)
243	سوله یانی کوری صه رد (رضی الله عنہ)
244	سوله یانی کوری عه مر (رضی الله عنہ)
244	سوله می ته نصاری (رضی الله عنہ)
245	سوله می مه ولای عه مر (رضی الله عنہ)
245	سومه یدیع (رضی الله عنہ)
245	سومه یری کوری حوصه ین (رضی الله عنہ)
246	سومه یری کوری زوهه یر (رضی الله عنہ)
246	سومه یطی به جلی (رضی الله عنہ)
246	سومه یکه ی کچی جوبار (رضی الله عنها)
247	سومه یبه ی شهه ید (رضی الله عنها)
248	سونبوله ی کچی ماعیز (رضی الله عنها)

248	سوهه یلی کوری رافیع (رضی اللہ عنہ)
248	سوهه یلی کوری عه ددی (رضی اللہ عنہ)
249	سوهه یلی کوری عه مر (رضی اللہ عنہ)
249	سوهه یلی کوری عه مری عامیری (رضی اللہ عنہ)
252	سوهه یمه ی کچی نه سلهم (رضی اللہ عنہا)
252	سوهه یمه ی کچی عومه یر (رضی اللہ عنہا)
253	سوهه یمه ی کچی مه سعورود (رضی اللہ عنہا)
253	سیابه ی کوری عاصم (رضی اللہ عنہ)
253	سیباعی کوری زهید (رضی اللہ عنہ)
253	سیباعی کوری عور فوطه (رضی اللہ عنہ)
254	سیدان (رضی اللہ عنہ)
254	سیدره ی خزمه تکار (رضی اللہ عنہا)
254	سیراجی ته میمی (رضی اللہ عنہ)
255	سیرین (رضی اللہ عنہا)

256	سیماکی خه یبه ری (ﷺ)
257	سیماکی کورپی خه ره شه (ﷺ)
259	سیماکی کورپی سه عد (ﷺ)
259	سیماکی کورپی مه خره مه (ﷺ)
259	سیماکی کورپی نوعمان (ﷺ)
260	سیمو دیه (ﷺ)
260	سینانی ضه مری (ﷺ)
261	سینانی کورپی شه عله به (ﷺ)
261	سینانی کورپی سو هید (ﷺ)
261	سینانی کورپی سیننه (ﷺ)
262	سینانی کورپی صه یفی (ﷺ)
262	سینانی کورپی ظوهه یر (ﷺ)
262	سینانی کورپی عه مر (ﷺ)
263	سینانی کورپی غه رفه (ﷺ)

263	سینانی کورپی ته بی سینان (ﷺ)
264	سینانی کورپی ته بی عوبه ید (ﷺ)
264	سییانی کووفی (ﷺ)
265	ټه واهولانه ی ناویان به پیتی (ش) دهست پی ده کات
267	شاصری جنوکه (ﷺ)
267	شافیعی کورپی سائیب (ﷺ)
267	شه به شی کورپی سه عد (ﷺ)
267	شه بر (ﷺ)
268	شه بیبی کورپی حرام (ﷺ)
268	شه جاری سه لیطی (ﷺ)
268	شه جهره ی نه صری (ﷺ)
268	شه ددای کورپی ثومامه (ﷺ)
269	شه ددای کورپی حه ی (ﷺ)
269	شه ددای کورپی عارض (ﷺ)

269	شہدادی کوری عہ بدولا (رضی اللہ عنہ)
269	شہدادی کوری عہ مر (رضی اللہ عنہ)
270	شہدادی کوری ہاد (رضی اللہ عنہ)
270	شہدادی کوری تھوس (رضی اللہ عنہ)
271	شہدادی کوری ٹوسہید (رضی اللہ عنہ)
272	شہراہیلی کوری زورعہ (رضی اللہ عنہ)
272	شہراہیلی کوری موررہ (رضی اللہ عنہ)
272	شہرافی کچی خلیفہ (رضی اللہ عنہا)
272	شہرفہ تودار (رضی اللہ عنہا)
273	شہریدی کوری سوہید (رضی اللہ عنہ)
273	شہریطی کوری تھنس (رضی اللہ عنہ)
274	شہریکی تجیبی (رضی اللہ عنہ)
274	شہریکی کوری سہمی (رضی اللہ عنہ)
274	شہریکی کوری عہ بدعہ مر (رضی اللہ عنہ)

275	شهریکی کوری وائیله (ﷺ)
275	شهریکی کوری نه نه س (ﷺ)
275	شہ قیقہی کچی مالیک (رضی اللہ عنہا)
276	شہ کہ لی کوری حومہ ید (ﷺ)
276	شہ معوون (ﷺ)
278	شہ ماسی کوری عثمان (ﷺ)
279	شہ مووسی کچی عہ مر (رضی اللہ عنہا)
279	شہ مووسی کچی مالیک (رضی اللہ عنہا)
280	شہ مووسی کچی نوعمان (رضی اللہ عنہا)
280	شہ مووسی کچی تہ بی عامیر (رضی اللہ عنہا)
280	شہ ہابی عہ نبہ ری (ﷺ)
280	شہ ہابی قورہ شی (ﷺ)
281	شہ ہابی کوری زوہہ یر (ﷺ)
281	شہ ہابی کوری تہ سماء (ﷺ)

281	شه یبانی کوری عه لقه مه (رضی عنه ﷺ)
281	شه یبانی کوری مالیک (رضی عنه ﷺ)
282	شه یبه ی کوری عثمان (رضی عنه ﷺ)
283	شه یمائی خوشکی پیغمبر (ﷺ)
283	شوباشی کوری خدیج (رضی عنه ﷺ)
284	شوجاعی کوری وهب (رضی عنه ﷺ)
285	شوره حبیلی کوری حسنه (رضی عنه ﷺ)
287	شوره حبیلی کوری غیلان (رضی عنه ﷺ)
288	شوره حبیلی کوری تهوس (رضی عنه ﷺ)
288	شوره یچی حه ضره می (رضی عنه ﷺ)
288	شوره یچی کوری ضه مره (رضی عنه ﷺ)
289	شوره یچی کوری ته بره هه (رضی عنه ﷺ)
289	شوره یره (رضی الله عنها)
289	شوقران (رضی عنه ﷺ)

291	شومه یله ی کچی حارث (رضي الله عنها)
291	شيفائى کچی عه بدولا (رضي الله عنها)
292	شيفائى خوشكى عه بدوره حمان (رضي الله عنها)
292	شيفائى کچی عه وف (رضي الله عنها)
293	تهو هاوه لانه ی ناویان به پیتی (ص) ده ست پی ده کات
295	صالیحی ته نصاری (رضي الله عنه)
295	صامیت (رضي الله عنه)
296	صه بیحه ی کورپی حارث (رضي الله عنه)
296	صه خره ی کچی ته بووجه هل (رضي الله عنها)
296	صه خرى کورپی حه رب (ته بو وسوفیان) (رضي الله عنه)
324	صه خرى کورپی قه عقاع (رضي الله عنه)
325	صه خرى غامیدی (رضي الله عنه)
325	صه خرى کورپی جه بر (رضي الله عنه)
326	صه خرى کورپی سوله یمان (رضي الله عنه)

326	صه خرى كورپ عه يله (ﷺ)
326	صه خرى كورپ ثومه ييه (ﷺ)
326	صه دمهي نه وسي (ﷺ)
327	صه ردی كورپ عه بدولا (ﷺ)
328	صه عبهي كچي جه بهل (رضي الله عنها)
328	صه عبهي كچي سه هل (رضي الله عنها)
328	صه عبهي كورپ جه شامه (ﷺ)
329	صه عصه عه (ﷺ)
329	صه عيق (ﷺ)
330	صه فواني كورپ صه فوان (ﷺ)
330	صه فواني كورپ عه سسال (ﷺ)
331	صه فواني كورپ عه مر (ﷺ)
331	صه فواني كورپ غه زوان (ﷺ)
331	صه فواني كورپ ماليك (ﷺ)
332	صه فواني كورپ موعه ططل (ﷺ)

334	صه فوانی کوری وهه ب (رضی اللہ عنہا)
335	صه فوانی کوری یه مان
335	صه فوانی کوری تومه ییه (رضی اللہ عنہا)
339	صه فییه ی پووری پیغه مبر (ﷺ)
342	صه فییه ی کچی به شامه (رضی اللہ عنہا)
342	صه فییه ی کچی بوجه یر (رضی اللہ عنہا)
343	صه فییه ی کچی ثابت (رضی اللہ عنہا)
343	صه فییه ی کچی حویه ی (رضی اللہ عنہا)
348	صه فییه ی کچی عه طیه (رضی اللہ عنہا)
348	صه فییه ی کچی عوبه ید (رضی اللہ عنہا)
348	صه فییه ی کچی عومه ر (رضی اللہ عنہا)
348	صه فییه ی خزمه تکار (رضی اللہ عنہا)
349	صه فییه ی کچی زوبه یر (رضی اللہ عنہا)
349	صه فییه ی کچی صفیح (رضی اللہ عنہا)
349	صه لتی کوری مه خره مه (رضی اللہ عنہا)

349	سهلتي كوري نوعمان (ﷺ)
350	سهلصال (ﷺ)
350	سهمائي كچي بوسر (رضي الله عنها)
351	سهيفيي كوري ساعيده (ﷺ)
351	سهيفيي كوري سهواد (ﷺ)
351	سهيفيي كوري عهمر (ﷺ)
352	سهيفيي كوري قه يظي (ﷺ)
352	سهيفيي كوري ته بي عامير (ﷺ)
352	صوباحي خزمه تكار (ﷺ)
352	صوباحي عه بدى (ﷺ)
353	صوبه ييح (ﷺ)
353	صوبه يحي خزمه تكار (ﷺ)
353	صوحارى عه بدى (ﷺ)
354	صوده ي كوري عه جلان (ته بوو تومامه ي باهيلي) (ﷺ)

356	صومه یتہ (رضي الله عنها)
356	صونابیح (رضي الله عنه)
356	صوهه یبی رومی (رضي الله عنه)
363	صوهه یبی کوری نوعمان
364	صیرمه ی کوری مالیک (رضي الله عنه)
364	صیلہ ی کوری حارث (رضي الله عنه)
364	تہو هاوه لانه ی ناویان به پیتی (ض) دهست پیّ دهکات
364	ضه مضه می کوری مالیک (رضي الله عنه)
365	ضه بی کوری مالیک (رضي الله عنه)
365	ضه حاکی کوری حارثه (رضي الله عنه)
365	ضه حاکی کوری خه لیفه (رضي الله عنه)
366	ضه حاکی کوری سوفیان (رضي الله عنه)
366	ضه حاکی کوری سوفیانی کیلابی (رضي الله عنه)
367	ضه حاکی کوری عه بدعه مر (رضي الله عنه)
368	ضه مره (رضي الله عنها)

368	ضہمرہی کوری شعلہ بہ (رضی اللہ عنہ)
369	ضہمرہی کوری حوصہین (رضی اللہ عنہ)
369	ضہمرہی کوری عہمر (رضی اللہ عنہ)
369	ضہمرہی کوری عیاض (رضی اللہ عنہ)
370	ضہمرہی کوری غہزیہ (رضی اللہ عنہ)
370	ضہمرہی کوری کہعب (رضی اللہ عنہ)
370	ضوباعہی کچی زوبہیر (رضی اللہ عنہا)
371	ضوباعہی کچی عامیر (رضی اللہ عنہا)
371	ضوباعہی تہ نصاری (رضی اللہ عنہا)
371	ضوبہ یعہی کچی حیدیم (رضی اللہ عنہا)
372	ضومہیرہی کوری سہعد (رضی اللہ عنہ)
372	ضومہیرہی کوری تہ بی ضومہیرہ (رضی اللہ عنہ)
373	ضیراری کوری خہ ططاب (رضی اللہ عنہ)
373	ضیراری کوری قہ عقاع (رضی اللہ عنہ)
373	ضیراری کوری تہ زوہر (رضی اللہ عنہ)

374	ضمیادی کوری شهعله به (رضی عنه)
375	ضمیامی کوری شهعله به (رضی عنه)
376	ضمیامی کوری زهید (رضی عنه)
376	تهو هاوه لانهی ناویان به پیتی (ط) دهست پی دهکات
376	طاریقی کوری سوهد (رضی عنه)
377	طاریقی کوری شیهاب (رضی عنه)
377	طاریقی کوری عه بدولا (رضی عنه)
378	طاریقی کوری عوبهید (رضی عنه)
378	طاریقی کوری موره ققه ع (رضی عنه)
379	طاریقی کوری شهشیه م (رضی عنه)
380	طاریقی کینانی (رضی عنه)
380	طاریقی خوزاعی (رضی عنه)
380	طاهیره ی کچی خوهیلید (رضی الله عنها)
380	طاهیری کوری ته بی هاله (رضی عنه)

381	طه خفه (رضی عنہ)
382	طه ریفی کوری تہ بان (رضی عنہ)
382	طه لحه (رضی عنہ)
382	طه لحه ی سوله می (رضی عنہ)
382	طه لحه ی کوری به پراء (رضی عنہ)
384	طه لحه ی کوری خیراش (رضی عنہ)
384	طه لحه ی کوری زهید (رضی عنہ)
385	طه لحه ی کوری عہ مر (رضی عنہ)
386	طه لحه ی کوری عہ مری حہ ضرہ می (رضی عنہ)
386	طه لحه ی کوری عوبہ یدولا (رضی عنہ)
398	طه لحه ی کوری عوتبه (رضی عنہ)
398	طه لحه ی کوری مالیک (رضی عنہ)
399	طه لقی کوری عہ لی (رضی عنہ)
399	طه هفه (رضی عنہ)
399	طه یب (رضی عنہ)

400	طوفه یلی کوری حارث (رضی اللہ عنہ)
400	طوفه یلی کوری زهید (رضی اللہ عنہ)
401	طوفه یلی کوری سه خبهره (رضی اللہ عنہ)
401	طوفه یلی کوری سه عد (رضی اللہ عنہ)
401	طوفه یلی کوری عه مر (رضی اللہ عنہ)
406	طوفه یلی کوری مالیک (رضی اللہ عنہ)
406	طوفه یلی کوری مالیکی ته نصاری (رضی اللہ عنہ)
406	طوفه یلی کوری نوعمان (رضی اللہ عنہ)
407	طوله یلی کوری عه ره فه (رضی اللہ عنہ)
407	طوله یلی کوری عومه یر (رضی اللہ عنہ)
408	طوله یلی کوری ته زههر (رضی اللہ عنہ)
408	طیابه (رضی اللہ عنہ)
409	تهو هاوه لانه ی ناویان به پیتی (ظ) دهست پی دهکات
411	ظه بیهی کچی بهرراء (رضی اللہ عنہا)
411	ظه بیهی کچی وههب (رضی اللہ عنہا)

411	ظه میائی کچی تہ شرہس (رضی اللہ عنہا)
412	ظوہہ یری کوری رافیع (رضی اللہ عنہ)
412	ظیبیانی کوری کہ رادہ (رضی اللہ عنہ)